

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Chr. Bredsdorff:
Paa Feltfod

PAA FELTFOD.

BREVE FRA EN DANSK SOLDAT
TIL HJEMMET UNDER DEN SIDSTE SLESVIGSKE KRIG.

AF

CHR. BREDSORFF.

MED 125 ILLUSTRATIONER AF *ALFR. SCHMIDT.*

KØBENHAVN 1911.
KUNSTFORLAGET »DANMARK«.
(BOGFORLAGET).

I. FØR KRIGEN

Afrejsen. — Ankomst til Eckernförde. — I Schwansen.

Søndag Morgen den 12. Decbr. 1863.

Skrevet paa en Ledstolpe uden for Eckernförde.

eg benytter et Øjeblik, da jeg staar og venter paa Frederik Z., som stiller med sit Kompagni til Renlighedsparade foran mig, til at fortælle lidt om, hvorledes vi er komne saa vidt, som Overskriften udviser. Let er vi ikke komne til det, det er vist; men det skader jo ikke, at man straks faar at føle, hvad Feltlivet giver.

Naa! vi stillede da i Mulm og Mørke i Sølvgadens Kasernegaard, blev forsynede hver med 60 skarpe Patroner og drog under stadig voksende Hurraraab og »tapre Landsoldater« til Jernbanen, hvor jeg endnu fik mange varme Haandtryk af forskellige kære Venner.

Under uafbrudt Sang og Hurraraab, næsten for hvert Menneske, vi mødte, naaede vi Korsør Kl. 10 i Gaar Formiddag, blev straks stuvede om Bord, dels i »Diana« (3. og 4. Kompagni), dels i »Gejser« (6. og 8. Kompagni). Men her hørte ogsaa Rejsens lyse Indtryk op; i Begyndelsen

havde vi vel et ret smukt Vejr, men dog en stiv Kuling og voldsom Bølgegang, der hindrede alle frivillige Udbrud, men derimod i høj Grad befordrede de ufrivillige. Jeg holdt mig tappert, indtil Søsygen rundt om mig blev almindelig, da maatte jeg, for at undgaa videre Tiltale, lægge mig plat ned paa Kahytslaaget, og her har jeg Fornemmelsen af at have oplevet en rædsom Evighed, med Overkroppen tæt besat med mange støkkels, stønnende, søsyge Hoveder, som jeg naturligvis ikke nænnede at jage bort, og Nederdelen udsat for det vilde Vejr med piskende Regn og Storm og aldeles følelsesløs. En Evighed, sagde jeg, og mente det, thi i 19 Timer huggede denne gamle Kasse i Søen; medens »Diana« allerede var kommen hertil Kl. 7¹/₄ om Aftenen, kom vi først Kl. 5 om Morgen, og det med Nød og næppe, da vi nok først ikke kunde finde Indløbet. Jeg hører endnu Matrosen med søvnig, ensformig Stemme raabe: »7 Favne! Ingen Bund!«

I Flokke paa 24—30 Mand blev vi, forkomne som vi var, førte ind i flere smaa Værtshuse, hvor Masser af Halm indbød til et tarveligt Natte- eller rettere Morgenleje. Efter at have faaet Varme i Kroppen ved en dampende Kødsuppe og Kød med Kartoffler redte vi en stor Søsterseng til 24 i Spisestuen og sov her med Klæderne paa og en stor Presenning over det hele, saaledes at hvert Hoved, undtagen de yderste, havde et Par Ben paa hver Side. Lidt urolig var Søvn, da man fik diverse Spark i Næsen af sine Antipoder, og kort var den ogsaa, thi uagtet vi først skulde stille Kl. 12, blev der allerede purret ud Kl. 8. Jeg gik hen til 4de Regiments Samlingsplads og fandt heldigvis straks Fr. Z., og dér staa han og nikker til mig, og her staa jeg og nikker til ham igen.

Eckernførde, Søndag Efterm.

Jeg har nu tilbragt en meget fornøjelig Dag sammen med Fr. Z., paa det nær, at mine Øjne er dygtig ophovnede af Søvnløshed og min Mave lidt utilbøns. Vi har spist fint til Middag (Z. Karbonade, og jeg Salep og

Haresteg, hvilket kostede mig 3 Mk., noget vel meget for en gemen, som kun har 12 Sk. om Dagen; men det er da ogsaa første Dag i Felten og Søndag). Nu er vi lige komne hjem fra en dejlig Spadseretur op til den gamle Borreby Kirke, hvorfra man har den mest fortryllende Udsigt over Fjorden, Schwansen, Danske Skov, Eckernførde og Vindeby-Nor. Gid vi skulde blive her lidt, thi her er godt at være; men vi skal vist snart af Sted til Bønderbyerne mod Syd, siges der; dér er allerede de to først ankomne Kompagnier af vor Bataillon. — Nu er Klokken straks 3, saa skal jeg stille til en af disse evindelige Appeller, som er gruelig kedelige.

Eckernførde, 13. Decbr. 1863.

Forarg dig ikke over mit Blyantskriveri, thi min Blækflaske har mistet Proppen og derved sat et uudsletteligt Kendemærke paa mine blaa Permissioner og Underditto, men »Vorherre var dog saa naadig og konserverede Skjorten«. — Jeg lever meget godt og morer mig fortræffelig (lad mig sige det i en god Stund, for i Dag skal vi nok ud paa Landet), takket være den brave Z. og flere andre Kammerater.

Efter Appellen i Gaar, hvor jeg slap, var jeg med Z. og et Par andre ude at spadsere paa »Jungfernstieg«, en lang Allé ved Fjorden, hvor der er rigtig kønt. Vi sang fædrelandske Sange i højen Sky, om til Opbyggelse eller Forargelse for Eckernførdes Befolkning, skal jeg ikke kunne sige, thi det var mørkt; men saa meget er vist, at da vi kom ud paa Broen og sang »Modersmaalet« af Grundtvig, havde der samlet sig en Snes Fiskere, som sad paa Bolværket, røg af deres Piber og lod til at høre med stor Andagt paa os. Saa sang vi endvidere rigtig pænt tostemmigt: »Paaskeklokken kimed mildt«; vi syntes, de kunde have saa godt af at høre den.

Derefter hilste vi paa dem og gik op for at hente Forstærkning: den morsomme lille Rekrut fra Fælleden i Sommer, der sang »min egen Per«, samt en Kammerat til, og med dem gik vi og sang, saa længe der var Tone skabt i os.

De vilde gerne beholde mig og vilde give Ansøgning ind derom, men jeg tror, det er bedst, at vi saakaldte »dannede«, ligervis som Møg, bliver spredte over det hele, og jeg er desuden udmærket fornøjet med »mit eget Kompagni«. Aftenen tilbragte vi ganske behageligt paa »Stadt Hamburg«, først ved et Glas Toddy, sammen med et Par af mine Underofficerer, og senere med en flink Løjtnant, en Ven af Fr. Z., forhenværende Landmand, hos hvem vi gemene nok saa gemytligt sad og sang og politiserede til Kl. 8. Det lader virkelig til, at der i Felten hersker et meget frit Forhold mellem Officerer og undergivne, NB. udenfor Tjenesten.

Da jeg kom ud paa Gaden for at gaa hjem til Søstersengen, mødte jeg to Kompagnier af vort Regiment, der just var komne med »Hertha«; jeg opsøgte straks min Slob J. fra Lammefælleden og saa ham tilligemed 50 andre blive indkvarterede i en stor Stald eller Lade med, siger og skriver, een matbrændende Tranlampe i Loftet, og saa vidt jeg kunde se, var der omtrent lige saa mange Soldater derinde i Forvejen. Jeg maatte prise min Lykke, at komme til at ligge selv 24ende paa et Stuegulv! Der sov jeg da ogsaa udmærket 10 Timer i Træk; jeg er nu i enhver Henseende brav Karl igen.

Samme Dags Aften hos en Bonde i Schwansen.

Mandag Morgen Kl. 9 stillede vi paa Torvet, og efter at have staaet dér i to Timer i Regnvejr marcherede vi ad Schwansen til, syngende »den tapre Landsoldat« af fuld Hals gennem Gaderne. Officererne gjorde et svagt Forsøg paa at standse Sangen, men det var aabenbart ikke alvorligt ment, thi Eckernførde skal jo være en slem Røverrede, især ere de store nok nogle hovne Vindbøjtler, som ikke lader sig se paa Gaderne. De Folk, jeg traf, var mest ligegyldige, men bange for Krig.

I det rædsomste Ælte, jeg har oplevet, gennem de dybe Veje og mellem de høje Høgn, gik vi med fuld Oppakning i seks Timer, med Undtagelse af et Par Smaahvil, og da vi endelig troede, at vi var ved Maalet, viste det sig, at vi var gaaede en halv Mil fejl, og vi maatte slukørede vende om. Til sidst var jeg nær ved at skribe af Pine i Ryg og Skuldre, og nu i Aften har jeg stadig Følelsen af at have faaet 300 Slag Stokkeprygl; men jeg har det endda udmærket i Sammenligning med mine stakkels Kammerater, der ikke er trænerede med Marchture som jeg; (de sidder for Øjeblikket alle sammen og giver sig, den ene ynkeligere end den anden, og mener ikke at kunne komme af Sted i Morgen. Vist er det, det har været en streng Dag).

Naa, langt om længe i Mørkningen gjorde vi Holdt; en Deling kom ind til en stor Herregaard, og jeg saa' saa længeligt efter dem. Dog siger man, at Herregaardene skal ikke være det bedste Logi; min Deling kom til en Bondeby (Sønderby, tror jeg, er dens Navn), og jeg tilligemed syv Kammerater blev indkvarteret i en Udflyttergaard hos et Par unge, nette Folk, der ikke vidste, vi kom; men de tog sig meget godt i det, har været rigtig flinke mod os og beværtet os med Fedtebrød samt »Kümmel« — Brændevin af Styrke som middelmaadigt Øl — og Boghvedegrød.

Det træffer sig saa heldigt, at en af Kammeraterne taler fortræffeligt »Platt«, saa vi fører pr. Tolk en meget ordentlig Samtale med Folkene. Jeg gjorde, hvad jeg kunde, talte Højtysk — vistnok rædsomt — og sang platt, ikke platte, men meget pæne Viser, f. Eks. »Olle Mann woll rieden« (du ved, Visen om den gamle Mand, der rider paa Gedebukken, med en Jydepotte til Hat, en Tagsten til Sadel og et Par Brandspande til Støvler).

Det har virkelig været en morsom Aften for mig, da jeg, som først ikke kendte mine syv Kammerater, nu i Aftenens Løb er bleven meget fine Venner med dem, især ved Hjælp af mine Toskillings-Viser, som gør svær Lykke. Først vare de temmelig forknytte alle sammen af Træthed, og en af dem, en Øltapper fra Badstuestræde, udgød sin Harme over de uskyldige Officerer, hvem han lod til at tilskrive alt ondt: Marchens Besværligheder, Bispisningens Daarlighed, Krigen, hvis vi faar nogen, o. s. v. »Dér ligger de store Herrer hjemme paa deres Sofaer og ryger Deres Piber, og hvad har de saa? Ingenting, men maa gøre Gæld, ligesom vi andre. Men hvad vil saa det

Møg føre Krig for?» udbrød han harmfuld. »Lad os bare komme hjem, jeg bryder mig F— om Slesvig-Holsten!«

Jeg tror nu nok, at dette misfornøjede Udbrud mere var foraarsaget ved Øjeblikkets Ryg-vé og -værk end egentlig alvorligt ment; imidlertid benyttede jeg dog Lejligheden til at sige ham, hvad det gjaldt om, og at, om han end ikke selv kunde lide nogen Skade ved Slesvigs Tab, maatte han huske paa sine Børn, der maaske i deres Tid intet Fædreland vilde have, hvis vi nu mistede Slesvig. Han er som sagt Københavner, de andre nogle brave Falstringer, som jeg ret har forelsket mig i, og som, at dømme efter det levende Bifald, de skænkede mit lille politiske Foredrag og mine Fortællinger om Tyskerne, lader til at være gode danske Mænd.

Nok sagt — alt gaar godt endnu, kun lever vi aldeles udenfor Dagens Begivenheder; ikke det mindste nyt har jeg hørt, siden jeg kom her. Vi er i den Henseende lig med en Flok Faar, der drives omkring, men vi belaver os stadig paa det værste, saa kan man da ikke blive overrasket. Nej, det er egentlig ikke sandt, thi en skammelig Fred vilde uden Sammenligning være det værste, og det kan jeg ikke belave mig paa. Sig dog til alle, at vi er en ypperlig Hær, og vi skal nok se at banke Tyskerne, selv om de er lidt flere end vi. Sig til Kongen, at han maa ikke lade sig kujonere af Stormagterne — det kan aldrig føre til noget godt.

Lev nu vel for denne Gang; sig til alle mine Venner, at jeg er altid glad, men det kunde jeg ikke være, naar jeg ikke havde eder i Tankerne og al eders Venlighed stadig i frisk Minde. Hvor det skal blive dejligt, naar vi samles igen! Hvor mon jeg skal tilbringe Juleaften? det véd jeg slet ikke.

I Halen paa Kompagniet. — En lang Næse.

I en af de 6 Kroer i Gettorf, en stor, anselig Landsby nær Kiel, 15. Decbr. Kl. 11 om Aftenen.

— Havende sat en vældig Portion tyske Klumper og stegt Flæsk til Livs og derfor værende alt for utilbøjelig til at sove, er jeg atter siddende her for at fortælle eder om de nye Eventyr, jeg har oplevet i Dag. — Du ser, jeg danner mig efter klassisk Mønster — Økonomen, du ved.

Ja »ein freies Leben führen wir«, som det hedder paa sin Tysk; det havde jeg mindst troet i Morges, da jeg ganske rolig strakte mig paa min Værts Sofa, som jeg foretrak for den blødere Søsterseng hos de syv paa Gulvet, at jeg inden Aften skulde lande her, adskillige Mile borte.

Altsaa, vi vaagnede — vi otte paa Udflyttergaarden — Kl. 9 med den behagelige Følelse af at kunne, om vi havde Lyst, lægge os ned igen og sove saa længe, vi vilde, thi der var intet som helst sagt os om Aftenen. Efter at have sat en vældig Balle Kaffe uden Sukker samt Gaasfedtebrød til Livs, tog vi fat paa vore Sager, som vi ved fælles Hjælp snart fik bragt i den skønneste Orden; navnlig afgav de spejlblanke Bajonetter et — for Fjenden — gruppvækkende Skue. Medens fire af os fik en alvorlig »Sjavs«, gik jeg ud i Køkkenet og indlod mig i Samtale med Konen, der var i Færd med at koge en uhyre Gryde Suppe, som til et helt Kompagni. Hun var som alle, jeg har talt med, grumme bange for Krigen, især fordi hendes Mand, der staar ved Forstærkningen, da skulde med. Hos Børnene, to nydelige Smaapiger, fandt jeg

snart Indgang, takket være det Kræmmerhus Brystsukker, Broder J. havde forsynet mig med. Gamle Schwiegevater, der bor i et lille Hus lige over for Gaarden, kom nu ogsaa ind og gjorde os med dybe Buk sin Opvartning. Han bærer sine 80 Aar udmærket godt og fortalte mig, at han nylig havde pløjet.

Da Sjavsens var færdig, Samtalen endt, Frokosten fortæret og Bojesens Visebog næsten sunget til Ende, fik en af os Lyst til at se til de andre i Byen, men lidt efter kom han ganske hæsbæsende tilbage og fortalte, at hele Kompagniet var afmarcheret for et Par Timer siden; Appellen var blæst Kl. 9, og da vi ikke kom — vor Gaard laa omtrent en halv Fjerdingsvej borte — havde man ladet os i Stikken. Naa, det saa net ud! Hvor var de henne? Mod Syd, Vest, Nord eller Øst? — Ingen vidste det. — Imidlertid, vi tog Sagen koldblodigt, lod Suppen, Kartofflerne og Kødets smage os fortræffeligt — thi hvad man har, det har man, et saare vigtigt Ord i Felten — spændte Sabel og Tornyster paa og gik til Sognefogeden for af ham at faa lidt Oplysning om de andre. Han mente, at de var dragne tilbage gennem Eckernførde til Landsbyen Gettorf, 1½ Mil ud ad Kielerchausséen.

Dér stod vi; det begyndte at mørknes, og tre—halvfjerde Mil med fuld Oppakning og med saa uvist et Maal, det var ingen Spøg. Dog, vi var »resolverte« Karle, tingede med en Bonde om at køre os til Eckernførde for 1 Mk. Stykket, han slog til, flink Mand var det, fik i en Fart sin nydelige, lille røde 4 Aars Hest samt dens Moder spændt for sin Stadsvoغن, en gammeldags Kurvevoغن med Bagsmæk og knirkende Agestole, hvor man med hvert Ryk vendte Benene i Vejret, og nu gik det nok saa villigt ad Eckernførde til.

Da vi havde faaet Bekræftelse paa Sognefogdens Udsagn, overtalte vi ham til for 8 Sk. pr. Mand at køre os endnu en halv Mil paa den anden Side Eckernførde. Paa Vejen optog vi en Kone, som ogsaa skulde til Gettorf, og med hende havde jeg en lang Samtale, hvori vi gensidig udvekslede vore pædagogiske Anskuelser; hun maa have syntes godt om mine, thi hun endte med at opfordre mig til at blive Præst i Gettorf, idet hun udviklede mig alle de Herligheder, der var forbundne med den Stilling, saasom: prächtiges Gebäude, wie ein Schloss! hübscher Garten!« og Gud véd, hvor mange »Tonnen Roggen«. Det gik virkelig meget respektabelt med mit Tyskeri; men naar selv de uskyldige Jenser begynder at faa Mod til at brække paa det tyske og spurgte

Konen: »Ist Sie nicht træt?« og »Wie langt ist der til den By?« saa maa da endelig jeg som studeret Mand snart blive perfekt.

Vi naaede da Gettorf, en stor Landsby, »der er paa Nippet til at blive en Flække, med 2 Skoler, 2 Præster og 6 Kroer,« fortalte Konen. Paa en aaben Plads stødte vi paa 400 Mand af vort Regiment, men desværre ikke vort Kompagni; det havde været her, men var gaaet vestpaa for at give Plads for 2det og 7ende Kompagni. Her var Tummel og Forvirring, Mandskabet var træt og forkommet, men holdt Modet ved lige ved Sange og idelige Hurraraab; Officererne pjaskede omkring i Snavset med Lygter og raabte paa deres Delinger. Jeg prajede nogle af dem og traf Løjtnanterne H. og V. fra Fælledevelserne i Sommer; forbavsede over dette Møde, lovede de at tage os med i deres Deling, og her blev vi saa øgede til og traf 8 andre Marodører af vort Kompagni, der ogsaa havde ligget for langt borte til at høre Appellen og var blevne opsamlede allerede i Eckernførde. Dette Tilfælde var altsaa ikke enestaaende, og jeg hørte nu, at det i forrige Krig var meget almindeligt, at en halv Snes Mand blev tabte og travede om i Halen paa et andet Kompagni en 8 Dages Tid, indtil de fandt deres eget.

Endelig, da vi var halv frosne i Stykker, kom Kvartérsedlerne, og vi 16 fik Logi hos en Krovært Lütken, hvor ogsaa Løjtnanterne H. og V. skulde bo. Her studerede jeg »Itzehoer Nachrichten« for 12. Dec. under uafbrudt Ærgrelse — skønt det selv lover at more sine Læsere — over al den Løgn og Pral, det vrimler af, og over, at der ikke er et eneste godt redigeret Blad i dansk Aand, der kan modarbejde al den Schleswigholsteinisme, som Befolkningen her ligefrem bliver tvungen ind i. Den er visselig ellers ikke af Naturen stemt derfor og er, i det mindste hvad den simplere Klasse angaar, let at tale til Ræson.

Omsider Kl. 9^{1/2} blev der dækket Bord, og to mægtige Fade med dampende »tyske Klumper«, graalige Melboller, af Haardhed som en middelmaadig Mursten, opstuede Kartoffler og vældige Stumper stegt Flæsk blev satte paa Bordet. Der blev gjort god Besked, Fadene tømtes, nye kom ind, og hvad mig angaar, tiltaltes jeg mægtig af denne nye, unationale Ret, og det uagtet jeg allerede een Gang havde spist til Aften hos en Bager, og Sengetiden var nær; men bevares vel, hvor de Mursten laa tungt i Maven! Jeg sad just og grubliserede over den menneskelige — og in specie min — Naturs Svaghed, hvor

det gælder Madvarer, da Døren gik op, og Løjtnant V. kommanderede: »Alle Mand, ret! højre om! venstre Sving!« og ind marcherede man til Officerernes Værelse, hvor et passende Antal Punchglas stod opmarcherede. Efter at have sunget: »Og dette skal være vore Løjtnanters Skaal, Hurra!« gjorde man igen omkring med fyldte Glas. Mig bad de blive, og forsynede hver med en Portvinstoddy tilbragte vi en gemytlig Time. Løjtnant V. sagde, at han havde sørget for, at jeg fik en Seng at ligge i, og for ikke at vække Misundelse kunde jeg udvælge mig en Slof blandt mine syv Kammerater.

Naa, dermed slog jeg mig til Ro; Kl. 12 gik vi op for at se Sengelejligheden an; jeg gottede mig rigtig ved Tanken om endelig en Gang at komme af Klæderne og i en ordentlig Seng. Men, o forfængelige Haab! Da

vi kom ud i Køkkenet, fortalte Pigen, at der allerede laa to i min Seng; de lod hilse, at de laa lige saa godt, sagde hun, »als bei ihrer alten Mutter daheim«. Vi gik derop; jo, ganske rigtigt! dér laa de og sagde med meget godt paatagen Enfoldighed: »Jo, mange Tak, Hr. Løgtenant! vi ligger udmærket.« Det var en lille Smule ærgerligt, men dog langt mere til at tage sig en god Latter over, og det gjorde jeg, idet jeg hos mig selv lagde dette Tilfælde sammen med, at en af Kammeraterne om Middagen med ubegribelig Hurtighed havde faaet praktiseret næsten Halvdelen af Bollerne over paa sin Tallerken, medens jeg kun naaede at faa tre. Heraf fik jeg det Facit ud: i Felten sørger enhver 1) for sig selv og 2) k u n for sig selv.

Inde hos Løjtnanterne saa det imidlertid ikke stort bedre ud; Pigerne havde, for at jeg kunde komme til at ligge i en ordentlig Seng, næsten tomt Indholdet af disses ene Seng. Omsider fik de dog skrabet lidt sammen, saa at de fik et tarveligt Leje. Jeg derimod fandt ikke saa megen Plads inde i Salen som bag paa min Haand; under en Del Brummen fra de sovende fik jeg listet et

---

Par Straa ud hist og her under en og anden, saa jeg knap laa s a a haardt som paa det bare Gulv; men jeg frøs nedersaksisk det meste af Natten, uagtet jeg havde alle Klæderne paa, og jeg glæder mig derfor usigelig ved Udsigten til snart at komme i fast Kwartér i Kiel. Dog, maaske er ogsaa det et forfængeligt Haab, thi det lader jo til, at vi skal trave frem og tilbage uden andet Maal end at hærdes. Gud ved, hvad det bliver til med Krigen? Vi lever i den sorteste Vankundighed. Rygtet siger, at to Ministre er gaaede af. — Adjøs!

Ude hos Bønderne.

Gettorf, 17. Decbr. 1863.

r jeg dog ikke svært skikkelig til at skrive? jeg bliver næsten ganske rørt over mig selv; endnu er der ikke gaaet en eneste Dag, uden at jeg har skrevet noget, men det bliver vel ikke saaledes ved, naar vi først kommer i Lag med Tysken. Min overvættets store Fortjeneste formindskes jo noget derved, at mine Breve har været lidt ulæselige, men ogsaa dette vil blive bedre, thi jeg har kasseret min alt for blødagtige Blyantspen og købt mig en anden for 8 Sk. (i København vilde den have kostet højst 2 Sk.). Hvis dette Brev mulig bliver lidt meningsløst, skal du ikke undre dig derover, thi lige klos op ad mig sidder en Kammerat og dikterer en anden et Brev hjem til Forældrene, og jeg kan ikke godt lukke mine Øren.

Nu har vi da snart den kære Juletid, og der er jo ingen Udsigt til, at vi til den Tid skal komme hjem, hvordan saa end Forholdene forandrer sig. Jeg haaber da saa smaat, at I vil sende mig en lille Kasse af et vist behageligt Indhold herover, og jeg vilde da gerne udbede mig to Ting, som jeg daglig savner: et lille bitte Ny Testamente i Vestelommeformat og et Kort over Slesvig og Holsten. Dernæst vilde jeg gerne bede dig sende mig et eller andet Nips, som I ikke bryder jer om, og som ikke fylder meget; i min Ragelseskuffe findes der vist adskilligt. Nogle billige Billeder vilde ogsaa være fortræffelige. Naar Kong Frederik den 7endes Portræt med Ramme ikke var for dyrt, vilde det

maaske være mere end blot Venlighed mod vore Værter, der i høj Grad ynder Frederik den 7ende og saa godt som alle er saare velsindede mod de Danske. Jeg har da i det mindste aldrig truffet en saadan Forekommenhed og saa venlige Ansigter som her, og jeg tror, de trænger blot til at omgaas Jenserne et Aars Tid for at blive pæredanske. Jeg vilde ønske, at jeg kunde sende den forventede Kasse tilbage med lidt herovre fra, men dertil slaar Gagen næppe til. Jeg vilde ogsaa ønske, at jeg kunde undvære noget af alt det, jeg maa bære i mit Tornyster, thi du kan tro, at det er lovlig tungt at marchere med fuld Oppakning; men man vænner sig vel til det som til alt andet. Jeg har endnu Oceaner af rent Tøj; Tak for den lille, fine Uldtrøje, den er ganske fortrinlig, behagelig at have paa og saa varm, at jeg aldrig fryser paa Overkroppen om Natten. Min Skrivemappe med Kong Frederik den 7endes Billede gør stor Lykke blandt Kammeraterne; for nylig sad jeg og saa paa Portrættet, og da kom der en og kiggede over min Skulder og sagde saa mildt: »Aa, dér sidder han! Ja, er det dog ikke et skønt Ansigt, han har?«

Saa farer vi efter denne lange Digression videre i vor Historie; bare du som sagt kan finde Mening deri, for de to dikterende Kammerater er næsten for højrøstede; nogle af de andre sidder og spiser, og nogle gør Gavn for Føden ved med bedre Vilje end Evne at tærskes ude i Laden. Vor gamle Vært er ogsaa rigtig glad over os; hver Gang jeg taler med ham, er han lige ved at omfavne mig og ser saa mild ud som en nyslaaet Toskilling. — Men, til Teksten!

Naa, hvor Jenserne blev glade, da de saa Kammeraterne komme henne paa Vejen Kl. 3 om Eftermiddagen, thi den hele Dag havde de været ledige i Kroen, og en ledig Time forstaar de fleste Bønderkarle ikke at udfylde, men er saa hjælpeløse som smaa Børn. De giver sig hellere i Færd med det værste Sjoeverarbejde, end de vil være uden Beskæftigelse. Ved saadanne Lejligheder mærker man, at det har sine Fordele at være vant til at færdes blandt Folk, thi det var naturligvis en ren Svir for mig at spadseres rundt i Byen, snakke med Folk, gøre Observationer, skrive Breve o. s. v.

Altsaa, vi rangerede os ved venstre Fløj og trak snart i Kvartér med 2 Underkorporaler, 1 Spillemand og 11 Menige i en ægte slesvigsk Bondegaard med en stor Port i Gavlen, førende ind til en lang, mørk Lade med et flammen- de Baa) for Enden og flankeret paa den ene Side af 16 Kohoveder og paa den

anden af 5 Hesteditto, der fra deres Baase stirrede os i Møde. Der er højt til Loftet, i Midten ser man helt op til Tagrygningen, til Siderne over Kvæget er Kornlofterne.

Efter at have fulgt vor Værts Opfordring til at lægge fra os i Laden gik vi op i Gæstestuen, der ligger for Enden af Laden paa den ene Side af Ildstedet, medens Sovekammeret ligger paa den anden Side. Her kom straks den reglementerede Kümmel- (Brændevins-) Flaske frem, og Manden skænkede rundt til Velkomst; men denne vandle Drik smager ikke vore Soldater, som er vant til den ægte danske »Kornpeter«, og naar de ikke rent ud siger Nej, skærer de dog gerne Ansigter, naar de kan komme af Sted dermed. Jeg tærer hver Dag et Par Snapse af dette modbydelige Brænde-vand for ikke at fornærme vor velvillige Vært. Langt bedre Afsætning faar derimod Mutters Kaffe og fortræffelige Rugbrødssmørrebrød, og hun bliver ogsaa trolig ved at fylde Kopperne, indtil vi vender Overkoppen om; det er for øvrigt fornuftigt at tage for sig af Retterne, thi vi faar ikke mere den Dag. Jensen har altid en lille Skæmt paa rede Haand: »Har du en Kende Vædelse til mig, Hans?» spørger en. »Væsgo«, svarer Hans, rækkende ham den næsten tømte Kærnemælkspotte. »Dér er sgu'tte syv Favne,« siger den første; det var en Reminiscens fra den Dag, Lodsens førte os ind i Eckernførde Fjord. Og saadan gaar det stadig med Hentydninger til, hvad vi oplever.

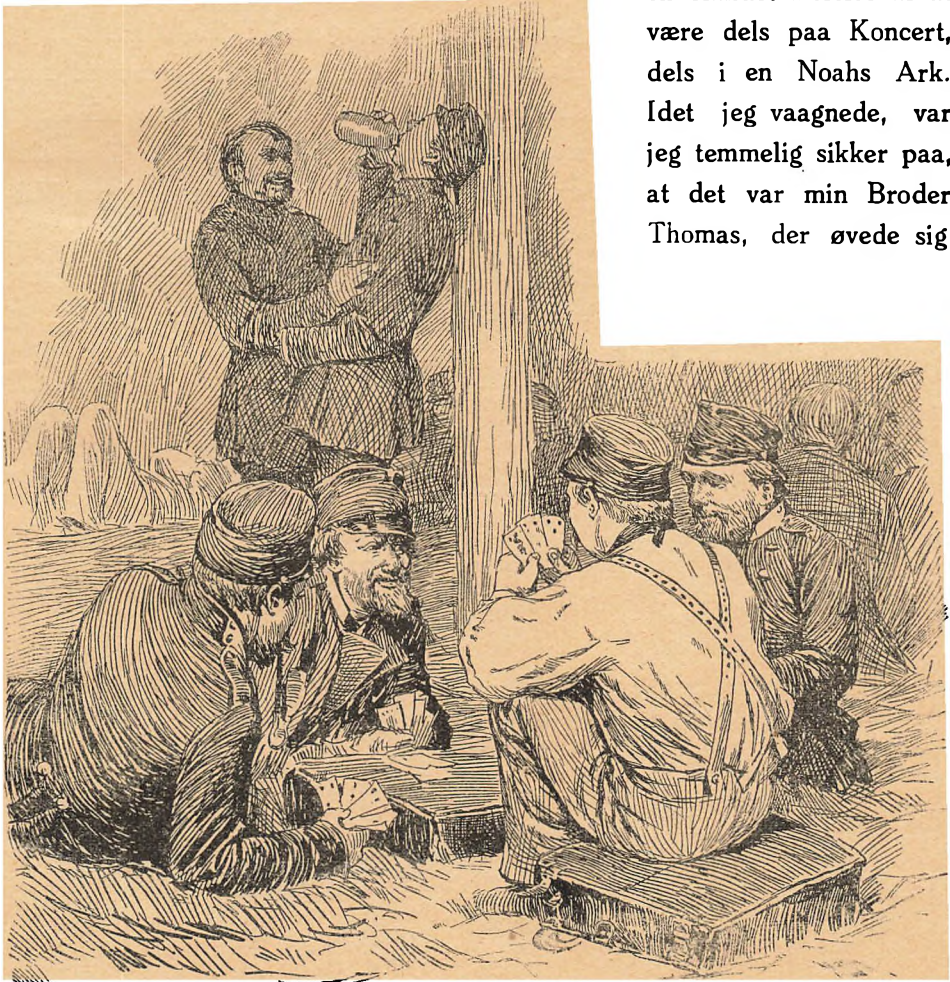
Tænk dig en Gang, hvilke »dannede« Folk jeg er iblandt; vi fik os saamænd den adstadigste Whist paa 3 Rubberter, som nogen vil ønske sig, med Fortale og Bagtale til hvert Spil af vor Korporalskabsfører, en jysk Forvalter, en rigtig skikkelig Fyr. Han hjælper mig med alting, ogsaa med at spise min Ost.

Saa kom Natten, ja det er jo i Grunden nær ved at være den interessanteste Del af hele Dagen — Døgnet mente jeg, og denne Nat ikke mindst. Vi laa ude i Laden, luftigt og godt, med fri Gennemtræk fra Portene, og jeg nederst som sidst ankommen. Ved Hjælp af 3—4 Tornystre dannede jeg mig en Vold mod Vinden og et Hovedgærde af et Knippe Halm; nu klædte jeg mig for første Gang helt af og lavede mig til

at sove helt behageligt, men — ja, hvor maatte jeg le! sikken en Koncert hele Natten igennem. Først begyndte en Ko saa blideligt at brumme ved mit Hovedgærde, saa brummede alle Køerne i Kor, snart svagt, snart stærkt; saa prustede og sparkede Hestene fra den anden Side, som om de vilde rive Bræddewæggen ned. Endelig, henimod Morgenstunden, begyndte Hanerne at gale, Ænderne at snadre og Hønsene at kagle, alt i vort »Soveværelse«. Læg nu dette sammen med de dybe Trompetstød fra de snorkendes Næser, og du vil forbavses over, at jeg dog paa en Maade kunde sove hele Natten, rigtignok med

en blandet Følelse af at være dels paa Koncert, dels i en Noahs Ark. Idet jeg vaagnede, var jeg temmelig sikker paa, at det var min Broder Thomas, der øvede sig

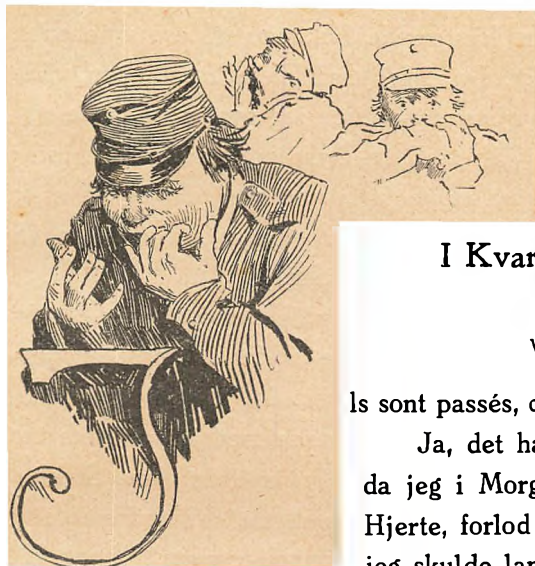

paa Violoncel, hvilket ingenlunde maa opfattes som en Fornærmelse, da Koen virkelig brummede overmaade pænt.

I Dag bliver vi nok i Ro her, da det er faldet i med Dagregn; det er vi alle glade over, da »Undersaatterne« paa de fleste er i en temmelig elendig Forfatning. Nu skrives, sys, pudses, ryges, snakkes, sjavsjes, spises og drikkes der rundt omkring mig, og dermed stop for denne Gang.

E. S. — J., som havde ansøgt om at blive Underkorporal, er for et Par Dage siden yderligere bleven forfremmet til Korporal; det bryder jeg mig ikke om at blive, thi jeg befinder mig alt for godt som Menig, uden Forpligtelse til at sørge for nogen, ikke engang for mig selv, og med Frihed til at tale og tie, naar jeg vil. Og Lønnen slaar godt til, efter at jeg har raset ud med Haresteg og Salep. Har du derfor haabet, kære Moder, at læse mit Navn blandt Forfremmelserne til Korpo- eller General, saa kommer du til at slaa den Tand ud. Kommer der derimod Krig, og man kunde avancere paa Valpladsen, og man da saa for Resten duede til det, ja, saa var det en anden Sag. Vi har det for Resten rigtig godt; naar man ikke foretrækker at ligge og strække sig i Laden og passiare med Kammeraterne, kan man gaa ind og varme sig i den lune Stue hos de rare, venlige Folk. — Lev vel!

I Kvartér paa en Herregaard.

Wolfshagener-Hütten, 19. Decb. 1863.

Is sont passés, ces jours de fête.

Ja, det havde jeg ikke tænkt, kære Moder, da jeg i Morges med fuld Oppakning, men let Hjerte, forlod de brave Bønderfolk i Gettorf, at jeg skulde lande her i et skident Bryggers med et Bord, fuldt af ubestemmelige Levninger af de sidste otte Dages Middags- og Aftensmaaltider, og i en Lade med Træk fra begge Ender og fra oven, hvor jeg skal ligge i Halmen med alle Klæderne paa tilligemed 100 Kammerater, og hvor man idelig maa blæse paa Fingrene for at holde Varme. Men, hvordan gik det ikke Fiskerkonen, da hun vilde højere til Vejrs?

Vi slap, hvis jeg ikke husker fejl, ved en hyggelig Formiddag i en lun Stue, blandt Folk, der ikke vidste, hvor godt de vilde gøre det for os. Da jeg vilde holde min Frokost med et fortryllende Landsigtebrød, som jeg havde købt hos min Veninde Bagerkonen, der taler godt Dansk, fandt jeg kun sørgelige Rester deraf: kun en lille Endeskive havde modstaaet Kattens eller Musenes Tænder. Naa, desto bedre vilde den smage. Jeg aabnede Brødposen for at forsøde min bitre Skæbne med et Stykke Præsteost og fandt en uventet Tilvækst til mine Sulevarer, en ganske lille bitte Steg, en lille død Mus, der havde faaet Lyst til min Ost, men var omkommen under Anstrengelsen for at komme igennem et tredobbelt Omslag, hvormed min forsigtige Moder havde forsynet samme Ost. Blæse være med Musen! Frokosten smagte lige godt for det; maatte man blot aldrig se noget værre Dyr i Felten!

Da jeg fortalte Konen om min forstyrrede Nattero, vilde hun absolut have, at jeg skulde ligge i Dejgtruget, der, fyldt med Halm, mente hun, vilde afgive en fortræffelig Seng; det var fristende — men jeg syntes dog ikke rigtig om det. Derimod tog jeg med Tak mod en Dyne og fik den lagt ind i Stuen ved Kakkelovnen, og med min Kappe lagt over mig fik jeg en efter Omstændighederne kongelig Seng de følgende to Nætter. Om Aftenen fik jeg mig en gemytlig L'hombre med to Underkorporaler.

Fredag d. 18. Decbr. var Kompagniet stævnet op til Herregaarden Wolfshagener-Hütten til Sundhedsparade, og jeg var ikke fri for at ønske en ganske lille bitte Ulykke over den gode Doktor W., som lod os vente omtrent halvtredje Time. Jeg fordrev Tiden paa bedste Maade med at spadserere om i den smukke Have, bese Ko- og Hestestalden og beklage de arme Stakler, som i heldigste Tilfælde fik Lov at ligge der, i uheldigste derimod i en stor Lade med Gennemtræk og Udsigt til den blaa Himmel foroven. Tænk dig dette Sovekammer i 12 Graders Kulde! Det forekom mig, at de stakkels Kammerater saa daarlige og modfaldne ud, og det var jo intet Under, da de frøs hver Nat og aldrig kom af Klæderne. Jeg kunde ikke andet end prise mig lykkelig og end mere glæde mig over min gode Stjerne, idet jeg sammenlignede deres Skæbne med min, saa meget mere, som det blev mig fortalt, at de ingen ordentlig Middagsmad fik, og at, hvad de fik, fordelte i 4 Hold, blev serveret paa et Bord, der bar Spor af flere Dages forskellige Maaltider, og hvor de maatte bruge deres egen femgredede Gaffel i Stedet for andet Spiseredskab. Hvor lidet tænkte jeg da paa, at jeg næste Dag selv skulde søbe samme Kaal!

To pæne Mennesker, Kandidaterne F. og B. fra København, var især fortvivlede over dette Kvartér, saa at de i de sidste Dage ikke havde kunnet holde det ud, men havde spist i Byen og lejet et Soveværelse dér.

Da vi gik hjem, fik jeg mig en Bog i Byens Lejebibliotek, der hverken ejer Goethe eller Schiller, ej heller nogen dansk Bog, men en Mængde Räuergeschichten og Historier om den skønne Griseldis og Rinaldo Rinaldini, Ingemanns Erik Menveds Barndom samt Andersens Eventyr paa Tysk, der bliver »ziemlich stark gelesen«, sagde Ejeren.

Jeg valgte mig Bulwers »Devereux« og havde just begyndt at studere

den, da jeg blev inviteret til et lille Punchegilde, som en af Kammeraterne gjorde af Glæde over at have faaet sit bortkomne Tornyster igen. Drikke kan de kære Brødre som Svampe, men holde Taler — nej! Den længste lyder gerne saaledes: skal vi klinke en Gang paa det eller det, eller blot: skal vi klinke! Jeg søgte da at bøde lidt derpaa, sang Viser og holdt Taler, saa det knagede efter: for vor nye Konge, om en lykkelig Fremtid for ham; for vor Kompagnichef, som er en stor Elsker af Oldsager; han siger gerne: »Hør, Karle, naar I finder en Flintesten eller saadant noget, saa bring mig det.« Jeg tog Anledning af det nys afsungne Vers: »Nu hvile deres Bene bag Højens Bøvtasten« til at tale om, at vi havde en ved Kompagniet, der ikke kunde lade de gamle Kæmper beholde deres Ben i Fred i Højene. — »Aa, det er Præmerløgtnanten!« raabte de alle. — »Vi vil ønske«, sagde jeg, »at han vil være lige saa flink, naar de levende Kæmper vil bestige vor Høj, Danevirke, og at han da vil føre os saaledes an, at vi kan give dem Ben at gaa paa.«

Efter at have spillet en Times Tid Whist med to Korporaler og Farmaceuten — du ser, jeg forfalder svært til Kortenspil, kære Moder! — havde jeg en lang Samtale med en af Underkorporalerne; den varede omtrent til Midnat. Han mente at have fundet Ro og Trøst ved Tanken om, at der er en god, almægtig Gud, der tilgiver Synderne, naar man fortryder dem, uden at Frelseren, Jesus Kristus, behøves. »Det kan gerne være, at Kristus har været til, det kommer mig omtrent ud paa eet; det er«, endte han med at sige, »som naar jeg har et godt Spil Kort paa Haanden i L'hombre; faar jeg min Konge god, er det godt, faar jeg det ikke, vinder jeg Spillet alligevel.« »Nej, saaledes er det ikke; faar De ikke den Konge god, saa bliver De bet«, var mit sidste Ord i den Sag. For Resten bliver det vist ikke sidste Gang, vi faar talt sammen herom, da han lader til at være et stille, alvorligt Menneske; hans Skavank er vist mest den, at han har lidt for høje Tanker om sin egen Fortræffelighed.

Lørdag den 19de December maa jeg behandle lakonisk: Regimentet samlet for at aflægge Ed. — Omkvartering. — Jeg kom til Herregaarden. — En Time i sort Humør derover. — Vi vadede i Mudder til over Anklerne derop. — Ejermanden skal være en god, dansk Mand, han har skrevet sig for 100

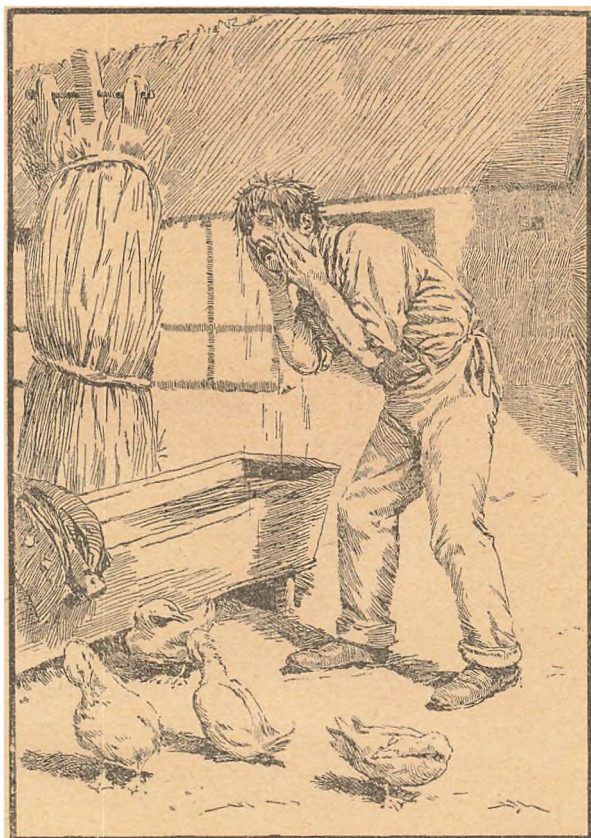
Mand, men følgelig maa de have det usselt. Først laa de i en Lade, som før er meldt, men dér frøs de forfærdelig; en efter anden tyede de da hen i de lunere Stalde, og til sidst stod Laden næsten tom. Jeg for min Del vil foretrække den friske Luft, om jeg ogsaa skal fryse lidt. Middagsmaden spises i 4 Hold og bestaar afvekslende af Suppe og Ærter. Første Hold kan nogenlunde gaa an, hvad Renlighed angaar, andet Hold er det uappetitligt at være imellem, men tredje og fjerde Hold er som oftest rædsomt. At mit Apparat, der baade kan bruges som Kniv, Ske og Gaffel, gør ypperlig Nytte og bliver almindelig beundret i Kompagniet, er en Selvfølge; en af Dagene skal jeg sende dig en Tegning af det.

Da jeg om Aftenen sidder og skriver i det uhyggelige Bryggers: vor Selskabssal, Dagligstue, Spisestue, Røggkupé — kort sagt vort eet og alt — paa det vegetabilsk-animalske Bord, efter at vi først havde sunget et Par Timers Tid, og de fleste vare gaaede til Køjs hos Kærne og Hestene, staar pludselig en pænt klædt Kone og en 10—12 Aars Dreng over for mig. Jeg hører ham hviske til Moderen: »Ein netter Mensch, Mutter.« — Dernæst: »Er schreibst an seine Braut.« — »Nein, ich schreibe an meine Mutter,« siger jeg, og nu var Samtalen i Gang. Jeg fortalte dem, at jeg var teologisk Kandidat, og paa hendes Spørgsmaal, om jeg havde prædiket, svarede jeg, at det havde jeg gjort et Par Gange i København.

Da jeg sagde Godnat og gik ud, fulgte to af Forpagterens Karle, der havde hørt vor Samtale, med; de talte et Øjeblik sammen, og derpaa kom den ene hen og tilbød, at jeg maatte dele Seng med ham, et under andre Omstændigheder ikke misundelsesværdigt Tilbud, men her meget kærkomment for mig og i ethvert Tilfælde venligt og smukt af ham. I Stalden holdt en ældre, gnavent udseende Karl, som jeg takserede til at være Avlskarlen, mig en Lygte op under Næsen, aabenbart højst utilfreds med den nye Tilvækst; men da den yngre Karl hviskede ham i Øret: »Es ist ein junger Prediger, er hat zwei oder dreimal gepredigt«, klarede hans Ansigt mærkværdigt op. Da vi kom ind i Kammeret, maatte først to Snyltegæster fortrække, der havde lagt sig i Sengen; dernæst var Karlen saa galant at overlade mig hele Sengen og selv gaa til en Kammerat, skønt jeg naturligvis protesterede.

Jeg sov varmt og godt under den tykke, uldne Hvergarns Dyne, der vist vejede sine »stive syv Lispund«, ligesom Kandidatens i Poul Møllers »Den krøl-

lede Frits«. Om Natten vaagnede jeg ved, at noget tungt laa over mine Fødder og snakkede Plattysk; det var en Holstener, Popp, en Slags- og Kommersbroder ved samme Regiment som jeg, en rigtig forsoren Børste. Han var kommen fuld hjem og søgte sig nu Plads, hvor han kunde finde den. Dog ogsaa her hjalp det magiske: »Es ist ein junger Prediger, er hat zwei oder dreimal gepredigt«, thi næppe havde jeg hørt disse Ord blive hviskede og paa Poppes »wie?« gentagne noget højere, før Byrden forsvandt, og Snakken mærkelig dæmpedes. Om de har troet, at man maa tage sig i Agt for en Prædikant, da han kan mere end sit Fadervor, eller hvilke Tanker, de har gjort sig, det véd jeg ikke, men vist og sandt er det, at det synes at imponere dem i høj Grad.

Søndag den 20nde Decbr. — Jeg havde tilbragt saa lang Tid med at fedte Støvler, børste Klæder, gøre Toilette nede ved Posten i Selskab med en Flok Ænder, smøre Mad, drikke Kaffe osv., at jeg troede, det var for silde at gaa i Kirke, og jeg valgte mig derfor et lunt Sted paa en ganske fortryllende lille Skrænt ved en Dam, omgiven af Grantræer, trak min Bog op af Lommen og lavede mig til at følge Devereux i fransk Tjeneste, da en af mine Kam-

merater raabte mig an, om jeg vilde med til Byen, det var endnu god Kirketid.

Jeg fulgte med, og ved Kirken traf jeg — for første Gang, saa at sige — min kære Slof J. fra Fælleden i Sommer, med hvem jeg nu har tilbragt det meste af denne Dag fornøjeligt.

Da vi traadte ind i den af en Mængde Fuglebure vansirede Kirke i Gettorf, lød os en hjemlig Salmemelodi i Møde, nemlig: »Befal du dine Veje«, kun med en Tilsætning af ikke synderlig forskønnende Tremulanter. Præsten Hr. Pastor Heinesen, der ligner Monrad en Del og havde et Kuskeslag med broderet Kant over den sædvanlige Præstedragt, holdt en meget kraftig og tydelig Prædiken. Mig glædede den lige ind i Sjælen, jeg forstod hvert Ord, ikke eet gik tabt for mig, og den blev holdt med Kraft og Varme og uden Svulst. Men jeg kan da ogsaa tænke, at jeg skulde have den, fordi jeg denne Gang trængte mere end sædvanlig til den, da jeg skal holde Jul paa et saa uhyggeligt Sted, som vel tænkeligt, og som kun har det opbyggelige ved sig, at det ligner det Sted, hvor den allerførste Jul blev holdt.

Efter Prædikenen gik jeg med J. ud for at gøre f o r n e m m e Visitter — det vil da sige efter vor nuværende Stand og Vilkaar — nemlig hos Intendanten, Kand. jur. H., hvem jeg i høj Grad misundte et opretstaaende Fortepiano, der staar i hans Værelse paa Apoteket, og som han, vel at mærke, ikke kan bruge selv. Udmærket var det ikke, men Menuetten af »Elverhøj« klang dog ganske hjemligt og fornøjeligt paa det.

Da J. skulde til Appel, kunde jeg ikke naa at spille for Familien, hvilket H. bad mig om; men »aufgeschoben ist nicht aufgehoben«, som det hedder paa sin Tysk. Vi skraaede da ad en lille Gangsti og nogle forskrækkelig besværlige Stenter, bestaaende af een stor, skarp Sten paa Kant, til Tüttendorf, en lille Landsby, en halv Mil fra Gettorf. J. bor hos en Proprietær, der først har gravet Guld i Kalifornien, dernæst boet i Honolulu paa Sandwichsøerne, hvorfra han har medbragt flere smukke Landskabsbilleder og et rædsomt Portræt af Kong Kamehameha, item to umanerlig grimme Børn med skraa Øjne og fremstaaende Kindben, øjensynlig Børn af en Insulanerinde. Der bor ogsaa Kaptajnen, og J. er hans højre Haand, hvilken Ære for Resten koster ham hans meste Fritid, f. Eks. i Gaar fra Kl. 2—11.

Jeg haaber, kære Venner, at I har gjort jer fortrolige med den Tanke, at jeg forbliver slet og ret Menig — jeg sælger ikke min Frihed for en Snor eller

to og bejler ikke til nogen anden Hæder end til den, at være med til at tage en Tørn mod Fjenden ved Dannevirke.

Efter at have nydt en Kop Kaffe hos Guldgraveren besøgte vi Løjtnant H. fra Fælleden i Sommer; han beklagede meget, at han, fordi han havde en daarlig Fod, ikke kunde gaa med hen til Løjtnant B., der bor hos Skolelæreren og ogsaa har Klaver i sin Stue. Dér blev vi et Par Timers Tid; jeg spillede det meste af mit Repertoire og sang flere Duetter af Kücken og Mendelssohn med Skolelæreren, og han sang ogsaa alene flere Sange ganske kønt, blot med et lidt vel tysk Sving. Men, hvor vi dog er forskellige i Smag! Om Weyses Morgen- og Aftensange, som jeg har elsket, fra jeg var Barn, saa højt, at jeg ikke kunde tænke mig andet, end at Englene maatte synge dem i Himlen, bemærkede han ganske køligt: »Sie sind ganz einfach, aber recht hübsch.« »Den tapre Landsoldat« tror jeg ikke smagte ham rigtig; i det mindste tog han kort Afsked, da B. til Slut spillede den. Mulig var det dog snarere den gruelige Bas, som B. satte til, der jog Skolemesteren væk.

For at du ikke skal tro, at jeg fryser helt ihjel i den aabne Lade med de 12 Graders Frost — thi, desværre! Sengen med den syv Lispunds Dynes Herlighed varede kun den ene Nat —, vil jeg berolige dig med, at Forpagterens har været saa elskværdige at laane mig et Tæppe, og med dette gør jeg Underværker: først graver jeg en Hule ned i Halmen af min egen Størrelse og tætter den saa vidt muligt, dernæst forer jeg den med Tæppet, klæder mig af til Skindet og lægger alt mit Tøj — ogsaa Tornystret og mine Patroner oven paa mig, for at det alt sammen kan lune, og saa sover jeg, som om jeg laa hjemme »i min Moders Dragkistesuffe.«

Herefter tænker jeg, at min Adresse i Stedet for 6te Kompagni bliver 1ste, thi jeg har faaet Lov til at bytte med en Karl af min Højde og kommer saaledes i Kompagni sammen med J., Løjtnant H. og flere andre flinke Mennesker, hvem jeg gjorde Bekendtskab med i Søndags; men det varer maaske nogle Dage, inden det kommer i Orden.

Wolfshagener-Hütten, 23de Decbr. 1863.

Ja, Forpagterens ere rigtignok flinke. En Aften, som jeg sad og bed i min Blyant og ikke kunde finde en ærlig Tanke for al den Larmen, Sviren og Sværmen omkring mig, spurgte Forpagterkonens Søster mig, om jeg vilde sidde i hendes Værelse og skrive, hvilket Tilbud jeg naturligvis modtog med Glæde. Hun fyrede i Kakkelovnen, gav mig varm Mad og tilbød, at jeg maatte sidde her hver Eftermiddag og Aften.

Jeg begyndte ordentlig at blive ganske blød om Hjertet; det var en køn, ung Pige med et særdeles behageligt Væsen. Vi passiarede en hel Del sammen, jeg viste hende mine Fotografier og fortalte hende om eder; det begyndte formelig at se lidt farligt ud — du véd, jeg er slet ikke ufølsom for smukke, venlige Øjne, — da trak hun en Skuffe ud og viste mig et Fotografi af sin Kæreste, en smuk Gardist i København, der holdt saa meget af vor afdøde Konge, sagde hun. Nu var vel det pikante i Situationen borte, men jeg kunde saa meget bedre lide hende end før og sad nu med stor Fornøjelse og Ro og skrev mine Breve færdige.

Juleaftens Dag i Gettorf.

Nylig var jeg henne hos Barberen i Gettorf; tænk det Afskum turde begære 8 Sk. for at skrabe saadan en Smule Skæg af som mit, men det forstaar sig, det kostede ham jo rigtignok ogsaa dobbelt saa meget Arbejde, som det vilde have kostet en københavnsk Barbør. Du kan ellers tro, at denne Skrabning har pyntet svært paa »Sancte Gertrud«, — men nu videre i Teksten!

Mens jeg sidder her og venter paa Parolen, som jeg har lovet at skrive for Kommandersergenten, kan jeg ikke gøre noget bedre end at fortsætte mit Brev. Jeg har ikke været rigtig i mit Es i de sidste Dage, men nu er jeg Gud ske Lov brav Karl igen og glæder mig rigtig til at tilbringe Juleaften sammen med min kære J. og min tilkommende Løjtnant H.; han

har nemlig indgivet Ansøgning om, at jeg maa komme fra 6te til 1ste Kompagni. Jeg havde saa smaat haabet, at den bebudede Kasse med Pebernødder og andet Juleknas var kommen i Dag, men det er den desværre ikke; dog opgiver jeg ikke Haabet, men gaar herop igen i Eftermiddag. Jeg har lovet at bjerge en Grangren — »redde«, som Soldaterne siger — i Herregaardshaven og skjule den under min Kappe; saa sætter vi Lys paa den i Aften og tænder dem, og saa spiller vi Kort om Knaset.

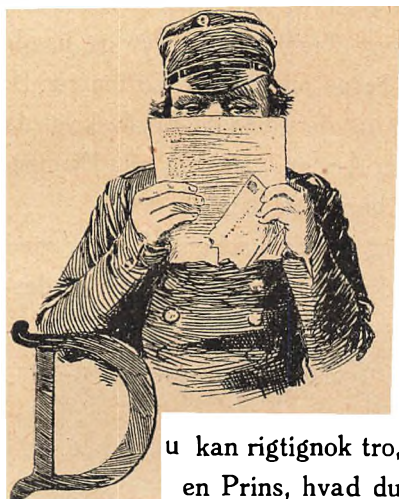
Grunden til, at jeg har været lidt forknyt i et Par Dages Tid, er dels det højst uhyggelige Opholdssted, et Bryggers med Stengulv, hvorpaa stadig stod store Søer, den alt for overfyldte Indkvartering, 100 Mand, der gik og kedede sig hele Dagen og gav ondt af sig, og naar du dertil lægger et Morads i Gaard og Have og paa Vejen, hvorom »Strandpromenadebadegade« hjemme i sin mest opløste Tilstand kun giver et svagt Begreb, og et forrygende Snefog, saa man

næppe kan se en Haand frem for sig, en knagende Kulde — ikke Frost, men raa, fugtig Kulde — saa kan du nok tænke dig, at jeg kunde blive lidt melantrist.

Alt dette var dog i Grunden Smaating, som kun enkelte Øjeblikke kunde gøre mig uhyggelig til Mode; langt værre er det for mig at være kommen paa Kammer sammen med et Par af de værste københavnske Rødder, du kan forestille dig. Det onde Vejr har nemlig haft til Følge, at Herremanden omsider har forbarmet sig over de stakkels Soldater, der nu snart i 14 Dage ikke har været af Klæderne, og indrømmet dem 3—4 Værelser af den utallige Mængde, der findes paa den store Gaard. I et af disse ligger min Korporal og 6 Mand, hvori blandt jeg. Den værste af dem alle opvartede Selskabet om Aftenen med de smudsigste Historier, som træder al Guds frygt og Sædelighed i Snavset. Da jeg satte mig til at læse den første Aften, efter at de andre var komne i Seng, spurgte han mig, om det forstyrrede mig, at han fortalte nogle Anekdoter, hvortil jeg naturligvis svarede Nej; og nu begyndte han, og hver Gang han var færdig, var de andre dumme nok til at le og paa anden Maade tilkendegive deres Bifald. Herved opildnedes Fyren; Historierne blev jo længer jo værre — skønt han forsikrede, han kunde dem endnu værre — og Latteren blev mere og mere skraldende og raa, saa jeg til sidst næsten troede at være blandt nogle skinbarlige Djævle, der var til Forelæsning hos Lucifer. Slippe ud kunde jeg ikke, uden at skræve over dem alle seks, og sætte dem i Rette følte jeg ikke Myndighed til, det havde aldeles bestemt ikke nyttet i den Forsamling og paa det Stadium, men kun vakt Latter; saa maatte jeg indskrænke mig til at sidde med det alvorligste Ansigt, der vistnok temmelig tydeligt har udtrykt den Afsky, jeg følte, at dømme efter flere af deres Ytringer.

Det var den første Aften; den næste kom jeg med Vilje sildig hjem efter at have tilbragt Tiden rigtig rart sammen med J. og Løjtnant H. De andre var vaagne, og næppe havde jeg sat mig til at læse, før den omtalte Fortæller begyndte med et saadant Vrængebillede af Juleevangeliet, som man skulde tro kun en Djævel kunde opfinde. Under saadanne Omstændigheder kan du nok tænke, at jeg er dobbelt glad over ikke tiere at skulle være sammen med disse Mennesker og over at skulle tilbringe Juleaften sammen med mine Venner, i Stedet for med Mennesker, der tror, at Juleaften kun er til for at spise godt, svire og spille.

Julen i TÛttendorf.

Hos min Ven, Skolelæreren, i
TÛttendorf, 1ste Juledag 1863.

Du kan rigtignok tro, lille Moder, at din Søn egentlig talt lever som en Prins, hvad du klart vil indse, naar du har læst dette Brev.

Det var altsaa det store Spørgsmaal i Gaar, om Kassen vilde komme Juleaften. Jeg afleverede Parolen og bragte mangan en brav Jenses Ansigt til at straaled ved et Brev fra Hjemmet, men ogsaa en Del flere til at blive lange, ved at der intet var. Naar man vidste, hvor saadant et Brev liver op i en ensom Soldats Hjerte og i Hast flytter ham hjem til de kære, saa er jeg vis paa, at ikke en eneste var kommen til at gaa tomhændet bort, selv om ikke enhver blev en Konge eller Kejser som jeg, der paa een Dag fik 5, siger og skriver fem, dejlige Breve; hvor jeg nød Læsningen paa min Yndlingsplet i Haven!

Jeg vendte nu om Eftermiddagen atter med ikke liden Spænding mine Fjed mod Gettorf, og godt var det, at det næsten var mørkt, da jeg traadte ind i Krostuen, hvor Regimentsskriveren havde sat mig Stævne — han modtager nemlig alle Adressebrevene — han vilde ellers have set Spændingen malet i mine Træk. — Fik jeg saa en lang Næse? — Nej, jeg duer lige saa lidt til at forstille mig i dette Brev, som til at skjule min Glæde,

da han rakte et Brev i Vejret og bad om 5 Sk.; jeg havde gerne givet ham 5 Rigsdaler, hvis jeg bare havde haft dem. Jeg over paa Posthuset, og med min

herlige Kasse under Armen fløj jeg lykkelige Menneske i Regn og Morads til Tüttendorf — fløj var nu et lidt vel forfløjent Udtryk, men i det mindste fløj Snavset mig da om Ørene, jeg plumpede hvert Øjeblik i en Pyt og havde flere Gange nær mistet mine Sko. — Dér sad begge mine brave Løjtnanter H. og B. og min kære Slef J. og ventede paa mig, og de udstødte Frydeskrig, da jeg tren ind med min meget lovende Kasse under Armen. Her var alle Elementer til Stede til en glad Juleaften — og det blev den, kan du tro!

Først skulde vi have det Juletræ, som jeg havde knebet i Haven, med Presenter til hver af os, og med Vers! — du skal straks faa dem at høre — der-

næst Aftensmad, Punch, Æbleskiver med Rosiner i, Cigarer o. s. v.; derefter skulde Kassens højtidelige Aabning finde Sted, og endelig Spillet om de Pebernødder, som vi vidste var i Kassen. Fortryllende Udsigt! Altsaa, jeg gjorde min lille Gren i Stand, satte Lys paa den, stak den i en Sølvtabaksdaase og — luk nu Øjnene, mine Herrer, blot to Minutter! Det skete. — Voldsomt utaalmodige var de rigtignok, men Dyden belønnes! Hvilke Herligheder paa Bordet! Til Løjtnant H., der, som du ved, i 8 Dage har haft en daarlig Fod og

just laa i Garibaldistilling paa Sofaen og i Kaptajns Fraværelse (til Officerssold i Gettorf) var Kommandant i Tüttendorf, var der fra J. et Pibe-hoved med et Billede af den syge Garibaldi paa og følgende Devise:

»Se, dette Billed minder mig gevaldi'
om vores Tüttendorfske Garibaldi.«

Denne Devise blev anset for Glanspunktet(!) af vorø poetiske Udgydelse.

Til mig var fra samme Haand en Trækone, en af dem til et Par Skilling, med skøn, romersk Næse, lige op og ned uden Krinoline og med »Gryn« (hun kunde rasle). Verset har jeg desværre kastet bort.

Til en nybagt lille Korporal, noget højtstræbende, men vist ellers ganske brav, var der en lille Træsabel med disse Linier:

»En Korporal vil ej saa lidet sige,
i Enden er han Generalens Lige.«

En Løjtnant, der, som ganske ny i Tøjet, maaske er noget embedsvrig og pedantisk i militære Sager, fik en lille Barnepatrontaske med et Citat af »Ulysses von Ithacia«:

Holofernes: »Det fornemste, I har i Agt at tage, er eders Tempo, som bestaar udi: Ein, Zwey, Drey, og at I slaar lige med Hænderne paa Patrontasken; thi naar det ikke tages i Agt, saa vil jeg ikke give 4 Skilling for Resten.«

Ja, nu burde man ikke sætte Bonden ovenpaa Herremanden, men nu skal du dog høre mine Vers alligevel.

Med en Hane (til J.), som jeg til Bagerkonens store Beundring tillige

med en galoperende Hest til B. havde skaaret ud af en Honningkage, da hver en Kagehest og -hane var væk i Anledning af Juleaften:

»En Hane, der skal gale nok saa pent,
at Korporalen ej skal komme alt for sent«.

Onde Tunger vil nemlig sige, at J. med sit Korporalskab kommer sidst om Morgenen, skønt han bor nærmest.

Til Løjtnant B., der under H.s Sygdom maa gøre Premierløjtnantens Tjeneste og derfor giver sig jammerligt over det meget Renderi:

»En Hest, som Løjtnanten skal fri
for noget af alt hans Renderi.«

Løjtnant H., der forleden Aften til stor Rørelse for mig havde givet mig sin sidste Cigar og sidste Tændstik, fik en Æske Tændstikker og nogle Chokoladecigarer med Devise:

»Hvo sidste Skærv med Næsten deler, den
vil Himlen give hundredfold igen.«

Løjtnant B. leverede til Gildet en Pose med Valnødder og en ditto med Rosiner og Mandler. Indholdet af en tredje Pose med Figner havde han, som han hammelig betroede mig, spist paa Vejen fra Gettorf.

Naa, det var nu saare godt alt sammen, Studenterhavren blev spist, Lysene brændte ud, saa der kom til at lugte helt juleagtigt af Gran og Lysetande, men nu kom det bedste: Kæssens Aabning. Med et Frydeskrig hilsedes de danske Aviser; det var en mageløs Idé af jer. J. tog øjeblikkelig med gnistrende Øjne fat paa »Fædrelandet« og læste flere udmærkede Stykker og Vers op for os. For at gøre Aviserne færdige med det samme vil jeg fortælle, at alle Numrene af »Fædrelandet« har 1ste Kompagnis Chef, Kap-

tajn B., faaet, og han lader dem cirkulere blandt de andre Officerer. Dagbladene tog jeg i Lommen, og da jeg kom tilbage til mit Kvarter, holdt jeg straks en Forelæsning for et meget taknemligt Publikum af Soldater, stadig afbrudt af Bifaldsraab; især da jeg læste et Brev op herovre fra, steg Bifaldet til en sand Jubel, thi det var grangivelig, som naar man ser et godt Portræt af sig selv eller ind ad »sine egne Vinneverrer«. Mange Taksigelser høstede jeg ogsaa fra Premierløjtnant M., 6te Kompagnis Chef, for hvem det var en sand Svir at se de danske Blade efter den lange Faste med »Itzehoer Nachrichten« og Konsorter. Det var nu Bladene og deres Modtagelse, der, som du kan høre, ikke er saa meget ublid herovre.

Dernæst kom Juletræet med Lotteriet frem af Kassen. H. var henrykt over det Rejseskrivetøj, der faldt i hans Lod. Jeg ønskede at vinde Frimærkerne og Konvolutterne og vandt begge Dele, og min noget slikmundede Slof J., der stadig kniber et Stykke Sukker og dypper det i Fløden, vandt lutter Chokoladekager.

Wolfshagener-Hütten, 1ste Juledags Aften.

Naa, længer kom jeg da ikke hos Skolelæreren, saa du ved endnu ikke, hvad det Udbrud skulde sige: »Din Søn lever som en Prins«, men det kommer! Jeg sidder nu ude paa Gangen paa en Tornyster, med Lyset i en Sennepskande. — Slofferne har ladet sig lokke af de tryllende Toner fra en Harmonika, der for nylig spillede Salmer, men nu spiller Danse, og Trætøflerne og Kommissaalerne med Sinker paa klapper paa det fornøjeligste ude i Borgestuen. Imidlertid gaar jeg videre med at beskrive Juleaften.

Hver en ny Ting, der kom frem af sit Hylster, hilsedes med Jubel som Minde om civiliserede og paa os venligt tænkende Mennesker; jeg er rigtig glad over alle de mange praktiske Smaating, der nok alle skal faa et godt

Sted. Og saa de brune Kager, Pebernødderne, Rosinerne, Mandlerne, Fignerne, ja, jeg vil ikke tale om, at de satte os i Stand til at spille en flot »halv tolv« og en fortræffelig »Stop«, men, hvor vi delikaterede os med dem! saa vore Maver til sidst stod »spændte som Trommer«.

Saa begyndte den vaade Del af Festen og med den Talerne, hvoraf J. holdt to fortræffelige: en for de kære i Hjemmet, som havde beredt os saadan en fornøjelig Aften; og da vi havde sunget: »Dejlig er Jorden«, udtalte han Ønsket om, at vi, uagtet al Strid og Rygterne om Krig, maatte kunne bevare den Fred, hvorom Englene sang Juleaften, da han ellers ikke troede, at vi frejdigt kunde gaa den alvorlige Tid i Møde, hvor vi maaske skulde ofre Liv og Blod. — Det lyder tørt og magert, naar jeg nedskriver det her, men du kan tro, at han kan føje sine Ord helt vel, saa at det er velsignet at høre derpaa.

Den lille Korporal med Træsabelen er brav, men Taler er han ikke; han holdt to, hvoraf den ene tabte sig i den Tüttendorfske Ørken, hvor han havde fundet en Oase, Løjtnant H., og en lille Kilde i Udkanten, Løjtnant B. Den anden Tale sank ned i et Morads, hvoraf der fremspirede nogle Paddehatte; ved Moradset forstod han Blodbadet i den forestaaende Krig, ved Paddehattene de smaa Knapper (Premierløjtnants-Distinktioner), som han haabede snart maatte fremspire paa Løjtnant H.s Skuldre.

Saa sang vi en Mængde Sange og glemte naturligvis ikke Julesangene, og før Klokken var en Del paa den forkerte Side af 12, var der ingen, der havde Lyst til at bryde dette fortræffelige Lag. Da det vilde gøre et væsentligt Skaar i min Juleglæde, hvis jeg skulde hjem og træffe sammen med den tidligere omtalte Kumpan — Stakkell, nu ligger han syg derinde og jamrer sig — havde jeg betinget mig at maatte blive i Tüttendorf, og den gode Løjtnant H. tilbød mig straks en Alkove i sit Sovekammer, hvor jeg sov som en Konge med Lagener og andre Herligheder, og næste Morgen stod mine Støvler pudsede saa blanke som et Spejl — tænk, hvilken Svir for en gemen Soldat! (Nej, nu bliver Harmonikaen næsten alt for forførerisk, og flere Gange har der været en Kammerat oppe og sagt til mig: »De maa endelig komme ned; der er saa mange smukke Damer og næsten ingen Kavalerer«, saa det kniber med at modstaa Fristelsen).

Da jeg kom for sent op til at kunne overvære Højmessen i Gettorf, blev jeg hos Garibaldi, og jeg gjorde endnu et udmærket Fund i Kassen, lige tilpas til Kaffen, nemlig den mageløse store Honningkage, ja, jeg har da i det mindste aldrig set Mage til Størrelse. Løjtnant B. kom til, og vi fortsatte Spisningen fra den foregaaende Aften, indtil vi var omtrent i samme Tilstand som dengang. »U! sikke nogle Fyldebøtter!« hører jeg dig udbryde; men hvad skal man sige, i Felten tager man sig den Fornøjelse, man kan.

Saa gik vi over til Skolelæreren i Tüttendorf, hvor jeg indtog Børnenes Hjerter med en Kage og et Billede med danske Soldater, som den ældste Dreng vil klistre paa Pap med Klodser bagpaa; ja, og Moderens Hjerte indtog jeg med det samme, thi snart efter trakterede hun med en Kødsuppe, der smagte ekstra ovenpaa Knaset, og en Ribbenssteg og Medisterpølse med Kaal og Kartoffler til, der heller ikke lod noget tilbage at ønske (nu gaar det løs med »Fryd dig ved Livet« i Borgerstuen). Og ikke nok dermed, men hendes gode Hjerte flød over med en stor Balle Kaffe — og det god Kaffe — serveret i fine, kinesiske Kopper, hjembragte af Mandens Broder, samt en Fløde, saa tyk som Pandekagedejg — aldeles uden Overdrivelse —, hvilket alt i Forening med en af de sendte gode Cigarer foranledigede mig til det Udbrud, hvormed jeg begyndte Brevet: »Din Søn lever som en Prins!« og det ser du nu altsaa, kære Moder, er den skære Sandhed.

Medens Løjtnant B. er til Appel, banker Skolelæreren beskedent paa Døren og beder, om jeg vil spille lidt for ham. Ogsaa han faar sin Julegave, den lille Danserinde paa tre Haar, der nu har faaet fast Ansættelse i den Tüttendorfske Skolelærers Klaver og til stor Moro for ham, Mutter og Børnene danser nok saa lystigt om paa Sangbunden.

Jeg spillede alt, hvad jeg kunde huske af: »Den hvide Dame«, og derefter fik vi fat paa »Don Juan«; du kan tro, det var mig en sand Glæde at akkompagnere denne grundmusikalske Mand. Vi udførte baade Soloer og Duetter.

I Mørkningen gik Løjtnant B. og jeg til Aftengudstjeneste i Gettorf; Kirken var smukt oplyst med cirka 150 Stearinlys i 5 Lysekroner af Rør, hvilket saa nydeligt ud; dem havde Præsten bebudet Menigheden sidste Søndag som en privat Gave, i Stedet for, at ellers enhver plejer at tage Lys med sig.

Prædikenen fik jeg desværre kun et temmelig ufuldstændigt Indtryk af, da jeg kom til at staa alt for langt fra Prædikestolen i den fuldt proppede Kirke, og jeg blev desuden en Del forstyrret af en Flok urolige Børn, der lod til at betragte det hele som en fornøjelig Adspredelse, idet de uafslædelig hviskede og gloede om til højre og venstre. Saa meget fik jeg dog ud deraf, at det var en hjertelig og kraftig Juleprædiken, hvor det lille Barn Jesus i den fattige Krybbe sammenlignedes med den store Kejser Augustus, der alene for dette Barns Skyld maatte foretage Mandtal i sit store Rige, for at det kunde opfyldes, som staa skrevet om Bethlehems Storhed. Og denne mægtige Kejser er som Herskeren over hele Jorden og ved sin Mildhed et Forbillede paa Jesus, den Konge, for hvem al Jordens Kreds, lige fra Hyrderne og de hellige tre Konger, til alle de Tusinder, der den Dag i Dag lovsynger ham, har maattet bøje Knæ.

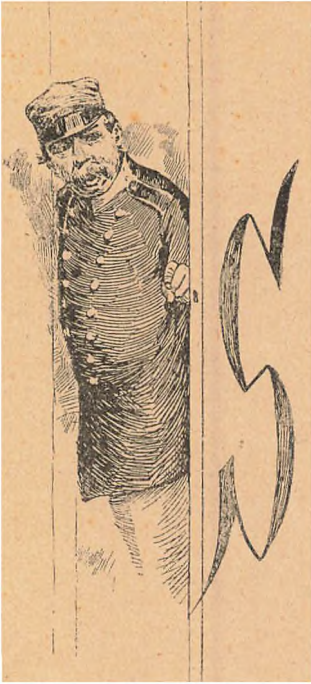
De snaksomme Børn forsonede jeg mig dog noget med, da de efter Prædikenen sang en smuk trestemmig Sang under Organistens Ledelse. Jeg for naturligvis straks i denne for at faa fat i Sangen, og han indbød mig til at komme hen og besøge sig, da han havde en Bog s a a tyk — en halv Alen viste han i det mindste — fuld af slige »Kindermotette«.

En lille Pose Kager, som jeg medtog til de venlige Forpagterfolk i Wolfshagener-Hütten, blev øjeblikkelig riposteret med en Tallerken brune Kager, Æbler og et Glas afbrændt Rødvin, efter hvis Nydelse jeg foredrog Politik for Kammeraterne, og nu har jeg skrevet omtrent til Midnat, men saa er du ogsaa à jour med alt, hvad der er passeret her nede.

Nu blot til allersidst, mens Slofferne gaar i Seng og falder i Søvn — det varer nok ikke længe, thi de har danset lystigt — en jensisk Vits, møntet paa den knappe Soldatergæge: »Du l æ g g e r nok Penge op, din Rad, til vi skal hjem.« »Ja, men jeg lægger dem saa højt op, at jeg vist ikke kan naa dem.« — En af de største Komplimenter, der nogen Sinde er sagt mig, var den, at en af Kammeraterne ytrede: »Hvor kan De dog finde Dem i alt dette Roderi og disse Marchture, De, som dog er godt oplært og bedre vant end vi?« og saa en anden tilføjede: »Ja, Bredsdorff er færdig at stikke os andre i at holde ud«. Det er for Resten ikke saa sært, at jeg gerne vil omgaas Jen-serne (forstaa mig vel, jeg mener ikke de blaserede »Rødder«, som vi har

adskillige af, men de rigtige danske Soldater), thi bravere Folk findes næppe end disse samme Jenser med deres grundærlige Ansigter, hvem man kan se lige til Bunds i, som lader sig trøste og opmuntre saa let som Børn, hvem det falder saa naturligt at gøre alle de Tjenester, de kan, som om den Ting ikke kunde være anderledes, og paa hvis sunde Dømmekraft man kan stole i stort som i smaat.

I Syvmandssengen.

Den 26. Decbr. 1863 om Morgen.

kynd Dem, 129, og staa op, De skal paa Sygestuen i Slesvig«, raaber Kommandersergenten ind ad vor Kammerdør til ham med de slemme Historier, som du jo nok husker, jeg skrev om. Rystende som et Espeløv sidder Staklen paa en Stol og rager efter sine Klæder i den uordentlige Bunke. »Hvor er nu Vesten bleven af?« udbryder han klynkende. »Ja, ser du, Kammerat!« svarer straks en Murersvend henne fra Sengen, pegende ud ad Vinduet, »dér har du nu Norden, saa maa Vesten begribeligvis være dér.«

Kroen i Gettorf samme Dag.

Hvor underligt det dog kan gaa! Jeg vilde have forsvoret, at det skulde ske, som jeg nu skal fortælle dig. Jeg havde i Gaar hørt flere af mine Kammerater beklage sig over, at de ikke kunde faa en dansk Prædiken at høre i disse Juledage, og det løb mig rundt i Hovedet, at jeg egentlig burde prædike for dem, jeg har jo dog: »zwei oder dreimal gepredigt!« men hvorledes faa Ro til at studere? Med disse Tanker gik jeg i Seng — du ved i Syvmandssengen.

»Naa, op med nogle af dine Historier, Kammerat«, sagde en. — »Aa, lad os være fri paa denne Helligdag«, bad jeg. — Nu blev der en lille, uhyggelig Pause. »Jeg kan ikke udstaa Præsterne, det er det værste Slags. Folk, jeg kender«, udbød uden Foranledning en lille Underkorporal, som jeg ikke hidtil

havde talt med. — Da den samme Ytring blev gentagen fra samme Kant og med en særegen stærk Betoning, mærkede jeg nok, at den var møntet paa mig, og jeg indlod mig derfor i Samtale med ham — heldigvis i en ganske rolig Tone — og sagde omtrent saaledes: at da Præsterne var satte paa en fremragende Plads og som et Eksempel for Menigheden, har de ogsaa et saa meget større Ansvar, hvis de ikke lever, som de prædiker. Men, man maa huske paa, at de er ikke mere end Mennesker, med Fejl som alle vi andre, og derfor maa man ikke dømme for haardt, naar man hører om et Fejltrin af en Præst; han kan jo ses fra alle Sider, som »Staden paa Bjerget«. Og om man ogsaa har truffet en eller flere, som man føler sig frastødt af, saa har man derfor ingen Ret til at skære dem alle over een Kam.

Det lod virkelig til, at han fandt, der var Rimelighed i min Tale; men knap var dette Uvejr drevet over, før der rejste sig et fra en anden Kant. »Hvad vil De gaa i Kirke for? Religionen er dog kun opfundet for at holde Folk i Ørene, den er et Slags højere Politi.« — »Mener De da, at der ikke er andet til, end hvad vi kan se, og at alting er forbi med denne Verden?« — »Ja, naar vi dør, saa er den Pot ude; det er, ligesom naar man siger: »Pølse« til et Lys.« — Nu blev jeg nødt til at holde næsten en lille Prædiken om Sjælsens Udødelighed, og jeg fik, afbrudt af forskellige Indvendinger, Lejlighed til at sige omtrent dette: det var dog urimeligt at tro, at dette korte Liv, som for mange er saa ulykkeligt, skulde være den eneste Grund til, at vi er komne til Verden. Enhver maa ogsaa kunne se, at der er en uhyre Forskel paa dette Legeme, jeg kan tage og føle paa, som spiser og drikker, og som kan dø og raadne op i Graven, og paa den Kraft i mig, som bringer mig til at tænke og tale, holde af andre, føle Smerte og Glæde o. s. v. — den kan ikke forgaa. Og saa vist som jeg har mit Ophav fra et højeste, almægtigt Væsen, saa vist kan denne almægtige Gud kalde en anden Verden til Liv, naar denne er for-gaaet. Man kan maaske nok, naar man som vi er unge og raske, slaa sig til Ro med den Tanke: dette Liv er det eneste virkelige, derfor skal det nydes, og det er ogsaa værd at nyde; men jeg tror, at naar Kræfterne begynder at svinde, og Døden nærmer sig, saa har man kun eet af to at gøre: enten tro eller fortvivle.

»Ja, men bevis, at det, De har sagt, er sandt; hvem vilde ikke gerne tro det?« lød det fra en anden Kant.

»Ja, Beviser raabes der altid paa, baade paa rette og urette Sted. Det er da klart, at hvad der skal tros, kan ikke i almindelig Forstand bevises, saa holdt Troen jo op og blev til Vished. Men der er dog et Slags Bevis, og det nok saa godt som de sædvanlige: prøv at leve paa de Løfter, Gud har givet i sit Ord, prøv oprigtigt at bede om Tro paa Kristus og hans Ord, paa, at vor Daab er Døren til det evige Liv, ligesom Nadveren er styrkende Føde paa Vejen dertil; prøv for Alvor paa at springe ud paa dette Dyb, og du skal se, det kan bære oppe.«

Nu maatte jeg paa deres Spørgsmaal derom udvikle den katolske, reformerte og lutherske Lære om Nadveren, og det var endda ikke saa svært for en ung Kandidat, som temmelig nylig er kommen ud af Essen. Disse Ord maa have skurret lidt i en tilstedeværende Jødes Øren, i alt Fald afbrød han mig med at spørge: »Hvad kalder De Guds Ord: Talmud eller Thora?« — Dette spidsfindige Spørgsmaal indlod jeg mig ikke paa at besvare, men fortalte om Profeten Daniels mageløse Udlæggelse af Nebukadnesers Drøm: om Stenen, der ikke udkastedes af nogen Menneskehaand, som ramte det store Billede og knuste det og derpaa voksede og blev et Bjerg, som opfyldte hele Verden — det var altsaa en af hans egen Nation, som havde set og forudsagt, at Kristendommen skulde blive den Magt, som besejrede alt.«

Meget andet spurgte de endnu om og fik Svar paa, saa godt jeg kunde give det. I Alvor spurgte de, og i Stilhed hørte de til; jeg kunde næsten ikke tro, at det var de samme Mennesker, der de foregaaende Aftener havde ledsaget de vederstyggelige Historier med deres skraldende Latter, og aldrig har jeg saa tydeligt følt, at der var en stærkere, som stod bagved og hjalp mig.

En forunderlig Situation! Syv Soldater, sammenpakkede i en snæver Seng, samtalende om Kristendommens dybeste Mysterier. Kun een allieret havde jeg, der dog forholdt sig temmelig passiv, en brav Møenbo af Bojesens Menighed, ellers lutter Modstandere; men jeg er inderlig taknemlig for, at dette skulde ske, inden jeg forlod Kompagniet. Man kan undertiden trænge til at aflægge et Vidnesbyrd, og det trængte jeg i høj Grad til her, netop fordi jeg saa længe havde maattet tie stille. Jeg er ikke saa sangvinsk at tro, at det

---

skulde efterlade et varigt Indtryk hos dem alle; men det tror jeg, at et alvorligt og oprigtigt Ord kan ikke blive helt uden Frugt, og at en og anden af dem ikke vil glemme denne Nat.

Atter paa Kroen.

Ved Siden af mig sidder en politiserende Gruppe. »De hjælper os nok, hvis det kommer til Krig, det er jeg lige saa vis paa, som at jeg sidder her«, sagde en af dem. Her er god Tro til Svenskerne og Nordmændene og en rolig, tillidsfuld Stemning blandt Soldaterne; de mener, at Tyskerne vil brænde sig slemt paa de »varme Kantøfler«, hvormed de vil blive beværtede paa »den flade Terrin« (d. v. s.: det flade Terræn) foran Danevirke.

Bønderne her er vistnok for en stor Del dansksindede; tit har jeg faaet den Hilsen: »Guten Dach, Landsmann!« og et kraftigt Haandtryk. Og naar Krigen først sætter de rige Wühlere, der endnu mudrer lidt om »unsere alten Rechte«, Kniven paa Struben, skal vi nok faa at se, hvor snart de bliver loyale danske.

En Skuffelse. — Julevisitter.

Wolfshagener-Hütten, 3dje Juledags Aften.

er har du mig igen, lille Moder! og endnu paa det gamle Sted og ved det gamle Kompagni. Sagen er den, at da der ved Appellen i Dag blev spurgt 1ste Kompagni, om nogen havde Lyst til at bytte, kom vi det ikke nærmere, end at en havde Lyst til at komme til 7ende Kompagni, og det kunde jo ikke nytte stort, skønt 7 er lige ved 6; nej, vi Danske ynder ikke Forandring, vi bliver helst ved det gode gamle. Saa bliver jeg vel ogsaa ved mit, skønt Officererne ved 1ste Kompagni har svoret paa, at de vil have mig derover, men jeg vil dog ikke have, at nogen skal tvinges for min Skyld.

Kompagnikammeraterne er jeg ogsaa, som tidligere sagt, godt fornøjet med, og jeg føler mig hjemme iblandt dem. Hvad jeg er mest ked af, er den urimelig knebne Plads i vort Værelse; vi maa alle ligge paa »Højkant« og staa op og klæde os paa en efter en paa Tælling. Hvis alle syv paa een Gang

skulde rode efter Klæderne, kom vi bestemt op at slaas. Det er derfor vanskeligt at holde sammen paa sit Tøj; at holde det ordentligt er der slet ikke Tale om. Jeg tror dog ikke — lad mig sige det i en god Stund — at jeg har mistet noget endnu.

Men til Teksten! og kort maa jeg være denne Gang; Brevet vejer vist et Lod i Forvejen paa Grund af den lille Sang, som min Ven, Skolelæreren, har afskrevet til mig («Abendsonne» af Kücken). Mit Besøg hos Organisten, som jeg iværksatte straks efter mit forrige Brevs Afsendelse, faldt meget pænt ud. Det er en forunderlig Lyst, jeg har faaet, til at føle alle Folk paa Tænderne her nede, eller rettere til at sige min Mening i dette Kapitel. Denne var som Hamborger mere tysk end dansk, men for øvrigt en baade fornuftig, besindig og dannet Mand, som vidste god Besked om dansk Litteratur o. s. v. og talte fornuftigt om Musik, ja endog om Teologi. Han laante mig den tidligere omtalte Nodebog, der dog hverken var en Alen eller Tomme tyk, men bekvemt lod sig praktisere ned i min Baglomme. Hidtil har jeg ikke fundet mange Guld-korn i den. Ved Afskeden sagde han: »Wünsche Ihnen, dasz Sie sich mun-ter und gesund halten«, og det kalder jeg et godt Ønske for Folk i min Stilling.

Munter var jeg just ikke, da jeg kom til Tüttendorf, thi i Gettorf havde jeg hørt som Rygte, at Hall var gaaet af, ja endog, at Kongen vilde ophæve Forfatningen, og jeg blev melankolsk ved at gaa og tænke paa, at det kunde være sandt; det var den eneste Modgang, vi ikke kunde bære her ovre, hvis Grunden blev usikker at staa paa. Jeg havde ogsaa nær gjort J. katolsk i Hovedet, men saa for han op, som vi begge sad, smøgende i Tavshed, og stampede i Gulvet: »Jeg vil ikke tro saadanne vanvittige Rygter, før jeg ser sort paa hvidt derfor!«

Dermed slog vi os nogenlunde til Ro og gik for at tage vor syge Gari-baldi paa Slæbetov hen til Løjtnant B., hvor vi skulde have Julestue den Aften. Vi fire i Forening med Underkorporal M. gjorde som et Slags Forpostfægtning et ødelæggende Indhug paa B.s Kasse og sloges til sidst saaledes om et Par Rosiner og Mandler, som havde forvildet sig ind mellem Kassen og Indpakningen, at Kassen gik i seks Stykker, hvilke blev erklærede tjenlige til at lave Skakbrikker af med en Tændstik i Midten. Løjtnant B. tog straks Patent paa Opfindelsen; han havde søgt at formaa Gettorfs Kunstdrejer til

at forfærdige et Skakspil, men uden Held, thi denne Hædersmand skovler Penge ind ved at lave Piber til Soldaterne. Det er en Omgangssyge her i Felten, at Piberne stadig forsvinder.

Efter saa at have bragt vor Garibaldi lykkeligt i Havn i en varm Krog nærmest Bilæggerovnen begyndte vi paa et prægtigt Maaltid. Og saa skulde du bare have set et Syn efter Bordet! Fire Poser med Valnødder, Nødder, Figener, Rosiner og Mandler, alt indkøbt for fælles Regning i Gettorf, blev rystet ud paa Bordet og dannede et ganske ordentligt Bjerg, som bragte en til at tænke paa saadanne sybaritiske Eventyr, som det med Huset, tækket med Pandekager og Syltetøj og med Vinduer af Brystsukker. Læg hertil en Kasse med fortrinlige Cigarer fra København samt en Flaske mindre fortrinlig Rom fra Kroen i Gettorf, saa kan du tænke dig, at vi sad godt i det. Det kan ogsaa nok hænde sig, at vi fik os en alvorlig »Puk«, hvor jeg vandt Lommerne struttende fulde af ovennævnte Herligheder. Senere musicerede vi og fortalte Anekdoter, hvoraf der fabrikeres og konsumeres en utrolig Mængde paa saadan en Aften i Felten. Det var en rigtig hyggelig og fornøjelig Juleferieaften paa Landet.

Da vi skiltes Kl. 12, indbød Løjtnant B. os til næste Formiddag til Chokolade, der tilligemed 25 Cigarer og en Pose Nødder havde udgjort hans Julekasses Indhold. I min Alkove sov jeg dejligt igen, men drømte rigtignok hele Natten, at Preusserne var komne til samme By som vi, og at vi skulde retirere og levere et Slag uden for Byen paa en Bakke. Løjtnant H. fortalte, at jeg jævnlig havde forstyrret ham ved at brøle: »Her!« som om jeg var til Appel.

Saa skulde vi altsaa til Chokoladegildet, — men av! dér kom Overlægen og sagde, at Løjtnant H. skulde have Grød paa Foden i Dag; til at hoppe paa eet Ben var Vejen for lang, og han kunde ikke faa noget som helst Fodtøj paa. Der var ikke andet for, han maatte ride paa Ryggen af mig, og af Sted gik det i kort Galop hen ad Vejen — et kosteligt Optog! »Den ene bar Løjtnanten, Miron-ton, miron-ton, mirotene! — den anden bar hans Kappe — den tredje bar hans Stok — den fjerde ingen Ting, den fjerde ingen Ting!« sang vi, og en storartet Fornøjelse var det for de stift hilsende Jenser, som stod opstillede ved Siden af Vejen; de havde vist aldrig før set deres Løjtnant til Hest, i det mindste ikke paa en tobenet.

»Chokoladen var dejlig, Madam!« og der var rigelig nok til hele Skolemester-Familien med; vi maatte endda paa god slesvigsk Bondemaner vende Koppen om for at slippe for at blive trakterede for fjerde Gang. — Her bruges Sukker til Chokolade, ligesom der altid sættes Smør paa Middagsbordet. Ogsaa dette Gilde var meget morsomt, og dermed endte Julens Glæder for os, men du ser da, at i det mindste vi har haft det udmærket.

Ogsaa andre end vi har nydt Julen paa en fornøjelig Maade. En Gaardmand fra Valby har endog haft sin unge Kone og gamle Fader her nede, indlogerede i Kroen i Gettorf; han var naturligvis kisteglad. Ellers har Julen jo ikke været saa rar for de mange Soldater paa Herregaardene, skønt flere smaa Sæt slog sig sammen Juleaften, og man her har været ret spendabel med Pandekager, Kaffe og Sigtebrød. Apropos om Mad! Skulde du stundom synes, at mine Breve flyder vel meget over med Mad og Drikkevarer, saa vil

jeg bede dig betænke, at dette er et af de vigtigste Kapitler i Soldatens Dagbog, thi »uden Øl og Mad er Helten ingen Ting«, og god Mad og Drikke er en saadan Sjældenhed, at det altid omtales som Lyspunkter, der mindes og omtales længe.

En skikkelig Kammerat fra Stevns, hvem jeg i Dag gav mig i Snak med, sagde, at rigtignok havde Julen været forskrækkelig »kivsom«, men det var da Synd at skrive noget om det til dem hjemme; derfor havde han skrevet saa muntert, som han kunde. Saa viste han mig et rart, kærligt Brev fra hans Søster og et fra hans gamle Moder, ganske kort og skrevet med rystende Haand omtrent saaledes: »Kære Søn! vi savner dig forskrækkelig her hjemme og har været meget bekymrede for dig; men jeg vil betro dig til Guds Om-sorg, for hvem han vil bevare, han er uden Fare. Om jeg græd for dig hele Natten og Dagen igennem, vilde det jo ikke kunne hindre din Skæbne; derfor vil vi alle se at være ved godt Mod og haabe, at vi en Gang maa samles glade.« — Om det var ganske de samme Ord, kan jeg ikke saa lige huske, men vist er det, at Sønnen var glad og stolt over sin Moders Brev, og her sidder ogsaa en Søn, som er glad og stolt over sin Moders og alle sine kære Venners Breve. Ja, alle I kære Venner! jeg er saa inderlig glad over disse herlige Breve, hvor der er saa mange styrkende og opmuntrende Ord til mig; for en halv Time siden havde jeg dem fremme alle sammen og gennemlæste dem for tredje eller fjerde Gang. —

Ved Appellen i Dag mumledes der noget om, at vi paa Tirsdag skulde ned til Slesvig og ligge i Barakkerne, hvilket stemmer med, at der kun uddeltes Brød for to Dage. Skulde det være sandt, og Krigen altsaa formodentlig ikke er saa fjern, saa kunde det jo maaske være, at vi kom til at spille med i Ouverturen, og jeg vil da haabe, at Gud vil give os Styrke, saa at vi hverken maa komme til at gøre vor egen Moder eller vor fælles Moder, vort gamle Danmark, nogen Skam. Og saa lev vel for denne Gang, min egen kære Moder og alle mine Venner!

Min første Feltvagt. — I Familiens Skød. En uhyggelig Nytaarsaften.

Landwehrsbrücke ved den slesvig-holstenske
Kanal, 30te Dcbr. 1863.

aa er jeg da midt i min første Feltvagt, og den er saamænd ganske manerlig. Vi staar her 20 Mand af 6te Kompagni samt en Underofficer og en ung Løjtnant K., der instruerede den første Patrouille saaledes: »Gør nogen Modstand, saa skyder I, men dog helst i Luften, for det er Synd at tage Livet af dem straks.« Naa, mere om det senere. Nu er det nogle Dage siden, jeg havde fat paa Skriveriet, og jeg ved næsten ikke, hvorledes jeg skal naa at fortælle alt det, jeg har oplevet. Jeg er, for at bruge en smagfuld Lignelse, ligesom en Gryde, der koger over, og som ingen tager af Ilden — uden Billede: jeg har fuldt op at gøre hele Dagen med at spærre Øjne og Øren op, at intet af alt det nye skal gaa forbi mig, thi et saadant Liv oplever jeg vist aldrig mere.

I Gaar Morges laa der et temmelig tykt, jævnt Lag Sne paa Landevejen, og vi slap for Eksercits, men fik til Gengæld at vide, at næste Dag skulde de første tyve Mand, hvoriblandt jeg, paa Vagt for at passe paa Friskarerne, der sværmer om alle Vegne og gør alskens Ekscesser.

Vi er blevne een flere i Kammeret, saa vi maa ikke blot ligge paa Højkant, men endog begynde paa det andet Lag, idet den skikkelige Underkorporal V. lagde sig tværs over vore Fødder. Midt paa Natten blev han dog for tung for nogle af os, og en af dem ragede ned og sagde: »Aa, det er ikke andet end en Kappe, den skal vi snart slippe for«, men Kappen laa skam fastere end som saa.

Her er saa meget at høre og se paa saadan en Vagtstue, at jeg maa forlade den historiske Orden og beskrive Nutiden, men jeg skal nok optage Traaden igen. Du kan tro, her falder adskillige Vittigheder, og de er jo rigtignok ikke altid beregnede paa det allerfineste Selskab. For lidt siden faldt Talen paa visse besværlige Nattægæster, om hvilke jeg i Parantes vil bemærke, at jeg hidtil har staaet mig godt baade med de »sorte og de hvide Husarer«; de hvide har jeg heldigvis ikke set noget til, og de sorte kun enkeltvis paa et ubetydeligt Strejftog. Efter flere Vitser om deres Størrelse, Mængde o. s. v., hvorved den ene søgte at overbyde den anden, bemærkede en Murersvend:

det er ingen Ting! nej, hos os bærer de Halmen ind om Morgenen og ud igen om Aftenen (en Finte til den noget knapt tilmaalte Halm); ja, I kan tænke jer, tredje Juledag stod de og gloede i Stalddøren, og vi maatte fælde Bajonet mod dem.«

»Ja, men vores kan ligge paa Knæ og drikke af Vandtruget, og de gør akkurat ligesom en Hund«, bemærkede en anden. Aa, du kan ikke tro, hvor her er grinagtigt paa denne Vagtstue; mens jeg skriver, falder det ene morsomme Indfald efter det andet omkring mig, og jeg maa le, saa det klukker i mig.

Nu skal du have en anden lille Historie, som heller ikke er rigtig fin; af dem oplever man jo adskillige. — For lidt siden faldt der et Skud; straks kom vor Løjtnant og kommanderede: »Patrouille Nr. 3 maa straks gaa ud i den Retning, hvor Skuddet faldt. Lad Geværerne!« Da de vel havde sluppet de kære Firkort og havde faaet Tøjet paa, stak han Hovedet ind og sagde: »Det kan være det samme; Dragonerne kan ride derhen, det gaar hurtigere.« — »Aa, det var natyrligvis ikke andet end en af Vedetterne, som lod en gaa«, bemærkede en af Kortspillerne, ærgerlig over at være blevet afbrudt, idet han hang Lædertøjet fra sig paa Knagen. — »Er du gal, 89, Vedetterne er jo alt for langt borte«, indvendte en anden. »Ja, men ser du, Kammerat, han maa begribeligvis være en af de riflede«, svarede den første med et lunt Smil, idet han atter tog fat paa Kortene — det var en Hentydning til Preussernes langt rækkende, riflede Bagladevaaben, hvorefter der gaar saa meget Ry.

Samme Vagt Kl. 1.

Jeg kommer nu lige ind fra Vagt og har haft »Hundevagten« fra 12 til 1; det var en kold Fornøjelse, kan du tro. En Skikkelse med Kappen op til Næsen, Geværet i Armen, spejdende til alle Sider, marcherende med langsomme Skridt frem og tilbage foran Huset — hvor Kammeraterne gør sig Livet behageligt med at sove, spise, spille Sjavs o. s. v. — sendende mangan en venlig Tanke i den stille, maaneklare Frostnat hjem til de kære, men ogsaa, ved Synet af den høje Bro foran og de tavse Kammerater der nede, knugende Geværet fastere i Armen med den stolte Bevidsthed, at ogsaa han er en af Danmarks Grænsevagter. — Her har du din »Jens paa Forpost«.

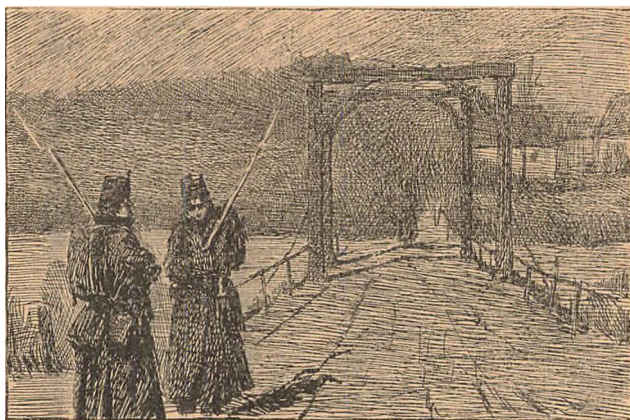

Kl. 5.

Jeg har gjort Forsøg paa at sove lidt, men forgæves, først inde i Varmen, men dér var ingen Plads, knap nok paa Gulvet, senere ude i Kulden, men dér frøs Fødderne næsten af mig. Saa har jeg da besluttet at jage enhver Tanke om Søvn bort for i Nat, saa meget mere, som der for lidt siden er kommet en Ordonnans, som meldte, at vi om et Par Timer skulde gaa til Eckernførde, formodentlig for da at gaa videre til Danevirkestillingen. Jeg synes, efter hvad jeg kan mærke, at det trækker mere og mere sammen til Krig, thi eet af to maa vistnok være Tilfældet: enten bliver Tyskerne fredeligt i Holsten og vi i Slesvig, og maaske et af de andre Regimenter skal bytte Plads med os, eller ogsaa gaar Tyskerne over Ejderen og vi bag Danevirke, og det kan næppe ende fredeligt. Saadan en Nytaarsaften, som denne tegner til at blive, havde jeg rigtignok ikke ventet at opleve; det er en sur Svie ovenpaa den søde Jul! — Men lad mig nu udfylde det Hul i min Beretning, der kom formedelst Vagttjenesten.

Vi gaar et Par Dage tilbage i Tiden. Det blev sagt mig, at der var en Soldat i Gettorf, som skulde have mit Nummer i 6te Kompagni, og jeg skulde da til 1ste, men da jeg kommer over til Tüttendorf for at høre Besked, er

alle borte, allerede om Morgenen var de trukne omtrent to Mil ad Sehested til, saa at vort Regiment nu har besat et godt Stykke af Ejdergrænsen. Det var slet ikke morsomt at staa dér med en lang Næse. Imidlertid gav jeg mig i Snak med Kromanden; han var i Færd med at rydde op efter Soldaterne og havde faaet et betydelig kækkere Væsen end før — den Rad! ja, for det er han, det kan man se med et halvt Øje. Jeg søgte at gøre ham begribeligt, at vi i Danmark havde det saa godt som noget Sted paa Jorden, og at vor Hensigt med Slesvigs Inkorporering var at gøre det lige saa frit og lykkeligt; men han holdt sig haardnakket til to Ting: »Danmark har bedraget Slesvig een Gang,

nemlig med Sprogpatentet i Angel, og Inkorporering vil ingen Slesviger eller Holstener have, da det skader deres Handel og Vandel, om de skilles ad.« Vi kom ikke stort videre, skønt vi disputerede en stiv Klokketime; og jeg forlod ham, temmelig nedslaaet over denne Stivsindethed, der desværre vist er meget almindelig, denne mistroiske Rysten paa Hovedet ved alt, hvad der bliver sagt og gjort fra dansk Side.

En Flok Drenge og voksne Karle med en Slæde fuld af Snebolde, mødte jeg paa Tilbagevejen; de saa ud til at have stor Lyst til at traktere mig med Indholdet, men de dyede sig dog for at bombardere en af »Kongens Karle«.

Oppe i Gettorp, hvorhen jeg da begav mig, saa jeg en Mængde Dragoner og 2 Batailloner, 8nde og 21nde, der under Sangen: »Nu skal vi da atter«, drog igennem Byen; de kom fra Kiel og fortalte, at da de drog ud af Byen, var Ty-

skerne rykkede ind, og disses Officerer havde maattet lade dem gøre Holdt, til vore kom i Orden og var afmarcherede. Og i samme Øjeblik, som vore Soldater vendte Næsen imod Nord for at forlade Kiel, kom »die verhaszten Danbrogsfahnen« ned, tyske Flag blev stukne ud af alle Vinduer og et vældigt Flag paa Kirketaarnet. Dragonerne hævnede sig og huggede med deres Pallasker et Par Flag i Stykker; men saa blev de hængte saa højt op, at de ikke kunde naa dem. Ritmesteren kommanderede nu »Trav«, og da de gjorde Holdt uden for Byen, spurgte han Dragonerne: »Hør, Karle, kunde I have Lyst til at ride derind og prygle Tyskerne?« »Ja vel, Hr. Ritmester!« var det enstemmige Svar. »Godt Børn! jeg ogsaa, men — vi maa desværre ikke«. — Baade Infanteristerne og Dragonerne var i et prægtigt Humør, og jeg tror næsten, vore Folk har det saadan, at jo værre det gaar, desto bedre bliver Humøret.

Jeg gik hjem til Herregaarden, og medens jeg pakkede en Kasse til dig med Bregner, Kristtorn og — Underpermissioner, som jeg ingen Plads har til, og som udmærket erstattes ved mine Lærreds ditto, kom Kokkepigen ind i Brudedragt, rigtignok med Køkkenforklæde for — hun holder nemlig i Dag Bryllup med Kusken — og hun trakterede mig med en Portion Suppe og en vældig Skive Budding, som jeg havde min Nød med at sætte til Livs. Knap var den sidste Bid fortæret, før der kom Bud fra Herremanden, om jeg vilde komme ind til ham, og dér tilbragte jeg en meget rar Aften og lod den gode Mad vederfares al Retfærdighed, skønt jeg allerede havde spist een Gang til Aften og bagefter endda, som sagt, var blevet trakteret med Bryllupsmad; jeg skal sige dig, Moder, her spiser vi altid, naar vi kan faa noget, for man ved, hvad man har, men ikke hvad man faar.

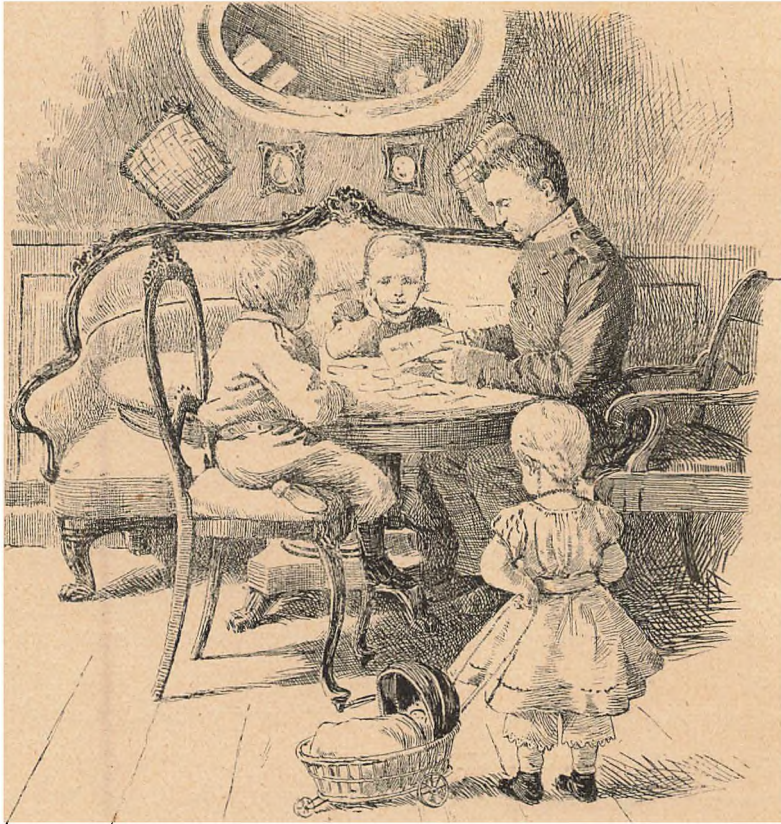
Saa gjorde jeg da ogsaa lidt Gavn for Føden, idet jeg til min egen store Fryd, og jeg haaber ogsaa lidt til de andres Fornøjelse, musicerede paa et af de dejligste Instrumenter, jeg har truffet.

Jeg havde ogsaa megen Glæde af at samtale med Herremanden, det er en god dansk Mand, og, som det lod til, en from Kristen. Da jeg sagde Farvel, tog han et Lys og sagde: »Tillad mig, at jeg i det mindste for denne Nat sørger for et godt Logi til Dem«, og idet han førte mig op til et pænt Gæsteværelse med to Senge, beklagede han, at vi ikke havde kendt hinanden før; han havde

ledt efter mig Juleaften og villet haft mig til Middag om Søndagen, men intet Steds kunnet finde mig.

Hvor ønskede jeg dog, at jeg kunde have indsmuglet et Par af mine Kammerater nede fra Hestestalden i den ene af Sengene, og naar jeg tænker paa,

med hvilken behagelig og taknemmelig Følelse jeg lagde mig i denne fine Seng, tror jeg nok, at jeg for Fremtiden, om jeg ellers naar at komme hjem, skal skønne paa meget, jeg før knap har tænkt paa.

Næste Morgen Kl. 8 stod Kaffen paa mit Bord, og da jeg kom op, gjorde jeg Bekendtskab med Børnene: en rigtig sød, lille Pige paa 7 Aar, Gretchen, og en sjælden smuk og opvakt, men temmelig forkælet Dreng paa 6 Aar, Bern-

hard, samt en lille Pige, som man endnu ikke rigtig kunde tale med. Du kan tro, det var en Fornøjelse for mig at pludre med disse Børn; vi forstod prægtig hinanden. De sang for mig »Puthønechen« og sagde smaa Juledigte frem, og vi klistrede Billeder paa Pap, udklippede dem og satte dem paa Klodser og fik snart en hel Armé i Stand. Desværre havde jeg kun eet Ark Billeder med, de andre var dragne af Sted med Løjtnant H. Saa saa vi Billeder og skød med Kanoner, og hvad Herremanden og jeg ikke havde været kede af ikke at have kendt hinanden før, det var vi nu, thi, desværre, allerede Kl. 12 skulde vi trække paa Vagt. Hvor vilde det ikke have været en Glæde for mig at have haft Børn om mig i Julen!

Middagsmaden*) fik vi lige Tid til at sluge, hvorpaa Løjtnanten for op for at naa sit Mandskab, der allerede var afmarcheret; jeg derimod med min svære Oppakning kunde ikke vinde saa hurtigt af Sted, og saa maatte jeg oven i Købet ind i Stuen igen for at hente min Kasket, til god Profit for mig, idet Herremanden benyttede Lejligheden til at putte et Stykke Kage i Munden paa mig og til at proppe mine Lommer fulde af Æbler. Derpaa traskede jeg i Ro og Mag bagefter og kom rigelig tids nok til at blive ansat som 3dje Post for Gevær. Vi inddeltes nemlig saaledes, at 8 Mand 2 og 2 en Time ad Gangen skulde bevogte Broen og trisse den op, hvis der kom nogen Fjende; af 4 Mand skulde 1 efter 1 holde Vagt foran Huset ved Geværpyramiderne og raabe Vagten i Gevær, hvis Skildvagten ved Broen mærkede noget mistænkeligt. Af de sidste 8 endelig skulde 2 og 2 skiftevis gaa som Patrouille til den nærmeste Vagt til højre og venstre, omtrent en lille Mil. — Nu er vi nok dér, hvor jeg begyndte mit Brev.

---

*) Her har man den Skik, at Konen læser Bordbøn, og Manden øser op; der er noget i det, for saa vidt som det dog er Manden, der skaffer Maden til Bordet, og meget ofte Konen, der fører Guds frygt og Tro ind i Huset.

Senere.

Jeg skylder Sandheden at tilstaa, at jeg ikke var slet saa kry paa det, da Vagten var forbi, som da den begyndte; ja Turen fra 12—1 og 4—5 var egentlig slet ikke behagelig, og alle mine forgæves Forsøg paa at sove lige saa lidt. Saa marcherede vi da af Posten Kl. 6 i en knagende Frost, med kridhvidt Haar og Istapper i Skægget, som holdt sig under Marchen hele Dagen. For øvrigt var det, rent æstetisk betragtet, et næsten idealsk Vintervejr. Træerne glimrede som med Tusinder af Ædelstene, Stjernerne skinnede blankpudsede, og alt syntes at stivne i samme Øjeblik, som den barske Vind aandede derpaa. Man maa for Resten tage sig i Agt for ikke at blive poetisk stemt, naar man er Soldat, thi saa gaar man let bag af Dansen og løber stundom vild, saaledes som en svagbrystet Kammerat og jeg gjorde. Vi gik nemlig og snakkede sammen lidt bag efter de andre, og til sidst tabte vi dem af Syne. Vejen vilde aldrig faa Ende. Endelig syntes vi, at vi kendte Stedet, og det viste sig da, at vi var gaaet en god Fjerdingsvej for langt, helt op til Gettorf, og vi maatte slukørede gaa tilbage til Wolfshagener-Hütten, hvor det halve Kompagni skulde stille. Her havde de andre udhvilet sig en god Times Tid; vi maatte derimod straks af Sted, stadig med fuld Oppakning. Dog blev jeg først vederkvæget med en god Kop Kaffe af den danske Lærerinde.

Saa sagde jeg Farvel til de gæstfri Folk i Wolfshagener-Hütten, og derpaa forlod vi Herregaarden og »Gentofte«, som Soldaterne havde døbt Gettorf. Og det var vist i rette Tid, naar man ser hen til de sønderslaaede Ruder hos Danseværten i Gettorf, til Staldkarlens blaa Øje, fremkaldt ved hans Stædighed med at udlevere Halm, item de skæve Blikke til Traktementet med Vandvælling og Spegesild, samt til den ubeskrivelige Drik, som under Navn af Kaffe udskænkedes i uhyre Lerskaale til 2 Skilling Koppen.

Vi skraaede over Kornmarker og gik i Gaasegang op til Landsbyen Revendorf, hvor vi stødte sammen med den øvrige Del af vort Kompagni. Vejen var vist smuk, især set fra en høj Bakke, hvor der var meget vid Udsigt over Schwansen, men jeg maa ærligt tilstaa, at jeg ikke skænkede den stor Opmærksomhed, da jeg var træt og udvaaget og ærgerlig over, at jeg vandrede bort fra Gettorf, hvor et Adressebrev havde underrettet mig om, at der

stod en Kasse af et vist behageligt Indhold til mig fra Svendborg; jeg havde saadan glædet mig til at forsøde Nytaarsaften med den og til ogsaa at traktere en Del af Kammeraterne dermed. Men det skulde nu ikke saadan være.

Efter 5—6 Timers March (2 $\frac{1}{2}$ Mil) gjorde vi omsider Holdt paa en Landevej, hvor Vagtmandskabet samt en Snes Stykker til blev udtagne for at faa det lidt godt paa en Gaard, som saa ret indbydende og herskabelig ud. Men — Skinnet bedrager! Gaarden var god nok at se til, og Plads var der, men ingen Mennesker, undtagen et Par fattige Husmandsfolk, som af Herskabet paa det nærliggende Gods Marienthal havde faaet Lov til at bebo denne herskabelige Bopæl mod at passe den.

Vi stavrede om i de store, kolde Stuer uden at kunne faa en Bid Brød eller noget som helst andet spiseligt. Det var til at fortvivle over, og nogle gik ogsaa i deres Fortvivelse over til et nærliggende Hus, som kaldte sig Kro, men uden at have en Kros væsentligste Egenskab, Udsalg af Mad og Drikke. Øltønden var i et Øjeblik tom, item Brændevinsflasken og Kaffekedlen, og saa begærlig var man efter en Drik varmt, at man skænkede af det lunkne, lysebrune Fluidum, som Konen nylig havde sat over Ilden, og drak det som Kaffe. Men Brød! ja, Folkene havde lige bagt, og Spisekammeret maatte holde for; det dampende, næsten raa Brød fortæredes med sand Ulvehunger, og i et Øjeblik var Huset tomt for Fødevarer, og dog havde kun nogle enkelte faaet lidt, de fleste, hvoriblandt jeg — intet.

Den bedste Prise, der var »reddet« ved denne Lejlighed, var en Flæskeskinke. Angaaende dette Udtryk »redde« ved jeg ikke, om jeg bruger det ganske rigtigt; det har en lidt hadefuld Betydning, at dømme efter den Heftighed, hvormed en Soldat forsvarede sig mod en anden, der mente, at han var en lige saa stor Synder, enten han havde »reddet« en Snaps eller en hel Pægl. Saa vidt jeg forstaar det, er det hverken helt at stjæle eller helt at røve, men saadan lidt af begge Dele: benytte sig af den stærkeres Ret i Krigen for at faa Folk til at afstaa for Betaling, hvad de ikke saa gerne vil af med, eller drage Fordel af den opløste Tilstand til at snappe et eller andet, som »ellers en anden vilde tage«. — Men det var nu Flæskeskinken. Ja, den blev købt og betalt med 1 Mk. 12 Sk. pr. Pd. — skønt vistnok ikke med Folkenes gode Vilje — af Underkorporal W., der førte den i Triumf hen til sine 30 Mand

i Skolen, hvor den i Forening med en Portion Rom skal have skaffet dem en glad Nytaarsaften.

Det kan ikke nægtes, Udsigten til at tilbringe Nytaarsaften paa en taalelig Maade var for mig omtrent saa ringe, som den kunde være: kold Forpost i 17 Timer, ingen Søvn, stiv March i fuld Bepakning i 8—9 Timer, lang Næse med Hensyn til Kassen fra Svendborg og det gemytlige Aftenselskab, jeg vilde have inviteret paa den; ingen Mad, hverken varm eller kold, 70—80 Mand sammenpakkede i to Stuer, thi 40 var lukkede ind til os, og alle skulde vi ligge paa et Lag tynd Halm og rimeligvis ikke sove — ja, jeg tilstaar, jeg var et Øjeblik ikke rigtig hyggeligt stemt. Imidlertid nix verknoden! det maa være en Soldats Valgsprog i disse Tider. Jeg tilligemed et Par andre prøvede vor Lykke et andet Sted og var saa heldige at falde ind hos en skikkelig Arbejdsmand, hvis Kone for gode Ord og en meget ringe Betaling gav os en varm Stue, en Kop Kaffe med Sigtebrøds-Smørrebrød, en Pande med stegt Flæsk, Medisterpølse og Kartoffler; det smagte herligt, men dermed var ogsaa min Nytaarsaftens Fornøjelse forbi, thi Kl. 5 maatte vi gaa i Seng med Hønsene, da der ikke var Tale om Lys, og nu fulgte der en Nat!! Ja, derom næste Gang. — Nu skal jeg saamænd til Komædie i Eckernførde. — Glædeligt Nytaar for os alle sammen!

Fløjmanden. — Et gemytligt Natteleje. — Hos Arbejdsmanden.

Vagtstuen i Gettorf, den 2den Januar 1864.

kønt jeg kunde have den største Lyst til at fortælle dig Øjeblikkets Begivenheder, vil jeg dog tvinge mig selv ind paa den slagne Landevej og efter Løfte fortælle dig Nytaarsnats Fataliteter. — — Nej, jeg

kan virkelig ikke samle en eneste ærlig Tanke for alt det Mudder her. Jeg sidder igen i Vagtstuen, og vor højre Fløjmand, en mageløs Kæmpe- og Kærnekarl, der altid er i straalende Humør, synger og danser og snakker ind i mit højre Øre og er saa morsom, saa jeg hvert Øjeblik maa le himmelhøjt. For Tiden drejer Talen sig her i Vagtstuen om en sjællandsk Møllersøn, som er en durkdreven Rad med et stygt, skummelt Ansigt, en rigtig ondskabsfuld Krabat, der lægger sig ud med hele Kompagniet, narrer sine godtroende Kammerater Penge fra i Spil og truer enhver, der kommer ham nær, med de forfærdeligste Ting, ja endog med at skyde dem, naar det kommer til Slag. Der opstilles den Hypotese, at han vistnok er en stor Kujon, thi den Slags Folk plejer at skvadronere mest, naar der ingen Fare er paa Færde. Først var han gode Venner med en Holstener, Popp (du husker nok ham fra Karlekammeret), han er Nummer 2 fra højre Fløj, en godmodig Fyr, men en forfærdelig letsindig Svirebroder; nu er det revet ud med det Venskab, Mølleren har skældt P. ud for en Tysker, og P. hænger

med Næbbet, fordi han ikke rigtig tror sine Kammerater. Nu er vi blevet enige om, at Mølleren skal have Stryg af hele Kompagniet. I dette Øjeblik tilbyder Fløjmanden at gaa løs paa Hertugen »med krum Hals« og med de bare Næver og ligervis som Uffe i gamle Dage paa Ejderens Bred afgøre begge Hæres Skæbne, »saa var det Vrøvl forbi«, siger han. Det er en mageløs Fløjmand! Gid jeg kunde komme ind ad Døren og præsentere ham for jer. Det er et Syn for Guder at se ham danse med sit Tornyster paa Ryggen og Bøssen over Skulderen. »Bare jeg ogsaa kunde skrive«, siger han med et Sideblik til mig, »saa skulde jeg fortælle hele mit Levnedsløb — aa, men jeg arme Menneske kan ikke skrive et Bogstav, jeg kan kun daske de gamle Øg derhjemme. Og jeg har ikke Raad til at holde Skriver, jeg har kun 3 Mk. 12 Sk. hver 5te Dag at leve af«, — saa, nu kender I Fløjmanden, og nu gik han.

Saa farer vi fort i Historien. Da min Sidemand, Værtshusholder N. fra

Badstuestræde, der har den Svaghed, at han absolut vil fortælle alle, hvor mange Flasker han skyller hver Uge, vendte tilbage med mig fra Arbejdsmanden til den forlorne Herregaard, var det ene Værelse — det varme — aldeles optaget; i det kolde, hvor en uigennemtrængelig Røg i alt Fald viste en ærlig Vilje til at frembringe Varme, fik vi os dog knebet en Plads mellem to Rader Ben, med Kappe og Halm til Overdyne og Tornyster til at varme Fødderne — men hvilken Nat! Ja, bagefter kan man sag-

tens le af den. Et Par Timer sov vi, saa kom en Flok hjem og gjorde et frygteligt Mudder, inden de fik kilet sig ind eller lagt sig over, hvor der endnu var Spor af Plads. De fleste borede sig saa dybt ned i Halmen, at næsten intet var synligt. Vi laa omtrent, som du kan se paa Tegningen, men den er jo unægtelig ikke saa lidt overdreven. Jeg sov ikke stort mere efter den Tid, det vil sige: et lille Kvarter halvblundede jeg en Gang imellem, men saa blev jeg øm, thi Halmen var tynd, eller ogsaa mistede jeg pludselig min Hovedpude, et Par Fedtlæders Støvler med Ben i, hvis Ejer trak dem til sig,

maaske fordi de ogsaa sov. For Resten maa jeg ikke klage, jeg laa trygt i min Værtshusholders Arm med en Transtøvle til Lugtedaase og en ditto til Hovedpude, og jeg frøs ikke ret meget.

Henad Morgenstunden begyndte man at voltigere over hinanden, og det lød nu i etvæk: »Av for F—!« »Hvad Pokker! er det et Ho'de, dér ligger?« — »Av av, min Haand!« »Aa, jeg troede kun, det var et Ben!« o. s. v. Denne Tummel voksede til Slagsmaal, der hos os spændte temmelig godt af, men i Nabostuen skal have været temmelig alvorligt. Mage til babylonisk forstyrret Nat har jeg aldrig oplevet. Hvordan jeg derfor var til Mode Nytaarsmorgen, fuld af Halm, Straa og Snavs i alt mit Tøj, uvasket, uredt, med vaade Støvler, det kan du nok forestille dig. Imidlertid, jeg tyede hen til min lille Arbejdsmand, hvem jeg fandt i den allerede pænt istandgjorte Stue, Familiens hele Lejlighed, med sine to smaa Børn paa Skødet, og en tredje, en konfirmeret Pige, siddende paa en Skammel og strikke. Konen kogte Kaffe paa Skorstenen, og det hele var ret et lille Billede paa huslig Fred og Lyksalighed, der i den Grad var velgørende for mig, at jeg meget snart blev tøet op indvendig og endog havde en Del gode Indfald paa Tysk. Fred være med dem! Jeg husker ikke eet af dem; af Manden og en anden Arbejdsmand, der var i Besøg, blev de honorerede med stærkt Bifald. Tænk, Moder, saa vidt er din Søn kommen, at han endog undertiden kan være vittig paa Tysk!

Det mindste Barn, Henning, syntes aldeles tabt for Verden, idet han med hele Ansigtet fortærede en Kamel af Honningkage. Det næstældste, Stine, en lille, køn Pige med hørgult Haar og smukke, blaa Øjne havde ogsaa faaet Honningkager, baade en Hest og en Hane, ja, endog en Adam og Eva med Kundskabens Træ og Slange og det hele. Jeg beklager meget, at jeg ikke tog en nøjagtig Aftegning af Kunstværket, men jeg tror nok, at dette er en temmelig tro Kopi. Æblet samt Adams og Evas Hjerter var betegnede med Klatter af Bogguld. Alle disse Herligheder lod hun dog ligge for at nyde Kundskabens Frugt, en lille Billedbog med gyselige, kolorerede bibelske Billeder og Smaavers

under, alt sammen Gaver fra »das kleine Jesuskind«, som bringer alle artige Børn i Slesvig Gaver og Godter Jule- og Nytaarsmorgen.

Jeg forklarede hende, saa godt jeg kunde, Billedernes Betydning, men det overstiger endnu mine Evner paa Tysk at slaa rigtig ind i den barnlige Sprogbrug, endsige da i de plattyske Børns. Hvor jeg var glad over at have fundet disse skikkelige Folk; de har, uden at vide det, forvandlet Nytaarsmorgen fra en styg, uhyggelig Morgen til en Højtidsdag for mig, thi jeg var nu kureret for hele Dagen.

Mere Juleknas. — En spændende Vagtnat.

Samme Dags Aften Kl. 9 paa Vagtstuen.

u skal du faa Fortsættelsen af det Brev, jeg afsendte i Dag; det blev lidt kort og kom lidt hovedkulds af Sted.

Nytaarsdag skal jeg senere fortælle dig om; Nutiden er saa mærkværdig, at jeg først maa holde mig til den.

Det er dog en forunderlig Aften. Ingen ved, hvordan denne Nat vil ende, om det maaske vil blive den sidste for adskillige af os. Vort Kompagni skal være det eneste Militær saa sydligt, med Undtagelse af nogle Dragoner, der staar ved Broen, som fører over Ejderen, og straks i fuldt Firspring skal melde, hvis der bliver gjort Angreb. De fleste af os patrouillerer stadig omkring i de omliggende Byer, for at Fjenden ikke skal omgaa os. Vi tolv første fra højre Fløj danner Posten for Gevær, der skal raabe alle i Gevær, hvis noget passerer. Der er vekslet flere skarpe Skud mellem Dragonerne og Tyskerne, siges der. Desværre er Ordenen ikke saa god i Kompagniet i Aften, som den burde være; mange har drukket for meget i den stærke Kulde

og støjer og raaber Hurra i Porten, og man bør dog virkelig paa saadan en Aften være dobbelt paa sin Post. De Stakler! det vil blive værst for dem selv, hvis det gaar løs. Premierløjtnanten har været inde og skændt paa dem og sagt, at vi kunde vente et Angreb i Nat, men det lader ikke til at have hjulpet. Lykkeligvis er det dog kun et Mindretal, og sagtens ikke af de bedste og modigste Soldater, der har drukket lidt over Tørsten. — Nu var Premierløjtnanten her inde og bad os alle holde os parate til hurtig Udrykning; der skal udsættes endnu en Vagt nede ved Ritmesteren for straks at kunne bringe Melding.

Det skal være vist, at Turnerne, Studenterne og Pøbelen i Kiel i Dag har bevæbnet sig og i det mindste vil alarmere os i Nat. Patrouillerne skal nu gaa med ladte Geværer, og vi skal straks rykke ud, hvis der falder tre Skud efter hverandre, et enkelt derimod betyder intet.

Jeg vil bede dig, kære Moder, hvis jeg skulde falde, da at overtage min Gæld; jeg har kun de to Poster, du nok ved, til Skræderen og til Tandlægen. Den sidste vilde ingen Penge have, sagtens fordi jeg kun var en menig Soldat. Hils ham, og sig, at han har ærligt fortjent Pengene, thi mine Tænder holder sig udmærket i dette Felttog, jeg har aldrig Pine i dem. — Naar du sælger mit Klaver, kan du mageligt klare det hele; saa bliver der dog Raad til en lille Erindring til alle mine Venner. Ja, kære, lille Moder, bagefter kan vi maa-ske smile af alt det, jeg har skrevet; men jeg maa tte skrive det, man véd jo ikke, hvad der kan hænde. Skulde jeg dø, vil jo dette Brev findes paa mig og blive dig sendt.

Midt i al denne Uro og Uhygge — thi den ene stormer ind efter den anden og fortæller nye Rygter, og Forventning staar malet i alles Ansigter — faar vi alle lige saa uventet som fornøjeligt en formelig lille Nytaarsaften i Stedet for vor forspildte, idet Fureren kommer ind med den herlige Kasse fra Svendborg. Ja, den kunde ikke være kommen paa nogen belejligere Tid og Sted, og derfor har den formodentlig ogsaa skullet flakke om efter mig i flere Dage.

Naa, hvor Kammeraterne gjorde store Øjne, da jeg udpakkede en Pose med Kager, en ditto med Pebernødder, Rosiner, Mandler, Svedsker, Figener, Chokolade, Æbler, kort sagt alle de Herligheder, Julen har at byde, og da

jeg saa uddelte lidt af Posernes Indhold til hver, saa skulde du set deres Ansigter! — »Det kan nok være, at vi holder Nytaarsaften i Aften«. — »Træd an til Rosiner!« — »Træd an til Chokolade!« lød det. Ja, det var morsomt, kan du tro. Tak, alle I kære Venner i Svendborg og St. Jørgens, at I saadan tænker paa os her ovre, og saa især Tak for det, jeg bagefter beholdt for min egen Mund, de kære, velsignede Breve, som nok kan bringe en til at løfte Næsen lidt højere op over Kappekraven, om det bider nok saa groft. Og saa eders Portrætter med de rare, milde Ansigter; de skal altid følge mig og glæde mig hver Dag. Og Portvinen, kan du være vis paa, skal komme til at vederkvæge mere end een træd og udaset Jens. Det er noget andet end den flove Kümmel, vi her gaar og tyller i os. Maaske Flasken er tømt, inden denne Nat er forbi.

Nu skal jeg paa Vagt fra 10—11; naar jeg næste Gang tager fat med min Blyant, kan jeg maaske fortælle dig noget nyt. Lad dem komme! De skal finde os vaagne.

Den 3dje Januar Kl. 5, Morgen.

Der kom da ingen Tyskere denne Gang, hvad da ogsaa var ret godt. Nu kan I le af mig, om I har Lyst; men jeg har imidlertid ingen Skade haft af denne Nat, og det har vist ingen af os, thi jeg tror nu nok, jeg har gennemlevet den Følelse, hvormed man venter en Kamp, ja, et Overfald, og det er godt at have overstaaet det og at vide, hvorledes man er til Mode. Jeg var saa paa Post fra 10—11; det kan nok hænde sig, at jeg havde Øjne og Øren med mig; men da jeg ikke hører skarpt, bad jeg min Slof, Værtshusholderen fra Badstuestræde, om at gaa paa Vagt med mig, og ingen kunde være villigere end han, det skikkelige Menneske. Jeg søgte ogsaa paa bedste Maade at holde ham skadesløs ved at sætte Mod i ham fra den Kant, hvor man skal hente det rette Mod.

Det var en forunderlig højtidelig Time: vi gik med hinanden under Armen og saa op mod den stjerneklare Himmel, samtalende om Døden og om Livet hos Gud, medens vi ventede paa Fjendens Angreb. Jeg glemmer det aldrig, og det gør han vist heller ikke. Naar jeg sagde, at vi ikke begge havde vort unge Liv kært og hjertelig ønskede, at Tyskerne vilde holde sig i Skindet, saa løj jeg grovelig, men jeg tror ogsaa, at jeg kan sige med Sandhed, at vi ikke vilde være løbne vor Vej, hvis de var komne.

Ja, lille Moder! nu er jeg i Grunden dum; jeg sidder og bider i min Blyant, uden at det vil komme, som det plejer. Den gennemvaade Nat og den Slappelse, der følger ovenpaa en saadan Spænding, maa vel være Grunden. Nu vil jeg skrive nogle Vers af, som jeg fik at læse i Nat tilligemed et rart, kristeligt Brev, hvoraf ogsaa medfølger et lille Uddrag. Du kan tro, jeg faar Lov at læse mange Breve fra Hjemmet; er det ikke smukt, at de tillader mig det?

Farvel, Farvel! nu vil vi byde
 Farvel med Hjerte, Haand og Mund!
 Dét Ord har meget at betyde
 for Kristne i Skilsmisens Stund;
 kun den, der gaar paa Herrens Veje
 og hviler i sin Frelzers Skød,
 kun den kan fare vel og eje
 hans søde Fred i Liv og Død.

Vi ses igen, naar Kristus kommer
 i Skyen med sin Engletrop;
 vi ses igen, hvor Livets Sommer
 i Himmerige ret gaar op.
 Ja, hos Guds Folk i Sabbatsglæde
 vi ses igen, om ikke før.
 Kom Brødre, Søstre, lad os træde
 frem med vor Bøn for Himlens Dør:

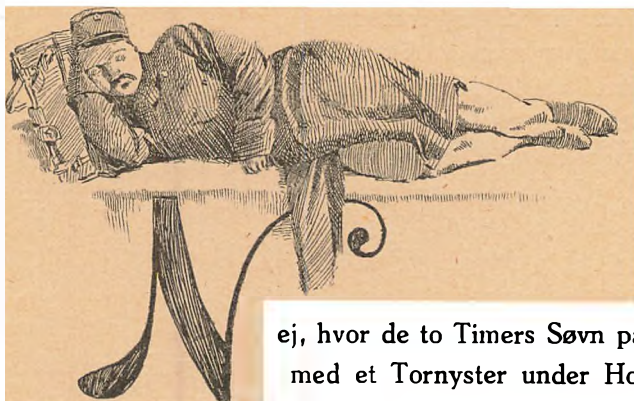

O Fader vor! du dig forbarne
nu over hver, som ærligt tror,
og spænd din Naades stærke Arme
om dine Børn paa denne Jord!
Og hjælp os alle her at vandre
i Tro og Haab og Kærlighed,
saa vi kan samles med hverandre
hos dig i evig Fryd og Fred!

Brevet endte saaledes: »Saa vil jeg ønske dig, at det nye Aar maa blive et rigtig glædeligt Nytaar, og at Gud af sin Kærlighed vil give os Fred med vore Fjender og Fred med vort eget Hjerte, den Fred, som gaar over al Forstand og bevarer Hjerter og Tanker i vor Herres Jesu Navn, det ønskes af din egen Ven

Jens Kristoffersen Ramsømagle.«

Marienthal. — Paa Komedie.

Den 3dje Januar, Kl. 8
Morgen, sammesteds.

ej, hvor de to Timers Søvn paa en haard Træbænk og med et Tornyster under Hovedet dog hjalp paa de sjunkne Livsaander! Nu er jeg frisk som en Fisk og har drukket min gode Kop Kaffe hos Premierløjtnanten, hvem jeg i denne Nat er kommen en hel Del nærmere, og det er jeg glad over.

Jeg har faaet min gode Værtshusholder til at bytte Vagt med mig (9—10 i Stedet for 10—11), saa at jeg kan komme i Kirke i Dag og saaledes ende dette i sin Begyndelse spændende og noget uhyggelige Døgn paa den aller bedste Maade.

Du kan ikke tro, hvor Vagstuen i Nat afgav et forunderligt Skue for mig, den eneste vaagne. Alle 13 Mand siddende eller liggende i de mest maleriske Stillinger: med Ryggen mod hverandre, paa Bordet, med Hovedet frit i Luften, dinglende snart til den ene, snart til den anden Side og snorkende i alle mulige Tonearter («gnavende Ben«, som Soldatere kalder det). En enlig Tællepraas med lang Tande oplyser yderst sparsomt Scenen, og et Bohave findes, der især i Retning af Borde og Stole vilde gøre en ypperlig Virkning i Maleriet »Den gerrige«, saa rygge sløst, usædeligt og forfaldent var det. Jeg var ganske underlig til Mode ved at sidde blandt disse tretten Snorkemaskiner, men sove kunde jeg ikke, og det var ganske godt, thi saa kunde jeg passe paa, naar en Time var gaaet, at Vagten kunde blive afløst.

I Gaar fik jeg alt mit Tøj vasket hos den gamle flinke 70-aarige Groszmutter oppe i Bondegårdens Aftægtshus — du husker nok den Gaard, hvor jeg skulde ligge i Dejgtruget. — Da jeg i Aftes kom for at hente Tøjet, fortalte jeg hende Rygtet om Kielernes Optøjer. »Ach Gott, ach Gott!« vedblev hun i etvæk, vridende sine Hænder. »Die armen, jungen Menschen«. I Gaar havde hun

kogt Kaffe til 6 Soldater, der patrouillerede uden for hendes Hus: »Sie waren ganz erfroren, die armen Lüte,« sagde hun. Om Hertugen udbrød hun i stor Harm: »Ach Gott! solch ein Mensch sollt' ob den Schnut hebben (skulde have paa Snuden), und nit unser König wären«, og med stor Indignation udtalte hun sig mod »die groten Lüte und die rike Kuflüte«, der vilde være Tyske og ødelægge de »lutje Lüt (Smaafolk). Til sidst endte hun med at pege op mod Himlen og sige: »Der grote Gott, der sitzt hoch, aber der sieht düp«, og det Ord var den bedste Prædiken for mig i Nat.

Der siges fra Kiel, at de tyske Flag er strøgne og de danske hængte ud. Det var en rar Prædiken, jeg hørte i Kirken, over det Vers:

»Menschenrath musz bald vergehen,
Gottesthat soll ewig stehen,«

oplyst ved Evangeliet om Herodes og de vise og Barnemordet i Bethlehem.

Vi sang: »Ein' feste Burg ist unser Gott.«

Altenhof, den 4de Januar 1864.

Jeg blev afbrudt i min Beskrivelse af vor Nyaarsmorgen ved Vagnnatten og de krigerske Rygter. Vi maa altsaa gaa nogle Dage tilbage i Tiden; det bliver nok et underligt Stykke Mosaikarbejde, disse Breve, men jeg stoler trygt paa dit gode Hoved, saa at du nok kan finde Mening i det hele.

Altsaa op ad Formiddagen Nyaarsdag blev 50 af os omkvarterede til en stor Herregaard, »Marienthal«, der efter Kuskens Udsagn — en af Bramhelfts tidligere Dragoner — tilhørte en ung Mand, en Landrath paa 22 Aar, havde 500 Tdr. Land, 6 Bøndergaarde med 60 Tdr. Land hver, 4 Huse med 4 Tdr. Land hver og 30 Heste; det var den nydeligste Gaard, man kunde se, med en lille Lystskov bag Haven.

Overhovedet har Herregaardene her nede, eller rettere Slottene, i høj Grad imponeret mig ved deres Storartethed og Pragt, men tillige nogenlunde forklaret mig Grunden til den Ürimelighed, at et i Hjertet dansk Land alligevel

vil søge sydpaa; der gives nemlig saa at sige ingen fri og selvstændig Bondestand, kun sgmaa, fattige, kirkeløse Landsbyer, som de store Herremænd har i Lommen. Den Omstændighed, at de har saa langt til Kirken, forklarer maaske et andet Fænomen, jeg har iagttaget, nemlig at Kirkegangen aabenbart betragtes som en Fornøjelsestur, som naar vi »ager til Køvstad«, og at Bonden altid, det være sig efter Kirkegang, efter Begravelse osv. maa ind i Kroen bag- efter og have sig en Kümmel og en Bid Brød; her diskuteres da Politikken paa det ivrigste, og »der Herzog, der Herzog« høres som Knaldene i et Fyrværkeri.

Efter denne lille Afstikker vender vi tilbage til »Marienthal«s Vognport, hvor en ypperlig Ret Ærter og en god Drik hjemmebrygget Øl i Spande gjorde godt, kan du tro; kun er det lidt ensformigt med det bestandige Traktement af Ærter, der som det nemmeste altid laves den første Dag, naar vi bliver indkvarterede, og da vi sjælden opholder os mere end een Dag hvert Sted, bliver Resultatet i Almindelighed kun — Ærter.

Om Eftermiddagen frøs vi først en lille Smule ihjel for at faa vor Lønning og vort Brød. Hvor lidt vore Bønderkarle kan døje Vigtighed, saa jeg her med en Underkorporal, som de har deres stadige Løjer med. Han vil hæve sig lidt over de andre, ligervis som Hyrdehunden over Faarene; tillige har han en spids Næse, derfor fik han straks Tilnavnet »Spids«, og det har han beholdt. Da han skulde samle sit Korporalskab til Brøduddeling, kunde han ikke faa een fat, uden at to løb bort, og naar han saa raabte: »Hundrede og tyve, Tygesen«, eller naar han raabte: Knudsen 51«, lød det: »Hvor er Kraft knuse mig 51?« saa vi havde nær aldrig faaet Brød.

Saa trak vi tre: Student B., Kand. F. og jeg vore Syvmilestøvler paa, thi vi vilde paa Komodie i Eckernförde, og vi kom ogsaa derhen og morede os fortræffeligt.

Som Folk af første Rang tog vi naturligvis Billetter til »Erster Rang«, der kostede 3 Mark, men som Soldater fik vi dem for 2 Mk. 8 Sk., og to af Byens Skønheder forsmaaede ikke at sidde ved Siden af os. Desværre, Pladsen og Tiden mangler mig, ellers skulde jeg udførligt fortælle dig om det virkelig smukke lille Teater med Goethe og Schiller hver paa sin Kakkellovn, om det forunderlig primitive Orkester, hvor man stadig hørte Anføreren tælle: »Ein zwei, drei«, om det ægte Fjællebodsstykke »Miller und Müller« oder »Die zwei

Kandidaten« med den forfærdeligste tyske Vindbeutel af en juridisk Kandidat, der aabenbart skulde fremstille en Type paa Elskværdighed og Belevenhed. Du vilde have let dig fordærvet ved at se ham, bugtende sig som en Aal og strygende sit Overskæg, gøre Kur til Elskerinden paa den mest smægtende Maade. Som Modstykke til ham optraadte et Monstrum af Kejtethed og Forlegenhed, naturligvis en teologisk Kandidat (dem skal der jo altid rides paa), der lærer at fri af sin Vaskerkone, men naturligvis kommer galt fra det rigtige Frieri. Moralen skulde vel være den, at en flot Udhaler gør mere Lykke end en kejtet, skikkelig Fyr. Det hele var saa grelt, som vi Danske heldigvis ikke kender til. Derefter fulgte »Kock und Gusta«, et komplet Pjerrotstykke, blot med den Forskel, at Harlekin er en Hamborgersoldat og Kolumbine en Barnepige. Dette Stykke lønnedes med det mest storartede Bifald, jeg har hørt; ikke alene blev der klappet og trampet, men man formelig brølede af Begejstring, slog Stolene i Stykker og var nær ved at rive Huset ned. Det var meget grinagtigt for os nøgterne Danske at se paa alt det Gøgl, baade paa Scenen og Tilskuerpladsen; vi nød egentlig en dobbelt Komædie.

Men det bedste var dog, at vi efter et godt Aftensmaaltid fik os lejet en Seng, og da det frøs haardt den Nat, skønnede vi paa vor Lykke, at vi kunde faa en rigtig alvorlig Søvn. Rigtignok blev vor paradisiske Tilstand slemt forstyrret af to halvfulde, støjende Underofficerer, der omsider endte med at krybe ned i Sengen til os — ja, de bad os da om det, og de er jo vore foresatte, saa vi kunde ikke sige Nej — men jeg for min Part havde dog uendelig godt af de seks Timers Søvn ovenpaa de gennemvaagede Nætter.

Det gjorde mig derfor saa meget mere ondt, da jeg næste Morgen kom til »Mariantal«, at se de stakkels Kammerater komme stivfrosne ud fra Laden og klage bitterlig over, at de havde maattet spadsere det meste af Natten for at holde Varme. Ja, Moder, det er det sørgeligste af det hele, at mangan brav Karl uundgaaeligt maa blive spoleret for Livstid, hvis vi vedblivende skal ligge her nede i Vinter paa den Maade; derfor maa I der hjemme sørge for, at der enten bliver en rask Krig, som snart kan faa Ende, eller Hjempermission. A n d e t g a a r i k k e !

Jeg benytter her Lejligheden til at besvare dit Spørgsmaal om, hvad Soldaterne trænger mest til. Efter Konference med et Par Kammerater er jeg kom-

men til det Resultat, at især Uldtrøjer, eller i Mangel deraf Brystlapper og Mavebælter, og dernæst Uldhandsker er det nødvendigste og vil gøre godt for saare mange. Jeg tør ikke tilraade at sende Penge, da vist ikke Halvdelen kan holde Maade med Drikkeriet i denne Kulde; det saa vi sidste Vagtnat i Gettorf. Da jeg ikke har Tilbøjelighed til de Dele, tør jeg nok betro dig, at det er svært paa Hædingen med mine Finanser; Lønningen kan, uagtet al Sparsommelighed, ikke slaa til. En Species Tilskud om Maaneden tror jeg vil være nødvendig, da jeg en Gang imellem maa have mig en Seng og en Kop Kaffe. — Tak for Sangbøgerne; de gør fortræffelig Nytte, især paa Marchen. Jeg er hæs som en Ravn, da jeg har sunget for paa hele Marchen hertil, men det faar ikke hjælpe. Det var rart, om vi kunde faa et Par firstemmige Sangbøger her over, da jeg har truffet flere gode Stemmer, som nok kunde bruges til Kvartet. — Og saa, lille Moder, har jeg endnu en Ting at betro dig, og det er, at det lakker mod Enden med min Rullepølse, og at min Ost i foruroligende Grad lider af Tæring; det er saa opmuntrende paa Marchen, naar man ved, at man har saadan noget ekstra godt i sin Brødpose. — Nu skal du have Fred for denne Gang! Naar du nu sætter Vagtnatten i Gettorf ind paa dette Sted, saa er du à jour med Tingene. Lev vel!

Slottet Altenhof. — En Vinteridyl. — Punchegilde.

Skrevet paa et Hyttefad paa Isen midt i den mest henrivende lille Dam i Slots-
haven paa Altenhof, 4de Jan., Efter-
middag Kl. 2.

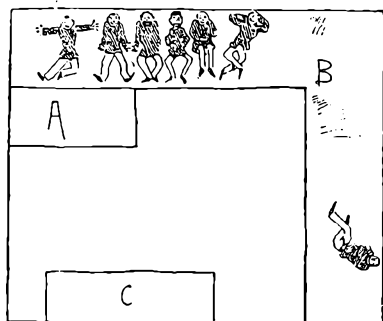

er er saa vidunderlig dejligt her, hvor jeg nu sidder. Gid jeg var Maler — saa kunde jeg endda ikke vise dig det alt sammen, thi hver en Ombøjning i Havens Gange havde jeg Lyst til at afmale, og selv om jeg var i Stand til at sammensætte alle de smaa yndige Partier til et helt Billede, saa vilde jeg dog ikke kunne give dig det fulde Indtryk af, hvad jeg har for Øje her i denne stille, klare Frost-
eftermiddag.

I Gaar, straks efter Kirketid, blev vi afløste i Gettorf af 3dje Kompagni og marcherede straks bort mod Eckernførde, men skønt den Herregaard, der var Maalet, kun laa lidt over 1 Mil borte, kneb det betydelig mere end før, fordi de fleste af os havde sat Kræfterne til ved Kulde og Nattevaagen. Imidlertid

naaede vi omsider Slottet Altenhof, gennem en stor, prægtig Bøgeskov og til sidst en ganske pragtfuld, tredobbelt Allé, der fører op til Slottet. Vi gjorde Holdt i Borggaarden og blev indkvarterede 80 Mand, hvoriblandt jeg, i 4 opvarmede Stuer og en ganske hensigtsmæssigt indrettet Søsterseng; af omstaaende Skitse kan du gøre dig et Begreb om, hvordan vi var placerede: A. Ildsted, omkring hvilket Regimentets Skomagere har deres Værksted, B. Træramme med Halm i (Søstersengen), C. en lang Bænk, med Hylde og Knager over, til Tøjet. Disse overordentlige Bekvommeligheder frydede naturligvis os, der var saa fortrolige med de aabne Lader, de stinkende Kostalde og det iskolde, vaade Bryggers paa Wolfshagener-Hütten. De øvrige 100 fik det derimod mindre godt i en Vognport, som de senere ombyttede med Kostalden; men allerede i Dag er flere af disse flyttede til en Kro, $\frac{1}{2}$ Mil længere ind mod Eckernførde, hvor de efter Sigende vil komme til at sove i rigtige Senge. Og det kan de trænge haardt til, de Stakler, thi over Halvdelen af os har ikke været af Klæderne, siden vi forlod København for 3 Uger siden, og at dømme efter den Forbavselse, hvormed 2den Bataillon hørte dette, er det vist ikke Tilfældet med de andre Regiment.

Straks ved første Øjekast gjorde Gaarden et mere storartet end skønt

Indtryk paa mig, thi jeg saa kun en tilsyneladende planløs Masse Bygninger og en stor Hovedbygning i Baggrunden, men da jeg fik den nærmere set efter i Sømmene, maatte jeg i høj Grad beundre den Symmetri og Orden, der hersker indtil de mindste Smaating, saa at jeg til Dato, trods det skarpeste Eftersyn, ikke har kunnet opdage større Uorden end en lille ituslaaet Rude i et af Udhusene.

Ejeren er en Grev Rewentlow, der hører til den ældre Linie; han ejer foruden dette Gods endnu eet nede i Eutin og har trukket sig tilbage dertil med sin svagelige Hustru for at undgaa Krigsurolighederne. Jeg kan ikke forstaa, hvorledes de kunde nænne at forlade et saa yndigt Sted som dette.

Vi kom temmelig sent hertil og skulde have Middagsmad, men da det

varede os for længe, slog Kandidaterne og jeg os ned hos Gartneren, en ganske ung Fyr fra Angel, der med stor Forekommenhed stillede sit Værelse til vor Disposition, og det har i det mindste været mig til stor Nytte, thi jeg har sovet, spist, varmet mig og tørret mine Støvler, kort sagt, det er Skyld i, at jeg i dette Øjeblik er saa frisk som en Fisk. Godt var det, at vi kom først — det gælder her tit om at komme først til Mølle — thi flere Smaaflokke kom strejfende forbi kort efter; men dem vilde Gartneren ikke have noget at bestille med, hvorimod han har været særdeles flink mod os hele Tiden.

Da vi havde fortæret en Suppe saa fed, at man trygt kunde have spadseret paa den i kold Tilstand, med uhyre store Boller eller Klumper i, og da vi i lige Maade havde »ædet usigelig megen Kødmad«, tog vi tre Reisaus til en Kro, en Fjerdingsvej herfra, hvor vi bestilte os et Par Senge, samt varmt Vand og Sukker til en Toddy, hvortil jeg medbragte Portvin, og saa fik vi os en rigtig fornuftig Whist, som længe havde staaet i glædeligt Perspektiv for os. — Hvor man skønner paa en Smule Hygge, naar man længe har trasket om for Lud og koldt Vand!

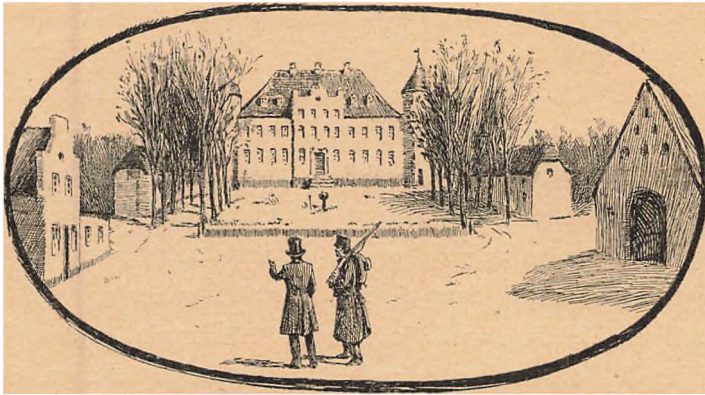

Senere.

Næste Morgen gik vi os en Tur i den store Park paa Altenhof og havde det pudsige Syn af tre Ræve, der galoperede lige bag efter hverandre, og det smukke Syn af en gammel Egeallé med Vintergrønt op ad alle Stammerne.

Da jeg efter Middag fik fri fra Vagt og spadserede en Tur i Haven, fandt jeg en lille Dam, hvor jeg lavede mig et Par ypperlige Glidebaner og ret af Hjertenslyst tilfredsstillede denne ædle »Pickwickske« Passion. Derefter satte jeg mig, varm og forpustet, paa et Hyttefad nær ved den rislende Kilde og hensank i behagelige Drømmerier, som gav sig Luft i de lyriske Udbrud hvormed jeg begyndte mit Brev. Godsforvalteren kom hen og gav sig i Snak med mig. Jeg gav min Begejstring yderligere Luft ved at tale med ham om

al den Dejlighed rundt omkring os, og jeg modtog naturligvis med stor Glæde hans Tilbud om at gaa rundt med mig og vise mig de smukkeste Steder. Hvor jeg ønskede at have dig med paa denne yndige Tur over Bakker og Dale.

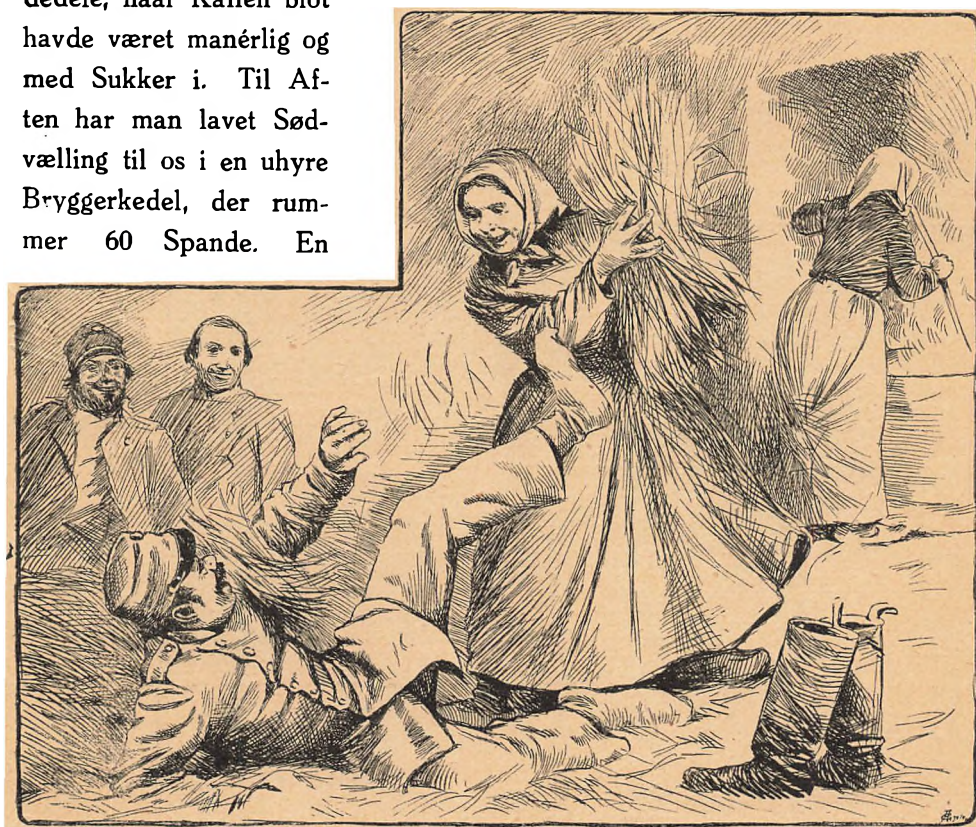
gennem Skoven med de store, prægtige Bøgetræer, langs med Søen, der krummer sig uden om Skoven, op igennem den lille Granskov, hvor Sneen laa paa Grenene og bragte Granerne til at se endnu friskere og frodigere ud. Fra det højeste Punkt i denne Granskov er der en fortræffelig Udsigt over Eckernførde og Bugten. Og saa alle de nydelige Raadyr, vi saa; de var næsten tamme og sprang bag hverandre i morsomme, høje Spring hen over Sneen. En prægtig gammel Eg, hvorum Vedbenden havde slynget sig i tommetykke, sammenflettede Grene, var blæst om af Stormen, og Forvalteren havde store Planer om at lave et helt Møbement ud af den sjælden skønne Vedbend. Vi hilste paa en gammel, 75aarig Mand, hvis hele Liv gaar hen med at gøre det lille Stykke Vej i Stand, der fører op til Gaarden; han saa saa rar ud, og Forvalteren siger, at han er altid glad og aldrig lægger sig til Sengs uden at have bedt til Gud paa sine Knæ. Den Spadseretur glemmer jeg ikke saa let, den var for mig en nydelig lille Vinteridyl. — Til sidst tilbød Forvalteren mig en Seng for den Nat, og glad blev nok jeg!

Den 5te Januar.

I Dag har vi ekserceret, mere for at holde Varmen, end fordi vi trænger til det, thi vi er jo nu gamle, vaabenøvede Karle. Forpagteren og hans unge Hustru stod og saa paa os, hun i et saa let Kostume, at man næsten kom til at fryse ved at se paa hende.

Til Morgen fik vi Kaffe i store Vaskeskaale, der rummer saa meget, at i det mindste et Par Familier kunde blive forsynede deraf; jeg havde gerne skænket dem de ni Tien-dedele, naar Kaffen blot havde været manérlig og med Sukker i. Til Aften har man lavet Sød-vælling til os i en uhyre Bryggerkedel, der rummer 60 Spande. En

Skitse af Pigen, der rører i Gryden, af de sultne Soldater, som ligger i Halmen rundt om og ryger Taalmodighedens og Forventningens Pibe, samt af en lille Skærmydsel mellem en anden Pige og en Soldat, tog jeg i Halvmørke henne fra Bænken, da jeg med mit Hold sad og ventede paa Vællingen.

6te Januar. Atter paa Vagt i Gettorf.

Til min Overraskelse var der, da jeg kom op i Aftes for at gaa i Seng, bragt et stort Punchegilde i Stand af alle Underofficererne i 6te Kompagni; de bad mig venligt om at drikke med af Punchen, der blev serveret i Ølglas, Spølkummer, Flødepotter, Flasker, Saltkar og andre Surrogater for Vinglas, som de havde faaet skrabet sammen. Vi havde en fornøjelig Aften med

fædrelandske Sange og komiske Viser; Talerne udmærkede sig hverken ved Kvalitet eller Kvantitet. Paa en enkelt Undtagelse nær blev der ikke sunget Sange af den grimme Slags; og glad var jeg ved at kunne hente Plougs Sangbog i flere Eksemplarer, thi da de først havde faaet den fat, saa sang de trøstigt alle Sangene igennem. — Det er en Skam, at man tit er saa fejd, naar man

er ene, thi Sangene kunde have givet mig Lejlighed til at sige meget, som jeg var fuldkommen paa det rene med og længe havde ønsket at sige, men der var i den Grad slaaet Hængelaas for min Mund, at jeg kun holdt een, siger og skriver een eneste Tale: »at 6te Kompagnis Underofficerer maatte opleve de trætte Kammerater paa Marchen med de samme smukke Sange og slaa de stygge Sange ned, der ellers synges, og at de med samme Liv og Lyst som i Aften maatte føre os frem, naar det gælder«. Denne Udtalelse lader dog til at have virket lidt, thi i Dag har flere af Underofficererne sunget med paa Marchen, hvad de ellers ikke plejer. Jeg er glad over den fornøjelige Aften, blandt andet fordi jeg er kommen til at holde en hel Del mere af Underofficererne, og det tror jeg om vore, at de fleste af dem vil være brave, naar det kommer til Krig.

I Dag var det atter vor Tur at staa paa Forpost i Gettorf, men jeg har hørt noget om, at 3dje Regiment, der nok har ligget i god Ro hidindtil, skal afløse os; det glæder jeg mig til; det er saa trivielt altid at flakke om paa Landevejen.

Nu blot et Par smaa Kielerhistorier til Slut: I et Butiksvindue stod en Buste af »der Herzog« opstillet, men en forbigaaende havde gjort kort Proces og slaaet den kostbare Rude ind; straks kom Busten bort, og der blev rullet ned. — En Kielerbursch kom nok saa frækt spadserende med en stor tysk Kokarde paa Huen; en forbigaaende dansk Officer gav ham saa drøj en Lussing, at Huen røg af ham, og dernæst traadte han paa Kokarden, idet han sagde: »Saadan skal du have det, din storsnudedede Rad.«

Ja, saadan tror jeg virkelig, de skal have det; det er det eneste, der imponerer dem. — Ritmester Sommer, der ligger paa Forpost ved Kanalen med sine Dragoner her, gav disse i Spøg følgende Instruks: »De regulære Tropper skal I ikke bryde jer om, det er ordentlige Folk; men pas mig godt paa

Burscherne og Turnerne, og bring dem til mig, saa vil jeg rimeligvis drukne nogle af dem og hænge de andre.«

Hvad er det, du skriver om, at den kære K. siger, vi maa fortvivle og slet ikke andet. Nej, vist maa vi ikke fortvivle, allermindst vi Soldater; jeg er vis paa, at alt vil gaa saaledes, som det er bedst for vort elskede Fædreland, naar blot hver dansk Mand og Kvinde vil gøre sit dertil.

Hvor jeg længes efter at høre noget paalideligt; man bliver næsten vammel af den utrolige Masse Rygter, der er i Omløb.

Og nu farvel, min kære, lille Moder! glem ikke at hilse enhver af mine Venner. Jeg vil ønske, at I maa have halv saa megen Fornøjelse af at læse mine Breve, som jeg har af at skrive dem, thi i den Tid, jeg skriver, lever jeg aldeles sammen med eder og taler i Tankerne snart med den ene, snart med den anden, og glemmer al Uhygge omkring mig. — Det gør mig tit saa ondt at se de lange Blikke, der bliver kastede til mine mange Breve af dem, der ingen har faaet, og at lade dem høre mine, kan jo ikke nytte dem noget. Det er for øvrigt en af de faa Ting, hvortil jeg ikke kan udstrække Kammeratskabet, som andre kan — at give dem Lov til at læse mine Breve. Tit, naar jeg skriver, staar der flere og kigger i Brevet, men jeg stoler da paa, at de ikke kan tyde mine Kragetæer. Bare I kan finde ud af dem! Farvel!

»Den blaa Lus«. —
 »Redningskompagniet«. — Jeg bliver
 forflyttet.

Paa Forpost i Holzee ved den slesvig-
 holstenske Kanal, den 9ende Januar 1864.

Lejligheden er just ikke glimrende her. Jeg sidder i en Lade paa en Kornsæk med et Stykke Bræt som Skrivepult, og det er en saadan Kulde, at jeg næsten ikke kan bestille andet end blæse paa Fingrene for at kunne holde paa Blyanten; men det bliver nok ikke bedre i de første 24 Timer, medens vi er her paa Vagt. — Saa skynder jeg mig da at fortælle de sidste Dages Hændelser, inden jeg glemmer dem, saa meget mere, som jeg har fuldt op af Tid, thi min hele Forretning bestaar i — at drive om med Lædertøjet paa og en Gang imellem staa paa Vagt og vente paa, at Fjenden i k k e kommer.

Jeg skrev i et af mine tidligere Breve om en lille Sangforening, som er i Færd med at dannes, og som efter en Spasmagers Indfald skal føre det skønne Navn: »Den blaa Lus«. Vi: en Korporal, en Spillemand og jeg, sad just nede i en af de mindre besøgte Kroer i Gettorf og øvede os i Ro og Mag paa Weyses 3-stemmige Sange og drak et Glas Toddy paa den nye Sangforenings Biomstring; ja, vi havde endog lokket et Par Medlemmer af den herværende »Lieder-

tafel« med deres Sangbøger herind og sang: »Wer hat dich, du schöner Wald« og »Schöner, grüner Jungfernkranz« 4-stemmigt med dem — en Tenor med Skødskind og Træsko var især prægtig, kan du tro — da den øverstkommanderende i Gettorf, Ritmester Sommer, der, som jeg tidligere har fortalt, med sine Dragoner bevogter Kanalen, kommer ind og siger: »I synger kønt, Børn, jeg vil drikke min Kaffe hos jer. — Men, hvad Pokker, det er jo Bredsdorff!« udbrød han, da jeg paa hans Forespørgsel svarede, at jeg var fra København og teologisk Kandidat.

Jeg havde straks genkendt den gemytlige, utrættelige Ritmester fra de uforglemmelige Sangforeningsdage i Slesvig forrige Sommer; men det var da ikke saa sært, at han ikke kendte mig i den Forklædning. — Nu fik han fat paa et Stykke Papir, skrev derpaa: »Maa Overbringeren heraf staa Skildvagt hos mig fra Kl. 8 og indtil videre,« og lod mig levere min Kompagnichef, Premierløjtnant M. den. »Kan ikke bevilges,« sagde denne ganske bestemt, da jeg leverede ham Papiret og fortalte, at Ritmesteren havde truffet os syngende i Kroen; han troede, det skulde være en Straf, fordi vi havde sunget. Vi lo begge, da Fejltagelsen opklaredes.

Saa tilbragte jeg Aftenen hos Ritmesteren og opfriskede de muntre og lykkelige Dage, da han af lutter Tale og Sang til sidst blev hæs som en Ravn, saa han knap var i Stand til at hviske: »Farvel, mine kære Venner,« og da Løjtnant D. i Skjorteærmer forlystede Publikum, der laa i Kreds paa Marken ved Slesvig, med Jonglør- og Kraftkunster med indbildte Kanonkugler; derefter talte vi om Politik, eller rettere han talte, og jeg var Tilhører, og til Slutning sov jeg ypperligt paa hans bløde Fjedersofa hele Natten — det var al den Vagt, jeg gjorde det Døgn.

Næste Morgen gav jeg mig god Tid til at sove ud, og da jeg kom op til Kroen, blev jeg meget forbavset over at se Kompagniet opstillet i fuld Oppakning; men det var da ogsaa i en ganske særlig Anledning: der var blevet stjaalet et Ur hos Urmageren, og denne paastod at kunne kende de Soldater, der om Aftenen havde været inde hos ham for at se paa Ure.

Urmageren gik nu ned ad alle Rækkerne og tog os skarpt i Øjesyn, men uden noget Resultat, skønt enhver af os med et halvt Øje kunde se, at en højst ubehagelig Person, en vis A, hvem jeg straks den første Dag i København havde

bidt Mærke i paa Grund af hans forfærdelig sjofle Paaklædning, især en høj, hvid Hat med Masser af Buler, aabenbart ikke var vel til Mode, idet hans ellers sødt smilende Ansigt var ligblegt, hans Svar korte og forvirrede, hans Hue trukket helt ned over Øjnene og hans røde Tørklæde trukket op om Hagen. Jeg glemmer aldrig den Indignation, som stod at læse i alle de hviskende Smaagrupperes Ansigter, over den Skam, der var overgaaet Kompagniet, og det inderlige Ønske om, at Tyveriet maatte blive opdaget. Vi havde næsten alle Mistanke til de samme to: den skulende Møllersøn, hvem jeg tidligere har omtalt som Bedrager i Kortspil, og den smilende A., men paa den blotte Mistanke er det jo en egen Sag at anklage saadanne Mennesker, naar et Slag maaske staar for Døren, hvor en lille Kugle af et Tilfælde let kan faa Bud efter en.

Møllersvenden var endnu paa Vagt, men imidlertid kommer en anden Historie op om samme Svend, nemlig om, hvorlunde han Nytaarsaften var blevet lysten efter

Steg og i Landsbyen Gosefeld («Gaasefedt» døbte Jenserne straks Byen) havde kappet Hovedet af en Gaas med sin Hirschfænger, stoppet Fangsten i sit Tornyster, hvis Indhold to beslægtede Aander havde pakket ned i deres Tornystre; han havde da ladet Gaasen stege i Gettorf og derefter nok saa gemytligt fortæret den i Selskab med 5—6 Kammerater. Denne Historie vedgik Møllersvenden under fire Øjne for Premierløjtnanten og nævnede tillige sine Gildesbrødre, der da

blev opraahte og opstillede foran Kompagniet. Det var et udsøgt lille Selskab, kan du tro!

De fik af Premierløjtnanten en Tale, som havde Næb og Kløer, og adskillige drøje Vitser af det omstaaende Kompagni, som: »Dér har vi hele »Redningskompagniet«.« — »De skal nok have Redningsmedaillen for alle de Gæs og Piber og Pølser og Strømper, de har reddet.« — »De faar nok Lov til at bære Medaillen foran paa Kasketten (den sorte Kokarde) og endda lidt bagpaa gratis,« osv. Hvor saa de dog elendige ud, de Stympere! Uret blev der imidlertid ikke Rede paa straks, da vort Afløsningskompagni allerede var kommet, men da vi holdt Hvil i Skoven, blev der atter sluttet Kreds om dem og anstillet et Krydsforhør, der i den Grad bragte dem i Knibe, at de til sidst kastede Skylden over paa hverandre for at slippe ud af Klemmen — saa lidt holder det Slags Broderskab. De blev da førte til Eckernførde, hvor de sagtens faar Lov til at blive en Tid. Men vi var rigtignok glade over, at det mindre hyggelige Redningskompagni var blevet sprængt.

Mine gode, nye Vandstøvler var lige paa Nippet til at blive »reddede« i Altenhof; de var kastede hen, hver i sin Krog, for senere fuldstændig at forsvinde, saaledes er Fremgangsmaaden. Saadanne »Redningsforsøg« er jo noget, der gaar ud over hele Kompagniet, men den Tort oprettes nok; den almindelige Harmen mod de Uslinger, der endog ikke tager i Betænkning at bestjæle deres fattige Kammerater, er Borgen derfor.

Men, det er sandt, jeg har vist glemt at fortælle, at i Gettorf var en Soldat kommen og havde meldt sig som Stillingsmand fra 1ste Kompagni; det havde jeg rent slaaet ud af Hovedet, og jeg troede ogsaa, at Regimentet havde gjort det samme. Oprigtigt talt, vilde jeg nu helst være blevet ved mit gamle Kompagni, som jeg er kommen til at holde en Klat af, thi de omtalte 6—7 er jo en ren Undtagelse; alle vi andre holder godt sammen. Men Bagsnak eller Vrøvl duer ikke, allermindst i Felten, og da vi kom til Maalet, og jeg fik Øje paa min kære J., gik det jo ogsaa ret taaleligt med at tage Afsked med Kammeraterne. Værtshusholderen fra Badstuestræde kneb det mest med, han havde gerne beholdt mig og jeg ham. Vist er det, at jeg skal ikke oftere søge om at skifte Kompagni. Min Adresse er altsaa fremtidig: 1ste Kompagni Nr. 33.

Mit Indtog i Kompagniet var ellers »galant«. Den første Nat kom jeg til

at bo hos Løjtnant B. og J., og sidstnævnte trakterede med en prægtig Middagsmad, der blev endnu herligere ved Modsætningen til de evige Ærter og Flæsket. Gid jeg kunde sige som den svenske Kaptajn paa Fyen 1850: »Nu skal det, ta' mig tusen, vara s l u t med det flesket!«

Til Dessert fik jeg to rare Breve, og om Aftenen spillede vi L'hombre og udvekslede vore Data og Fata siden Julen. — Opholdet paa Slottet Osterrade med Madeira, fine Cigarer og en vis yndig Frau v. V. udgjorde Glanspunktet i Løjtnant B.'s Erindringer; men du kan ogsaa være vis paa, at Øjnene straaledede paa ham ved Fortællingen herom.

Næste Morgen, den 8nde, fik jeg for Alvor at mærke, hvad der følger med Soldaterlivet; jeg maatte pudse og blanke, lige fra jeg stod op, til vi skulde afmarchere Kl. 10^{1/2}, og opnaaede dog kun et temmelig middelmaadigt Resultat i Retning af Blankhed.

Foreløbig er jeg ansat ved 4de Deling (Løjtnant B.) og har min Ven J. til Sidekammerat; egentlig er han min foresatte, — du ved jo, han er Korporal — men ligefuldt min Sidekammerat, da jeg gaar paa Fløjen og han ved Siden.

Vi har nu igen været paa Vagt her i Holzee i Nat; det er for mit Vedkommende den 4de Vagt i Løbet af 8 Dage, og det har rigtignok været lidt strengere end ved 6te Kompagni, thi her vaager vi og gør Vedtjeneste paa fri Mark og patrouillerer hver 2den Time; men hvad jeg godt kan lide, er, at Løjtnanterne vaager med og det i samme Stue som Folkene. Det bevirker ogsaa, at Humøret er udmærket, trods den store Sygelighed her i Kompagniet, idet Halvdelen har slem Hoste, ondt for Brystet og daarlige Maver.

En Cigarmager fra København liver især fortræffeligt op med sit gode Humør, sine komiske Viser og Fortællinger i sjællandsk Dialekt. Apropos! Vil du ikke sende mig en lille Lommeudgave af Blichers »E Bindstouv« til 20 Sk. samt »Skildvagten« af H. P. Holst; de vil finde en god Jordbund her. Hvis det er muligt, saa send ogsaa den ypperlige: »Trim, tram, akkerat som det ku' være et Bæst«; saadant noget liver mageløst op en Vagtnat. Du skulde blot se Kammeraternes Glæde, naar J. eller jeg synger eller læser noget op for dem. »Ja, paa den Maade er det ingen Sag at holde Vagt,« sagde flere af dem.

Nu skal vi op paa en Herregaard, Harzhof, hvor Dr. W. bor, og hvor vi nok skal ligge i Halm i en kold Mælkekælder. En af de kvartérsyge kom hertil i

Aftes og sagde, at han vilde hellere være her paa Vagt end fryse i Halmen dér. Det er dog et temmelig stift Stykke. Ja, det er jo ikke hyggelige Udsigter ovenpaa den gennemvaagede Nat; dog hidtil har jeg jo haft Lykken med mig. Der har vi Afløsningen, saa maa jeg slutte. Levvel!

En Nat i Mælkekælder. — Fin
Middag. — Atter paa Komedie. —
Smeden i Lehmsick.

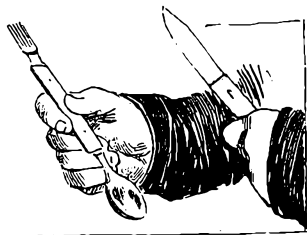
Harzhof, den 11te Januar 1864.

u er jeg igen sejlet et Par Dage agterud uden at have skrevet til dig. Jeg staar nu og skriver i en Vinduesfordybning i den store Mælkestue, der er vort eet og alt: Sovekammer, Spisestue, Spisekammer, Røgstue, Konversationsstue og Balsal; ja, Konversationen gaar lystigt omkring mig, kan du tro, og kun de kvartersyge og alt for skrupsultne gaar tavse omkring og kaster længselsfulde Blikke til Døren, om ikke Sulevællingen eller maaske en anden Herreret skulde vise sig. Apropos! mit Spiseredskab gør udmærket Tjeneste, især til Ærter og Flæsk: først en Skefuld Ærter, saa en Stump Flæsk med Gaffelen; akkurat som en Kajakmand, der ror med sin Aare.

I Begyndelsen saa jeg Mælkestuen i et mere hyggeligt Skær, thi jeg havde ikke set den som Sovekammer, i hvilken Egenskab jeg ret straks skal have den Ære at præsentere den for dig.

Efter at jeg med en Del Modbydelighed, men dog endnu mere Sult havde for-

tæret Ærterne og givet ondt af mig til en lille Løjtnant over den mindre pæne Anretning i Skaale, hvoraf allerede tre Sæt havde spist, gik J. og jeg op til Officererne, hvor flere andre Officerer var komne i Besøg fra de nærliggende Herregaarde Hoffnungsthal og Marienthal.

Da vi havde spist til Aften efter vore respektive Kaar: Officererne paa Herregaarden med Sølv-gaffer, J. i Forvalterboligen sammen med Underofficererne, og jeg i Halmen i Mælkestuen med et Glas Skillingsøl, samledes vi igen og fik os en lærerig L'hombre med Foredrag af vor rare, gamle Premierløjtnant A., der sad som en Bisp i en Gaase-

rede med os tre L'hombre-Grønskollinger.

Naa, saa kulde jeg da ned og finde mig en lille Plads i den store Søsterseng i Mælkestuen, thi det var blevet for sent til at gaa op til en af Kammeraterne, Forvalter M., der havde tilbudt mig $\frac{1}{2}$ Seng oppe hos Smeden i Lehmsick; men ak, da jeg kom ned til Vognporten, hvor al vor Bagage hang pænt og ordentligt, var der en stor Hængelaas for. Kun Forvalteren havde Nøglen, og hvert et Øje var i Seng. Jeg op til J. for at laane hans Kappe, men han var ikke til at raabe op; dér stod jeg: min Seng, hvortil jeg saadan havde glædet mig efter den sidste gennemvaagede Nat, var røget i Lyset, thi de faa Atomer muggen Halm, som jeg m a a s k e kunde redde, vilde dog ikke kunne tilfredsstille selv de tarveligste Fordringer.

Som jeg stod der i Døren i ikke alt for lystelige Betragtninger, rullede en smuk lille Wienervogn frem for Døren med vor Underlæge W., der kom hjem fra et L'hombreselskab ovre paa en af Herregaardene, og jeg kunde et Øjeblik ikke lade være at anstille en Sammenligning mellem vore Kaar: han kørende i Wienervogn med Udsigt til en god, varm Seng og med fast Bolig i to nette Værelser ud til Haven, og jeg, bestandig paa March, i det højeste med Udsigt til lidt daarlig Halm i et Hjørne af den store Søsterseng med ikke alt for god Atmosfære og uden at kunne klæde mig af og blive varm. Ja, alt dette for virkelig temmelig stærkt ind paa mig, men uden mindste Bitterhed, thi jeg har jo valgt den menige Stand frivillig og føler mig til enhver Tid lige saa god som den kom-

manderende General, der heller ikke kan sætte mere end sit Liv og Blod ind.

Et Øjeblik efter udfandt dog min lyse Forstand, at en Kusk og Hestedækener maatte staa i nær Forbindelse med hinanden; ak ja, desværre! i en alt for nær, thi Kusken, der ene havde Adgang til Dækkenerne, var i Seng, og Køresvenden var kun en Dreng, der hjertelig gerne havde hjulpet mig, men **ikke** kunde gøre andet end laane mig en Sæk, saa grov som et Rivejærn, og som jeg til enhver anden Tid vilde have betænkt mig paa at viske mine Ben af paa, saa snavset var den.

Med den begav jeg mig ned i Sovesalen, men havde nær vendt om straks, saadan en Lampeos og Lugt af muggen Halm, vaade Klæder og andre Ubehageligheder slog mig i Møde. Imidlertid, Natten var kold og lang og jeg meget søvniq; jeg styrtede mig ned i Taagehavet og fandt omsider, efter at have voltigeret over en Mængde Ben, en lille Plads under Bordet, reddede mig lidt Halm hist og her, klædte mig næsten af og krøb ned i Rivejærnet, hvor jeg saamænd sov gansk godt, trods den forfærdelige »Gnaven Ben« og »Skraben Svinehoveder« (Soldaterudtryk for Snorken) omkring mig og tæt ved mit Øre.

Men nu skulde det just træffe sig saa uheldigt, at det Bord, hvorunder jeg havde valgt min Soveplads, var Marketenderens Disk, og da Stimlen om Kaffeledlen var meget stor, Ekspeditionen noget vel hurtig og skødesløs og Bordet utæt, saa gik det meget naturligt til, at jeg pludselig vaagnede ved, at en varm Strøm løb ned ad mit Ansigt og videre fort. Jeg kom op i en Fart, men det var aldeles umuligt at slippe ud for Trængsel, og jeg maatte da, siddende i en krumbøjet Stilling, udføre det besværlige Arbejde at klæde mig paa under Bordet, hvilken Idræt ikke lettedes ved diverse smaa varme Bad, samt ved at jeg uafsladelig blev puffet, sparket og skældt ud af Kaffe Køberne, fordi jeg **ikke** kunde holde mig rolig.

Ja, »den var gruelig gal«, og jeg for med et voldsomt Sæt ud af Døren og i Trav op ad Landevejen, indtil jeg kom til den lille By Lehmsick, hvor jeg traf tre Kammerater, som havde haft det endnu værre end jeg, idet Høstænget Kl. 1^{1/2} var gaaet i Stykker, og de var styrtede ned til Køerne. Efter nogle fortvivlede Dommedagslag paa Krodøren kom vi omsider ind, fik os vaskede og børstede, hvorefter vi bestilte os en Kop Kaffe, en Nydelse, som en Gourmand vilde have misundt os.

En virkelig behagelig Overraskelse for J. og mig var det at blive inviteret til at spise til Middag med Officererne; det er jo en sand Vederkvælgelse en Gang igen at spise som et Menneske, efter at man saa længe har spist som — et Svin.

Herskabet paa Slottet er borte. Det er en Søn af en Krøsus, Shröder, i Hamborg, Ejer af 7—8 Millioner, siges der. Han svælger i Baller og Dineer i

Hamborg fra November til Maj, og i preussiske Officerer, Staldmestre og Fuldblodshingste paa Harzhof den øvrige Del af Aaret. Herskabet blev repræsenteret af en lille Stump af en Sekretær, som næsten ikke talte om andet end Jagter. Vi sad da ogsaa i

et ægte Jagtværelse, hvor en Mængde udstoppede Hare-, Ræve-, Grævlinge-, Hjorte-, Gemse- og andre Hoveder paa det livagtigste kiggede frem fra Væggene, og det øvrige af disse var fyldt med morsomme Jagt- og Rytterbilleder f. Eks. dette med Motto paa Engelsk: »Ja, man sagde mig nok, at denne ypperlige Hest lød alt bag sig.«*) Og et andet med en Mand, der er lige ved at dratte af sin Hest og siger: »Bliver det længe saadan ved, saa maa vi skilles ad.«

Om Eftermiddagen gik J. og jeg til Eckern-

*) This excellent horse left all behind him. (Kan ogsaa betyde: overgaar alle.)

førde for at komme paa Komædie. »Jeg trænger til lidt aandelig Føde«, sagde J.; men paa Vejen derud tilstod vi for hinanden, at det egentlig var, fordi vi længtes efter en Gang igen at se nogle nette unge Piger, da man virkelig ikke bestandig kan nøjes med at se paa Malke- og Opvartningspiger. Vi var da ogsaa saa heldige at komme til at sidde ved Siden af tre, som saa helt godt ud, og hvor de kunde le!

Det var en storartet Bortførelsehistorie, vi saa: »Die Mönche« oder »Die Officiere in Carmelitter-Nonnenkloster«, hvor to Nonner »noblenz, coblenz« (tysk Vittighed for nolens, volens) bliver bortførte af deres El-

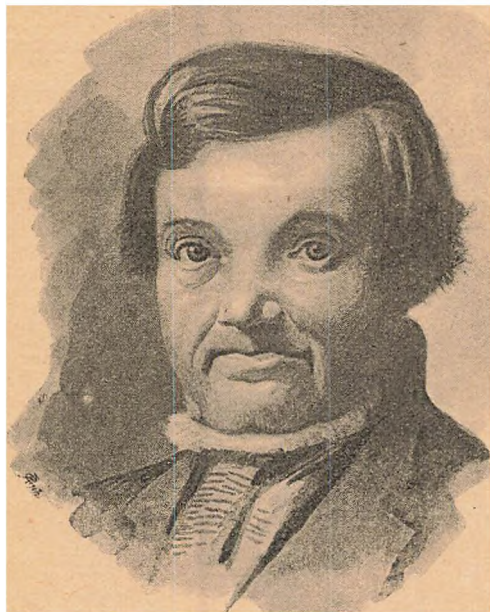
skere, to Officerer i Munkekutter, hvorover Faderen, Guvernøren, gjorde en morderlig affekteret Kvalm, men endelig aldeles umotiveret gav efter. Den ene Elsker var grænseløs naragtig, og nu tror jeg næsten, jeg kan ham udenad; jeg genkendte med Lethed alle Skuespillerne fra sidst, de spiller alle Roller ens.

Bagefter var vi inde i en gemytlig lille Beværtning for Underofficerer, hvor der var en dansk Vært med en nydelig lille Kone, der sang smukt, jeg mener virkelig smukt, ikke blot fra et menigt Standpunkt; endvidere fandtes der et forstemt Klavér, en Guitar, en meget anstændig Portvinstoddy og en Mængde bøfspisende Underofficerer, til hvilke vi sluttede os, saa du kan tænke dig, vi havde det meget behageligt.

Denne Nat var jeg bleven klog af Skade, laa ikke under Bordet, men paa en Bænk, hvor jeg sov nogle Timer, vaagnede ganske øm paa den

ene Side, vendte Stegen, sov atter et Par Timer, var mør paa den anden Side, brugte samme Trafik med Ryg og Mave og fik derved et klækkeligt Antal Timers Søvn, men var om Morgenen bleven en fuldstændig Mørbrad.

SMEDEN.

Om Mandag den 11te Januar kan jeg ikke huske andet, end at jeg gjorde Bekendtskab med en brav Gartner, der talte Dansk, og i hvis lille, varme Værelse jeg tilligemed flere Underofficerer fristede en ret behagelig Tilværelse med hjemmebagte Kager og en god Bog, at jeg frøs ved at staa i Gaarden for at vente paa Lønning, og saa — ja, nu kommer jeg til noget af det ypperste, jeg har truffet paa: jeg lærte min prægtige Ven, Smeden i Lehmsick at kende, en Mand, hvis grundærlige Ansigt man straks maa holde af. Ja, i Felten gaar det rask med alt, Be-

kendtskab bliver snart til Venskab, thi Tiden er kostbar.

M. boede jo, som tidligere fortalt, hos ham og havde med Smedens Samtykke tilbudt mig at bo sammen med sig; de foregaaende Nætter havde jeg ikke gjort Brug af dette venlige Tilbud, fordi jeg var kommen saa sent hjem — gid jeg var kommen der før! — men nu skulde jeg paa Vagt næste Nat og trængte derfor til et ordentligt Natteleje, og jeg fik meget mere end det, nemlig en rigtig udmærket Samtale, hvor først M. og senere jeg fik Lejlighed til at udvikle vore Anskuelser om Tysk og Dansk saa godt, at Smeden næste Morgen betroede os, at han ikke havde sovet stort den Nat, saaledes havde han tænkt over, hvad vi havde sagt ham.

Saadan en Kærnekarl det er! Du kan ikke forestille dig, hvor jeg hol-

---

der af ham, og hvor jeg glæder mig til at følge hans venlige Indbydelse til at komme og bo hos ham, saa ofte vi kantonnerer her paa Eggen, saa skal jeg maaske forsøge at give dig et Billede af ham og hans stille, milde Kone, saa du bedre kan lære dem at kende end af disse spredte Ytringer. At han intet vilde have for Kost og Logi, følger af sig selv. Han kalder os sine »lieben Freunde«, og jeg er vis paa, at han mener det.

Næste Dag, Tirsdag den 12te, dannede vi først Karré, og Kongens ypperlige Proklamation blev læst op og besvaret med et rungende, nifoldigt Hurra. Derpaa trak vi atter efter Tur paa Vagt i Holzee, og jeg stod paa Post som sædvanlig; men Tiden blev saa vidunderlig kort, og jeg frøs slet ikke, til Trods for, at Termometret den Nat viste $11\frac{1}{2}$ Grads Kulde; jeg tror, det kom af, at jeg, naar jeg var paa Vagt, gik og nynnede alle de dejlige Salmer, jeg kender. Hvor er det dog en herlig Ting at kunne mange smukke Salmer og Sange udenad!

Lidt tidligere paa Aftenen havde vi faaet et lille Punchegilde, hvortil hver gav 4 Skilling, J. og jeg gav Sukker, Sange og Taler, og Cigarmageren opvartede med en Mængde Viser, gode og mindre gode mellem hverandre.

»Greven“. — En gemytlig L'hombre.
— »Grevinden«.

Groszwittensee (stor Flække, halvanden Mil
fra Rendsborg) Torsdag den 14de Januar.

u kan du være vis paa, at vi har faaet Kærligheden at føle, kære Moder, den Kærlighed mener jeg, som en rigtig krakilsk, gerrig Slesvig-Holstener kan vise mod en Flok forkomne Soldater!

Allerede før vi kom hertil, havde Løjtnant B. omtalt sin Vært her, »Greven« kaldes han, som en gerrig Tamp, der lod Folkene ligge i Laden og fryse; B. selv havde han ladet ligge i en grøn Kane eller Slæde, den eneste »Gæsteseng«, han har kunnet overkomme at anskaffe sig, siden Huset brændte for 11 Aar siden, et Faktum, han aldrig glemmer at anføre, naar han vil gøre Indtryk af hvilken som helst Art paa en.

Du kan derfor tænke dig, at min Overraskelse just ikke var af de gladeste, da jeg efter en overordentlig dejlig, men anstrengende Marchtur, træt og søvnig, kom hertil og fik at vide, at Underkorporal M. og 10 Mand skulde have dette alt andet end misundelsesværdige Kvartér, hvis Værdi jeg jo kendte fra Løjtnant B. Han fortalte mig for Spøg, at det var ham, der havde skaffet os Kvarteret, og efter at have bevidnet ham min Erkendtlighed for denne Opmærksomhed gik jeg med M. her hen og

traf Folkene en Smule i Harnisk over Værten. Alle Mand maatte se ved en af de smaa bitte Petroleums Natlamper, og de skulde rimeligvis ligge paa noget gammelt Halm, som stak frem fra Alkoven. De sagde ogsaa, at han, naar han kom ind med tre Tørv, bar de to ud igen. Men det var nu kun en lille Begyndelse. Jeg har kun været her en Aften, Nat og Morgen, og dog forekommer disse Ting mig allerede som rene Ubetydeligheder, knap Omtale værd.

M., der i høj Grad besidder en i Felten særdeles nyttig Egenskab, Bjærgsomhed, og et stort Gaa-paa-Talent, gik straks ned i Stuen og gav sig i Snak med Manden, drejende Samtalen hen paa Kanen, og bød ham 1 Mark pr. Nat for at faa Lov til at benytte den som Seng. Men, skønt det aabenbart var hans svage Side, der blev angreben, stod han dog fast; »nej«, forsikrede han med en højtidelig Mine, »denne Seng staar opredt til Løjtnanten«; han huskede godt, at Soldaterne i forrige Krig nøjedes med Halm. Desuden kunde han jo ikke vide, om Mandskabet var propert(!). Grunden, hvorfor han, i det mindste tilsyneladende, har saa megen Interesse for Løjtnanterne, opdagede M. snart at være den, at han derved fik Udsigt til at faa sig en L'hombre en Gang imellem. Da M. kom paa det rene med Mandens svage Side, blev han og jeg enige om at melde os som Deltagere i en L'hombre, men kun paa den Betingelse, at vi fik en ordentlig Seng at ligge i.

Vi meldte os altsaa hos hans Ekscellence. Gid jeg kunde male ham for eder med dette spidse, ræveagtige, lidenskabelige Ansigt, der tydede paa, at han var i Stand til at kunne gøre alt, hvad det skulde være; han gik lidt foroverbøjet, saa han ikke let kom til at se paa nogen, og var iført en grov, luvslidt Lærredskittel. Ikke saa snart var det magiske Ord »L'hombre« udtalt, før »Greven« kom frem med Kortene, der, mærkværdigt nok, var ganske pæne, men det var jo ogsaa hans Yndlingspassion og vistnok en ret indbringende Passion.

Børnene blev med vred Stemme jagede i Seng, og Spillet begyndte med, at han forretningsmæssigt trak sin Skindpung op af Lommen, tømte dens Indhold af Enestekillinger ud paa Bordet og talte dem. Hans Maade at spille paa var aldeles forskellig fra vor L'hombre, et gyselig simpelt Spil uden alle Finesser. Naar vi gjorde en og anden Indvending, svarede han: »Es ist ja einerlei, aber so spielen wir es nicht bei uns.« Han blev dog absolut skuffet i sine optrækkeriske Forventninger, thi baade M. og jeg spillede meget forsigtigt. »Greven« spillede fortrinligt; men uagtet han hver Gang tog »Kasken«, maatte han mest nøjes med at tage sine egne Beter og Stambeterne hjem. Da vi foregav at være meget søvnige, slap vi med at spille en Times Tid og maatte bøde omtrent 2 Mark hver — en temmelig dyr Betaling for den Seng, vi fik; men havde vi ikke taget os i Agt, havde han meget let pudset os for et Par Daler.

Efter denne hyggelige Underholdning skulde der sørges for Folkenes Nattelogi. Paa Løjtnant B.'s tidligere Anmodning om Hestedækkener havde han svaret, at de var i Slesvig med Vognen, der havde kørt en syg Soldat derhen. Da vi nu trængte ind paa ham om disse Dækkener, viste det sig at være Usandhed, hvad han den Gang havde sagt; nu hed det: »Karlen havde glemt dem paa en Ægtrejse til en af Nabobyerne«; omsider kom han frem med to tynde, lasede Tæpper af Sækkelærred — jeg beklagede de arme Heste, som skulde nøjes med dem — det skulde være Dyner til 10 Mand! Lagener havde han slet ikke, »det ene Par er i Vask, mens jeg bruger det andet Par«, sagde han. Varme kunde de heller ikke faa, »for ellers kunde Huset let brænde af som for 11 Aar siden«.

Efter paa ægte Skurkemanér at have forsøgt den sleske, krybende, Medlidenhed vækkende Tone, dernæst den fornærmede, højrøstede, ærlige Mands, som er i sin gode Ret, endelig, naar han maatte give efter, den knurrende, arrige Hunds, med det skulende, ildevarslende Blik, fandt han sig endelig i at give os frisk Halm og Varme, og det kan jo ikke nægtes, at Soldaterne tog lidt rigelig deraf og gjorde noget mere Støj end nødvendigt, thi naar Jens bliver traadt paa Tærerne, kan han nok være lidt krakilsk. Men det er jo heller ikke saa underligt, at man kunde blive

gal i Skralden over saadan en Pernittengrynsagtighed og ond Vilje i enhver Henseende. Værre vilde det have været, hvis »Greven« ikke havde haft saa god en Kone, der gerne vilde have gjort alt muligt, om hun blot havde turdet det for Bussemanden. Hun hviskede til os, hvor vi kunde faa Kartofler, da han paa Trods nægtede at sælge os et Fjerdingkar, og, hvad der rørte os alle — hun sagde en lille Aftenbøn frem for Soldaterne, da hun, formodentlig paa Mandens Befaling, var inde for at se, om Ilden var slukket hos dem.

Det »Værelse«, M. og jeg blev lyksaliggjorte med til Natteleje, var møbleret med en fastslaaet Fyreseng af uhøvlede Brædder; deri var lagt Halm samt to gruppvækkende Sækkelærreds Lagener, to Hovedpuder og en Overdyne af ubestemmelig Farve og temmelig ringe Vægtfylde. Endvidere var der en Rensemaskine, nogle Træblokke, Økser samt en rød Kiste, og Væggene var prydede med store Revner, rustne Spigre og en gammel Straahat fra det forrige Aarhundrede. Gulvet var af Ler og fuldt af Halm. At vi ikke trak Tøjet af til Skindet i disse fordægtige Omgivelser, kan du nok tænke, og godt var det, thi jeg rullede flere Gange i Løbet af Natten ned paa Kanten og uden for Dynen. — Imidlertid, jeg er taknemlig for Søvn, jeg fik; men »Greven« er lige godt et Asen.

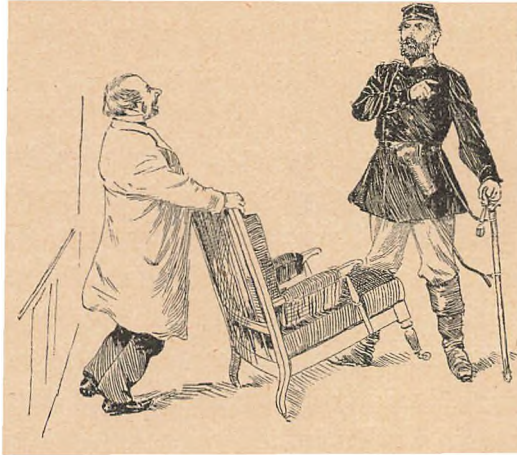
I Morges har Premierløjtnant A. været her og i den Grad tordnet løs for »Greven« om, at han skulde give os et Lagen hver og saa mange Dynen, at vi kunde ligge varmt. Det hjalp saa meget, at han maatte bide i det sure Æble og komme frem med det forlangte. Siden den Tid har vi næsten slet ikke set noget til ham, men kun hans befuldmægtigede, Konen, og vi har derfor i det hele taget haft det ret ordentligt.

»Ja, saadan skal de ha' det, de fine Herremænd«, synger den lystige Cigarmager.

Saa forlader jeg denne »sørgelige Genstand« og vil kun endnu fortælle dig, at det for øvrigt tegner til, at vi skal faa et ypperligt Ophold her. Byen er stor og smuk; den ligger ved en dejlig, stor Sø, hvis Is er saa blank som et Spejl. Paa den modsatte Bred ligger en stor Herregaard, hvor man paa en eller anden Maade maa se at introducere sig.

For lidt siden, som jeg sad og tærede de salte Ærter, blev jeg meget

behageligt overrasket ved, at min Ven, Løjtnant H., kom ind ad Døren og fortalte, at han skulde bo her; saa maa »Greven« saamænd gerne gøre sig lige saa lystig han vil. H. skal nok holde ham Stangen. Han, H., har

for øvrigt ligget syg igen af en daarlig Fod paa Harzhof, men Underdoktoren — der fortjener det Navn i to Betydninger — har kureret ham paa et Par Dage.

Man snakker i disse Dage om, at Krigen skulde udsættes i 3 Maaneder. Aa, hvem der kunde komme et lille Svip hjem; men saa lykkelig bliver man vel næppe.

»Nationalforplejningen«. — Lidt mere om »Greven«. — Skøjteturen til Rendsborg. — En »Gräuelthat«.

Holzee, den 16de Januar 1864.

u ha! hvor de Ærter var salte! De fik da heller ikke stor Afsætning, kan jeg tro. Den ene efter den anden slikker sin Ske og staar fra Bordet. »De er gode til en Gris, hvis han gider haft dem«, siger en. — »Det gaar ud over Vandposten«, siger en anden. — »Det bliver nogle dyre Ærter, for vi maa drikke hele Eftermiddagen«, og »de kan bruges til at skyde Ræve med«, siger andre. Kort sagt, her er i Dag almindelig Misfornøjelse med Naturalforplejningen (»Nationalforplejningen« kalder Soldaterne den), ganske det modsatte af, hvad der plejer at være Tilfældet. For, jeg skal sige dig, vi har for fire Dage siden begyndt paa denne Slags Forplejning. De to Dage, der gik forud, fik vi en saa kaldet Ekstraportion, bestaaende af 4 Beskøjter, 20 Lod dejligt, røget Flæsk og $\frac{1}{2}$ Pægl Brændevin, og bevares, hvilke Ærter vi da lavede os! mine Tænder løber endnu i Vand ved Tanken om dem. Jeg spiste ogsaa for min Part $\frac{1}{2}$ Kogekar af dem, (en saadan Portion er ellers bestemt for 4); men det kom da ogsaa noget af, at vore to nye Kokke var lidt uøvede i Kunsten, saa de fik første Portion færdig Kl. 6 og anden Portion Kl. 8 $\frac{1}{2}$; man fik derfor god Tid til at blive sulten. Samme Kokke saa ret grinagtige ud med Mutters Forklæde paa, en stor Grydeslev i Haanden og stor Embedsiver i de glørøde Ansigter.

Beskøjterne smager for Resten ikke Jens rigtig; han paastaar, at hvis han skal blive ved med dem i 14 Dage, vil han ikke beholde en eneste

Tand i Munden, og det Rygte gaar, at ved et andet Kompagni er allerede den første Dag en Mand gjort utjenstdygtig ved dem, idet han knak to Fortænder; men det er jo den letteste Sag af Verden at lave Historier om et andet Kompagni og tilmed en ganske morsom Beskæftigelse.

Mine Venner og jeg er derimod overordentlig glade over Beskøjterne; M. og jeg har tilforhandlet os en Del for Brændevin og Flæsk og beklager kun, at de synger paa sidste Vers. Nu faar vi igen Rugbrød og maa saa desuden hver Dag stille til Kød, Gryn, Brændevin og Salt, eller til Flæsk,

Ærter og Brændevin, hvilken Uddeliøg vel formedelst vor Kompagnislagters sikre Øjemaal — en Kærnekarl af Soldat, der ret af Hjertenslyst har taget fat paa sit gamle Haandværk — gaar forholdsvis meget hurtigt, men dog altid varer en Times Tid, og det er for længe at staa i denne Hundekulde. I Gaar begyndte vi dog at lade to Mand af hvert Kogested møde, og det kan vi forhaabentlig blive ved med.

Nu vil jeg blot fortælle dig noget, som var alt for behageligt, til at det kan forbi-gaas, og det er, at vi i For-

gaars delikaterede os her i mit Kvarter med Oksesteg, som vi fik »Grevinden« til at stege for os; en hentede et Fjerdingkar Kartofler i sin Chakot, Cigarmageren og jeg gav vort Flæsk, der blev skaaret i Terninger, »Grevinden« gav Løg og Salt i Overflod, og saa nød vi et Maaltid, der gav Krydderi til flere Timers Samtale og bevirkede, at flere ikke spiste mere den Dag, ligervis som Slangerne og de store Rovdyr. Man burde virkelig en Gang imellem, hvis det ikke var saa ensformigt, spise Ærter hver Dag

en Maaned i Træk for at fornemme, hvorledes en god Oksesteg egentlig smager.

Men jeg bliver nok noget vidtløftig, naar jeg kommer ind paa Madkapitlet; det og Nattelejet er de to Punkter, hvorom Tilværelsen drejer sig for Øjeblikket; nu skal du imidlertid blive fri for denne Gang, og vi gaar da over til en for mig ikke nær saa opmuntrende Genstand, nemlig »Greven«, der er et alt for rigt Æmne til at kunne udtømmes i eet Brev. Jeg husker ikke ret, om jeg fortalte dig, at en af Soldaterne, da han om Morgenen gjorde sit Toilet i Køkkenet, havde bemærket, at »Grevens« mindste Søn »søgte Vandspanden« med et sammenlagt Stykke Brød, paa hvilket det næsten var umuligt at opdage Spor af Smør. Kammeraterne havde Ret, da de straks karakteriserede ham som en, der gav Dyrene, hvad Børnene skulde have, thi man skal lede længe om Mage til de 16 prægtige Køer, der staar i Stalden.

Et latterligt Eksempel paa hans Pernittengrynsagtighed oplevede vi næste Aften, da J., B. og jeg var til et lille Selskab hos Løjtnant H., thi foruden, at der blev sat en Tallerken med et aldeles utilstrækkeligt Kvantum Smørrebrød ind til os, kom den mest komiske lille bitte Kop ind med Sukker i til højst een Kop Te. Den blev naturligvis straks tømt og sendt ud, men da vi tredje Gang forlangte den fyldt, blev der svaret, at der var ikke mere Sukker i Huset. Der synes i det hele at være stor Mangel paa denne Artikel her nede; det er sjældent, at man kan smage den Smule Kandis, der følger med en Kop Kaffe. Desuden var der den Aften saa hundekoldt, at vore Fødder snart blev som Is, hvilket noget formindskede Fornøjelsen af en ellers rigtig gemytlig L'hombre.

Siden Løjtnanten havde holdt Tordentalen for »Greven«, var han for øvrigt i flere Henseender bleven som et helt andet Menneske; han skældte ikke mere, han tillod Soldaterne at fyre i Kakkelovnen, saa meget de lystede, han gav dem tilstrækkeligt af Lagener og Sengklæder til at holde sig varme; ja tænk, saa vidt gik hans Venlighed, at han gik ud og puttede sig ned i Halmen og dækkede sig til for at vise dem, hvorledes de bedst skulde ligge for at blive varme. Mod Løjtnant H. viste han sig formelig helt gentlemansmæssig, idet han kun vilde have 4 Mark af

ham i alt, dog først efter nogen indre Kamp, der viste, at hans Natur ikke ganske let modstod de 6 Mark, der var tilbudt ham, og han vilde ikke have noget for, at vi havde været der om Aftenen. Mod mig endelig var han saa mild og naadig, at han ved Afskeden sagde: »Besuchen Sie uns bald wieder«, noget, jeg dog næppe gør, uden jeg bliver kommanderet dertil i Kwartér. Men lad nu »Greven« være i Fred; maaske har jeg været lidt for haard mod ham, maaske ikke haard nok.

Nu vil jeg fortælle dig om noget langt fornøjeligere, nemlig om Turen til Rendsborg til 5te Regiments kække, frejdige, ungdommelige Chef, Major M.

Det var Fredag den 15de Januar om Formiddagen, at vi 3: B. J. og jeg var ude at prøve den fortrinlige, spejlblanke Is paa den store Wittensee, der er af samme Længde (1 Mil), men flere Gange bredere end Arreskov Sø i Fyen. Den ædle Skøjtøløberkunst drives ikke stort i vor Landsby, Grosz Wittensee, derfor kneb det svært med at opdrive tre Par Skøjter. At de skulde have passet os, vilde været et alt for urimeligt Forlangende; det var da ogsaa saa langt fra at være Tilfældet som muligt, især med Løjtnant B., der havde faaet et Par smaa bitte Skøjter, passende til et ti Aars Barn. Jeg havde faaet Løfte om et Par, der først skulde bære Underkorporal H. over til Proprietæren paa Frejenberg hist ovre — vi har nemlig nu alle bjærget os hver sit gode »Madsted« — men da Vinden blev kontrær, opgav han det paa Halvvejen, overlod mig dem, og jeg sejlede da nok saa strunk med udspændt Kappe for »Dronningevind« tilbage til Landsbyen. Saa faar pludselig en af os — jeg tror, det var Løjtnant B. — den udmærkede Idé: hvad om vi løb til Rendsborg paa Skøjter; der kunde ikke være langt dertil, og Halvvejen, til Bünstorf, maatte kunne tilbagelægges til Søs. .

Knap var Ordet udtalt, saa var Rejsen besluttet, — aa, det er mangeløst saaledes straks at kunne sætte en Beslutning i Værk, uden at behøve at tænke paa Forretninger, Vogn, Indpakning og andet Vrøvl. Vi fik alle tre fri for Appellen, og efter at have nydt et styrkende Maaltid satte den lille Eskadre sig i Bevægelse mod Bünstorf. Det gik strygende et Par Hundrede Alen, men saa erklærede Løjtnanten, at Barneskøjterne ikke vilde gøre Tjeneste længer; tilbage og til Siderne vilde de, men ikke fremad.

Saa maatte vi tage det lille Fartøj paa Slæb mellem os, og medens vi med jævn Fart glider hen over den spejlblanke Flade, vil vi benytte Lejligheden til at se os lidt om, thi det er et Syn, man ikke faar at se i ethvert Slags Vejr: under os den fuldstændig gennemsigtige Is og det klare Vand, hvorigennem Bunden tydeligt kan ses med alle de grønne Vandplanter og de utallige Flokke af Fisk, lige fra smaabitte Hundestejler til respektable Abborrer, der forskrækkede flygter for os; foran i en bugtet Linje, omtrent

midt over Søen, har Isen fra begge Sider skruet sig op og danner paa mange Steder glimrende Ispaladser med Tag og Vægge; til højre og lige for os ses de tre Landsbyer: Grosz- og Klein-Wittensee samt Bünstorf, til venstre Frejenberg med sine store Skove; bag ved os høje Skrænter med Smaaskove, og al denne Herlighed i det klareste Sollys og med den reneste blaa Himmel over os. Ja, det var en Fart, som rigtig kunde bringe en til at føle sig ung, fri og glad.

Da vi, skønt med en Del Besvær, naaede over mod Bünstorf, var Isen der saa knudret, at vi vendte om og gik i Land i Klein-Wittensee; af

Tid havde vi just ikke profiteret meget, da vi havde været en stiv Time om en Fjerdingvej. Men en morsom Tur var det, og nu viste det sig ogsaa, at vi var Lykkens sande Skødebørn, thi da vi af en forbivandrende Ungmø havde faaet den nedslaaende Efterretning, at der var 1 $\frac{1}{2}$ Mil til Rendsborg, og vi havde afleveret vore Skøjter i Kroen, kørte netop i samme Øjeblik en rigtig flink, dansksindet Rendsborger, Lamprecht, ud af Kroen og tilbød os med den største Beredvillighed at køre med, Løjtnanten paa Sædet og Korporalen og jeg bag i Halmen. Der laa vi to og sang og havde det meget varmere end Herskabet, der sad paa Sædet og med Respekt at melde frøs som en Hund. Paa Vejen bød vi vor brave Rendsborger ind i en Kro paa et Glas Grog, skønt han protesterede og mente, det var »Unsinn«, at vi skulde traktere ham. Her i Kroen traf vi flere Fynboere af 5te Regiment, og det lod til, at Befolkningen var aldeles indtagen i deres stille, fordringsløse Indkvartering.

Vi stod af ved Kronwerk og løb straks ned til Ejderen for at faa Sakserne at se. Jo, der gik de ganske rigtigt med Geværet i Armen og frøs, saa det knagede efter. Under en Del Modstræben af vor Forpost, der passer paa som en Smed, men dog ikke skal kunne forhindre, at de saksiske Officerer undertiden forklædte kommer over og ser til os, slap vi igennem og kom Sakserne paa nogle Skridt nær. Da Løjtnant B. spurgte den ene Skildvagt, hvad Landsmand han var, brummede han: »Ich bin ein Sachse«, og da han spurgte, hvordan hans Uniform saa ud, gjorde han kort omkring og sagde med en betegnende Gebærde, at han kunde selv se efter.

Det blev da alt, hvad vi saa til Fjenden, thi af vor forsorne Plan at laane civile Klæder og besøge ham i Rendsborg, blev der intet, da Major Myhre mente, det slet ikke kunde gaa an. Men til Gengæld tilbragte vi et Par rigtig behagelige Timer hos Majoren, der bor i Fabrikbyen Carlshütte hos den tyske Fabrikant, der vel har indrømmet ham en pragtfuld Sal med røde Tapeter, store Skilderier og Lysekrone, men for Resten ikke har budt ham saa meget som en Kop Kaffe eller en Cigar.

Det er i det hele taget en ganske ejendommelig Stilling, vore Tropper har her, og Pokker skulde sige, at den er behagelig. Der er nu først Of-

ficernerne, de lever som sagt ligesom mellem Fjender, der ikke falder paa at tilbyde dem den mindste Tjeneste, men ugleser og spionerer og chikanerer dem ved enhver Lejlighed; de holder deres egen Menage, faar Naturalforplejning og giver 3 Mark om Dagen for at faa den lavet til. Majorens Madkurv staar bestandig pakket med en Ekstraportion af Beskøjter og Brændevin, for at man uopholdelig kan bryde op og trække sig fægtende tilbage; man vil da maaske i flere Dage være uden Tilførsel, naar Sakserne en skønne Dag siger: »Kratzen Sie ab!« At Fjenden vil gøre det, tvivlede Majoren ikke i ringeste Maade om, og endnu mindre om, at han kan gøre det saa let som ingen Ting, thi han har brugt Tiden flittigt og opkastet stærke Skanser med tre Skydeskaar lige mod Oberstens Vindue. Ligeledes har Officererne en Fornemmelse af, at Sakserne, hvad Øjeblik de vil, kan gaa over Ejderen, op i Carlshütte, tage hele Staben ved Vingebenet og putte dem i Hullet, uden at en Kat skulde gøre ad dem derfor, saaledes kender de vore Forhold ud og ind.

Soldaterne har det heller ikke rigtig godt; hver anden, tredje Nat maa de trække paa Vagt i den rædsomste Kulde, og ingen af dem har været af Klæderne i længere Tid. Og saa at gaa i denne Uvished, med Sværdet saa at sige over Hovedet; Majoren troede, at de fleste langt vilde foretrække at høre det første Kanonskud fra Ejderen. Jeg spurgte ham, om 1ste Bataillon af 5te Regiment, der har det meget godt i flere Landsbyer omkring Rendsborg, ikke skulde afløse dem, men han sagde: nej,

nu var hans Folk husvante og kunde paa en Prik finde den varmeste Krog at sove i; kom derimod 1ste Bataillon i Stedet, vilde det tage Tid, inden de blev orienterede, og flere vilde blive syge. Nu var der forholdsvis ikke mange syge. Kun var den lidet poetiske Sygdom, der benævnes »Fnat«, temmelig almindelig og meget pinlig for de arme Stakler, der, saa snart de begyndte at bedres, maatte ud i den iskolde Luft med den tynde nye Hud.

En speciel Fornøjelse for Soldaterne og Gendarmerne er det at rive alle de slesvig-holstenske Kokarder af, som de kan faa fat paa; de har allerede et helt Depot af dem i Pakhuset. Forleden Dag kom to fine Damer nok saa strunk spadserende over Broen fra Altstadt. Paa een Gang har en Gendarm den uhørte Dristighed at gribe ned i den ene skønnes Barm og drage en smagfuld Broche med de tre Farver op deraf; forstaar sig, det skete paa den galanteste Maade af Verden. Den skønne forstod imidlertid Uret, gjorde omkring og spadserede yderst fornærmet tilbage til Byen, hvor denne »Gräuelthat« naturligvis er blevet behørig udpyntet og forstørret og sendt som en velkommen Artikel til de tyske Aviser.

Stemningen blandt Beboerne i Rendsborg er yderst stille og trykkende. Sakserne, hvis Komme man hilste med saa megen Jubel, er man nu hjertelig ked af, da de smider Beboernes Heste ud af Stalden for at sætte deres egne ind i Stedet, og Forventningen om, hvad der kan komme, er jo ogsaa en slem Kapsun paa de tysksindede.

Dette og meget andet, som ikke i Øjeblikket vil falde mig ind, fortalte vor elskværdige Vært os ved Aftensbordet og ved en Cigar og Toddy bagefter, og da vi omtrent Kl. 8 sagde Farvel, bad han mig hilse min og hans Familie og sige, at han i egentligste Forstand levede »paa Feltfod« og kun manglede — Feltpillægget.

Efter en rask March og en lille Episode med en af Søvn aldeles idiotisk Pige i Kroen — vi forlangte nemlig Kaffe, men fik ikke andet end en Sukkerskaal, som vi tømte aldeles; der var vist mindst et Pund Sukker i den — naaede vi vort Kvarter før Midnat og var enige om, at det havde været en ypperlig lille Sviptur.

Soldatens Kærlighedshistorie. —
En Vagtnat i Holzee.

Gosefeld, Tirsdag d. 19de Januar.

et er meget heldigt, at vi nu har faaet Tøvejr, baade fordi vi ikke er saa udsatte for at fryse om Natten, men mest fordi vi jo nu kan vente, at Krigen staar for Døren. Thi det er en Tanke, som ofte har bragt mig til at gyse, saa ofte den i de sidste Dage er paakommen mig, at i denne Kulde maatte et lille Saar omtrent være den visse Død; naar man kan blive helt forkommen bare af at staa $\frac{1}{2}$ Time med oprullet Kappe, saa vilde man jo uundgaeligt fryse ihjel, hvis man blev saaret saaledes, at man ikke kunde hjælpe sig selv.

Som et Eksempel paa, hvad et Menneske kan udholde, skal jeg fortælle følgende: Det er vor brave Premierløjtnant Andersen, der i Slaget ved Isted i forrige Krig Kl. 4 om Morgenen fik en Kugle gennem Lungen og ud gennem Ryggen. Han mærkede først, at han var blevet saaret, da det peb saa underligt i hans Side, hver Gang han trak Vejret. Idet han

vilde tage til Saaret, faldt han om og besvime, og saaledes laa han til Kl. 9—10 om Aftenen; først da blev han forbunden. Senere havde han store Smerter, hver Gang han bevægede Armen, da Lungehinden vilde gro fast til Ribbenet, men nu lever han meget fornøjet, skønt et saadant Saar plejer at være dødeligt. Det er dog ganske betryggende at vide, at selv om man bliver skudt »durch« igennem, saa er man ikke altid kaput for det.

Saa farer vi videre i Teksten: Næste Formiddag — Lørdag — marcherede vi atter til Vagt i Holzee under stadig Syngen; det kneb lidt i den stærke Kulde op ad Bakkerne og med den svære Bepakning.

Jeg tror nok, jeg tør sige, at 4de Deling er den skrappeste til at synge, men her gaar ogsaa J. og jeg sammen, og saa har vi desuden to kønne Stemmer fra Gladsakse og en fra Udby.

Nu har jeg prøvet alle tre Kvarterer, som vort Kompagni afveksler med: Landsbyen Gosefeld, Herregaarden Harzhof og Flækken Grosz-Wittensee; af dem synes Soldaterne bedst om det sidste Kvarter, men de er dog alle enige om, at intet af dem kan maale sig med Julekvarteret i Tüttendorf, der har været et sandt Elysium for dem, ja hvorfra den lille kønne Korporal N. endog har »reddet« sig en rig Kæreste, en Ditmarskerinde.

Jeg fik hele Historien af ham selv forleden: han havde ligget paa en lille Herregaard, hvor hun lærte Husholdning; de forstod ikke hinanden, men saa havde de etableret saadan en Slags indbyrdes Undervisning, respektive tysk og dansk, saaledes at de havde peget paa de forskellig Ting og nævnt dem hver paa sit Sprog, og hvor Talen ikke slog til, maatte det noksom bekendte Sprog, hvori »man sparer Grammatikken«, hjælpe, og dette er jo, som bekendt, et farligt Sprog. Pigens Ja havde han og Faderens med — skønt lidt trevent —, nu stod Moderens tilbage, som han var lidt ængstelig for, da hun nok ikke rigtig ynder de Danske. Han beklagede, at de ikke kunde korrespondere, og det er jo ogsaa en slem Kasus at være i under saadanne Omstændigheder. Jeg tilbød ham i Spøg at være hans Sekretær, men det mente han dog ikke at kunne gaa ind paa.

Nu vil jeg fortælle dig lidt om vort Kvarter i Holzee, og jeg kunde have Lyst til at skildre dig en af Vagtnætterne her, de er virkelig ganske egne i sin Slags. Jeg vil vælge den sidste, thi det var den morsomste,

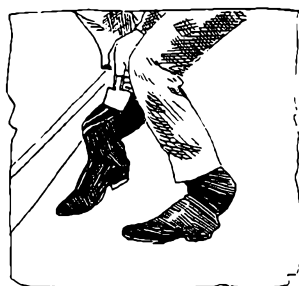
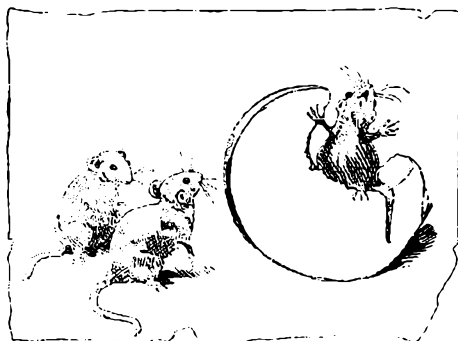
jeg har oplevet. — 4de Deling, 40 Mand, var saa heldig at faa en rigtig god, varm og forholdsvis stor Stue, og jeg gjorde da først Bekendtskab med en, som det lod til, from og rar Karl fra Omegnen af Skanderborg. Han viste mig et Brev fra sin Fætter; deri stod meget, som var kønt, blandt andet: »Naar du kommer i Slag, kære Ven, og Kuglerne piber omkring dig, saa anbefal den kære Herre Jesus din Sjæl og bed ham, at hans hellige Engleskare maa være dine Ligbærere, om du skulde falde«. Men der stod rigtignok ogsaa en Del, som ikke tiltalte mig, om alt det »Djævelskab«, vi færdes mellem her ovre, og som jeg for min Del altid har fundet det rigtigst at se lidt gennem Fingre med, da der sikkert siges adskilligt mere af Kaadhed og forceret Flothed end just af Spottelyst.

Derpaa tilbragte jeg et Par herlige Timer med at læse to lange, kærkomne Breve og læste saa et Par Digte op for Kammeraterne. Aviserne blev med stor Andagt studerede fra Ende til anden og gik fra Haand til Haand. Mine Sangbøger har for længst mistet deres Omslag, og Indholdet bærer Spor af flittigt Studium, skønt der handles meget forsigtigt med dem.

Apropos! Skulde Rygtet om de 3 Maaneders Vaabenstilstand og delvis Hjempermittering stadfæste sig, vil det være en ubetalelig Skat for Soldaterne her ovre, om der kunde sendes dem nogle gode Bøger, som kunde opbevares, een i hvert Tornyster, og da gaa paa Omgang i Kvartererne, thi her er stor Længsel efter aandelig Føde. Havde de nogle gode Bøger at læse i, vilde det uden Tvivl ogsaa indskrænke det flittige Studium af »Jakob Holmblads Værker«, der nu drives Morgen, Middag og Aften, Søn- og Søgnedage.

Saaledes ogsaa nu i Dag, thi se, næppe er de sammenskillingede Lys tændte, før alt, hvad der hedder Bord, er besat med Spillepartier af Sjavs, Solo og Firkort. M., J. og jeg vil ogsaa gerne have os en L'hombre, og medens de to gaar ned og »bedrøver« Løjtnant B. for et Spil Kort (paa Vagten gaar det naturligvis ikke an, at »Foresatten« spiller med de gemene, ellers havde mange af dem vist Lyst til at være fjerde Mand), redder jeg et pjaskvaadt Vaskebord, som Wittwe Ströhs smukke, unge Sønnekone velvilligt overlader mig. En omvendt Urtepotte maa tjene til Lysestage, og vore Blikspande, et Skæppemaal og nogle Tornystre maa gøre Tjeneste

som Stole. Mens de 2 passiarer inde hos Løjtnanten, finder jeg i Bordskuffen en Bog, som synes at udgøre hele Husets Bibliotek, og heri er adskillige morsomme Billeder, f. Eks.: En Mus har gnavet sig ned i en fed Ost; to fattige Mus kommer og beder den om en liden Gave; den siger med foldede Hænder: »Jeg kan intet give eder, men jeg vil nedbede Himlens Velsignelse over eder«. Et andet forestiller Fortvivlelsen, afbildet ved et Par Støvler, man ikke kan faa paa.

Efter L'hombren begynder man at blive søvrig, og vi har nu aftalt at skillinge sammen til et Punchegilde med Bidrag af 4 Sk. pr. Mand. De to, der sendes med Feltflasker til Kroen efter Rom og Sukker, kommer om-sider tilbage og beretter, at Underofficererne sidder derovre og synger og drikker og morer sig fortræffeligt, ja, at Værten endog har givet dem en Bolle gratis, fordi, som man paastaar, 1ste Kompagni er mest afholdt; men vi lader dem ganske roligt more sig, overbevist om, at vort Gilde dog skal blive endnu bedre, thi vi har bedre Taler og Sange.

Og nu kom den sorte Messingkedel, fyldt med den liflige Drik; Glas-sene, det vil sige Feltflasker og Spølskaale (2—4 Mand om hver) fyldtes, og i et Par Timers Tid holdt vi et Gilde, som jeg vilde ønske, at enhver af mine Venner havde været med til. Talernes Række aabnedes med en kraftig, udmærket orienterende, nordisk Tale af J. og fortsattes med en mere lokal af mig; saa kom J.s og min Skaal paa den sædvanlige Maade:

»Og dette skal være Jaankersens Skaal, Hurra!« og: »Bræstrups Skaal forglemmes ikke. Hurra!« og saa sang vi Fædrelands- og andre Sange. Et Par af Underofficererne talte ogsaa. En af disse sang en morsom lille Sang om Ræven (Tysken), der vilde liste sig ind i Bondens Høsegaard (Slesvig); den begyndte saaledes:

»Der var en Gang en Ræv, skønt den var mæt af Aar,
saa var den ikke mæt af Bondens Høsegaard.

Omkvædet lød saaledes:

Det Lumskeri ej gæld's,
op, alle Mand, og frels
vor Sønderjyde fra den Rævepels!«

Cigarmageren sang en Vise om Skytten, der skød to Ræve paa een Gang og lakkede dem sammen med en Klat Lak paa Forladningspapiret. Vi fik flere Viser af samme Spasmager, meget vittige og ingen af den grimme Slags, Oplæsning af morsomme Avertissementer, f. Eks.: »Et Værelse er til Leje for en Student, der vender ud mod Volden og har et Kakkellovnsrør igennem sig« osv. Der var Latter og godt Humør i Folkene, kan du tro, kort, det var i et og alt et prægtigt Gilde; ingen havde før tilbragt en saa livlig Vagtnat, og 4de Deling begynder at komme i Ry. Se, nu ved du Besked, kære Moder, om, hvordan en gemytlig Vagtnat ser ud, og nu er jeg træt og søvrig. God Nat!

Daarlig tilpas. — En Menigs
Betragtninger. — Abraham.

Harzhof, den 22nde Januar 1864.

u kan nok slet ikke begribe, hvad der gaar af mig denne Gang, da jeg ikke har ladet høre fra mig saa længe. Men jeg har været lovlig undskyldt, for jeg har haft det jævnt snavs med Snue, Hoste, Hæshed, Halspine, Hovedpine og Madlede, kort, alle de behagelige Følgesvende, hvormed en grundig Forkølelse plejer at melde sig. Det kedeligste var, at jeg ikke kunde faa en Tone frem i de Dage, thi at være Soldat uden Humør og uden Sang det duer ikke. Forkølelse er for Resten noget, næsten ikke een af os er fri for, især er Hosten meget slem. Doktoren siger nok, at det lyder værre, end det er, naar saadan en bomstærk Bondekarl hoster, som om han skulde hoste alle Indvoldene op med det samme; men jeg er dog bange for, at adskillige faar et Knæk herovre.

Nu er jeg fuldstændig brav Karl igen og synger Duetter med J., saa det skingrer efter. Vi skal nok faa »den blaa« (Sangforeningen, hvori jeg uværdig er bleven valgt til Formand) til at florere.

Jeg ved for Resten ikke rigtigt, hvordan det kan være: nylig sad jeg inde i Doktorens lille, komfortable Værelse med den dejligste Udsigt til Have, Mark og Skov (J. og jeg har nemlig faaet Lov til at sidde her og skrive, naar vi har Lyst), men det vilde slet ikke gaa med Skriveriet, Tankerne og Ordene vilde ikke komme saadan, som jeg vilde have det; jeg tror næsten, de skammede sig over Transtøvlerne i det fine Værelse og

vilde gaa med lakerede ditto. Saa gik jeg ud i den lille Granskov, som støder op til Haven, fandt mig et lunt Sted, hvor man kun kan høre, ikke føle Vinden suse gennem Trætoppene, fandt endvidere et Dræningsrør til Stol og et længere ditto til Bord, og nu synes jeg, der er saa meget nyt, jeg skal fortælle dig.

For at holde mig til noget bestemt og ikke fortabe mig i lyriske Udbrud, som jeg for Øjeblikket er mest oplagt til, vil jeg slaa ind paa den slagne Landevej, ved et: dengang, da, efterat, førend, inden, medens, indtil, og hvad de øvrige Tidskonjunktioner i Bojesens Grammatik nu hedder.

Altsaa: dengang vi var blevet færdige med vor Vagt i Holzee, trak vi op til det lille, beskedne Gosefeld, hvor vi blev indkvarterede hos en Masse Enstavelsesnavne: Mas, Has, Clas, Peetz osv., som det aldrig er lykkedes mig at finde Rede i. Jeg tror nok, at J. og jeg og en halv Snes andre kom til en af de mange Has'er, men da jeg vel havde faaet Suppen til Livs, smurte jeg tilligemed M. Haser til vor kære Smed i Lehmsick. I hans bløde Dyner glemte vi snart Vagtnattens Besværligheder; dog havde jeg allerede den Gang faaet en saadan Snært af Forkøelse, at jeg næste Dag, Mandag, maatte leje en Kammerat for 3 Mk. til at holde Fanevagt for mig i 24 Timer paa Hovedkvarteret i Marienthal. Jeg betænkte mig svært paa de 3 Mk., thi jeg er jo en fattig Karl, der Pokker ikke ejer 3 Mk. og oven i Købet er i Gæld til J.

Du kan derfor tænke, hvor glad jeg blev, da der samme Dags Aften kom 1) et herligt Brev fra Tante E. med 5 Rdl. i, og 2) en Kasse med Cigarer, Chokolade, Handsker og mange gode Sulevarer samt en Mængde Breve. Tak for det alt sammen og for Johans lille Tegning af ny Kalkbrænderi, der saa levende satte mig tilbage til mit kære Hjem. Endelig kom der paa denne righoldige Aften et langt, rart Brev fra Kapellanen i Tikøb, hvori han blandt andet skriver, at hans Kone næsten strikker Fingrene af sig for vor Skyld, og at han selv gerne vilde komme over til os og være Feltpræst, hvortil vi ganske vist kunde trænge i høj Grad, da saa godt som ingen nu i over 2 Maaneder har hørt et Guds Ord paa Dansk. I vor nuværende omflakkende Tilstand vilde det jo vistnok vanskeligt kunne lade sig gøre; dog mener jeg, at en Præst maaske kunde

tage Bolig paa en af de mange store Herregaarde og derfra drage om og prædike i Loer, Lader, Mælkekældere, eller hvor vi nu ellers opholder os. At mange i Stilhed sukker derefter, og at mange flere, som nu synes ligegyldige, vilde blive glade over at høre Guds Ord, derom kan der ikke være mindste Tvivl. Dog, det kommer vel alt sammen, naar vi faar Ende paa denne svævende, uholdbare Tilstand.

Se, alle disse Herligheder kom Slag i Slag, først Pengebrevet (nu behøver du ikke at sende noget for det første, lille Moder, thi jeg er jo en holden Karl med 4 Rdl. deponerede hos Løjtnanten); saa gav J. og jeg Punch til Selskabet i den Anledning. Dernæst kom Pakkerne, og nu fik Halvdelen Præsteost og Rullepølse til Paalæg paa Aftensmaden. Halvdelen holdt sig til en endnu righoldigere Kasse med Gaas, Fedt og Ribssaft. Den højst interessante Flaske Portvin blev opbevaret til en magrere og tørrere Tid.

En L'hombre hos Løjtnanten skulde jeg helst ladet fare, thi den trak saa længe ud, at jeg ikke kunde gaa til Smeden, men maatte gaa hjem i Kvarteret, hvor der var den bedste Vilje til at huse mig — men ikke Tanke af Plads, og hvor jeg derfor, efter at have muret Fødderne ind mellem Sengerammen og den sidst ankomne Mand, snart trillede med den øvrige Krop ud paa det bare Stengulv, hvor jeg ikke længe efter vaagnede, stiv af Kulde, uden Mæle og med højst forvirrede Begreber om op og ned.

De to næste Dage springer jeg over, da jeg ikke ved andet at melde om dem, end at der var urimelig megen Taage om og i mig.

Saa kom vi atter paa Vagt, og medens vi sidst havde været Reserve, var Turen denne Gang til vor Deling at gøre den egentlige Vagttjeneste, udsætte Vedetter og patrouillere. Vi dannede Feltvagten, medens den nærmest liggende Deling afgav Reserven og de øvrige Hovedposten. Denne Vagtnat kunde, trods de mange Aviser, som jeg havde gemt dertil, og som gav vor Vagtstue en vis Lighed med en københavnsk Kafé, dog ikke maale sig med de foregaaende, thi vi maatte naturligvis hverken synge eller drikke Punch, og at staa som Vedet 2 Timer ad Gangen, langt fra andre Mennesker, og dernæst trave som Bagspids i en Patrouille omtrent en Mil paa aldeles spejlglatte Veje og faa »Røfler« af sin Løjtnant, fordi man ikke straks

gør Front mod den indbildte Fjende — Bagspidsen skulde egentlig helst gaa baglænds altid — det hører just ikke til Livets største Behageligheder.

Den Nat havde jeg tilstrækkelig Tid til at tænke over min Stilling som Menig i Sammenligning med en Underkorporals eller Underofficers, og nu skal du have et Par af mine Meditationer:

Det er slet ikke saa let at være en »foresat«, thi der er 3 Ting, som Jens ikke kan døje hos ham: 1) Vigtighed, 2) Fejghed, 3) »Renden rundt i Støvlerne«. Eksempel paa Nr. 1 har du i »Spids« fra mit gamle Kompagni; du husker jo ogsaa nok den lille Vigtigper fra Lammefælleden, som definerede en Post saaledes: »En Post, — kan De ikke forstaa det, det er naturligvis en Post, som staar paa sin Post«. — Et Eksempel paa Nr. 2 er følgende: Det begav sig en af disse Dage, da en Patrouille var udsendt mod Sehested, at der hørtes Hovslag i Nærheden, og straks kommanderede Underkorporalen: »Omkring!« thi man skal jo ikke blindt hen styrte sig i Faren. Det viste sig at være 4 af vore egne Dragoner; men hvor den arme Underkorporal siden har maattet døje Skoser, fordi han vendte om for de 4 Kavalleriheste! Denne Historie maa endelig ikke forveksles med en anden, der tværtimod geraader vedkommende til ikke liden Honnør. Der blev meldt Løjtnant B., at man havde set 9 fjendtlige Vedetter forude. Man retter Kikkerten derhen, jo — ganske rigtigt, der stod de tydeligt nok; man lader et Par Geværer og rykker forsigtigt frem, dog med stor Kamplyst, man kommer nærmere og nærmere, og endelig opdager man, at de 9 Vedetter har forvandlet sig til 9 — Vejsten! — Hvad Nr. 3 angaar, som jeg synes er en ganske god Betegnelse for Raadvildhed, saa kan jeg ikke nægte, at Jens er noget rundhaandet med at bruge den om sine »foresatte«, og mens jeg ikke frygter for at faa noget af de 2 første Prædikater, er jeg ikke ganske sikker for det sidste, da jeg ikke har alle de »Afmarcher« og »Svingninger« saadan paa rede Haand, at jeg jo nok kunde løbe sur i dem.

Der er dernæst for mig noget eget tillokkende i at kunne gaa frit om mellem alle, at kunne lange til Ærteskaalen med Jens Persen eller være Kammerat med en Fyr som den gemytlige Cigarmager, og saa paa den anden Side at ryge fine Cigarer med Majoren, drikke Madeira hos Dok-

toren og spille L'hombre med Løjtnanterne. Saadan en Stilling passer netop for en Student (jfr. Slutningssangen af »En Spurv i Tranedans«). Og endelig, hvad er saa Generaler, Kaptajner, Løjtnanter, Korporaler osv.? De er — ja, de er Generaler, Korporaler osv., men jeg og enhver Menig er — kun Soldat, det er dog det bedste Navn, ikke sandt? Alligevel, hvis der kommer Krig og Kaptajnen saa en skønne Dag tilbyder mig Snoren, saa vil jeg slet ikke forsværge, at jeg ikke tager imod den, thi faar man et Embede, saa faar man vel ogsaa Forstand.

Den 23de Januar 1864. Hos Smeden.

Temmelig ødelagte kom vi Torsdag Middag fra Vagten til Harzhof, hvor jeg straks tyede til min Ven, Gartneren Abrahams gæstfri Tag; det er en Mand, der bestemt ikke kunde overgaas af sin Navne i Gæstfrihed, og hvis hele Liv synes at gaa op i at gøre andre alle optænkelige Tjenester. Jeg kunde ikke blive færdig, om jeg vilde opregne alt det, han fandt paa til os: han gav os Værelse, Varme, Lys, Te, Smørrebrød, Potte og Pande til at koge Øl og stege Flæsk i, og saa til sidst Dækkener og Halm til en Seng til M. og mig. Her sov jeg lidt, men hostede den meste Tid saa voldsomt, at jeg et Par Gange sagde til min Slof: »Aa, jeg er lige ved at vende Kallunet, men jeg skal nok lade være«. Men dermed var ogsaa min Forkølelse som blæst bort; næste Dag var jeg frisk, paa lidt Hæshed nær, der fortog sig i Smedens gode Seng, og i Aften har jeg igen ladet min Stemme høre ved et Punchegilde, som et af Medlemmerne af »den blaa Lus« maatte gøre, da man havde faaet Nys om, at han havde faaet en »Blaa hammer« (Femdalerseddel) sendt fra Hjemmet; den maatte springe, thi en Lus, som ejer 5 Rigsdaler, er jo en Modsigelse. Der er virkelig gode Stemmer i vor Forening, de synger taktfast, og paa enkelte Und-

---

tagelser nær, naturligt og kønt, saa jeg lover mig megen Glæde af den. Jeg foreslog at benævne den efter et lidt mere syngende Dyr, og deri gav de mig Ret, men jeg er bange for, at den beholder det gamle Navn alligevel.

En Mængde Fædrelandssange blev sungne, J. talte som sædvanlig varmt og hjerteligt for Danmark som den eneste, der har Ret til at sende os her ned i et Vinterfelttogs Besværligheder, og for Norge som den eneste, der har vist sig som en Ven i denne mørke Tid, forglemmende al smaalig Jalousi fra tidligere Dage. Et Par meget morsomme, om end noget burleske Scener: »Uden for Kæden« og »Sjoveren hos Assistenten«, blev givne til Bedste, og Sjofelisterne maatte, efter et Par mislykkede Forsøg paa at syngre mindre pæne Viser, stikke Piben ind og sidde tavse som Støtter i Kompagniet. Det var en morsom Aften; mindre morsomt er det, at vi atter i Morgen skal tilbringe vor Søndag med at trække paa Vagt. Gud ved, hvor længe vi skal blive ved dermed, det bliver noget trivielt i Længden; men vi maa jo trøste os med, at vi ved at vise Fjenden, at vi bestandig er paa vor Post, for Øjeblikket gør saa megen Nytte, som vi kan.

Her gaar Rygter om et Angreb af Preusserne inden 8 Dage, men Tøvejret og de bundløse Moser i Holsten sætter vel foreløbig en Pind for denne Plan.

Saa! nu er Klokkeren 12. — Smedens herlige Seng vinker saa indbydende; min lille Slofs blide Snorken kalder mig med lokkende Toner — jeg kan ikke modstaa længere.

Jeg maa endelig som Direktør for Sangforeningen have nogle Kvartetter herover, helst nogle af vore smukkeste Fædrelandssange. Det er ikke nogen kostbar Historie at lade dem afskrive i Paritur.

Et hyggeligt Kvarter. — »Se frem, men ej tilbage!« — Bajerne. —
En proper Familie. — Nu gaar det løs! — Farvel til min Moder.

Holzee, den 24nde Januar 1864.

Bredsdorff kan man altid finde paa Skrivestuen«, siger en af Kammeraterne. Ja, jeg kan ikke nægte, det hører til mine største Glæder, i Tankerne at være sammen med eder, og her staar jeg igen med min lille, transportable Skrivepult i Haanden for at udfærdige en ny Epistel.

Jeg endte nok med en mismodig Betragtning over, at jeg atter skulde spille min gode Søndag med at trække paa Vagt, men hvor er jeg ikke blevet slaadet paa Munden! Da jeg kommer hjem paa Harzhof til min Ven, Gartneren med det patriarkalske Navn, ligger der ikke mindre end 5 Breve til mig paa Bordet, og hvad var det ikke for Breve! Alle strømmer de over af Venlighed og Løfter om gode Sager, om Pakker med mange Her-

ligheder, om 5 Rigsdaler, om alt, hvad vi trænger til, om en stor Kasse med Godter til hele Kompagniet, om varme Sokker til Uddeling! Ja, kære Moder, du kan tro, det var ikke den ringeste Søndag-Formiddag, jeg har haft.

Gartneren overgik sig selv i Venlighed og Geskæftighed i Dag. Han skaffede Suppe, da han hørte, at vor var næsten uspiselig af Fedt, han skrabede Evighedsblomster sammen og gav mig en lille, køn Krans, som skal sidde i min Chakotpuld, til jeg engang kommer hjem. Jeg hører ham endnu sige: »Hvorfor kan De ikk' blive her længere? Jeg mag saa gerne høre Deres Syn g. Det er saa musamt«, og jeg ser ham endnu med sit venlige Ansigt staa i Døren og paa det ivrigste nikke Farvel til os. Og saa var det altid, som om det ikke var ham, der gjorde os Tjenerer; han kunde blive ganske brøsig, naar man sagde et Ord til ham derom, og dog havde vi denne Gang endnu mere Grund til at være ham taknemmelig, thi den store Mælkestue var endnu mere opfyldt af Røg end forrige Gang, og Gulvet var pjaskvaadt, da en af Soldaterne den første Aften, vi var der, havde trukket en Prop ud, som ellers om Sommeren tjener til at sætte Kælderens under Vand, hvorfor Gulvet havde mest Lighed med en Svinesti, Bænkene med en sølet Vej og Bordene med et skident Gulv.

Jeg var derfor ganske vel til Mode, da vi drog paa Vagt, og jeg har det ogsaa godt nu.

Det er underlige Modsætninger, man færdes mellem her nede: inde paa en af Dørstolperne har en af det forrige Kompagni skrevet: »De, som overtager Vagten efter os, modtager ogsaa Fjenden«, hvilket vel ikke er saa usandsynligt, og her staa jeg saa fredeligt ved den aabne Ladedør, med det yndigste lille Aftenlandskab for mig, to hvide Duer sidder paa Halvdøren tæt ved mig og kurrer og drejer deres Halse, og lige uden for Døren staa to skikkelige Køer og klør hinanden venskabeligt i Hovedet. — Ja, er det ikke underligt, at saadanne fredelige Folk, som vi er, der nødigt gør en Kat Fortræd — du kan ikke nægte, Moder, jeg har altid været skikkelig mod din sorte Kat! — at vi nu snart skal ud og rimeligvis være med til at udgyde Strømme af Blod; ja, det er Tanker, som nok kunde

gøre et Menneske lidt kruset i Hovedet, hvis man fordybede sig for meget i dem; men saa er der et Ord, som bestandig synger inden i mig, og hvor-med jeg driver alle fredelige, længselsfulde, hjemad stræbende Tanker paa Flugt: »Se frem, men ej tilbage!«

Ja, se frem, men ej tilbage! Jeg havde dog aldrig troet, at der kunde komme saadan en Længsel over mig, ikke saa meget tilbage til eder, det ved jeg jo godt, der for Øjeblikket er slaaet en fast Bom for; det er snarere en Slags aandelig Ebbe inden i mig, saa jeg vilde give, jeg ved ikke hvad, for at kunne komme til at læse i en god Bog, høre en smuk Koncert, en aandrig Forelæsning, se en god Komedie, kort sagt, for en hvilken som helst aandelig Nydelse. Saadan en Raptus kommer der ellers kun over mig, naar en gennemvaaget Nat har gjort mig sløv og ufølsom for Livet omkring mig, hvilket ellers nok kan give en fuldt op at bestille, og den gaar ogsaa gerne bort, enten af sig selv, eller naar jeg taler med J.; en rigtig god Ven kan man ikke noksom takke Gud for i disse Tider.

I Dag gik det over, da jeg havde læst et Brev i det ny Testamente, og jeg tror, det var især det Vers: »Sandheden tro i Kærlighed skulle vi opvokse til Kristus, som er Hovedet«. Det forjog Sløvheden og gav mine Tanker en mere praktisk Retning. —

Saa lader vi da Æstetikken og Luftkastellerne fare og vender tilbage til den solide, historiske Jordbund. »Alle Mand stiller med Feltflasker til bajersk Øl«, lød det for lidt siden. Naa, hvor vi fik travlt, vi, som i to Maaneder havde smægtet efter en ordentlig Drik kraftigt Øl, i Stedet for det elendige Pøjt, som man oven i Købet tit ikke engang kan faa her ovre. Det kan nok være, at Heymann fik et Hurra! Jeg udfandt endog i mit kløgtige Hoved en lille Vise til en her ovre meget yndet Melodi (För Danmarks folk og för Danmarks kung). Her har du første Vers:

Hør, Brødre, har I dog Mage kendt,

Hurra, Hurra, Hurra!

Os Heymann har Baj're paa Halsen sendt,

Hurra, Hurra, Hurra!

Klem først paa Baj'ren,
til vi besejr'en,
og klem saa paa Preussen, saa vi faar Fred,
og lukket bli'er vort Led.

Men saa var Bajerens (2 Pægle til Mands) drukket, og jeg maatte stikke min Vise i Lommen. Faar vi endnu en Gang en Forsending, kunde Visen maaske blive endnu mere tidssvarende, for saa er vel Krigen begyndt. Lidt træet smagte Bajerens, men for Resten ypperligt. Det syntes ogsaa gamle Bedstefatter og -mutter, hvem J. og jeg lod nippe til vore Glas; de sad just og spiste til Aften i deres lille bitte Stue, hvori der for Tiden maa ligge ikke mindre end 9 Personer, saa længe Dagligstuen er tagen i Brug til Vagtstue.

En lille Venlighed bliver tit betalt med Renter; jeg fik Lyst til at give den lille, kønne Pige og den lille Dreng, der sad saa skikkelig med foldede Hænder paa sin Bedstefaders Skød, et Billede — virkelig uden nogen som helst skummel Bagtanke. Pigen takkede »Onkel«, hvad Børnene her bruger at kalde enhver rar fremmed; Drengen derimod var alt ior bange, til at man turde komme ham nær, og først efter et mislykket Forsøg paa at formaa Søsteren til at give ham sit Billede, mod at hun kunde hente hans hos Bussemanden, lod han sig bevæge til med nedslagne Øjne at vove sig akkurat saa nær, at han kunde naa Billedet, efter hvilken Heltedaad han skyndsomt flygtede ind i Moderens Skørter. Manden blev saa rørt over min Gavmildhed mod Børnene, at han overlod os en opvarmet Stue, hvor vi havde det nok saa hyggeligt: skrev, spiste, spillede L'hombre, sov, og vi slap derved for den beklumrede Luft, som, især i de sidste Timer af Natten, er aldeles utaalelig, og som er det strengeste for mig ved Vagtnætterne. Apropos om L'hombre: hvis du skulde nære Gran af Frygt for, at vi gør lidt for meget af Kortspillet, saa vil jeg blot sige dig, at det er en ren Tidkort uden Spor af Lidenskabelighed; der spilles meget lavt — de 2 Mark til »Greven« er mit største Tab paa een Aften — og L'hombren er i Grunden at betragte som et Slags Haandarbejde, under hvilket Passiaren gaar fortræffeligt, og som krydres med

mangfoldige Anekdoter og med mer eller mindre musikalske Recitativer, f. Eks. af »Don Juan«: »Bravo, bravo! den Spas er ej saa ilde!« — »Jeg kunde selv ej gjort det bedre!« — At høre B., der ikke ejer Tone i Livet, med et godt Spil paa Haanden synge disse Recitativer og ende højt oppe i de højeste Registre med to lynende falske Toner, maa nødvendig bringe ens Mellemgulv i sitrende Bevægelse! Og han bliver slet ikke vred, fordi vi ler ad hans Sang, men ler selv med.

Grosz Wittensee, den 25nde Januar, Aften.

Saa pjaskede vi da af Vagt paa de oplødte Veje ned til vort bedste Kvarter, Grosz Wittensee, hvor vi sidst havde haft det saa fornøjeligt med Grevefejden, Skøjteløbet og Rendsborgturen. Derfor glædede vi os ogsaa i Haabet om at komme til at ligge her i 12 Dage, da man endelig er kommen efter den, som det synes mig, eneste fornuftige Maade at gøre Vagt paa, nemlig at hvert Kompagni ligger 4 Dage ad Gangen i Holzee; hver Deling gør et Døgn Vagt skiftevis, og de andre Delinger indkvarteres ordentligt i Byen, hvorved opnaas den hidtil ukendte Velgerning, at man føler sig rigtig hjemme et Sted. Saadan evig og altid at strejfe om paa Landevejen, komme i Kvarter og altid i et nyt og saa bryde op, naar man begynder at blive kendt med Folkene, har sin Interesse, men bliver pinagtigt i Længden.

Her gaar det Rygte, at Bismarck skal være blevet skudt, men det er vel ikke sandt. Det lader i det hele til, at Rygterne trives her; saaledes spurgte min Værtinde mig, da jeg viste hende Frederik den 7endes Portræt, om han ogsaa virkelig var død, thi man sagde, at han var stukken af (»er sollte abgekratzt sein«, sagde hun) til Sverrig eller Rusland, fordi vi ikke mere vilde have ham i Danmark. — U, hvor Rygter dog egentlig er en usund Føde!

Vor Kvarterbillet (Underkorporal M. og 10 Mand) lød paa Klas Kuhr; da der i det mindste var 4 af dette Navn i Byen, maa det betragtes som et Held, at vi kun gik een Gang forkert. Det var just ikke hyggeligt den første Aften, thi Husets Beboere, især Datteren, syntes at være alt andet end propre. Soldaterne siger, at de kun vasker sig een Gang om Aaret. Imidlertid maa jeg til deres Ros sige, at de næste Dag var blevne i en forbavsende Grad renere; om de havde forstaaet M.s og mine Bemærkninger paa Dansk desangaaende, skal jeg lade være usagt.

En anden lille Ubehagelighed var en lille, næsvis Tøs, som stod og grinte af os og snakkede efter Soldaterne, og da M. sad og skrev, kom hun uden videre hen til ham og følte med sine skidne smaa Labber paa hans Forlovelsesring; saa blev han vred, for op og skældte hende Huden fuld, hvilket til den Grad gjorde hende skikkelig, at hun fra det Øjeblik af har været næsten usynlig. — Den klamme Seng, som skaffede M. og mig en dundrende Hovedpine, fuldendte dette uhyggelige Billede.

Imidlertid blev alt igen lysere den næste Dag, lige indtil Datterens ellers sort marmorerede Hals. Folkene, der nok var vant til at have mindre heldige Størrelser i Huset, blev helt venlige, da de saa, at vi var skikkelige Mennesker; vi fik et pænt Kammer med en ordentligt afdampet Seng. Tilmed ligger denne Gaard saa kønt ved Søen, at det i det hele taget er et meget hyggeligt Kvarter.

Jeg synes at skulle have Held med mig med Hensyn til mine Side-mænd. Den nuværende gør mig Smaatjenester ved enhver Lejlighed, pudser mit Gevær osv., og i Dag har han trolig siddet i flere Timer og poleret mit Tøj, Chakot, Knapper osv., saa jeg skinner fra Top til Taa som en nyslaaet Specie. Det er virkelig morsomt at se pæn ud, og at ens Tøj er godt i Orden; men den Del af Soldaterlivet, som huer mig mindst, er den at pudse. Jeg mindes med Rædsel de mange spildte Lørdag Eftermiddage fra i Sommer paa Lammefælleden. — Penge vil min nye Sidemand ikke have, og jeg tror egentlig ogsaa, han staar sig bedre ved at faa lidt Smør, Tobak, Papir osv., naar han trænger til det.

Holzee, den 27nde Januar.

Nu skal jeg fortælle dig noget om min Tur som Sjover til Marienthal efter Pakker. »To fra højre Fløj« — det er mærkværdigt, saa de to ligger nemt for Haanden ved alle passende Lejligheder — blev tilsagte i Aftes til at hente en Mængde Pakker, der havde ligget og smølet i lang Tid paa Feltpostkontoret i Slesvig, og nu pludselig som en Syndflod var væltede ind over Regimentet. En Vagttur paa 2 Timer blev lovet afkvittet, men egentlig henrykt derover blev jeg dog ikke, da det stormede og sneede og var et rigtigt Hundevejr.

Da det blev Morgen, forvandlede Stormen sig imidlertid til en jævn Nordenvind, og Snevejret til et klart Frostvejr. Jeg vil ønske, at vi maa beholde det Vejr, naar vi skal til at slaas, thi det skal have meget at betyde, om Fjenden har Vinden og Røgen i Ansigtet. Kl. 7 kom vi, 8 Mand høj, 2 fra hver Deling, med Vaabenmesteren i Spidsen, af Sted, hver bærende lidt af de kasseredes Tøj; det var just ikke svært, omtrent et Par Punds Vægt til hver Mand. Det var den nydeligste Tur i den op-gaaende Sol, der lyste hen over den skinnende Sneflade og den blaa Fjord.

Da vi kom til Marienthal, var alle de andre Kompagnier mødte med Vogne, hvorimod vi ingen havde, og, især paa Grund af nogle svære Kasser til mig, kunde vi knap bære Halvdelen. Mit Øje frydedes længe ved Synet af hele 5 Kasser og Pakker til mig, stablede oven paa hverandre; til sidst kunde jeg ikke modstaa Lysten, men reddede med min Vens, Felt-Postmester F.s Tilladelse, en lille Kasse, der var alt for fristende at føle paa, og tænk, saa var det den for lang Tid siden bebudede Kasse med Cigarer og Chokolade, som altsaa hverken nogen Postmester havde røget, eller nogen Postmesterinde havde drukket. Allerede paa dette korte Stykke Vej fra Marienthal hertil har Cigarerne faaet rivende Afsætning og vundet stor Beundring. Da vi ikke kunde tage alt med, maatte vi slet intet faa; der skulde sendes Vogn efter det hele, og følgerig slap vi nemt fra denne Ekstratur, der blev til en lille behagelig Morgentur.

Sig Vennerne rigtig Tak for alle de gode Ting. Saadant lidt »Gnaskeri« er saa oplivende at have at glæde sig til i de lange Vagtnætter. — Flasken med »Lunkelse« kan du tro gjorde godt i Nat, den forsvandt i en ubegribelig Hast, og en lille Slat paa Bunden kom især til Nytte. Den arme P. var mødt et Kvarter for sent, den Dag vi afmarcherede fra Grosz Wittensee, og blev derfor idømt en — synes mig — vel grov Ekstratur, nemlig til foruden sin egen Vagt at tage en til, hvorved han paa een Nat kom til at staa 8 Timer paa Vagt og desuden patrouillere paa de spejlglatte Veje. Jeg ser ham endnu med Flasken for Munden stikke sin store, blaarøde Næse lige i Sky for ikke at levne en Draabe og hører ham sige med et dybt Suk: »Aa—h! det gjorde godt!«

Gosefeld, den 31te Januar, Kl. 12 Midnat.

Saa bliver det da virkelig til Alvor. »I Morgen gaar Preusserne over«, lød det nylig med dyb Røst fra vor Premierløjtnant, idet han bankede paa Ruden, just som vi sad og spillede L'hombre, J. med en vunden Solo paa Haanden.

Hvor forunderligt, kæreste Moder, at sidde i Ro og vide sig saa nær Livets og Dødens Skillevæg, men »vi har en Herre, som alting mægter«, han kan føre os frelst ud af Ilden, og vil han tage nogen af os hjem til sig, da vil »hans hellige Engle være vore Ligbærere«.

Kæreste lille Moder! Jeg vil tage Afsked med eder alle i Aften; jeg ser eder lige saa tydeligt staa for mig som den Aften,

jeg skiltes fra eder i det lille Hjem paa Kalkbrænderiet. I Morgen tidlig ved I, at Krigen er udbrudt, og af mine Breve ved I,

at vi er de første, der modtager Fjenden.

Hvor I vil græde alle sammen over mig, hvis jeg falder! men det er en ren Sorg, thi I ved da, at jeg er død den skønneste Død, noget Menneske kan dø. Men jeg tror nu ikke, jeg skal falde; jeg haaber ganske vist, jeg skal samles med eder. Gud velsigne eder, alle I kære i Hjemmet og alle Vennerne!

Lille søde, elskede Moder! Alt samler sig for mig i Aften, al den Velsignelse, du har været for mig fra den

Tid, jeg ikke kunde skønne paa det, og fra den Tid, jeg kunde det, men ikke gjorde det saa godt, som jeg burde — til nu, da der ingen Skygge af Misforstaaelse er mere. Lev vel! — Gud velsigne dig!

II. FELTTOGET 1864

Kampen ved Mysunde.

Brodersby, 1 Mil fra Mysunde, 3. Februar 1864.

Preussiske Soldatertyper (efter Original-Fotografier).

Stof til et Brev«, — det er blevet en staaende Talemaade mellem Løjtnant Bokkenheuser, Jungersen og mig, naar noget ekstraordinært passerer, og her er Stof til mange Breve, til mange Samtaler, nu her ovre iblandt Kammeraterne, og senere, hvis man er saa lykkelig at komme hjem, er der nok at fortælle til de forbavsede Venner og Frænder. Men først og sidst er der fuld Grund til at takke Gud, som har lagt Kraft i den lille Skares Arm til at jage den store Sværm bort fra

det haardt truede Mysunde, og som saa vidunderligt har holdt sin Haand over os i den frygtelige Kugleregn.

Jeg kan næsten ikke rumme andre Tanker for Øjeblikket end denne: Glæden over og Tak for Sejren og for mine Venners og min Redning; dog vil jeg gøre en ikke ringe Kraftanstrengelse, idet jeg vil forsøge paa at give dig et Billede af de sidste to Dage, de mærkeligste og mest anstrenge, jeg nogen Sinde har oplevet.

Naa! hvor der kom Liv i os alle fire, da Premierløjtnant Andersen, som omtalt i mit sidste Brev, den 31te Januar præcis Kl. 12 meldte, at Preusserne vilde gaa over Ejderen, at to preussiske Officerer havde været i Stabskvarteret og meldt det, og at alt skulde stille i marchfærdig Stand paa Alarmpladsen tidlig næste Morgen; Beterne blev øjeblikkelig slaaet i Hartkorn, og vi gik straks ud i Byen for at sige Folkene til i alle Kvarterer. Budskabet blev alle Vegne modtaget med et frejdigt: »Ja vel, Hr. Løjtnant!« eller et tørt: »Lige saa godt først som sidst!« men jeg skal svare for, at der kom ikke megen Søvn i noget Øje i Gosefeld den Nat.

De gode Herrer Preussere undte os heller ikke ret længe Ro; allerede Kl. 5 hørtes tre svære Drøn mod Syd, det var nogle Broer, der blev sprængte i Luften af vore, og Kl. 5 $\frac{1}{2}$ gik Preusserne over.

Vi var paa Benene Kl. 6 og straks efter paa Alarmpladsen; alle mine Herligheder, som for to Dage siden var mig tilsendte fra gode Venner i Kasser og Pakker, bjærgedes hver eneste Stump. En »reddede« en Kasse Cigarer i sit Tornyster, en anden en Medisterpølse, en tredje en Flaske Portvin o. s. v., selv medtog jeg alle Muffediserne og Brystdugene, og da vi maatte vente temmelig længe i den skarpe Kulde paa Alarmpladsen i en Hulvej, begyndte jeg at dele dem ud, og i et Nu var de alle sammen væk. Du skulde have set en Henrykkelse! Jeg ønskede, at jeg havde haft ti Gange saa mange. — Vi sang ogsaa, mens vi stod her og ventede: »Vel mødt igen, Kong Frederik« og »Klokken slaar, Tiden gaar«, og det blev forunderlig højtideligt ved Tanken om Fjendens og maaske Dødens Nærhed.

Det havde tidligere været Bestemmelsen, at naar det skulde komme til hurtig Udrykning, skulde en Kok blive i hyert Kvarter og straks begynde

paa at koge Maden; hvis vi trak os tilbage, skulde han lade Maden i Stikken og uopholdelig følge os. — Da vi kom saa hovedkulds af Sted, blev denne Plan opgivet; men da Fjenden nu lod til at give sig Tid, sendtes tre Kokke til de nærmeste Kvarterer. Dog næppe var de borte, og vi gaaet ind for at faa os en Kop Kaffe, saa kaldtes vi over Hals og Hoved til Gevær. Kaptajnen var kommen med vor 1ste Deling fra en Gaard Syd paa og havde fortalt, at Fjenden havde fordrevet vor Feltvagt i Holzee, omtrent en Fjerdingvej fra os, og vi hørte nu, at der fyredes rask af to Kompagnier nede i Lehmsick, der ligger midtvejs mellem Holzee og Gosefeld.

Vi ladede vore Geværer og stod aandeløse og spændte paa, hvad der skulde komme, et ikke rigtig hyggeligt Øjeblik, thi det var jo første Gang, vi skulde i Ilden. 5 Minutter efter kom 7ende Kompagni — Feltvagten — og trak rask forbi os, og lige efter den for, dryppende af Sved, 2det Kompagni, der var blevet omgaaet paa tre Sider ved Lehmsick og kun havde frelst sig ved hurtigt Tilbagetog. Det havde dog ikke hindret dem i at veksle nogle Skud med Fjenden, uden andet Tab paa vor Side, end at Løjtnant Helms' Sabelskede havde faaet en Bule af en Geværkugle.

Da begge disse Kompagnier i stor Hast var trukne forbi, gjorde vi omkring, og snart efter var der ikke en eneste Dansk i Gosefeld; jo, een var der dog, vor gode Underlæge Videbech, der var flyttet fra Harzhof til Gosefeld. Ingen havde husket at sige ham, at Preusserne kom, og da han gik ud i Gosefeld for at se til nogle syge, fandt han Byen fuld af Fjender og fik næppe Tid til at løbe fra dem, ladende alle sine Medicamenter i Stikken.

Nu gik det rask bag om Eckernførde ad Mysunde til. — Paa Vejen gjorde vi Holdt paa Kokkendorf Mark, holdt her en Times Hvil, og »den blaa« sang hele sit Repertoire for den omstaaende Mængde. En Del besteg en lille Bakke i Nærheden for at se paa en lille Træfning mellem vore Skibe i Eckernførde Fjord og preussiske Kanoner i Skoven ved Gettorfvejen. Derefter drog vi videre, ikke mod vor Vilje, men vel mod vor Forventning, thi vi havde troet at skulle levere Fjenden den første Træfning ved Kokkendorf.

Vi marcherede forbi flere af vort Regiments Kompagnier, deriblandt mit gamle 6te, der allerede havde været ganske artig med i Skovene ved Friedenthal, fortalte de. De var uformodentlig blevet angrebne ved Vindeby; forunderligt nok havde de ikke mærket Fjenden, før han var dem paa nogle Hundrede Skridt nær. Efter at have affyret deres Geværer, havde de straks gjort omkring og skyndsomst retireret, men derved var flere blevet saarede og deriblandt min tidligere Sidemand, en rigtig smuk Karl fra Falster, der lige fra først af havde gaaet med sørgelige Anelser, og paa hvem Feltlivet havde tynget svært. Han var blevet haardt saaret; de øvrige troede de dog vilde komme sig. Der stod de opstillede langs Vejen, de stakkels Kammerater, et sandt Forvirringens Billede: svedige, støvede, blodige i Ansigtet, med Tørklæder om Hovedet, en med knækket Geværskæfte o. s. v.; jeg fik et venligt Haandtryk af de fleste, idet vi trak forbi, og Udtrykket i deres Ansigter og Stemme syntes at sige: »Vi har haft det ondt; tag os med jer!« Halvdelen af dem, under Løjtnanterne Bruun og Knudtzon, var rent forsvundne, men kom dog senere op ad Dagen tilbage. En lille Klat kom endelig allerbagest; de havde skjult sig i en Hulvej og var forblevne der, indtil Preusserne var trukne forbi.

Hvor beklagede jeg mit kære, gamle Kompagni, jeg kunde ikke faa dem ud af mine Tanker hele Dagen, og jeg kunde dog ikke lade være saa smaat at misunde dem den Ære, at de allerede havde været i Lag med Fjenden. Snart skulde vi ogsaa komme med!

Da vi naaede Mysunde Skanser paa en halv Fjerdingsvej nær, blev vort Kompagni udsat som Forpost for at være de første, der optog Kampen mod Fjenden, og derved forhindre, at de øvrige overrumpledtes. Deraf blev igen vor 3dje og 4de Deling satte som Vedetter alleryderst, medens det andet halve Kompagni dannede Piketter længere inde mod Skansen.

Halvdelen af min Deling (4de) blev lagt ind i Ornum Mølle, der ligger sydøst for Skanserne ved Koselvejen, for at forhindre Fjenden fra at omgaa vor Stilling ad denne Vej, og derfor afbrød ogsaa Ingeniørerne Broen paa en enkelt Planke nær, som vi kunde afkaste efter os, og vi stillede Poster ud oppe paa Vejrmøllen.

12 Mand fra Fløjen, hvoriblandt altsaa ogsaa jeg, med Jungersen som

Vagtkommandør, blev ydermere skudt frem paa Landevejen som en detacheret Feltvagt og maatte her holde Vagt under aaben Himmel hele Natten, udsende Patrouiller, sætte Lytteposter langt ud ad Landevejen og paa en Bakke til højre, hvor vi stod i Forbindelse med 3dje Delings Vedetter. Jeg havde min Post under Bakken, hvis Konturer tegnede sig skarpt mod den mørkeblaa, stjernebesaaede Himmel og vilde have røbet ethvert levende Væsen, som kom paa Bakken. Jeg kan ikke nægte, at jeg gøs lidt ved Tanken om muligt at blive saaret her i denne Snemark og i den skarpe Frost, langt fra Hjælp; man maatte uundgaaeligt fryse ihjel, hvilket da for Resten ikke skal være den værste Dødsmaade.

Den Nat gjorde jeg ogsaa den mærkelige Opdagelse, at man prægtig kan sove i en Snegrøft under aaben Himmel i streng Frost, naar Betingelserne, som her, er til Stede: Udmattelse og et Par Nætters Mangel paa Søvn. Hertil hjalp dog især Jungersens uldne Tæppe, som han Dagen før havde faaet fra København; det, kan du tro, han og jeg velsignede mange Gange, naar vi imellem de kolde Vedetture lagde os i Grøften, trak det op over Ansigtet og stoppede det ene Hjørne ind under Chakoten. Naar blot ikke Ansigtet frøs, kunde vi sove; saa vaagnede vi jo rigtignok en halv Time efter, stivfrosne fra Knæet til den store Taa, men vi fik dog i alt sovet et Par Timers Tid den Nat, og det var meget værdt.

Henimod Morgenstunden kom Kaptajnen og Løjtnant Hansen ud for at se til os, og vi holdt Maaltid sammen ved Hjælp af et Par Beskøjter, Tante Stines Rullepølse og J.s Portvin, og derefter bad jeg om Lov til at gaa hen til Møllen for at faa mig en Kop Kaffe. Her havde jeg lige faaet sat to Kopper til Livs, da Posten fra Møllen kom styrtende ind og raabte: »Der er Fjenden, de skyder oppe paa Bakken!« Allerede een Gang tidligere var de blevet alarmerede i Møllen og havde trukket sig tilbage til Skansen, da der faldt Skud i Kæden; men da var det en af vore egne Vedetter, der skød paa en dansk Patrouille under Korporal Kornerup, heldigvis dog uden at nogen saaredes.

Denne Gang var det imidlertid ikke blind Alarm; thi allerede fra Møllen kunde vi ikke alene se fjendtligt Rytteri rykke frem, men tillige vore egne to Delinger under Kaptajnen marchere ud mod dem. Feltvagten ved

Møllen gjorde da det samme, og allerede nu peb Kuglerne os ganske artigt om Ørene; da vi naaede de andre, fortalte en Underkorporal mig med straalende Øjne, at han allerede havde skudt en Hest med en Mand paa. Vi fik imidlertid snart Ordre til at rykke tilbage til vor forrige Stilling ved Møllen for at sikre Kompagniets venstre Flanke, og ved denne Lejlighed satte Løjtnant Bokkenheuser, som har min fulde Agtelse paa denne Dag, min Sidemand og mig ud bag et Gærde, der naaede os til omtrent midt paa Livet. Herved forefaldt en lille komisk Scene, idet min Sidekammerats Bagmand blev saa befippet over, at hans Skjold blev taget fra ham, at han instinktmæssig fulgte efter, skønt han slet ikke var udkommanderet.

Det var nu ellers en varm Post, kan du tro; naturligvis skulde vi holdt os i samme Højde som de to fra Møllen og Landevejen retirerende Halvdelinger, men det var der ingen, der havde sagt os, og vi blev følgelig staaende, til Kuglerne blev alt for afskyelig nærgaaende, og vi saa Preusserne myldre frem paa den tilstødende Mark.

Nu indsaar vi da, at hvis vi ikke skyndte os lidt, vilde eet af to blive Tilfældet: Fangenskab eller Død; det første var alt for flovt, det andet alt for bedrøveligt. Saa gjorde vi omkring og satte Kaasen ind efter Skanserne; men det Løb vil jeg aldrig glemme, om jeg saa bliver nok saa gammel. Det var den frygteligste Spidsrod, noget Menneske kan tænke sig. Vi havde vel omtrent 1500 Alen at løbe, kun meget daarlig Dækning bag et Gærde, somme Tider slet ingen, og Preusserne lige i Hælene paa os, jeg antager højst 3—400 Alen borte.

Det staar som en Drøm for mig, hvorledes vi løb i fuldt Firspring, dukkende os saa meget som muligt, medens Kuglerne uophørligt hvinede, fløjtede og hvislede os om Ørene og knitrede i Buskene for og bag os. Det var ikke saa underligt, at de ødslede med Ammunition paa os, thi snart var alle de andre inde i Skansen og vi det eneste Maal. Somme Tider maatte vi standse for at springe over Gærderne, da hvinede Kuglerne saa meget stærkere, og jeg ventede hvert Øjeblik at trimle ned som død. Jeg ser endnu i Tanken den arme Fyr (Bagmanden, du ved) kravle over Gærdet og raabe: »Hjælp mig, jeg er saaret!« men da han saa kom over, løb han lige saa godt som vi andre; han havde formodentlig stødt Foden

paa en Trærod eller en Sten. Til sidst naede vi endelig en Arm af Slien, som vi maatte over for at naa Skansen. Jeg ser mig falde, saa lang jeg var, paa Isen, tabende Gevær og Chakot, der rutschede hen ad Isen, samle det op og løbe videre. Isen holdt, Gud ske Lov, og ikke een af den Regn af Kugler, der paa dette aabne Stykke sendtes os, ramte. Kun min Sidemand fik to Kugler i sin Brødpose, hvoraf den ene gik igennem mit Flæsk, som han bar for mig; ellers slap vi helt.

Da jeg kom ind i Skansen, udbrød flere af min Deling: »Det havde vi ikke troet, at vi skulde faa Dem at se mere!« Løjtnant Bokkenheuser havde flere Gange spurgt efter mig, og man havde svaret ham, at jeg vist var død. Der var mange, som bagefter kom hen og lykønskede mig til, at jeg var sluppen levende fra denne Spidsrod. En fortalte, at han havde set Preusserne stadig fyre paa os, og at en af dem var løben ned til en Aabning, hvor vi skulde forbi, for at træffe sikkert; men han havde ogsaa skudt fejl.

Dette Løb fra Døden staar uophørlig for mit indre Øje og bringer mig til at gyse, men endnu mere til at takke Gud; ja, det er just det, jeg har lært, at Gud kan bevare, hvem han vil, og at det ikke kan nytte, hvor mange Kugler der affyres, naar den ikke er imellem, som har Bud til en.

Om jeg var bange? Nej, det fik jeg ikke Tid til at blive; men der

var et Øjeblik, da Kuglerne hvinede og pøb allerafskyeligst, da blev jeg saa edderspændt af Harme, at jeg gerne kunde have vendt mig om og i Menne-skelighedens Navn protesteret mod denne Parforcejagt paa enkelt Mand.

Da vi var samlede i Skansen, blev vor 2den og 4de Deling komman-deret ud i Løbegravene; vi skød uafbrudt paa Fjenden, indtil vi paa een Gang saa 3 Kompagnier af 3dje Regiment rykke frem for at gøre et Ud-

fald; men skønt det var et rask og smukt Angreb, blev de kastede tilbage, og saavel Fjendens som vor Skydning tog da igen fat for Alvor. Ved 2den Deling, der laa lige foran Skanse b. (den østre), skal der være foregaaet en morsom Scene. En Reservekorporal led slem af Kanonfeber og havde kastet sig næsegrus ned i Bunden af Løbegraven. Saa kom en af de højere Officerer ved Regimentet derud; han gik aldeles uforfærdet omkring, hvor Kuglerne haglede værst, og det skønt han nok her traadte sin Jomfrudans. Da han saa Reservekorporalen, begyndte han at skælde ham ud, saa det havde Art: »Er De en Befalingsmand i den danske Hær og ligger og kryber i Skjul som en gammel Kælling! Skamme Dem maa De; vil De se, De kommer op straks!« Og imidlertid laa den arme Korporal, bævende som et Espeløv — dels for Kanonerne, dels for Majorens Torden — paa sine Knæ og med Haanden til Huen. Højere turde han ikke rejse sig op, og hver Gang en Kugle fløjtede over ham, dukkede han i sin Angst endnu dybere ned. At en slig »Krigsmand« maa blive sendt tilbage som ubrugelig, er en Selvfølge.

Snart var Skydningen naaet til sit Kulminationspunkt, idet Riffelkuglerne kom som en Hagelbyge, og Kanonkuglerne omtrent som Sekundskud, saa Regimentskommandøren sagde, at end ikke i Frederiksstads Bombardement i forrige Krig havde den været saa voldsom. Heldigvis skød Preusserne alt for højt, saa de fleste Granater gik til Mysunde og tændte flere Gaarde og Huse, hvilket maaske ogsaa til Dels var Hensigten, for at forhindre Reservens Ankomst.

Efter at 4de Deling, der var beordret ud i den ufuldendte Løbegrav, var blevet stormet af en tæt preussisk Kæde, havde afgivet sit Skud paa nært Hold og var gaaet tilbage, fik vi Ordre til at tage Opstilling bag den østre Skanse.

Medens vi stod her — forholdsvis »i Salveten« bag Skansen — blev vort 7ende Kompagni, som Premierløjtnant Ahlmann førte, sat til at dække en Aabning med fældet Bajonet, hvor man ventede, de vilde storme.

Det var en uhyggelig Stilling at staa i: i et aabent Gab lige for Fjendens Skarpskytter, hvoraf en Del endog var trængt frem lige til vore Løbegrave, hvorfra de med frygtelig Nøjagtighed pillede den ene Mand ud

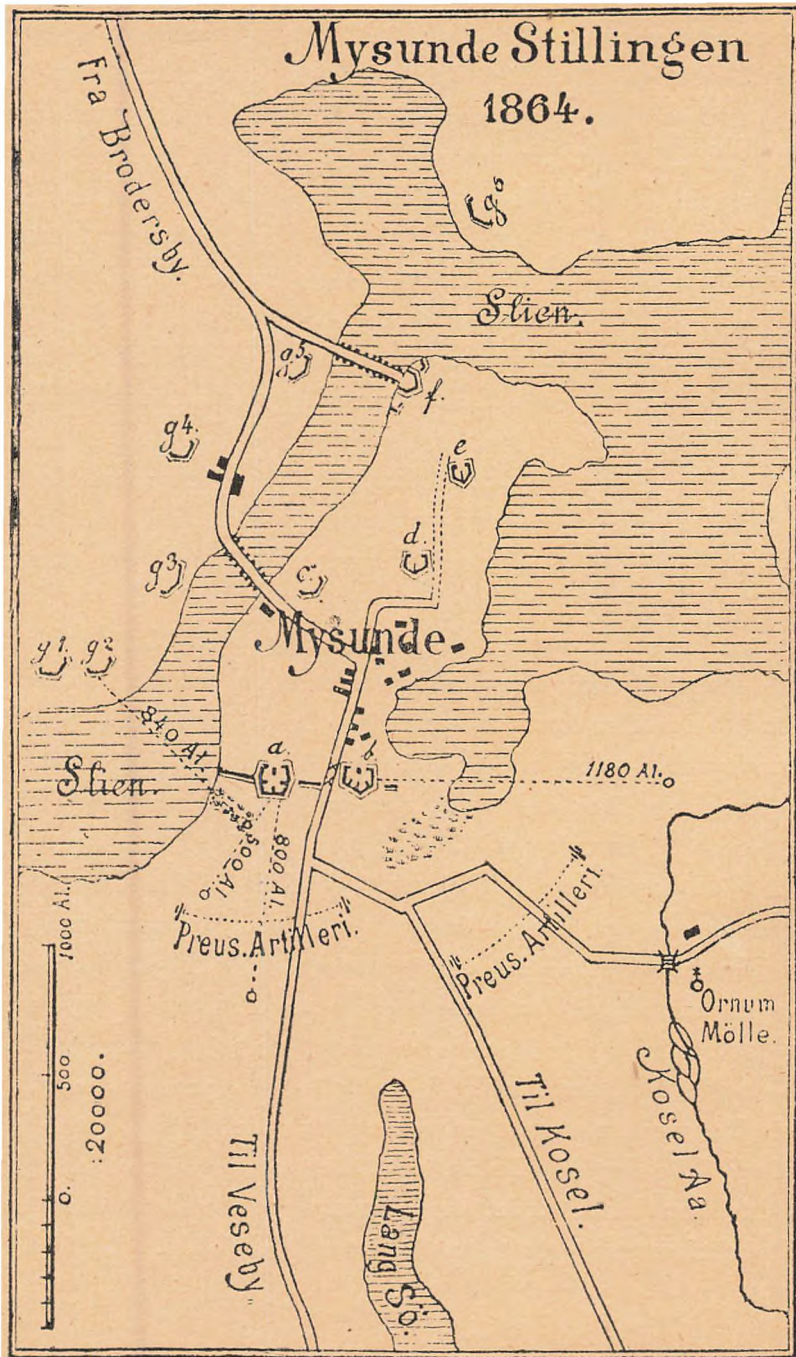
efter den anden. 7ende Kompagni havde faaet Lov til at kaste sig paa Knæ for at frembyde en mindre Skudflade, men alligevel hørte vi hvert Øjeblik denne afskyelige, plaskende Lyd, idet Kuglen slog ind i Kødet, og straks efter blev en Mand baaret bag ved Kamppladsen, hvor han snart efter drog sit sidste Suk, thi Kuglen havde truffet godt. Det var rørende at se Kammeraterne med Taarer i Øjnene tage Afsked med den saarede Ven, se denne blive blegere og blegere og høre ham med hviskende Stemme sige: »Hils mine Forældre — og min Kæreste — og Farvel alle sammen!« — Et sandt Under var det, at deres Officerer, den nævnte Kompagnichef og Løjtnant Kellner, ikke blev skudte; de spadserede hele Tiden ganske roligt foran Fronten under en Hagl af Kugler, med et opmuntrende Ord paa rede Haand til Folkene og et deltagende til de saarede.

Kort forinden saa man 2det Kompagnis Chef, den enarmede Kaptajn Schow, staa ved Brystværnet og hørte ham raabe med Stentorstemme: »Send os et Kompagni til Hjælp, nu stormer de!« og i det samme faldt han død tilbage, truffet i Munden af en Kugle.

Det var Løjtnant Hansen med 1ste Deling, som blev sendt derover, men lidt efter blev der forlangt Forstærkning, og nu kom Turen til os, 4de Deling. Der blev kommanderet: 4de Deling, træd an — venstre om — giv Agt, løb! — og nu gik det rask i Løb over det aabne Terræn mellem Skanserne, hvor der uagtet den frygtelige Ild kun blev saaret to, deriblandt min Sidemand, der fik to Fingre skudt af og med det samme forsvandt — desværre med Jungersens ubetalelige uldne Tæppe.

Da vi naaede den vestre Skanse, raabte den kommanderende Officer, Løjtnant Hansen, til os: »Sæt Bajonetten paa, Folk, nu kommer de straks! Naar de er ved at klavre op, springer I op paa Brystværnet og støder dem ned, og saa straks tilbage igen!« Det var jo en ret spændende Ordre, og vi stod i nogen Tid ganske stille og parate — men saa paa een Gang brasede vore Kanoner løs, og saa lød der et rungende Hurra fra Artilleristerne og derefter: »De flygter! De flygter!« Det var den brave Kaptajn Hertel Mester for, han havde ladet sine Kanoner med Kardætsker, og hver Gang Stormkolonnerne viste sig over Kanten af Bakkerne, havde han kom-

manderet »Fyr!« og formelig nedmejet Kolonnerne, saa de sørgelige Rester maatte søge Frelse i Flugten.

Nu blev der fra Fjendens Side hejst Parlamentærflag, hvilket de benyttede til at samle deres døde op, men — skammeligt nok — ogsaa til at frelse de levende Skarpskytter ude i Løbegravene, der ellers var komne i en slem Klemme og uundgaeligt var blevet fangne. Nu løb de derimod, alt hvad Remmer og Tøj kunde holde, over Markerne, og vi var godmodige nok — tossegode skulde jeg vel sige — til at lade dem slippe.

Hermed var Slaget forbi. Vi saa, som sagt, Fjenden flygte over Hals og Hoved og sendte ham et Par Kugler til Afsked, men ellers var Ilden ophørt, og Kl. 4 var der fuldkommen Stilhed paa begge Sider. — Aa, den Følelse efter et vundet Slag, den kan ikke lignedes ved nogen anden; man falder hverandre om Halsen, man jubler over Sejren og Livet, og det varer lidt, inden man kan fatte, at man virkelig lever. Saa gør man sig til gode med den Smule Mad og Drikke, man endnu har, og der hersker den fuldkomneste og fornøjeligste Kommunisme. Her afhandles saa Dagens Begivenheder, her skænkes den faldne Kammerat et Suk og et deltagende Ord, men den første og sidste Følelse er dog Jubel og Glæde over Sejren og Livet — især som her, hvor de fleste for første Gang var i Ilden..

Efterslæt fra Mysunde. — En uhyggelig Dag. — Betragtninger
paa Grøftekanten. — »Redderi«.

Dybbøl By, den 9ende Februar 1864.

ejligheden til at skrive er kun simpel: jeg ligger paa Knæ paa lidt Halm og bruger Vinduet som Skrivepult, thi Værelset er fuldstændig blottet for Møbler; ør i Hovedet er jeg og træt af Retrætens Besværligheder. Om et Par Timer skal vi paa Forpost, og hvad der mest bevirker, at jeg daarlig kan holde Tankerne samlede, er Bevidstheden om, at Fjenden staar i Nærheden, og at vi hvert Øjeblik kan vente at blive alarmerede og komme i Kast med ham; men jeg maa dog, trods alt dette, se at faa et Brev sat sammen, for at du og alle Vennerne kan blive kloge paa, hvordan vi har haft det de sidste Dage.

Det har været forfærdelige Dage, maaske endnu værre, end du vil faa Indtrykket af, thi vi Soldater har nok at gøre med at kæmpe med Øjeblikkets Besværligheder, og naar vi endelig faar det lidt godt, saa er det umuligt andet end at leve i denne Nydelse; kort sagt, vi tvinges til at lade hver Dag have nok i sin Plage, uden at bekymre os om Fortidens Sorger og Fremtidens onde Varsler, og det er en Velgerning, thi at være Soldat med et tungt Sind, det maa være slemt.

End ikke min værste Fjende vil jeg ønske, at han maa komme til at gennemgaa, hvad vi har lidt i denne Tid, og dog, naar jeg tænker paa, at vi i de sidste 24 Timer næsten for hvert Minut har faaet flere og flere Kræfter og i fulde Drag har nydt Livet ved Hvile, Søvn, Varme og Mad, saa forekommer dette mig allerede at være fuld Erstatning for de udstaaede Møjsommeligheder.

Jeg vil begynde min Historie efter Træfningen ved Mysunde, thi jeg har en Anelse om, at jeg jaskede det øvrige af i mit forrige Brev.

Jeg har vist glemt at omtale den lille, raske, pur unge Artilleriløjtnant Bache, som kommanderede Artilleriet i den Skanse, hvor vort Kompagni blev hentet over til Undsætning. Det var en sand Fornøjelse at se ham, skønt saaret i Skulderen lige fra Slagets Begyndelse, være paa Færde alle Steder og med sin Kikkert undersøge, hvor Skuddene kunde gøre mest Virkning, og altid have et opmuntrende Ord paa rede Haand til sit Mandskab, der ogsaa derved var blevet saa muntert og livligt, trods det Mandefald, de naturligvis havde lidt. Det var mig en sand Glæde at kunne vederkvæge denne flinke, unge Mand med lidt Portvin og en Beskøjt; han havde ikke smagt noget hele Dagen.

Et mærkeligt Eksempel paa, at Kuglen rammer, naar den skal ramme, vil jeg fortælle dig herfra. En af Artilleristerne blev rent ude af sig selv af Angst, da Slaget begyndte. Kaptajnen skammede ham ud og sagde, at han aldrig vilde kunne begaa sig mere blandt Kammeraterne, hvis han ikke overvandt sin Frygt. »Jeg ved det nok, Hr. Kaptajn, men jeg kan ikke gøre for det«, og han rystede og bævede og kunde ingen Nytte gøre. — »Ja, saa gaa i Guds Navn hen og sæt dig ved Indgangen til Krudtkammeret«. Der saa man ham saa sidde hele Dagen med Hovedet i Hænderne, uden at røre sig. Hen paa Eftermiddagen var hans Hoved sunket lidt dybere ned, og da man skulde se nærmere til, var han død — en forvildet Kugle havde paa dette afsides Sted fundet Vej gennem hans Hjerne.

Efter at Skydningen var holdt op, blev vi, Deling for Deling, ført gennem den brændende By for at faa lidt Naturalforplejning — 1 Pd. Flæsk, 1 Pægl Brændevin og et fire Punds Brød. Meningen var først, at vi skulde blive i Skansens Blokhus om Natten, da man ventede et Bombardement

af Preusserne; men i Betragtning af, at vort Kompagni havde været mest medtaget ved March hele den forrige Dag, Feltvagt hele Natten under aaben Himmel og den første Fægtning med Fjenden, fik vi Lov at gaa op i to af de endnu ubeskadigede Huse, hvor jeg for min Part var saa uheldig at faa mit Leje ved Fødderne af to, som sparkede mig i Hovedet og brummede over den nye Tilvækst, men tillige saa heldig ved en Kammerats Hjælp at faa mit Flæsk stegt og paa Tur en lille Plads ved Bordet. Hvor det smagte godt, efter at jeg saa længe ikke havde haft varm Mad i min Mund!

Jungersen var mere fornuftig; han søgte ind til Officererne, hvor Major Lundbye kommanderede: »Fald ned!« og saa sov de alle sødeligt til om Morgenen Kl. 6, efter at Majoren til Afbrydelse af den Trompetkoncert, som P. frembragte gennem Næsen, havde beordret samme eftertrykkeligt kneben i hans »lange Snydeskaft!«

Den 3dje Februar Kl. 6 om Morgenen stillede vi i øsende Regnvejr og afmarcherede til Brodersby, omtrent en Fjerdingvej fra Mysunde. Flere Gange undervejs stod vi længe stille, og vi kom da straks til at ryste af Kulde og Træthed. Jeg og mine nærmeste Sidekammerater holdt Livet ved lige ved Tante Bines Pebernødder, og et Sted »reddede« jeg en Spand Vand hos en fattig Kone; hun slog al sin Mælk op deri og beklagede kun, at hun ikke kunde gøre mere for de stakkels Soldater. Det blev drukket op til sidste Draabe.

Saa kom vi 40 Mand af 4de Deling ind hos Smeden, fik ny Naturalforplejning og den glædelige Efterretning, at vi skulde faa Lov til at blive her i 4 Dage. — Aa, hvor var vi glade alle sammen, først og fremmest over at være slupne ud af Ilden med Liv og Lemmer, — ja, vi kunde godt have omfavnet hverandre af bare Glæde, og jeg tror ikke, at ret mange glemte at takke Gud for vor vidunderlige Frølse.

Og hvor nød vi ikke Suppen, Hvilen og det tørre Tøj! Og tænk, lige med eet staar min kære Ven, Chr. Leth fra 3dje Regiment med sit milde Ansigt i Døren; det var en stor Glæde for mig, der kun glimtvis havde set ham siden Felttogets Begyndelse. Vi fik os en rigtig lun Passiar ved en Flaske Rødvín, som Pastor Rørdam havde stukket til ham, da han stod paa Vagt nede i Brohovedet ved Mysunde; saa nød vi ogsaa en stor, meget

tør Honningkage, som en eller anden kærlig Sjæl har sendt mig, og som jeg havde taget med fra Gosefeld i min Brødpose. — Dagen gik for Resten med Skriveri for de fleste af os, da vi jo skulde lade vore respektive Familier vide, at vi var slupne helskindede ud af Kuglereggen, saa vi fik ikke sovet; men til Natten, tænkte vi, skulde vi ordentlig sove som Stene. Men »hvem der gemmer til Natten, gemmer til Katten.« Næppe var vi komne i den fortryllende Seng, som vor fortræffelige Fourerskytte, Mølsted, havde skaffet en 3—4 af os henne hos Jordmoderen, før Jungersen kom og vækkede os op af vor søde Søvn med den Efterretning: »I skal straks staa op og hente 60 Patroner; alle Mand skal stille Kl. 3^{1/2} og marchere til Mysunde. Man venter sikkert et Hovedangreb i Morgen tidlig«. Du kan ikke forestille dig, hvor det faldt haardt at rejse sig. Inden jeg endnu rigtig var blevet vaagen, hørte jeg Jordmoderen komme ind og sige, idet hun slog Hænderne sammen: »Aa, de stakkels unge Mennesker! Der ligger de og sover saa dejligt!«

Der hjalp ingen fortvivlede Ansigter; op skulde vi og i Slud, Snestjap og Mørke vade hen for at faa Patroner. Saa fik vi Lov til endnu at sove et Par Timers Tid, og saa gik det af Sted ad Ærens Mark, Mysunde, til; men ingen af os var i Stemning til at høste Lavrbær, vi, som havde faaet Løfte om 4 Dages Ro og var blevet afspiste med 4 Timers Søvn. Hver Gang vi standsede, faldt jeg i Søvn op ad Stengærden, og da vi kom til Mysunde, havde jeg oven i Købet den Ærgrelse at opdage, at jeg havde glemt min Bajonet hos Smeden i Brodersby. Naa! lade mig spidde levende uden at kunne gøre Modstand havde jeg ikke videre Lyst til; da vi havde sat Geværerne i Pyramide, for at vi kunde røre os og ikke skulde staa og fryse fordærvet, gik jeg derfor ud for at »redde« en Bajonet, thi efter en Slagdag ligger der naturligvis i Overflødighed af Feltflasker, Huer, Bajonetter osv. ude paa Slagmarken. Jeg fandt en, som ikke passede rigtig, men som til Gengæld var saa lang og stærk, at man mageligt paa een Gang kunde spidde to eller tre Tyskere paa den.

Nu tilbragte vi en yderst uhyggelig Dag. Jeg plejer dog ellers ikke at have saa svært ved at opdage Lyssiderne ved en Ting, men ~~denne~~ Dag var mørk som Graven. Bidende koldt var det, og Tanken om et Angreb

gjorde det ikke varmere. Nogle lagde sig til at sove paa Jorden, andre forede af »Muleposen« og »dyppede Tuden i Dunken«. Atter andre, og det var de heldigste, blev satte i Arbejde med Skansegravning; derved gik denne temmelig uhyggelige Ventetid lettere for dem.

Jeg satte mig ned paa en Grøftkant og anstillede mange Haande Betragtninger, der just ikke var af den lyseste Art. Jeg tænkte f. Eks.: Hvilken Forskel er der dog ikke paa den subjektive og den objektive Vurdering af et Menneskeliv! Livet er jo dog ikke til at opveje med alle Jordens Herligheder, og dog falder det ene efter det andet til Jorden i Krigen, og Kammeraterne stormer hen over Ligene, uden at ofre dem en Tanke. — Saa tænkte jeg ogsaa paa, hvor forskellig en Maalestok man anlægger paa Mennesker før og efter et Slag; mangt et sølle Skrog, der gik saa stille og passede sig selv, havde man i sine Tanker dømt som en maadelig Soldat, og da Dagen kom, stod han støt, ja, havde endog en og anden lille Vittighed at rive af sig. Og saa den pæne Fyr, som altid skulde fjase med Pigerne, ja ret var en »Pigernes Jens«, som sang saa smukt i en flerstemmig Sang — hvor var nu alle hans spøgefulde Ord og smukke Talemaader? Han fik desværre pludselig ondt og kunde ikke komme med os andre over i den anden Skanse. »Jeg kan ikke gaa, Hr. Løjtnant«. — «Det gør ikke noget», svarer Løjtnant Bokkenheuser, »saa løber vi«. — Og den storsnude Smedesvend, der til daglig Brug havde Munden fuld af Skældord, selv om man slet ikke havde fornærmet ham, hvor var han ikke nu tavs og bleg om Næsen!

Ja, det er mærkværdigt, hvor denne store Prøvesten, Dødsfaren, kan skille imellem det sande og det falske, mellem dem, der fører saadanne store Ord som »med Glæde at gaa i Døden for sit Fædreland«, og de stille, trofaste, der ikke lover med Munden, men holder desto mere i Grunden. Derfor kan man ogsaa blive gal i Hovedet over visse Fædrelandssange, der tager Munden saa fuld, at det, der kunde være Sandhed, bliver en smuk Løgn; Digterne skulde ligesom i gamle Dage gaa med i Kampen og opflamme Soldaterne, saa sang de ikke mere, end de kunde staa ved.

Saadanne højtravende Sange gaar heller ikke i Soldaten, det er han

for sund til; men »den tapre Landsoldat«, den er vi kommen til at holde endnu mere af, »den tapre Landsoldat« med de simple, men dog saa opmuntrende Ord, der tydeligt siger, hvad det gælder om. Thi det maa vist siges, at med Glæde gaar næppe een blandt Tusinde i et Slag; man føler saa levende, at alle Jordens Skatte er for intet at regne mod Livet. Men naar det gælder at holde sit Løfte, saa er den danske Soldat tro som faa, det tør jeg nok sige; han bliver staaende paa den Post, hvor man sæt-

Danske Soldatertyper (efter Originalfotografier).

ter ham, hvis han blot faar lidt Opmuntring fra oven. Sagen er, at han jo i Grunden er en Fredens Mand og ikke just elsker Krigen, saaledes som f. Eks. de franske.

Jeg er glad over, at der i min Deling findes flere af den ægte Slags, fiere smaa, undersætsige Karle, hvem man først overser, men siden agter og ærer des mere. Der er nu f. Eks. min gode Ven, Mølleren, med det pudsige, runde, smilende Ansigt og den troskyldigste, lidt pibende eller syngende Stemme; at høre ham sige med denne syngende Røst, da Preus-

serne havde meldt deres Ankomst: »Vel, Hr. Løjtnant, lige saa godt først som sidst!« — at se ham midt under Slaget saa kærligt forsøge at lindre den faldne Sigersteds Smerter — at se den Iver og Utrættelighed, det gode Humør, hvormed han udfører alle de mange Smaatjenester: koge Vand, pudse Geværer o. s. v. — det »har nu ogsaa sit q u æ g e n d e« for at tale med gamle Sibbern.

Men jeg fordyber mig nok for meget i Betragtninger her paa Grøftekanten; ja, der var saamænd Tid nok til at overveje, thi vi ventede den ene Time efter den anden, men der kom ingen Preussere. Derimod kom der det ene Rygte mere vanvittigt end det andet: at Monrad havde været i Mysunde og sagt: »Et saadant hæderligt Slag til, saa begynder vi Underhandlingerne«, — at Kongen havde sagt: »Hold blot ud i seks Dage endnu, saa er Krigen forbi« (desværre, vi holdt ikke engang ud saa længe, men det var da ikke vor Skyld), — at der havde været 18,000 Preussere mod os ved Mysunde, hvoraf 4000 var faldne, — at 1ste Regiment i Slesvig, hvorfra vi hørte en stærk Kanonade, havde gjort glimrende Affærer og taget 14 Kanoner fra Fjenden, — at der om nogle Timer vilde komme 30,000 Englændere til Hjælp (!!)

 osv.

Da Klokken blev henved 2, kunde vi jo nok tænke, at Fjenden for i Dag vilde nøjes med Angrebet ved Slesvig og lade os være i Fred, og nu fulgte der en Slaphed ovenpaa Spændingen, en Slaphed, der i Forbindelse med den gennemfrosne Tilstand var højst ubehagelig, og det trods Uddeling af Naturalforplejning, der ellers er Bod for alle Savn. Jeg for min Part drev først omkring paa alle Skanser, baade dem uden for og inden for Byen, hvor jeg fandt en Mængde Granatstykker af forskellig Slags, og hvorfra man har den prægtigste Udsigt over Slien med alle dens Krumninger; dernæst gik Jungersen og jeg over til Skuepladsen for vore første krigerske Bedrifter og fandt her, at Løbegravene, som den Dag kun var halvfærdige, nu var fortrinligt indrettede, saa at man kunde løbe fra Byen derud, aldeles dækket, og ligge fuldstændig sikker der og pirre Preusserne over Ende. Det var med en vis Fryd, vi tænkte paa igen at skulle møde Fjenden her. Vi saa flere Granater, der var ganske hele og var væltede ned i Grøften; det er nogle uhyggelige Fyre, der godt kan springe længe

efter, det saa jeg en gøre nede ved et af de brændte Huse. Oppe fra Brystværnet kunde vi se de preussiske Vedetter, de stod stive og strunke som en Række sorte Pæle.

Da vi havde set alt, hvad der var at se, slog vi os ned ved et uhyre flammende Baal, Resterne af et nedbrændt Hus; det blev stadig forøget med nyt Brændsel. Alle disse skæggede Karle dannede en ubeskrivelig malerisk Gruppe; de lo, brødes, snakkede, sov, spiste, drak, spillede Kort, sang osv. En ikke rigtig hyggelig Ting saa jeg meget af den Dag, det saakaldte »Redderi«, thi alle Husene var jo forladte, og mange af Soldaterne gjorde sig ingen Samvittighed af at tømme Skufferne i de Skabe, der var flyttede udenfor, og de tog alle de Fødevarer og andet, som de kunde finde. Jeg saa en løbe med en stor Flæskeskinke, som ved Hjælp af Sablerne snart blev udstykket og forsvandt i Brødposerne; en anden løb og slikkede Fingrene, han havde reddet en stor Kage af en Bikube, men maatte betale sin Slikmundethed dyrt, thi han fik en ophovnet Tunge af Biernes Braad. Der var ogsaa en Spasmager, som havde spændt to Kaneklokker paa sit Tornyster og løb og ringede med dem. De sagde: »Tager vi det ikke, saa tager Preusserne det«, og Udfaldet har jo desværre vist, at det slog til, men stygt var det dog, og Officererne gjorde ogsaa, hvad de kunde, for at forhindre det. Paa min Omflakken fandt jeg et Sted i en Have paa en Kommode den lille Dreng af Gips, som sidder og skriver, Mage til den, som du har hjemme. Jeg blev ganske rørt ved at se denne lille Ven, som jeg jo kendte saa godt hjemme fra. Han sad nok saa flittigt og skrev i al denne Tummel og Hurlumhej; en Spøgefugl havde givet ham et Hovedtøj med lange Baand og Sølvbul paa Hovedet.

Endelig fik vi Has paa denne lange Dag; vi blev afløste af 4de Kompagni og marcherede til Fyssing.

Det blev lovet os ganske bestemt, at nu skulde vi blive der i 4 Dage. Men det blev ogsaa til Lamperøg. Dog, derom næste Gang.

Tilbagetoget fra Danevirke.

Sebbeløv paa Als, en kvart Mil fra Augustenborg, 14de Februar 1864.

et gaar rigtignok op og ned i Krigen. Hvem skulde tro, at der paa de forfærdelig uhyggelige og udmattende Dage, som jeg nylig har oplevet, kunde følge fem saa rolige, hyggelige, næsten idylliske Dage paa denne yndige Ø, saa at Tilbagetoget fra Danevirke næsten staar for mig som en Drøm. Ja, gid det var en Drøm! Gid vi stod der med de Kræfter, som vi nu har! Ja, du kan ikke tro, hvor vi nu er komne os her, og hvor udmærket vi har det. Jungersen, Mølsted og jeg bor hos den gamle, milde, brunøjede Vaskerkone, som slet ikke ligner en Vaskerkone, men godt kunde ligne vor rare, gamle Bedstemo'r; hun er saa god mod os, som Dagen er lang, og naar vi fortæller hende, hvordan vi har haft det, slaar hun Hænderne sammen og udbryder: »Uha! Uha! Uha! de sølle Minnesk'!«

Ja, vort Kvarter er saa hyggeligt, at flere af vore Officerer foretrækker det for deres eget og besøger os flere Gange hver Dag, men mere herom senere; du ved nu, at jeg for Øjeblikket har det ganske udmærket, hvad Forplejningen angaar.

Om vort Ophold i Fyssing ved jeg ikke andet mærkværdigt at fortælle, end at vi laa 40 Mand og frøs i en Lade, hvilket jo for øvrigt ikke er noget mærkværdigt, og at Jungersen, Mølsted og jeg uheldigvis havde lagt os, hvor tre andre ogsaa havde betænkt at ligge, hvorfor vi blev saa voldsomt udskældte, at Blodet begyndte at koge i os tre temmelig rolige Fyre, og vi mundhuggedes en Stund, men — blev liggende. Item fik jeg min Kappe saa overdryppet med Tælle fra Lygten over mit Hoved, at jeg i lang Tid, trods al Børstning, gik og saa ud som et Svin.

Næste Formiddag gjorde jeg et ganske lille Chokoladegilde, som maatte gaa for Middagsmad og var det eneste varme, vi fik i de næste 24 Timer. Om Eftermiddagen udbetaltes Lønning, og derefter blev endelig Uldtøjet uddelt, som vi allerede i Grosz Wittensee havde hørt om. En Underkorporal læste i et Brev fra sin Kone i København: »Der skal være blevet sendt en Mængde U t ø j over til eder.« — »Det har vi da ellers nok af i Forvejen«, bemærkede han. — »Aa, dit Fæ!« sagde en, der læste med i Brevet, »der staar jo Uldtøj, men endnu har vi rigtignok set mere til Utøjet.« Nu var det imidlertid kommet; der var ikke saa ganske lidt endda.

Lige som vi stod og trak Lod om nogle Uldtrøjer, lød det pludselig: »Til Gevær! Alt maa holde sig marchfærdigt til at rykke ud, saa snart der blæses Alarm!« Vi troede, Fjenden var i Færd med at slaa Bro over det smalle Sted ved Fyssing, hvor man er vant til at blive alarmeret et Par Gange hver Nat, og at vi som Følge deraf skulde ned til Skanserne og dække Kanonerne. Men det var ikke saa vel. Den ene uhyggelige Time gik efter den anden. Artilleriforspand jog af Sted i fuld Karriere og kom tilbage med Kanoner, som kørte ad Mysundevejen til. — Naa, tænkte vi, saa er Fjenden vel ved Mysunde og

vil give os Revanche, fordi han narrede os i Gaar. Men nej! Klokken blev 8; saa brød vi op, 4 Kompagnier af 18de Regiment, og marcherede i Hast, ikke til Mysunde, men — ad Flensborg til. Ingen kan forestille sig, hvad det var for en uhyggelig Nat. Ikke en eneste vidste Besked. Rundt om hørte man hviske: »Vi er omgaaede og kan hvert Øjeblik vente, at Fjenden falder os i Ryggen«. Andre sagde, at Stormagterne havde interveneret og tvunget os til at rømme Danevirke — Krigen er endt. Men dette Evangelium turde vi ikke tro paa.

Omtrent op til Landsbyen Tolk gik det nogenlunde, uden synderlig Standsning. Men her stødte flere Regimenter og et stort Træn til, og efter at have staaet en stiv Time og frosset paa Landevejen satte vi os endelig i en Slags Bevægelse, det vil sige, vi gik omtrent 100 Skridt, og saa stod vi stille i 5 Minutter og frøs og halvsov; efterhaanden blev man saa ødelagt af Søvnighed, at man formelig gik og sov, og man vaagnede da hvert Øjeblik ved en ubehagelig Næsestyver fra Formandens Tornyster. Løjtnant Bokkenheuser fortalte, at han kunde have nydt en god Søvn, hvis han ikke uafsladelig havde rendt Næsen mod en Dragonhests Bagpart, naar vi standsede.

Ja, det var en forfærdelig, en dræbende lang Nat! Intet kunde man se, og saa det rædsomme Tornyster paa Ryggen, som for en kort Tid ikke generer, men som pinte ganske enormt paa denne lange Tur, hvorfor man ogsaa forgæves ved alle Slags sindrige Mekanismer — ved at understøtte det med en Stok, stikke Geværet ind under Skulderremmen, gaa foroverbøjet osv. — søgte at lette Trykket. Nogle Øjeblikke havde jeg Fornemmelsen af at gaa rent fra Snøvsen af Træthed, men saa kom en af Kammeraterne og var saa elendig, at han var lige ved at blive liggende paa Vejen, hvad ikke faa gjorde; det hjalp mig, at jeg saa en, der var ringere end jeg. Jeg fik ham under Armen og fortalte ham saa muntert, som jeg kunde, om min Udenlandsrejse, men det kunde ikke undgaas, at allerbedst som jeg sejlede paa de dejlige Alpesøer, fik jeg en Fornemmelse af at staa ved en sort Afgrund, saa baade min Mund og mine Ben maatte staa stille.

Endelig — endelig, efter at vi i 13 Timer havde stolpret af Sted og gledet paa den glatte Landevej, gryede det ad Dag, og efter utallige Gange

at have spurgt om, hvor langt der var til Flensborg, og faaet respektive de fortvivlede, modsigende Svar med en halv Times Mellemrum: 3 Stunden — 3½ Stunden — 2 Stunden — 2 Stunden — 2½ Stunden — øjnede vi endelig gennem det tætte Snefog Flensborgs Møller og Kirker, men vi var for ødelagte til at føle nogen som helst Glæde derover.

Vi efterlod de gamle Blaamænd — 16de Regiment i de gamle blaa Kapper — uden for Byen til Arrieregarde og marcherede da med den bitte Smule militære Stivelse, der endnu var i os, ind i Byen. Men den Modtagelse, vi fik der, skal jeg rigtignok aldrig nogen Sinde glemme. Der stod en fattig Kone med sit lille Barn paa Armen og rakte en Potte med varmt Øl ud mod os; der uddelte en Bager gratis alt det Hvedebrød, han havde; kort sagt, der var ikke den Del eller Ting, uden at disse venlige Mennesker gav os den. Jeg tror, det var en lignende Stemning, der her gav sig Luft, som den, Pastor Graa udtalte til Jungersen, efter at have foræret ham Bøger, fyldt hans Madpose med skønne Sager osv. Han sagde: »Vi kan nok trænge til den Glæde at modtage og vederkvæge vore kære Soldater, da vi rimeligvis allerede i Aften ser Preusserne hos os.« Vi blev i Hast lukkede ind: 10—12 Mand i hvert Hus, med Paalæg om at beholde alt Tøjet paa, da det hvert Øjeblik kunde ventes, at der vilde blive blæst Alarm, et Paalæg, som de stakkels ømme Rygstykker dog fristede de fleste til at overtræde. Jeg sank i fuldstændig Mathed ned paa en Stol — vi havde nu marcheret i 13 Timer og kun sneget 5½ Mil frem — sov et Kvarter Tid og nød derpaa en Kop Kaffe, der ikke besad anden Varme end den hjertelige Tilbydelses, samt et toppet Fad dejligt Smørrebrød. Middagsmad var det ikke til at tænke paa at faa, thi Kvarterbilletterne, der lød paa Middagsmad, var allerede uddelte til ganske andre lykkelige end os. Om en god Time skulde vi igen af Sted; det gik ganske regelmæssigt med Gennemmarchen; her var aldeles propfuldt af alle Vaabenarter paa Gaderne.

Saa fik jeg en lys Ide: jeg smed Tornystret og for hen til Fætteren, den kære Boghandler Sundby, der var i temmelig snavs Humør ved Tanken om Preussernes Ankomst og Pøbelen, der rimeligvis snart vilde slaa hans Ruder ind. Han fortalte, at han allerede havde haft flere Hold Soldater og beværtet dem med Suppe, men mange var faldne i Søvn med Skeen i Haanden, og flere, der havde trukket Støvlerne af deres blødende Fødder,

havde maattet løbe af Sted paa Strømpefødder med Støvlerne i Haanden. Han tog sig ellers rigtig godt af mig, gav mig en god, varm Kødsuppe og en Times Hvil paa sin bløde Sofa, lige til der blev blæst til Udrykning.

Saa maatte vi af Sted igen, og med venlige Ønsker, Skaale med Kaffe, Øl og Mælk, Hvedebrød, Cigarer osv. fra hver anden Dør ledsagedes vi ud af Byen.

Det gik nu en hel Del bedre; den venlige Modtagelse og det Par Timers Hvile havde gjort Underværker, især da vi hørte, at vi kun skulde gaa en Mil endnu den Aften, til Byen Kollund. Mange var dog schakmatte og krøb op paa de Bøndervogne, der i stort Antal fulgte os; men det er jeg stolt af at kunne sige: ikke een af vort Kompagni gav sig.

Omsider naaede vi Vejen, der drejede af til Kollund, kæmpede os med stort Besvær paa vore ømme Fødder hen over den knudrede Markvej, men maatte af en eller anden ubegribelig Aarsag staa 1 Time uden for Byen, inden vi fik Lov til at sætte Geværerne i Pyramide ude paa Marken og derefter søge os et Hul til at krybe ind i.

Det kan nok være, det gik i Væddeløb ind ad Byen til; det gjaldt om, hvem der kom først til Mølle, og vi var en saa styrtende Mængde i hvert Hus, at jeg endnu undres over, hvorledes Mølsted og jeg fik os bjærget først en lille Skive Rugbrød hver med lidt lunkent Kaffe vand til og dernæst Plads oppe paa et Høloft. Vi krøb derop med Fare for at brække Halsen, først paa den skrøbelige Stige, saa over det aabne, bælgmørke Høloft, hvor vi sov omtrent i en Time; men da vaagnede jeg med en saa ulidelig Pine af Kulde i mine Knæ, at jeg var nær ved at skribe, og Resten af Tiden maatte jeg nøjes med at hvile uden at sove.

Hvor det var smaat med Humøret blandt os Soldater den Aften og Nat! Vi var saa sultne, at der var en, der bød mig en Mark for et lille bitte Stykke Brød, og vi var saa trætte og ødelagte, at flere sagde: »Vi kan ikke gaa paa Fjenden, hvis han angriber«, ja, enkelte hviskede endog: »Vi er kede af det, vi gaar ikke mere mod Fjenden«, — men det kan man jo ikke regne, om enkelte bliver lidt fortvivlede.

Meget tidlig (Kl. 2) næste Morgen, Fastelavns-Søndag den 7. — din Fødselsdag, kære Moder, den mest lidelsesfulde Dag, jeg nogen Sinde har

oplevet — blev vi alarmerede ved, at en Artillerist kom og sagde, at Fjenden havde taget et Batteri oppe ved Chausseen, hvilket jo var det samme som at sige, at vi var omgaaede og Hæren oprevet og fortabt. Men lykkeligvis blev denne uhyggelige Efterretning snart modsagt ved, at det var en af vore egne Officerer, der havde befalet Artilleristerne at spænde fra. Nu skete der noget, som den Dag var os en Gaade og først bagefter opklaredes at have været Overkommandoens Befaling for at frelse Trænet, der

Østrigske Soldatertyper (efter Originalfotografier).

var kørt fast paa de glatte Veje: flere Regimenter blev sendte imod Flensborg igen for at opholde Fjenden.

Det kom imidlertid ingen af os til, thi 1ste og 11te Regiment havde allerede den 6te haft den mageløse Ære for en Del at redde den øvrige Hær ved en udmærket smuk Kamp med Østerrigerne ved Sankelmark; og naar jeg tænker paa den fuldstændige Mathed og Slaphed hos alle dem, jeg saa den Dag, maa vi takke Gud for, at det ikke blev os, thi vi havde næppe kunnet kæmpe saa tappert. Men det vidste vi nu ikke noget

om; den Dag troede vi, at Fjenden var lige i Hælene paa os, saa at vi hvert Øjeblik kunde vente at blive huggede til Plukfisk af et Ulanregiment eller at blive Kanonføde for et preussisk Batteri.

Vort Kompagnis Skæbne blev: delingsvis at rekognoscere en Skov, fuld af Vandløb og stejle Bakker, som vi gled ned ad og næsten ikke kunde kravle op ad paa alle fire; saa sank vi i en Snedrive og havde næppe Kræfter til at arbejde os op igen, saa plumpede en i et Vandhul, saa fangedes vi af et Brombærris, kort sagt, det var en saa anstrengende halv Mil, som tænkes kan, og lægges dertil, at vi listede os ganske stille frem, og at vi halvvejs ventede, at der stod en Preusser bag hver Træstamme, saa kan du tænke, at det var ikke nogen hyggelig Tur. Vi kom ud nær ved Kobbermøllen og saa her store Kolonner marchere hen ad Chausseen, sendende Blænkere ud paa Marken, men da Premierløjtnant Ahlmann af 7ende Kompagni, der havde Vagt ved Kobbermøllen, erklærede dem for at være danske, vendte vi om og gik samme besværlige Vej tilbage. Saa blev de to andre Delinger sendte ud paa samme frugtesløse Tur, og imidlertid stod vi og holdt Frokost i den øde, snebedækkede Skov, pjaskvaade om Fødderne og med næsten tomme Madposer og Flasker, thi fra Fredag Aften i Mysunde, hvor der blev uddelt Beskøjter, og til Søndag Middag havde vi ikke faaet noget i vore Madposer.

Her havde jeg min eneste lille Fornøjelse paa denne temmelig kulsorte Dag, idet jeg fandt et stort Stykke Chokolade i Lommen og indbød Officererne til at spise din Skaal, da vi ikke kunde drikke den, og det gjorde vi da med muntre, om end blaafrosne Ansigter. Det tænkte du nok mindst paa, lille Moder, at her ude i en vild, øde Skov lige over for Fjenden stod et lille Fødselsdagsselskab og ønskede dig et langt og lykkeligt Liv!

Henimod Middag ansaas Skoven for tilstrækkelig gennem søgt, og nu begyndte en regelmæssig Felttjeneste med Kæde, Vedetter, Kolonne og Reserve osv. over Moser og Tuer. Plump! Der laa en paa Næsen dybt i Sneen, der tabte en Geværet — frem og tilbage gik det, til højre og venstre med galoperende Dragoner og Ordonnanser og det hele.

Endelig gjorde vi Holdt paa en stor Slette, ikke langt fra Chausseen,

og nu var Stillingen, saa vidt jeg kunde se, omtrent saaledes: et Regiment stod paa Bakken længere ind mod Flensborg, venteligt for at give Fjenden den første Hilsen; 3dje Regiment stod oppe ved Chausseen, og 18de Regiment gjorde sig en lille privat Fornøjelse af at lade Kompagnerne marchere frem og tilbage, hvilket var vel betænkt i den skarpe Kulde.

Her paa denne isnende Sneselette naaede vor Elendighed sit Højdepunkt, da der blev sagt, at Trænet var kørt fast, og at Overkommandoen derfor havde befalet, at vi 3 Regimenter skulde holde Vagt i Nat under aaben Himmel, med de vaade Klæder og de tomme Madposer.

Jeg har i dette Øjeblik faaet Brev fra St. Jørgensgaard, hvor de beklager os saa hjerteligt, at jeg næsten skammer mig ved at skrive mere om dette Tilbagetog, nu da jeg har overstaet alt og i Grunden har det som Blommen i et Æg her hos vor gamle, fornøjelige Mutter, men paa den anden Side er jeg mig bevidst, at jeg ikke overdriver, og naar du ved, at vi alle har det godt nu, saa kan det jo ikke skade at opfriske de overstandne Genvordigheder.

Nu vil jeg standse for i Dag, her ude paa Sletten, skønt det jo rigtignok er et hundekoldt Sted at blive staaende paa, og blot sige dig, lille Moder, at du maa ikke være bange for mig, thi er det dog ikke, som om den Gud, »i hvis Haand alt stort er smaat, men kært det mindste tillige«, havde raabt det ind i mit Øre: »Den, jeg vil bevare, han er uden Fare«, da han foran Mysunde lod Kuglerne i Snesevis fløjte om Ørene paa mig, uden at krumme et Haar paa mit Hoved!

Mere om Retræten. — Feltvagt i Nybøl. — Ankomst
til Sønderborg.

Sebbeløv, den 18de Februar 1864.

Ja, du har Ret, kære Moder, i at sige i det sidste Brev, som jeg fik i dette Øjeblik, at man kan være i Fred og Ro, naar man skriver, og midt inde i Krigen, inden Brevet naar sit Bestemmelsessted. Der sad vi nu saa lunt og godt inden Døre hos vor gamle Mutter, sikre paa at blive her til Mandag den 22nde og saa 3 Dage i Sønderborg, inden vi skulde paa Forpost, og saa fik vi ved Formiddags-appellen i Dag Befaling til at holde os marchfærdige i Morgen tidlig; der maa vel være noget paa Færde nede ved Dybbøl. — Nej, lige nu kom Løjtnant Hansen ind ad Døren og fortalte, at vi skulde kun omkvarteres i et større Kantonnement, da 18de Regiment har det for knebent i denne ene lille By. Ja, det kan jeg da forstaa, og det kan jeg godt lide dem for, at de kæler lidt for 18de Regiment!

I Forgaars var Brigadegeneral Gerlach her og talte opmuntrende Ord

til os gemene: »Naa, Karle! nu er I vel komne jer igen?« — »Ja vel, Hr. General!« — »Ja, nu skal I faa Lov at blive her nogle Dage endnu, men saa maa I ogsaa slaa løs igen og gaa paa, naar det kniber!« — »Ja vel, Hr. General!« — »Det venter jeg ogsaa af jer, Karle! Farvel!« Det morede mig meget at være blandt de forreste af de tiltalte »Karle: og ikke den sidste til at svare: »Ja vel, Hr. General!«

Men jeg maa nu undgaa alle Sidespring, hvis jeg skal blive ved min første Plan: at give dig en sammenhængende Beretning om dette Felttog. — Nu er jeg hele 11 Dage tilbage, og jeg har jo, som du nok har mærket, vanskeligt ved at fatte mig i Korthed; dog, nu skal det være Alvor i Dag, men saa maa jeg en Gang imellem tage Syvmilestøvler paa.

Det var ikke paa det behageligste Sted, vi slap, midt paa den store Sneslette, gennempisket af Snestormen. — Endelig fik vi Lov til at sætte Geværerne, slaa de forfrosne Arme sammen og trave lidt om paa de vaade Ben. Herre Gud! hvor vi var ynkelige at se til alle sammen! Jeg gik hen til mit gamle Kompagni, og de rystede fortvivlet paa Hovedet, idet de rakte mig Haanden. Ikke en Bid Brød i Poserne, ikke en Draabe i Feltflaskerne, og saa at skulle tilbringe den lange Vinternat i denne Tilstand! Jeg gik hen til Officererne, — de havde det ikke et Haar bedre, men snarere værre, thi de havde endnu mindre end vi belavet sig paa Sult og vaade Fødder.

Hvor gjorde det mig ondt for vor gamle Premierløjtnant Andersen — du husker nok ham med det svage Bryst, der havde faaet en Kugle i den ene Lunge i Slaget ved Isted — han stod, rystende over hele Legemet af Kulde, og ønskede saa meget, at han havde et Par tørre Strømper. Heldigvis fik han da et Par af Løjtnant Bokkenheuser.

Jeg talte med flere af de Grupper, der med mørke Miner travede op og ned. Intet Raad — Overkommandoen har befalet, at vi skal blive her, for at Trænet kan blive frelst. Det usle Kram — tænkte jeg — ikke Tusindeparten af et Menneskeliv værdt. Jeg glemte dog, at Kanonerne, der har saa stor Betydning i Krigen, var imellem Trænet, og at det anses for noget meget vanærende at miste en Kanon og glørværdigt at tage en fra Fjenden.

Et Kvarter efter kom en Ordonnans sprængende i Karriere og meldte: »Fjenden kører 4 Kanoner op paa Bakken«, og nu fik vi paa een Gang Lov til at retirere. Vort Kompagni trak sig tilbage til en Skov, hvor vi ventede en uhyggelig Times Tid paa at faa et Par Kanonkugler ind i Kolonnen. Der kom da heldigvis ingen, og det viste sig senere at være et Rygte som saa meget andet i denne Tid; men Gud ske Lov for de fire Kanoner! thi nu var vi komne i Gang og fik Lov til at trække os saa smaat over Marker og Moser, Grøfter og Gærder op til Landevejen. Hvor forekommer de en komiske bagefter, alle disse Smaascener, som forefaldt! Et Sted skulde vi over en bred Grøft, men Kaptajnen kunde ikke komme over. En Underkorporal stillede sig da op som til Bukkespring, men, idet Kaptajnen kom op paa Ryggen af ham, knak Isen, Korporalen gik igennem, og vor pæne Kaptajn laa nok saa net paa alle fire. — At se os kravle op ad de høje Gærder, falde ned igen et Par Gange og skæve tilbage, om de forbistrede Kanoner snart begyndte, eller hvis man kom over, da falde ned og blive begravet dybt i Sneen — at se de frygtsomste mylre hen til det laveste Sted og blive de sidste, fordi de trykkede hverandre og vilde være de første, alt dette er morsomt — bagefter, men fremkaldte ikke mange Smil den Dag.

Og da vi saa kom op paa Landevejen, blev hver Bid Brød opkøbt i Husene og delt med de sultne Kammerater — det saa ud som en Flok Ænder, der slaas om et Aaleskind, naar en kom ud med et Stykke Rugbrød og blev omringet af de andre.

Jeg havde ikke haft andet i min Mund den Dag, foruden det i mit forrige Brev omtalte Stykke Chokolade i Skoven, end et Par Mundfulde

Premierløjtnant Ahlmann.

Sne. Det hele, jeg bjærgede mig, var et Par Stykker Kandissukker, som jeg fik paa Apoteket i Graasten; det var alt, hvad Græshoppesværmen havde levnet af spiseligt.

Jeg maa dog nævne en Officer ved vort Regiment, som i disse slemme Dage sørgede godt for sine Folk, nemlig Premierløjtnant Ahlmann ved 7ende Kompagni. Her er et Eksempel: Da han kom til en Bondegaard, beordrede han en Gryde Grød kogt til sit Kompagni; medens den kogte, lod han Folkene sove i to Timer og var selv den eneste vaagne. I en anden Gaard sendte han Bud hen for at skaffe Brændevin, men ligesom den gerrige Hund Nabal svarede Ejeren ham her, at man ikke havde noget. »Snak!« raabte han, »nu sender I os straks alt det Brændevin, I har, ellers skal I se Løjer!« Og snart efter kom Tjenestedrengen travende bag efter dem paa et Øg med en stor Dunk Brændevin. — Hver Gang A. kom til en Gaard, sendte han et Par Mand ind for at fouragere. Følgelig var hans Folk raske og muntre, og at de elsker ham, følger af sig selv.

Nu kom det ene Kompagni frem efter det andet, og snart var vi en ganske anselig Kolonne samlede der, stavrende hen ad Landevejen, vistnok med en Del Besvær, men med et ulige lettere Hjerte og gladere Sind end ude paa Sletten, thi det kan være meget rart at slaas med Fjenden, men ikke, naar man er en komplet Karklud.

Nu maatte det da gaa mod det forjættede Sønderborg, vore Længslers Maal — jo pyt! — Vi passerede forbi flere Regimenter, opstillede paa Vejen, men senere trak de forbi os igen, saa det endte med, at ikke blot vort Regiment, men vort Kompagni, ja, vor Deling kom til at udgøre den yderste Feltvagt ved Nybøl den Nat; der gjorde alle Tropperne Holdt. Hvor usle vi da var, kan du forestille dig, naar jeg siger dig, at hver Gang der gjordes Holdt, faldt saa godt som alle plat ned paa Vejen, for et Minut derefter at slæbe sig videre frem, og da vi til sidst gjorde Holdt i Nybøl, var Veje og Grøfter saa tæt bedækkede med Mennesker, at der var helt kulsort, naar man saa langs ned ad Vejen, paa en smal Rende nær i Midten, hvor Hestene og de svære Kanonvogne lige kunde passere; og jeg tror, at Soldaterne før havde ladet sig køre over end flyttet sig, dødtrætte, som de

var. Det var en Lykke i det glatte Føre, at ingen Hest gled, og ingen Vogn skred ud til Siderne og knuste nogen.

Flere af Officererne var helt vilde af Udmattelse: en drømte, at han kørte paa Jærnbane, en anden troede sig hensat til en glimrende oplyst Balsal o. s. v.

Til en Smule Oplivelse fik vi samlet »den blaa«, og med de sidste sørgelige Rester af Stemme sang vi: »Herlige Skov, yndige Ro, her vil jeg bygge, her vil jeg bo!« Det klang omtrent som sprukne Jydepotter og fuldstændig parodisk her i denne Sneørken.

Ja, saadan en Elendighed har jeg endnu aldrig set Mage til, og saa skulde vi endda gøre Feltvagt, gaa Patrouille, staa Vedet osv., medens de andre dog kunde sove paa Halm. Men det blev da ogsaa en Feltvagt derefter! Patrouillerne gik ikke meget over et Par Hundrede Skridt, og hvis det gik de andre Vedetter ligesom mig, saa kunde Preusserne mageligt have pirret os over Ende; jeg maatte hele Tiden bruge Geværet som Stiver for ikke at dratte paa Næsen.

Mellem Vagtturene kunde man gaa ind i et lille bitte Hus, hvor der paa Grund af den store Folkemængde var en forfærdelig Atmosfære. Her blev man paa Omgang beværtet med en brun Drik i en Dukkekop. Denne Drik havde en saa rædselsfuld Smag, at jeg selv i min nødlidende Tilstand ikke kunde faa en Mundfuld ned deraf; den maatte vist være kogt paa Tørvesmul og siet gennem snavsede Strømper.

Hele Natten igennem kom Skarer af Marodører, som paa Marchen var sakkede agter ud i en eller anden Gaard, Hus eller Grøft og nu af Frygt for Fjenden skyndte sig at naa deres Kompagnier. Hvilken Guds Lykke for os, der var i denne Tilstand, at Fjenden ikke kunde sætte efter os. En Eskadron Ulaner havde sprængt det hele som ingen Ting.

Da jeg havde staaet to Gange paa Post, var det blevet Morgen, og nu fik vi Ordre til at følge efter de andre, til liden Glæde for den ved Huset forblivende Dragonpatrouille, der ikke syntes om at lades ene tilbage med Fjenden.

Før vi drog af Sted, udførte vi følgende to Bedrifter: for det første stoppede vi to Wienervogne, der vilde passere vor Kæde, og lod dem følge

os, hvilket var ret hensigtsmæssigt, da flere af os var jammerlige til Bens; jeg ser endnu den arme P. med sit forfrosne Ansigt, sin store, blaa Næse og sit strittende, røde Skæg køre nok saa fornemt alene i en Wienvogn, et sandt Billede paa forgyldt Elendighed. Dernæst »reddede« vi en Vogn med Tornystre og med Brød til vort forsultne Kompagni; den laa væltet i

Sneen, hvor der for øvrigt laa Vogne i Massevis, og vor Løjtnant tvang da en ung, genstridig Svend, der vilde gennem Kæden, til at spænde sine to Heste for den. Mølsted, som paa Grund af Undersaaternes Skrøbelighed maatte sætte sig op hos ham, fortæller, at Køresvenden flere Gange forsøgte at bestikke ham til at lade ham køre tilbage. »Kan De ikke nok give mig et Pas, det skal ikke komme saa nøje an paa et Par Specier«.

En anden Gang søgte han at friste ham med en Pose med Sulevarer, som han førte med sig.

Men, Klokken gaar stærkt til 12, og vort Kompagni skal stille til Afmarch Kl. 6 i Morgen. Jeg maa ile rask hen over vor store Skuffelse, da vi maatte dreje om ad Dybbølvejen i Stedet for at følge Landevejen til Als, hvor nu næsten alle vore Tropper var — item over de stakkels Dybbølbeboeres Fortvivelse. De var i fuld Flytning, da vi kom, af Frygt for Preusserne og for Udsigten til at faa Byen skudt i Brand; jeg saa saaledes en Bondekone komme ridende med hele Forklædet fuldt af — Høns! Jeg maa ogsaa fatte mig i Korthed om de to gamle, skikkelige Bønderfolk, der gav os alle de Fødemidler, som fandtes i Huset: Brød, Fedt, Smør, Øl, Kaffe, Mælk osv., hvilket vi som en sand Græshoppesværn faldt over og fortærede til sidste Krumme og Draabe; endvidere om, hvorledes vi nogenlunde blev trøstede, da vi blev indkvarterede delingsvis — 40 i hvert Hus — for at ligge som Forpost i Dybbøl By, og om hvorledes Humøret steg mange Grader, efter at vi havde faaet sovet og spist en god Tallerken varm Suppe.

Mølsted og jeg opslog vort Kvarter hos vor Løjtnant (B.) og oplevede her i denne lille, skidne, lave Stue to af de behageligste Dage i vort Feltliv. Om Aftenen faldt der nemlig en yderst gemytlig, kuglerund Løjtnant T. ned fra Himlen til os; han var med i forrige Krig som frivillig og var lige nu blevet ansat ved 18de Regiment. Vi slog vore Pjalter sammen, og han lod sin Karl gaa til Sønderborg og hente Arrak, Rom, Sukker, Chokolade, Te osv.; dermed og med Krigshistorier fra forrige Krig fik vi os en rigtig glad Aften og forsødede Livet de følgende Dage. Trods det forrygende Snevejr holdt vi næste Aften Møde og Gilde i »den blaa«, hvor Jungersen og jeg gav komiske Sange og Deklamationer til Bedste, og en Hr. K., der efter eget Sigende var en Elev af Vilhelm Wiehe og skulde debutere i »Correggio« og »Nej«, purrede med stor Suffisance op i sit krøllede Haar og gav sig uopfordret til at deklamere »den engelske Kaptajn« af Carl Bagger paa en saa latterlig Maade, med Eftertryk paa lutter gale Steder, at Digtet gik fuldstændig i Stykker.

Samme Aften sendte Løjtnant T., der var trukket paa Vagt med 5te Kompagni i det rædsomme Vejr, Bud til os fra sin lille Snehytte om lidt

Fødemidler, og vi fik ordentlig travlt med at belæsse hans »Dunk« med noget af alle de Herligheder, som vore Muleposer indeholdt.

Næste Dag, den 10., blev vi, efter at have hørt mangfoldige Rygter om Fjenden og om, at vi skulde til Als — vor kære, stadige Tanke — alarmerede og førte Gyde op og Gyde ned i den dybe Sne, og omsider posterede i en Hulvej for at optage Kampen, naar Forposten maatte retirere. Vi hørte heftig Skydning ovre imod Sattrup, hvor 8nde Kompagni var engageret. Mange Kugler peb hen over os, men omsider døde Fægtningen hen, og saa — ja, saa oplevede vi virkelig til sidst det utrolige, at Vejen gik ad Sønderborg til.

Efter at vi var passerede forbi Skanserne, begyndte vi endelig at tro, at det vilde blive til Alvor med at komme til Als. — Her paa Landevejen havde jeg den store Glæde at træffe min kære Svoger, Auditøren, der havde gaaet i tre Dage og ledt efter mig, været helt ude ved Forposterne, og nu endelig fandt mig. Arm i Arm gik vi til Kaptajnen og fik Lov til, at jeg maatte blive hos ham den Nat. Saa fandt vi ogsaa Chr. og Rasmus Leth — den sidste i en ynkværdig Tilstand af Hoste og Hæshed —, fik ogsaa Lov til at tage dem med, og nu tilbragte vi tre forkomne Fyre en fornøjelig Aften under Svogerens gæstfrie Tag, efter at denne først havde maattet bestaa en kort, men hidsig Kamp med en Oberst, der uden videre vilde jage ham ud af hans Kvarter.

Efter et overmaade hyggeligt Aftensbord, der krydredes med forskellige af vore sidste Oplevelser, røg, musicerede og pokulerede vi, og landede omsider alle tre i Auditørens dejlige Seng, hvis Liflighed kun den kan fatte, der i 10 Dage ikke har været af Klæderne, og som har haft saadanne Strabadser som vi.

Her paa dette særdeles behagelige Standpunkt af Tilværelsen vil jeg standse for i Aften. Jeg vilde gerne have givet dig det her skitserede en Del udførligere, men Tiden er for knap; vi skal nemlig alligevel ud paa Forpost i Morgen, og jeg vil rimeligvis ikke faa stort skrevet i de tre følgende Døgn, kender jeg Preusserne ret.

Hør, ved du hvad, dersom jeg maatte ønske noget nu, saa skulde det ikke være Alverdens Rigdomme, men ligervis som Holbergs Henrik, at der

maatte staa Ild udi Enden — ikke paa Pernille, men paa Preusserne, saa de i en Hast kunde komme ud af Slesvig og vi bag efter dem til Danevirke. — Jeg tror, vi kunde en hel Del bedre holde ud nu, end den Gang, vi sidst var der. Om det er for at opfylde dette mit fromme Ønske, at Kompagniet skal have Brandraketter med i Morgen (!) eller maaske for at skyde Dybbøl i Brand, skal jeg lade være usagt, men der siges i alt Fald, at 40 af disse Tingester skal uddeles blandt Underofficererne.

Om 3 Dage kommer vi forhaabentlig tilbage til vort gamle Kvarter, saa skal jeg skrive igen. — Alle Underofficererne i »den blaa« er saa ivrige til at synge, saa det er en Fornøjelse. — Vil du sende os »Slumrer sødt i Slesvigs Jord« og »Snart er Natten svunden« for fire Mandsstemmer; det er tø af de Kvartetter, jeg elsker højest.

Uddeling af Uldtøj og Støvler. — Samliv med Officererne. —
Paa Feltvagt under aaben Himmel.

Paa Vagt i Dybbøl, 20nde Februar, Nat.

an ved, hvad man har, men man ved ikke, hvad man faar«, sagde en af de nu sødeligt sovende Kammerater til mig, da han saa, jeg tog Papir frem for at skrive, mens de sov; men jeg svarede ham det samme tilbage i en anden Mening og tog fat paa mit Skriveri. Sagen er nemlig den, at vi ifølge en Meddelelse til Brigaden kan vente et Overfald en af de første Nætter; men jeg tror nu slet ikke derpaa, thi hvad Fornøjelse skulde vel Fjenden have af en Parforcejagt paa det stakkels Par Mand, som vi er, her fra og op i Skanserne. Ja, kom de, saa kunde det se galt nok ud for os, da vi har en Retræte paa $\frac{1}{2}$ Mil, men som sagt — de kommer sikkert ikke. Det hele er maaske kommet af, at hans Herlighed, General Wrangel, skal have ytret, at han vil spise Frokost i Morgen, Søndag, i Sønderborg; saa er det da ogsaa paa høje Tid, at han begynder Angrebet Lørdag Nat, for det vil tage ham lidt Tid at komme forbi de for menneskelige Øjne uindtagelige 10 Skanser paa Dybbølberget, der med 100 Kanoner behersker det ved Hegnenes Sløjfning aldeles aabne Terræn foran. Ifald han skulde komme, haaber jeg, at vi skal forsyne ham saa

godt med »varme Boller« til Frokosten, at han ikke skal ønske sig mere for det første.

Hvor var det ellers, vi slap? Det var nok i Hans Bechers dejlige Seng. Ja, der var godt at være og drøjt at komme op af. Men omsider, henimod Middag den 11te Februar, kom vi da op og gik først hen og blev fotograferede som Jenser alle tre; derefter kørte han os til vore respektive Kvarterer, Augustenborg og Sebbeløv. Den sidst nævnte er en lille Landsby, hvor hele vort Regiment er blevet indkvarteret, daarligt nok: 100 Mand i hver Gaard, men Mølsted havde som en dygtig Fourerskytte reddet en lille Stue hos merbemeldte gamle, prægtige Vaskerkone; den delte han med Jungersen og mig, og vi havde det ganske udmærket i de 8 Dage, vi blev der.

Dette var saa meget heldigere, som jeg straks ved min Ankomst blev modtaget med den højst behagelige Efterretning, at der laa en stor Kasse, samt en Sæk med Ulidtøj og flere mindre Pakker til mig i Stabskvarteret. Fluks spændte Mølsted og jeg os for en lille Slæde og fik alt hentet — et ordentligt Læs, kan du tro. Hvilken Fryd først at udpakke den store Kasse med alle Herlighederne fra Svendborg, St. Jørgens, Ollerup og Pilegaard! Der medfulgte en Katalog, som jeg vil sende dig, for at du kan se, hvilke storartede Dimensioner de kære Menneskers Godhed mod os har antaget. Det kan nok være, at vi alle, baade Menige og Officerer, spiste Julekage, Svesker, Pebernødder, Rosiner og Mandler, drak Chokolade og Mjød og nød mange andre Herligheder! Alle, der besøgte os, fik deres Part, og alle fik vi ondt i Maven ligesom i Juledagene, men dog ikke i nogen høj Grad. Det var en mageløs Svir ovenpaa den lange Faste. Ja, du kan rigtignok tro, at vi kan nyde Livet »mellem Slagene«, især naar vi har saadanne gode Sager.

Saa blev den store Sæk med 80 Par Sokker og Skafter og 30 Par Muffediser, alt fra Schneekloths Skole, aabnet, og du kan være vis paa, at alt dette, tilligemed de Brystduge og Mavebælter, der fandtes i Kassen, kom tilpas, thi ved det hurtige Opbrud fra Danevirke havde mange mistet deres Tøj, der var i Vask, og ved den lange Retræte var mange af Soldaterne næsten blevet barbenede. Da man derfor hørte, at jeg havde etableret

en Butik, hvor alt solgtes gratis, blev den formelig bestormet, saa jeg maatte skrive med Kridt paa Døren: »Kun fra 2—3 uddeles Uldtøj«, og i den Time blev Stuen fyldt og tømt mange Gange.

Hvor det var en Fornøjelse for mig at uddele Tøjet, se deres Glæde derover og modtage deres hjertelige Tak og Hilsen til Giverne!

Et Par Dage efter fik Kaptajnen og Løjtnant Bokkenheuser ogsaa sendt store Pakker med Uldtøj, men da var Nøden for en stor Del afhjulpen; af det, der blev sendt til mig, var der, det tør jeg nok sige, ikke eet Stykke, der ikke kom, som det var kaldet. Ogsaa mit gamle Kompagni fik sin Del.

Blandt de andre Pakker var der især en ganske fortrinlig fra teologisk Forening med 23 Par Støvlesaaler, en mageløs Ide, udført til en saare belejlig Tid, da mange gik med hullede Støvler, og Læder ikke var til at opdrive for Penge. Jeg kunde ønske den kære Forenings Medlemmer, at de havde set de henrykte Ansigter, hvori Ordene »Tørre Fødder! — Nye Saaler! — Og det for ingenting!« tydeligt stod at læse med straalende Bogstaver.

En fjerde Pakke fra Randers beholdt jeg det meste af selv, da de to dejlige, nye, danebrogsfarvede Uldtrøjer var alt for fristende for mig, og et Par Kammerater havde stor Trang til mine gamle Trøjer. Den ene af de nye Trøjer blev imidlertid, skammeligt nok, »reddet« af en eller anden Filur, skønt alt »Redderi« ifølge en Regimentsbefaling er strengeligt forbudt og straffes som Tyveri, fordi det havde taget saa stor Overhaand paa Retræten. Den gik i Vasken, ja — men ikke ud af Vasken, thi den gamle Vaskerkone lod i god Tro hver tage sit; saa tog en mit, og saa blev der intet tilbage til mig uden en rædsom gammel Las.

For øvrigt er at melde om Opholdet i Sebbeløv, at vi har levet meget sammen med Officererne, der har gjort os den Ære at glæde os med et talrigt og hyppigt Besøg i vor lille, gemytlige Beværtning. Næsten hver Aften har vi faaet os en lille, højst uskyldig Feltl'hombre den første Del af Aftenen og helliget den sidste Del til Polyhymnias Dyrkelse ved at indstudere Sange i den fornøjelige, lærvillige »blaa«, hvoraf alle 16 Medlemmer nu ved flere velvillige Forsendinger er forsynede med Bojesens »blaa Vise-

bog«. Vi kan nu nogenlunde ordentligt: »Herlige Skov«, »Natten er saa stille«, »Drick ur dit glas«, »Modersmaalet« og »Bøn for Danmark« samt en Mængde Fædrelandssange. Det er en stor Fornøjelse for Jungersen og mig at være sammen med disse rare, gemytlige Mennesker, der virkelig er saare taknemmelige at arbejde sammen med. Stundom gaar vi to »af By«, som det hedder paa Fyn, for at besøge andre Kompagnier; en Dag var vi hos 6te Kompagnis Officerer og blev fint trakterede med Lagkage og kandiserede Frugter; en anden Dag hos en Kammerat, der bor sammen med en Underofficer, som bestræber sig for at tale som en Bog. Jeg havde — jeg lakde i Sengen — vi vare osv. Denne Korrekthed — eller Ukorrekthed — skriver sig nok fra, at han studerer paa at blive Officer i denne Krig. — En Aften var vi oppe at besøge Officererne af 2det Kompagni: Premierløjtnant Bruun, Løjtnanterne Voldby og Helms og Doktor Videbeck. Jeg blev her ganske indtaget i Voldby, maaske for en Del, fordi han er meget musikalsk, synger smukt og ønskede at være ved vort Kompagni for at kunne synge med i »den blaa«. Vi sad et Par Timer i Mørke, og han og jeg sang næsten alle Weyses Sange tostemmigt; til sidst slog vi over i alle mulige Operaer, Beethovenske Sonater og Symfonier, indtil der ikke var Stemme skabt i nogen af os. Det var meget morsomt en Gang igen at synge sammen med et rigtig grundmusikalsk Menneske, men jeg blev til sidst halvt melankolsk og helt længselsfuld efter det kgl. Teater, Musikforeningens Koncerter og de hyggelige Lørdagssymfonier i Tivoli. Da vi Kl. 8 tændte Lys, var det morsomt at se hver af Selskabet sidde eller ligge hensunken i sin drømmende Stilling. Voldby og jeg var landede paa Bordet, hvor vi laa, saa lange vi var; en sad helt bagover paa Stolen, en anden dybt nede i Sofaen med Benene i Vejret, et Par med Hovedet paa Bordet. Ja, Musik — selv udført saa mangelfuldt som her — er noget forunderlig betagende, maaske netop fordi hver har Lov at drømme sit derved.

Saa drog vi paa Forpost i Mulm og Mørke den 19de om Morgenen, og her er vi.

Paa Feltvagt under aaben Himmel paa den anden Side Dybbøl, 21nde Februar 1864.

Jeg vil kun tilføje et Par Ord, for at du ikke skal blive bange og tro, at Hr. Wrangel har spist os til Frokost. Nej, Natten forløb saamænd nok saa fredeligt, og vi sov udmærket i Halmen til Kl. 7; saa fik vi os en Kop god, varm Kaffe og en Beskøjt. Folkene var rigtignok flygtede fra den Gaard, hvor vi opholdt os, men der var i Stedet for dem, til stor For-

del for os Soldater, en Mand, der solgte Brændevin af en vældig Dunk, og en Kone, der skænkede Kaffe.

Saa trak Regimentet ud paa den egentlige Forpost. Det er just ingen behagelig Tjeneste, ikke blot, fordi det er meget koldt at ligge et helt Døgn under aaben Himmel — du kan vist spore Virkningen deraf i mine rystende Kragetæer — men især, fordi Preusserne hver Dag skyder paa Vedetterne. —

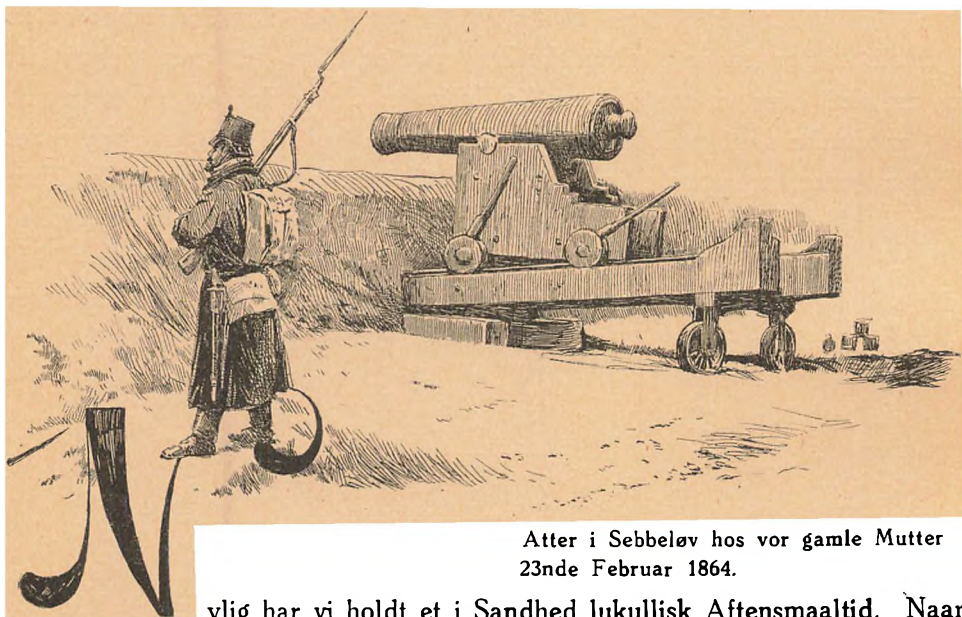
For $\frac{1}{2}$ Time siden bragte de en saaret fra 2det Kompagni hertil, og af og til høres der Skud. Vort Kompagni har dog denne Gang faaet den letteste Tjeneste; vi danner et Slags Mellempiket og udsætter Mellempiket eller andre Vedetter ud ad Chausseen gennem Bøffelkobbøl Skov til at danne Forbindelse mellem vore yderste Poster, der staar paa den anden Side af Skoven, og Hovedposten i Dybbøl, som 22nde Regiment har i Dag. Vi ligger her ret gemytligt placerede i Halm bag et Gærde, omkring en svagt brændende Ild, der holdes ved lige ved, at vi af og til »redder« et vaadt Favnestykke fra den nærliggende Gaard. Jungersen og jeg har fundet den allerbedste Plads; vi har jæv-

ligt Besøg saavel af vore egne som af 5te Kompagnis Officerer, der ligger i næste Mark og morer sig med at slaa Katten af Tønden og koge Kaffe.

Efter at have holdt Frokost med røget Flæsk, Brændevin, Beskøjter og — Madeira! (fra den store Svendborgerkasse) har vi skiftevis forelæst for vore nærmeste Naboer et temmelig overgivent Digt af Chr. Winther og en køn lille sjællandsk Historie af Anton Nielsen; den blev tit afbrudt af en hjertelig Latter fra de sjællandske Kammerater. Ja, det lader virkelig til, at det skal blive en meget gemytlig Feltvagt; Solen skinner saa varmt, at jeg er ganske stegt paa den venstre Kind. Vi har jo rigtignok ikke naaet Enden endnu, og maaske er »det væste tilbage«, men nogen egentlig Fare tror jeg ikke der er, thi vi har jo Landevejen lige ved os, og skulde Tysken alt for mandstærk gaa paa i Nat, saa kan vi jo snart naa Skansen. — Nu skal Jungersen af Sted for at afskrive Brigadebefalingen, og han har lovet at tage mit Brev med. Bare du kan læse det! Farvel.

I Dybbølskanserne. — En æstetisk Nydelse. —
Forpostfægtning.

Atter i Sebbeløv hos vor gamle Mutter
23nde Februar 1864.

ylig har vi holdt et i Sandhed lukullisk Aftensmaaltid. Naar man kommer i Kvarter, lever man som Konger, takket være alle de herlige Forsendinger, gode Venner glæder os med.

Efter den splendide Souper skulde vi have en gemytlig L'hombre, krydret med Appelsiner, fine Cigarer og Konfekt. Vi trak Lod om, hvem der skulde være femte Hjul; Loddet traf Løjtnant Bokkenheuser, men et Blik paa hans Ansigt overbeviste mig om, at han var den af os, der satte mest Pris paa L'hombren. Jeg slog da to Fluer med eet Smæk, gav den højmodige, den galante Vært og — fik Tid til at skrive hjem, hvilket var det bedste af det hele, thi du kan tro, jeg maa passe paa som en Smed i denne Tid paa Grund af de mange Afbrydelser, Visitter, Alarmeringer, Parader af enhver Art osv.

Ja, er det dog ikke underligt, lille Moder! For et Par Dage siden.

fløjtede Kuglerne om Ørene paa os, slog ned for Fode og klaskede i Træer, Stengærder og Mure tæt ved en, og nu sidder man her saa hyggeligt, som om der herskede den dybeste Fred, ryger sin Cigar, spiller sin L'hombre og lader Vennernes gode Gaver smage sig ganske fortræffeligt. Saaledes er Feltlivet: Fryd dig ved Livet, mens du har det!

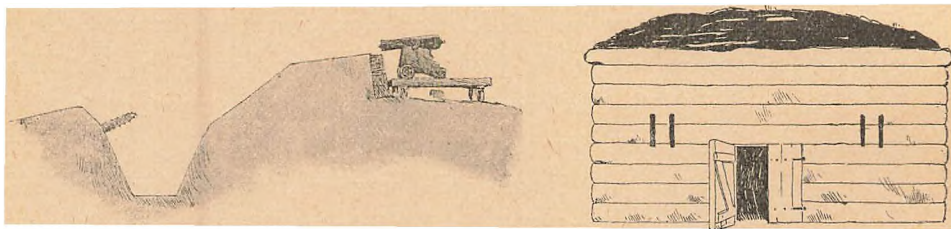
Jeg vil nu fortælle dig det hele, som det er gaaet til, siden jeg sidst forlod Als; noget har jeg jo rigtignok fortalt i mit Forpostbrev, men det var vist noget forvirret og ufuldstændigt. Jeg kan ellers se, at jeg maa have skrevet en ordentlig Portion, for min Myndé af Blyant er ligervis som Münchhausens blevet til en komplet Grævlingehund, og jeg har endda to Genrebilleder, som jeg ikke kan faa Tid til at udføre: »Smedefamilien i Lehmsick« og »Gamle Mutter i Sebbeløv«; dem maa jeg nok stryge.

Vort Haab om at blive her til Mandag den 22nde og derpaa 3 Dage i Sønderborg glippede; vi maatte i Mulm og Mørke bryde op den 19de. De fem Fjerdingsvej til Sønderborg gik godt, thi da Jungersen og jeg begyndte at nynne saa smaat, havde vi snart den trofaste »blaa« samlet om os, og nu gik det lystigt hele Vejen med Terzetter, Fædrelandssange, Marcher og Galopper med Bas og Pibe og det hele, et ikke daarligt Surrogat for den Regimentsmusik, som man i Fredstid hører nok af, men, forunderligt nok, aldeles ikke hører noget til her, hvor den virkelig tit kunde stive de trætte Ben af og oplive de kuglerædte Gemytter.

Saa gik vi gennem Sønderborg over Pontonbroen op til Skanserne. — Nu maa du vide, at Forposttjenesten, saa vidt jeg har kunnet forstaa, er indrettet saaledes: 3 Regimenter ad Gangen udfører denne Tjeneste; Nr. 1 er Skansevagt, Nr. 2 er Piket i Dybbøl By, bestemt til at optage de retirerende, og Nr. 3 er den egentlige Forpost, der atter er saaledes indrettet, at 4 Kompagnier danner den yderste Feltvagt med Vedetter lige fra Broager-Bugt til Alssund, Patrouiller osv., medens de andre 4 Kompagnier ligger lidt længere inde og udgør Mellempikettet med Vedetter, der danner Forbindelsen mellem den yderste Feltvagt og det egentlige Piket. Naar et Regiment har gennemgaaet disse forskellige Trin, kommer det 6 Dage i Kvarter paa Landet, derpaa 3 Dage i Sønderborg, og saa begynder Turen forfra igen. Saaledes tror jeg nok, at det foreløbig er indrettet.

Vi fik Skansevagten først, og den gaar saaledes til: hvert Kompagni har sin Skanse at bevogte og i fornødent Fald at forsvare; men da et halvt Kompagni er tilstrækkeligt til at gøre Vagt, skifter man saaledes, at et Halvkompani i 4 Timer ligger nede i en Gaard, derpaa i 4 Timer staar paa Post i Skansen osv.

For min Delings Vedkommende blev Logiet en Faaresti, kun ved nogle Tremmer adskilt fra vore firbenede, skikkelige, brægende Naboer, der i Anledning af vor Ankomst var blevet tæt sammenpakkede i Nabostien. Her fik jeg en Hilsen fra Svendborg gennem en af Kammeraterne, og jeg fik derved Lyst til at skrive til alle mine fynske Venner, hvorved de første 4

Timer i Faarestien gik som en Røg. Senere frøs vi ganske nedersachsisk, især om Natten, saa vi gerne kunde have skreget af Smerte, og kun enkelte af os fik om Morgenen en Skaal Kaffe uden Fløde, da Artilleristerne, som ligger i Barakkerne foran Skanserne, opsnappede og bortførte Kaffemanden; de fleste af os maatte aabne Maven med en Snaps og en Beskøjt.

Jeg vil nu give dig en lille Udsigt over Dybbølstillingen, som vi her fra Skanserne har en ganske udmærket Oversigt over.

Straks, naar man kommer over Pontonbroen ved Sønderborg, gaar Vejen temmelig stejlt op ad Dybbølbjergtet, der altsaa dækker Sønderborg fuldstændig for Kanonkugler, men ikke for Spidsgranater. Flere Smaaveje til begge Sider fører op til de forskellige Skanser, hvoraf der ialt er 10 med omtrent 100 Kanoner i hver, 16 i den største, Centrumskansen Nr. 6.

Lad os en Gang se paa saadan en Skanse, f. Eks. vor egen, Nr. 9; de ser alle omtrent ens ud. Yderst er en lille Skraaning (Glaciet), der til

Dels er bestemt til at skjule Palisaderne, spidse Pæle, der rager næsten vandret ind over Graven, for at Fjenden ikke skal komme op igen, naar han er sprungen ned i den dybe Grav, og som for en Del er forsynede med Søm, for at han kan blive hængende paa dem. — Ja, Hjertet kommer man til at rive en Smule ud af Brystet, naar man vil føre Krig. — Efter Palisaderne følger den ydre Skraaning, saa Gravbunden, den indre, meget glatte Skraaning, Brystværnet med Kronen, Ildlinjen, og hvad alt det Værkeri nu hedder, med Skydeskaar, Kanoner og Skansekurve — store Kurve med Sand, der kan modstaa Kuglerne, forhindre, at større Stykker af Volden skydes itu, og altsaa bevirke, at Skanserne lettere kan forbedres —, Skansebunden med sine Traverser, Jordvolde til Dækning mod Granater. Her staar Kanonkugler og Kardætsker; disse sidste er Jernblikrør, fyldte med et Hundrede smaa Kugler, som spredes, naar de udskydes, og paa ca. 300 Alens Afstand skal kunne komplet ødelægge en Kolonne; du husker dem jo nok fra Mysunde.

I Jordvolden findes Krudtmagasinet dybt nede i en bombefast Hvælving, og inderst, midt i Skansen, staar Blokhuset, Soldaternes sidste Tilflugtssted, hvor man tyr ind, naar Skansen er stormet. Ved sine alentykke Træmure med Jord ovenpaa skal det være et sikkert Værn mod Kuglerne, og gennem de smaa, smalle Ridser af Skydeskaar kan man endnu anrette en ganske antagelig Ødelæggelse paa den kun faa Alen bortfjernede Fjende; men den pinefuldeste Død venter ogsaa en, hvis det lykkes Fjenden at stikke det i Brand. Det maa vist ogsaa være utaaleligt at opholde sig derinde paa Grund af Krudtrøgen; jeg ved da nok, at jeg vil bede til Gud, at jeg aldrig maa blive nødt til at ty ind i et Blokhus. Men her i Dybbøl Skanser har det vist heller ingen Nød, at det skal komme saa vidt. Den lille, prægtige Løjtnant Bache fra Mysunde sagde, at Fjenden skal have ytret om at tage Skanserne der: »Nej, der er da ogsaa Grænser for det mulige«, og de var dog kun som et Muldvarpeskud mod Dybbøl Skanser.

Artilleristerne — og i Grunden vi alle — ønsker intet heller, end at Fjenden vil gaa paa; »saa skal vi ordentlig klø ham«, siger de og griner saa smørret ved det. Og, naar man kaster Blikket ud over det lave Terræn, der oven i Købet nærmest ved Skanserne er befriet fra alle Hegn og ikke til-

byder Fjenden Spor af Dækning, saa maa man i Sandhed give Artilleristerne Ret, at det — krigersk, om ikke humant talt — vilde være en sand Svir at »klø« Fjenden.

Rigtignok findes der en stor Skov ved Alssund, hvor Fjenden nok kunde smide nogle Tusinde ind, dersom han vilde slaa Bro over Sundet, hvad der mumles svært om; men saa har vi en Karl, der hedder »Rolf Krake«, han skal nok holde Fjenden i Skak. Han lader dem ganske roligt slaa Pontonbro over, og naar saa Broen er fuld af Preussere — buh! saa stanger han Broen midt over, og der ligger Ægypternes stolte Hær!

Saa er der ogsaa et højt Land, Broager, paa den anden Side Vemmingbund, men kyndige Folk siger, at vi baade fra Skanserne og fra Vandet kan demolere deres Kanoner. Summa Summarum: Dybbølstillingen er vist relativ uindtagelig og kan vist kun tages, naar man, som ved Sebastopol, ikke bryder sig om at ofre mange Tusind Mand derpaa.

Men een Ting er rigtignok meget slem; det er, at Forposterne staa saa langt borte, at Retræten til Skanserne nødvendigt maa koste meget Blod. Herpaa vil du inden dette Brevs Slutning faa det tydeligste Bevis.

Nu forlader vi Skansevagten, thi Afløsningen er kommen, og begiver os til Hovedpoststillingen i Dybbøl By, hvor hvert Kompagni faar to Gaarde at opholde sig i. Vor Deling faar en stor Stue med Halm og en Masse Tæpper, hvorfor vi straks, skønt det er midt paa Dagen, sætter os ned i Halmen med et Tæppe over os og placerer os i 2 Rækker mod hinanden, som om vi kørte i en uhyre stor Omnibus. Det er Vaabenmesterens Fødselsdag, og jeg sender ham i den Anledning et Glas Madeira og en ægte Havanna-cigar — som en god Veninde fra Vestindien har sendt mig en Del af, og som du kan tro gør Lykke blandt Officererne —, hvorudover han føler sig meget smigret; stakkels Mand, nu er han enten fangen eller skudt.

Siddende i denne Kæmpeomnibus og røgende af vore Piber, bliver flere af os indviklede i en — af Selskabets skraldende Latter afbrudt — Undersøgelse om Venskab, Kærlighed og Elskov med en halvstuderet Røver, der af de andre kaldes Urtekræmmer P., af sig selv Student P. Den ender med, at han læser flere Digte op, som han selv har lavet her ovre. De er ikke aldeles uefne, men forskruede i høj Grad; de bevæger sig vel meget i

Sjølunds Bøgeskove og rosenrøde Aftenskyer. Mennesket er vistnok ikke uden Talent, men lidt forrykt, hvad han ogsaa villigt indrømmer, blot at Ordet udtales: forrykket: ekscentrisk, som jo alle store Aander er. Han har sin Kærestes Portræt i Brevtasken og præsenterer mig det med en sødladen Stemme: »Her ser De min søde, yndige, elskede Laura«. Min Sidemand, en lidt forsoren Smed fra København, viser mig i det samme sin Kones Fotografi med de Ord: »Der skal De se, Bredsdorff, saadan ser Kællingen ud!« Jeg tør holde adskilligt paa, at »Kællingen« har en bedre Mand, end »den søde Laura« faar.

Denne æstetiske Nydelse, der i Forbindelse med Disputen i høj Grad har forkortet os Eftermiddagen, afbrydes ved, at vi skal have Naturalforplejning, et Budskab, der udøver en elektriserende Virkning. Af Kødet faar vi en ganske dejlig Suppe, men Beskøjterne og det røgede Flæsk sagde mig nok, at der var Ugler i Mosen, skønt jeg rigtignok ikke havde drømt om, at der var den Masse Kugler i Mosen, som der næste Dag viste sig at være.

Søndag Morgen den 21nde Februar trak vi paa den egentlige Forpost ved Bøffelkobbøl Skov, $\frac{1}{2}$ Fjerdingvej fra Dybbøl. 2det Kompagni, Premierløjtnant Bruun, Løjtnanterne Voldby og Helms, havde Feltvagten uden for Skoven, men da de var for faa Folk, fik de vor 3dje Deling med. 7ende Kompagni, Premierløjtnant Ahlmann, dannede venstre Fløj ud mod Bugten Vemmingbund, 5te og 1ste Kompagni Piket bag Skoven.

Det var nu 1ste Bataillon af vort Regiment. Paa højre Fløj stod, regnet fra venstre: 6te Kompagni (Kellner), 8nde Kompagni (Benzon), 4de Kompagni (Andersen), og som Piket i Ragebøl 3dje Kompagni (Nielsen).

Dagen gik meget behageligt med Oplæsning, Whist og L'hombre med Løjtnant Skovgaard og Korporal Gerlach paa et omvendt Skæppemaal, item med en Pande med stegt Flæsk og Kartoffler, Kaffe og Te, som G. Tid efter anden kappede til os. Hvem af os tænkte vel i denne Munterhed paa, hvor alvorlig næste Dag skulde blive?

Da det begyndte at mørknes, blev der givet Befaling til, at 5te og 1ste Kompagni skiftevis skulde staa en Time under Gevær, hvilket paa Grund af det stærke Snevejr og derved, at man idelig skulde op, naar man vel var falden i Søvn i Halmen, blev højst pinagtigt i Længden. Humør var der

dog alligevel i Jenserne, thi da en af dem vaagnede henimod Morgenstunden og saa sig helt tilsneet, raabte han, stivfrossen som han var: »Halløj! vi har nok faaet rene Lagner paa Sengen i Dag!« en ikke daarlig Vittighed, da de fleste af os ikke havde set et Lagen, endsige da et rent Lagen, for vore Øjne, siden vi forlod København.

Hele Natten igennem blev der afsendt Snigpatrouiller, et Pokkers grimt Stykke Arbejde, da man skal liste sig helt hen til Fjenden og undersøge hans Stilling, hvorved man let bliver skudt eller nappet. Det blev dog ingen i Nat.

.Men da det netop var blevet lyst, Klokken kunde vel være omtrent 7, raabtes der pludselig: »Til Gevær!« og næppe havde vi gnedet Søvnen af Øjnene og taget Geværerne, før Kuglerne peb os om Ørene baade fra Siden

og bagfra. Hurtigt løb 1ste Deling over Landevejen for at tage Stilling bag Gærdet, men blev der modtaget af en saa voldsom Salve, at den over Hals og Hoved vendte om, og begge Kompagnier maatte nu i Hast retirere ned over Markerne og en stor Mose for at naa Reserven i Dybbøl By.

Det var en forfærdelig Tur: i fuldt Løb over Grøfter og Gærder, med Opakning og de af Sneen tunge Kapper og med en stadig Regn af Kugler efter os; men det var ikke til at

tænke paa at tage Stilling før i Dybbøl, da Fjenden endog var betydelig foran os paa venstre Fløj. Især over Mosen var det uhyggeligt; disse Kugler var ligesom en Flok pibende og hylende Djævla, der var sendte efter os. De fleste af os styrtede et Par Gange, og adskillige saa vi ikke mere til; de blev enten skudte, saarede eller fangne.

Da vi nærmede os Dybbøl By, kunde de fleste kun gaa i Fodgang; mange kastede sig af Udmattelse bag et Hegn, og jeg gav ogsaa et Øjeblik efter for Udmattelsen og laa og gispede, men kun et Øjeblik, thi da jeg saa mig omgiven af Mennesker af mere end tvivlsomt Mod, mærkede jeg, at jeg var kommet i slet Selskab, sprang hurtigt op for ikke at blive taget til Fange og naaede snart de andre.

I Dybbøl By smældede Kuglerne paa Stengærder, Mure og Træer tæt ved os, men forunderligt nok blev kun faa ramte. En Underkorporal — jeg skammer mig næsten ved at sige, at han var et af de bedste Ben i »den blaa« — løb ind for at skjule sig i en Lade og vilde ikke komme ud, skønt en Kammerat slog ham med Kolben. Kommer han nogen Sinde tilbage, er han da sikker paa Degradation.

Her i Dybbøl By stod de gamle »Blaamænd« og »Forglemmigejer« af 22. Regiment — saaledes kaldte formedelst deres lyseblaa Kapper — for at optage os, og vi gjorde nu Holdt for at blive samlede og modtage Fjenden bag Hegnene. Vi laa længe — vist en Time — og ventede paa ham, og en Mængde af de vel bekendte Kugler med langtrukken Piben for forbi os, men det var »vilde« Kugler, og jeg saa ikke een blive saaret af dem.

Endelig fik vi Ordre til at gaa tilbage til Skanserne, da der blev blæst »Retirer« paa Fløjene, og vi blev opstillede i Kompagnikolonner ved Landevejen, nogenlunde, dog ikke ganske, i Sikkerhed, hvorom straks skal fortælles.

Fjenden maa have kunnet se os, thi der for mange Kugler tæt over vore Hoveder, og Løjtnant Hansen lod os derfor falde paa Knæ. Et Øjeblik derefter hører jeg et svært Plask bag mig, som naar en Kugle svupper ind i Kødet. Jeg vender mig om og hører min Rodekammerat med bøjet Hoved og mat Stemme, som om han var Døden nær, sige: »Aa, der fik jeg mit!« Denne Gang slap han dog med Skrækken og med et stærkt Slag og Ophovning paa den ene Skulder. Kuglen havde nemlig slaaet mod Tornysterremmen, men var den kommen nogle Sekunder tidligere, imens vi stod op, var den utvivlsomt gaaet ind i Brystet baade paa ham og mig. Det gjorde et forunderligt Indtryk paa os alle, men vistnok mest paa mig, thi det er nu anden Gang under Krigen, jeg saa øjensynligt har faaet Troen i Hænde paa, at der er en, som vaager over os.

Endnu i nogen Tid hørte vi heftig Skydning paa højre Fløj, men en Snes dundrende Kanonskud fra Skanserne bragte de preussiske Kolonner til at vige og tilvejebragte derved Tavshed. Kl. 11 var alt forbi.

Men hvorledes var det nu gaaet paa de andre Steder, og hvorledes var hele denne Overrumpling mulig? To uheldige Omstændigheder var Aarsagen dertil, efter hvad jeg senere har faaet ud ved Samtale med Officerer og Menige: 1) det, at vore Vedetter for at holde Skoven besat maatte staa i stump Vinkel i Stedet for i en ret Linje, hvorved Fjenden, naar han trængte stærkt ind paa venstre Fløj, let kunde falde de øvrige i Flanken og afskære Feltvagten; dernæst 2) at et Par af vore gamle Forstærkningsmænd om Aftenen løb over til Fjenden og røbede vor Stilling. Derfor skete hans Angreb vel netop saaledes. Fra Broager trængte Preusserne, der uden Bepakning var kørte lige til deres Forposter, rask og muntert frem mod 7ende Kompagni, kastede dette og tog 2det Kompagnis Feltvagt samt vor 3dje Deling til Fange eller skød dem, vi ved det ikke endnu. Derpaa gik de videre og var, da det stærke Snefog dæmpede Lyden af Skudene, saa pludselig paa Siden og foran os, at Oberstløjtnant Hirsch hørte Kuglerne fløjte om sig, idet han svang sig paa Hesten, og han var dog den første, der fik Meldingen — ja, saa nær var de os paa Livet, at Løjtnant Bokkenheuser, der havde været inde i Huset og ikke hørt Skydningen, løb ud af den ene Dør og undkom, medens Preusserne fangede en Underofficer, der vilde ud af den anden Dør, som vendte mod Fjenden, og vor Overlæge kom slemt i Vinden, thi han maatte løbe i Grøften med dukket Hoved, saa stærkt som hans trinde Korpus vilde tillade det.

Det har i det hele været en uheldig Affære og uden Ære, om end ikke uhæderlig for 18de Regiment; jeg tror, ingen af os er sig selv bevidst at have gjort noget, han behøver at skamme sig ved, naar man undtager dem, der krøb i Skjul, og dog ønsker vi vist alle: gid der snart maatte komme et ordentligt Slag, hvor vi kunde faa Lov til at gaa frem; blot ikke denne evindelige Retireren, der jo til sidst maa ødelægge alt Mod og al Selvtillid.

Naar jeg siger, at denne Dag var uden Ære for 18de Regiment, maa jeg dog undtage enkelte, først og fremmest 7ende Kompagni under Premierløjtnant Ahlmann, som du kender fra mit sidste Brev. Da han var

kastet tilbage, besatte han med sit Kompagni Avnbjærg og satte sig længe til Modværge mod de mange Gange overlegne Preussere. Løjtnanterne Schougaard og Jørgensen af 5te Kompagni blev tilligemed Korporal Gerlach og støttede 7ende Kompagni. Om Korporal Gerlach fortælles der, at han havde stor Vanskelighed ved at holde sig paa Bakken (Avnbjærg) og endnu større ved at komme tilbage, hvilket han indsaar var nødvendigt, da to preussiske Kolonner ilede deres Kammerater til Undsætning. Han gjorde derfor sin Deling det Forslag: »Hvad mener I, Folk, om vi springer over Gærdet og gaar løs paa dem med vore Bajonetter! Saa tror Preusserne, at vi er mange flere«. De fleste var ogsaa villige til at følge ham; men da Kolonnerne hurtigt kom nærmere, bestemte han sig om. I et Nu gav han dem en hel Salve, og som et Lyn løb han med Delingen tilbage til det nærmeste Gærde, som han naaede, inden Preusserne endnu var komne sig af deres Forbavselse. Han havde opnaaet, hvad han vilde, at opholde Fjenden, for at denne ikke skulde falde de andre i Ryggen og fange dem. Jeg synes, at det at gøre ham til Sergeant og Danebrogsmænd er næsten for lidt for saadan en rask Daad.

Premierløjtnant Bruun af 2det Kompagni, der havde sit Kompagni opløst i Feltvagter hinsides Skoven, havde kun nogle faa Ordonnanser hos sig der, hvor han selv opholdt sig, ved Jørgen Finks Hus i den østlige Del af Skoven. Da han hørte de første Skud, vilde han ile til med sine Folk, men Skoven vrimlede da allerede af Fjender, hvorfor han sagde til Ordonnanserne: »Kom kun tilbage, Folk, der staar jo vort Piket henne paa Vejen«; men en Regn af Kugler fra det formentlige Piket overbeviste ham snart om hans Vildfarelse. Han søgte da uden om Fjenden, men fik et Skud lige i Hjertet, saa han døde paa Stedet. Det var den anden af mine Kolleger fra Schneekloths Skole, der faldt (Klubien ved Mysunde var den første). Hans Død har vakt megen Bedrøvelse her ved Regimentet, især hos Løjtnanterne Hansen og Voldby, hvilken sidste er meget nedtrykt, da B. var hans bedste Ven. Den unge, dygtige, smukke Officer! Ja, Døden rammer jo lige saa godt de smukke som de stygge, men man bliver uvilkaarligt mere greben af dens Magt, naar man ser den lægge Haand paa det af Mennesker beundrede.

I 6te Kompagni skal den unge Løjtnant Knudtzon have været rigtig flink; han, med 17 Mand, havde en Feltvagt til højre for os og stod lige over for Stenderupskoven, men uden at han i Begyndelsen blev angrebet, hvorfor han nøjedes med at følge Bevægelsen; men da Turen endelig kom til ham, gjorde han Holdt og sagde: »Nu har I hvilet jer, Folk, skal vi saa gaa paa dem igen? I ser, der er ingen andre til det«. Og saa stor er en tapper Førers Magt, at de alle var parate til at følge ham; men Fjendens Overmagt var for stor, paa Siderne retirerede man, saa maatte han ogsaa trække sig tilbage. Det er sikkert, at det er det vigtigste at have tapre Førere, der kan vinde Mandskabets Tillid; de skaber nødvendig tapre Soldater.

Det var en vidtløftig Beskrivelse af denne uheldige Dag, saaledes som jeg har set og opfattet den. For øvrigt takker vi jo Gud, at vi endnu maa faa Lov til at være sammen, vi, som fra Begyndelsen af har holdt sammen, men alle længes vi efter, at det snart maa komme til et ordentligt Slag (ikke Parforcejagt), hvor vi, ligesom ved Mysunde, kan komme til at maale vore Kræfter med Fjenden.

Nu er vi her paa Als og har det rigtig udmærket hos vor gamle Mutter, der laver os Middagsmad og koger Chokolade af al den Mængde, jeg har faaet sendt (7 Pd.). Jeg har i det hele taget faaet en Masse Sendinger til Gavn og Glæde for Kammeraterne og mig selv. Tak alle de kære Venner for deres mageløse Godhed mod os! En af Sendingerne, den 7ende og sidste Kasse, maa jeg dog omtale, den var fra Grevinde Holstein Holsteinborg, og vi maatte alle slaa Hænderne sammen, da vi aabnede den. Den indeholdt først et Lag vældige Klaser af de dejligste Konfektrosiner og Krakmandler, 1 Pd. fin Chokolade, 4 Pakker Chokoladepastiller, en Pakke mørkt Kandis, en Krukke tyrkiske Blommer, der havde vundet Præmie paa Udstillingen — nej, hvor Bokkenheusers Tænder løb i Vand, da han saa dem! — og en Kasse Havannacigarer, saa delikate, at Mølsted erklærer, at naar han blot maa faa een af dem ved Begyndelsen af en Fægtning, skal han blive i godt Humør og flink. Ja, kan de udrette det, uddeler jeg

---

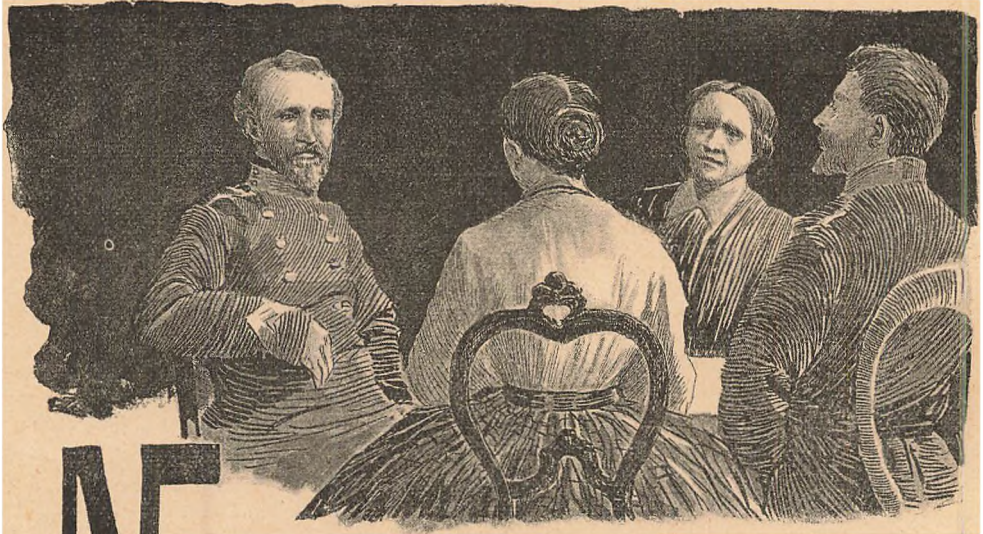
dem gerne alle sammen til Kompagniet paa næste Slagdag. — For Resten skal disse Delikatesser kun uddeles til Folk, som kan vurdere dem.

Skade, at Dagene under dette behagelige Ophold svinder paa en aldeles ubegribelig Maade! i Morgen, den 27nde, skal vi af Sted til Sønderborg og et Par Dage paa Skansearbejde, siges der.

Endnu blot en lille Historie til Slut: En af Kammeraterne skrev efter Retræten: »Kære Forældre! Jeg er meget træt; jeg har nu i 3 Dage været paa Retiraden«.

En Feltvagt paa Dybbøl Kirkegaard. — I Løbegraven. — Et Himmeltegn. — Paa Skansearbejde. — En Nat i Sønderborg Kirke. — Blind Alarm. — Skildring af Forposttjenesten. — General Wrangel og hans Kone.

Stolbro, den 7ende Marts, paa den anden Side af Augustenborg Fjord.

Nu er det længe siden, du har faaet andet end et meget kortfattet Brev fra mig; det blev kun afsendt for at lade dig vide, at jeg var i Live og i bedste Velgaaende. Men i Dag skal du faa Smæk for Skillingen. Postvæsenet skal ikke komme til at tjene saa meget som $\frac{1}{100}$ af et Kvintin ved mig, hvad det da for Resten sjældent gør, for mine Breve er jo i Almindelighed meget tykmavede.

Det første, vor gamle Mutter spurgte os om den 27nde Februar om Morgenen, var, hvordan vi havde haft det om Aftenen, og da vi svarede: »Udmærket«, sagde hun, idet hun slog Hænderne sammen: »Naa, Gud ske Tak da!« og hun tilføjede polisk: »Ja, det kund' æ nok tænke, nær di kom over til saadanne Stadspiger«. Vi havde nemlig været til Aften hos Kammerraad Fengers paa Augustenborg Lade-

gaard, og at saadan en civiliseret Aften med et smukt dækket, velbesat Bord, Damer til Bords, Musik og Sang og fornøjelig Samtale gør godt i Felten, det kan du nok tænke.

Da vi fortalte gamle Mutter, at vi skulde der igen den Dag til Middag, glædede hun sig ogsaa derover, men bemærkede: »De fær it møj o æ Lerken (De faar ikke meget paa Tallerkenen), men det, De fær, er godt«, hvilket viste sig at være en kun halv sand Spaadom, da vi bestandig har faaet baade rigelig og god Mad.

Efter Bordet stod vi lidt og saa paa 5te Kompagni, som blev præsenteret nede i Gaarden til Ære for de unge Damer; desværre maatte vi gaa snart for en kedelig Appels Skyld, der trak ud, til det blev mørkt. Det hele drejede sig mest om $\frac{1}{2}$ Bajer og noget Brændevin, som blev udskænket af Børskomiteen — de første Lavrbær, vi høstede for Mysundeaffæren.

Eftermiddagen fik vi altsaa spoleret, men vi havde en rar Aften hos Løjtnant Hansen, hvor vi, før vi trak paa Forpost, læste en Prædiken af en gammel, fortræffelig Bog, som H. havde reddet fra en Hylde. Titelbladet manglede desværre, saa jeg ved ikke, hvem Forfatteren er.

For at du kan faa et Begreb om Livet herovre, vil jeg beskrive dig disse 6 Forpostdage. Dermed vil vist nok det meste være sagt, af hvad der kan siges, thi jeg venter ingen synderlig Forandring heri for det første, med Undtagelse af en Storm af Fjenden, hvorefter der tales, og maaske et Udfald fra vor Side mod dem. Jeg har i mit stille Sind besluttet med Taalmodighed at oppebie, hvad godt Foraaret vil bringe os i sit Skød.

Man mumler jo rigtignok noget om Konference igen, men jeg vil haabe, at Regeringen ikke tænker paa saadant noget, før vi er mere masede og modløse end nu. Det er i det hele taget noget, jeg altid søger at gøre begribeligt for de efter den hjemlige Grød smægtende Jenser, at der ikke kan komme noget godt ud af saadant noget Vrøvl paa Papiret; det fører kun til, at vi snart igen skal vækkes op af vor søde Ro og ud og tære Kommisbrødet og de salte Ærter. Nej, lad os faa det hele afgjort, mens vi har Munderingen paa!

Altsaa, vi vadede den 28nde i den 6 Tommer tykke, hvide Vælling, som den af Tusinder af Vogne opkørte Landevej danner, til Sønderborg og

gik straks derfra ud paa den yderste Forpost, der nu er trukket tilbage i Højde med Dybbøl Kirke, medens Vedetterne staar som en sort Perlesnor midtvejs mellem den og Stenderup Skov.

2 Kompagnier af 18de og 2 af 3dje Regiment havde yderste Post, og vi fik Dybbøl Kirke og Kirkegaard til vor Skanse og Fæstning. Da vi trak derud, fik vi Ordre til, at de forreste af os skulde gaa i Kæde med Kolonne bagefter over Marker og Hegn, og vi troede da, at vi skulde lige ud og tage imod Fjenden, men det var nu bare saadan en Manøvre, som kaldes: at gaa med Sikringsdele.

Straks efter, at vi havde afløst den forrige Forpost, kom Majoren ridende og sagde: »I Morgen kan vi ganske sikkert vente dem, Folk! baade fordi det er Mandag, fordi det er Skuddag, og fordi det er 18de Regiment, der skal paa Forpost! (Fjenden skal nemlig have et godt Øje til »die schwarzen von Mysunde«, som de kalder os paa Grund af vore sorte Chakoter). I maa holde jer her i 2 Timer, saa skal I faa Lov at komme i Skanserne.«

Aa ja saamænd — Kirkegaarden saa slet ikke saa ringe ud, som Fæstning betragtet. Det temmelig høje Stengærde var belagt med Favnestykker, Tønder, Hjulbøre, kort sagt alt, hvad der kunde tjene til Dækning, og hist og her fandtes et lille Hul til at stikke en Bøsepipe ud af. De maatte komme temmelig mandstærke, hvis de over det flade Terræn skulde kunne tænke paa at storme vor improviserede Fæstning.

Det gjorde i Begyndelsen et underligt Indtryk at se de nedtrampede Grave, de dels forladte og øde, dels afbrændte Gaarde i Dybbøl og den lille, hyggelige Præstegaard lige neden for Kirkegaarden, med Kvist paa og med Vedbend op ad Muren, med Dueslaget midt i Gaarden, med de ituslaaede Ruder, tjenlige til Skydehuller, og de kappede Træer i Haven, der ikke maatte betage Udsigten til Fjenden, men derimod skulde være lige saa mange Smaafæstninger, een for hver Mand af vore, hvis Fjenden kom. Den skærende Kontrast mellem den velsignede Fred og Krigens Rædsler traadte saa klart frem her; men man faar heldigvis ikke lang Tid til at grublisere, thi man indeles til Vedet, Patrouille, Avertissementspost — to Mand oppe i Kirketaarnet — og Post for Gevær.

og man trækker paa sin Post, medens de øvrige faar streng Instruks om at blive bag Kirken, for at Fjenden ikke skal blive bekendt med vor Styrke og vor Svagheit.

Jeg slap denne Gang meget nemt med et Par Timers Post for Gevær; den blev nemlig trukket ind om Aftenen og Natten, saa jeg kunde gaa ind i Vaabehuset til Løjtnant Hansen, spise min Aftensmad og læse højt for ham.

Det var omtrent ved Middagstid, vi havde løst vore Forgængere af; i Førstningen mærkede vi ikke noget til Fjenden, men ud paa Eftermiddagen saas en stor Rekognosceringspatrouille paa ca. 100 Mand gaa fra Stenderup By til Skoven, og her gjorde de sig en Søndagsfornøjelse af at skyde paa os, og de var skam temmelig nærgaaende. Saaledes var Løjtnant Hansen og Jungersen et Øjeblik gaaet hen foran Taarnet for at se efter dem; øjeblikkelig klaskede der en Kugle mod Taarnet midt imellem dem. De gjorde saa med en lidt betænkelig Mine omkring og gik ind, men senere fandt de et lille fladt Stykke af Kuglen og delte det som deres lovlige Ejendom.

Lidt efter sad en Klynge Underofficerer i den aabne Portal foran Vaabehuset. Preusserne maa have haft gode Øjne, thi pludselig slog en Kugle ind i Muren midt imellem dem og i Højde med deres Bryst, lykkeligvis uden at saare en eneste. At Flokken spredtes som et Lyn, er en Selvfølge.

Vor Kaptajn og Forpostkommandøren, Ritmester Castenskjold, gik ned fra Taarnet hen over Kirkegaarden — huj! piber der en Kugle midt imellem dem, saa de virrede med Hovedet hver til sin Side, for det er nogle ubehagelige Bier, kan du tro.

Det var derfor med en egen Følelse, at jeg kort efter disse smaa Attentater løste Posten for Gevær af, men formodentlig har dog een Mand været dem for ringe et Maal, thi jeg mærkede intet.

Ordren for Natten lød paa, at vi alle skulde spadserere under Gevær foran Taarnet, langs med Muren, for at være parate i Tilfælde af en natlig Overrumpling; men at gøre dette i 13 Timer og i Snesjap er sandelig en haard Tur, og vi fik da ogsaa Lov til skiftevis at lægge os

lidt ned i den vaade Halm paa Kirkegaarden. Senere ud paa Natten havde jeg det godt, thi Løjtnant Hansen (som i Parentes bemærket er rigtig rar mod os ved enhver Lejlighed) gav mig Lov til at ligge inde i Vaabenhuset, og da mine pjaskvaade Fødder varmedes ved, at Jungersen lagde sig over dem, sov jeg godt et Par Timers Tid.

Morgenen kom (29nde Februar), og vi passede paa som Smede, ihu-

kommende Majorens Spaadom, men det ene Kvarter sneglede af Sted efter det andet; der kom ingen Fjende, og Kl. 10 blev vi afløste.

Det er sandt, lad mig ikke glemme, at vi paa denne Forpost havde den Glæde, at der kom en norsk frivillig, Sergeant Poulsen, til os, en rigtig Gut, sine 3 Alen høj omtrent. Han blev ansat ved vor Deling, o: 1ste Deling, thi nu er jeg kommen op blandt de store og befinder

mig oprigtigt talt bedre der end blandt de smaa i 4de Deling, skønt der er mange der, jeg holder af, f. Eks. Mølleren. Det forekommer mig, at Folkene i 4de Deling i Almindelighed er nogle smaa iltre Toppe, men maaske ogsaa som Regel noget bedre Soldater end de store, sindige i 1ste Deling, der er langsommere i Vendingen — dog naturligvis: ingen Regel uden Undtagelse.

Her har du et lille Billede oppe fra Lydhullet i Dybbøl Kirke. Man ser derfra Sattrup Kirke og By, besat af Fjenden, dernæst Marker og Mose-
drag, et stort Kær, en Bakke med 2 Vedetter og Kirkegaardsdiget, hvor Skildvagten staar.

Efter at vi var blevet afløste, havde hele Regimentet en stor Feltmanøvre tilbage til Skanserne, maaske for vore Synders Skyld den 22nde, og hele Staben holdt til Hest oppe paa en høj Bakke for at paase, at Retræten gik ordentligt til, da en vild Flugt i paakommende Tilfælde vist vilde foraarsage en stor Ulykke og stort Mandefald.

Først gik det gennem tætte Tjørnehegn, som gav os utallige Rifter i Hænder, Ansigt og Klæder, men jo ogsaa til Gengæld vil forhindre Fjenden fra at forfølge hurtigt. Saa kom vi til det aabne Terræn, hvor alle Hegn er sløjfede, for at alle Kuglerne fra Skanserne frit kan bestryge det, derpaa til et stort Uføre i Dalen med Ris, Træstammer, Halm o. s. v.; det har før været en ufremkommelig Mose. Endelig kom vi til Løbegravene mellem Skanserne, og angaaende dem lyder Ordren, at de skal holdes til det yderste, hvad vist heller ikke er saa vanskeligt, da de er saa brede, at to Mand kan staa og lade bag ved den paa Forhøjningen sigtende Skytte, og der altsaa kan vedligeholdes en uafbrudt Ild (se næste Side). Nødig vilde jeg være i Fjendens Sted, hvem et saadant varmt Bad er beredt!

Der siges, at Preusserne har stor Respekt for Dybbølstillingen; de skal have sagt, at de lagde Geværene, ifald de skulde gaa mod Skanserne — de vilde ikke slagtes som Faar. Ja, man siger endog, at de under Graad og Tænders Gnidsel forlader Flensborg for at drage paa Forpost ud mod »Düppeler-Schlachtbank«, og at alle Vogne bliver vendt mod Syd for at være beredte til Flugt, ifald vi gør Udfald. Skam skulde vi da faa, om vi ikke gør det!

Vi æltede fra Skanserne ned i en Gaard, hvor jeg akkurat fik Tid til at kaste mig i Halmen og lukke Øjnene, før vi igen maatte op i Skanserne for at øve os i at besætte Løbegravene. At staa der i Moradset og fryse som en Hund en Times Tid for atter at vende tilbage med uforrettet Sag, er kun Smaating, men bidrager just ikke til at bringe en i det bedste Humør. Alt andet kan man

finde sig i, men at spille Tiden til ingen tænkelig Nytte, det tager paa Kræfterne.

For Resten fik vi da at vide, at vor Plads i Tilfælde af en Storm ikke bliver den misundelsesværdigste, idet vort Kompagni skal besætte den næstyderste Løbegrav paa vor venstre Fløj. Den ligger op ad en Skraaning og kan, saavidt jeg kan skønne, med temmelig stor Lethed bestryges fra det riflede Batteri, som Fjenden har anlagt paa Broager Land, saa langt borte, at man ikke kan opdage det med blotte Øjne. Det forbistrede Broager! det er en Torn i Øjet paa os alle. Gid vi blot kunde gøre et rask Udfald, afskære de 5000, som skal findes der, og besætte de høje Bakker.

Den Nat havde vi det ellers godt, thi efter at have spist en god,

varm Suppe og hentet vore Tornystre, som Forposterne havde faaet Lov til at lægge fra sig, sov vi i Halmen saa fast og godt, at ikke en eneste af os vaagnede, før vi hørte Kaptajnen med næsten grædefærdig Røst sige: »Her sover Officerer, Underofficerer og hele Mandskabet, og Kl. er 6; hvad skal det blive til? Jeg tror, I er gale alle sammen!« — Naa, vi skulde først stille Kl. 7, saa det havde da egentlig ingen Nød.

Hvad det angaar at lægge Tornystrene fra sig, saa synes jeg nok, det er en tvivlsom Fordel for Folk, der som vi er forudbestemte til at retirere, thi løber man end lettere uden dette, saa gør det dog den Nytte, at det ikke saa sjældent opfanger en forløben Kugle. der vilde være højst krænkende for ens indvendige Dele; men hvis det er Meningen, at vi skal gaa frem, ja, saa er det en herlig Ting at være fri for Tornystret.

Jeg havde nær glemt at fortælle noget. Da vi om Aftenen i Mulm og Mørke ravede over Marker og Gærder for at hente Tornystrene, og snart en, snart en anden plumpede i et dybt Vandhul, saa vi pludselig et underligt Lys paa Himlen; det gik rundt i lange Straaler som Vejr-

møllevinger. Mine Sidemænd blev helt underlig til Mode og mente, det var et »Himmeltegn«; men da vi kom nærmere, saa vi, at det var et umaadelig stærkt Lys — elektrisk formodentlig — som udgik fra et af Skibene i Sundet, og som skal kunne oplyse Terrænet i 4 Mils Afstand og forvandle den kulsorte Nat til den klareste Dag. Jeg har heller aldrig før set en saa stærk Belysning og saa skarpe Skygger, som da dette flere Gange rettedes paa os og de omliggende Huse. Det skal være bestemt til at bruges i Skanserne, ifald Angrebet sker om Natten, og er vist langt at foretrække for Faldskærmsraketter, af den Grund, at det oplyser alt, hvad der er foran, men intet bagved.

Den 1ste Marts skulde vi paa Arbejde i Skanserne, og vi glædede os gensidig til at se hverandre traktere Hakke og Spade. Det blev der dog ikke noget af for mit Vedkommende, thi jeg blev tilligemed 19 andre kommanderet til at skille et Bjerg af Harver fra hverandre og lægge dem 2 og 2 indgribende i hinanden i Buer uden om to Skanser, kun med saa stor en Aabning imellem, at en Kolonne kunde gøre et Udfald. Det var et let Arbejde, men man maatte rigtignok passe paa, at man ikke tabte Balancen og gik bagover, thi saa vilde man ufejlbarlig blive spiddet paa de af velmenende Smedehænder som Syle tilspidsede Pigge. Jeg slap da med at faa een gennem en af mine Støvler. I Grunden var det ogsaa et uhyggeligt Stykke Arbejde, naar man kom til at tænke paa den stærkt beskytde fjendtlige Kolonne, der stormer i Løb op mod Skansen og ikke kan give sig Tid til at rive denne Vold i Stykker. De fleste maa da falde og blive spiddede paa denne frygtelige Tjørnehæk, og Resten kan kun storme videre over de faldne Kammerater. Heldigvis tænkte jeg mere paa det yndige Foraarsvejr og Lærkesangen, og hvad de andre angik, da var de synligt i deres Element ved Omgangen med disse landlige Redskaber.

Vi var færdige i Løbet af et Par Timer, men da Arbejdet formodentlig skulde forslaa til hele Dagen, kom først en Ingeniør og senere en Løjtnant og gjorde Vrøvl, saa vi maatte lægge Rækkerne om 3 Gange. Det blev mig dog for meget, og saa stak jeg ubemærket af, hen til nogle Løjtnanter; der spiste jeg Frokost og morede mig

kosteligt over en lille Gedebuk, der paa den pudsigste Maade sprang omkring med en lille, sort Hund, lod sig jage af den, men gjorde pludselig omkring og satte Hornene mod Hunden, saa denne med et Spring og et højt Bjæf for langt tilbage. Gid vi ogsaa kunde give Fjenden et Stød med Hornene, naar han render mod Dybbøl Skanser!

Skade, at jeg ikke er Maler, det maa jeg stadig udbryde, thi her er en saadan Rigdom af Motiver for en Landskabs- og Genremaler, som vist ikke mange Steder.

Du kan tro, at Arbejdet gaar med Liv og Lyst, og det er en Fornøjelse at se, hvorledes Stillingen vinder i Styrke, ja, jeg haaber, i Uindtagelighed, for hver Gang vi kommer der. —

Denne Nat skulde Regimentet ligge i Sønderborg Kirke; det anses for nødvendigt, indtil Barakkerne bliver færdige. Jeg gik derhen for at se, hvorledes der saa ud i Kirken, men det var

næsten for galt. Hele Kirken over var der fuldt af Halm; rundt omkring sad snorkende, leende og spisende Klynger, endog paa Altertrinnene; Hvedebrødsconer og Kaffeskænkere drev deres Handel nok saa gemytligt. Stolene var Senge. Det var et stort Held at redde sig en Seng, hvor man endda maatte ligge krum; i Reglen laa to og to sammen i hver Stol. En Korporal fortalte mig næste Dag, at han havde ligget oppe paa Prædikestolen, og at to havde ligget paa Alterbordet. Jeg kan ikke forstaa, at man skulde have saa knap Plads her i Sønderborg, at sligt var nødvendigt.

Lidt efter os kom 3dje Regiment fra Skanserne, og Chr. Leth, Junger-

sen og jeg havde en nydelsesrig Aften, da der just var kommet en Kasse til mig fra Ollerup; blandt andet indeholdt den en Snes Æg og en Masse Medister- og sorte Pølser. Det kan nok være, at det var et Syn og en Lugt for Guder, dette toppede Fad Pølser — du ved nok, at sorte Pølser er min Livret — og der blev da ogsaa kun levnet ganske lidt, mere for Velanstændigheds Skyld end af anden Grund. Lægger du nu dertil, at jeg havde den Glæde at faa en hel Del Breve og desuden fik en god Seng at ligge i, saa kan du nok se, at jeg har Grund til at kalde denne Aften for særdeles nydelsesrig.

Den 2den Marts, Kl. 7 Morgen, drog vi atter paa Forpost, men denne Gang fik vi den lettere Tjeneste, Hovedposten, bag ved Feltvagt og Piket, beredt til at optage Kampen, naar disse maa »repliere sig« paa os, o: trække sig tilbage mod os, for at vi kan optage dem og dække deres yderligere Tilbagegang.

Der var bygget Hytter ude paa Marken af store Sneblokke, tækkede med Halm og holdte opret ved Stiver; de dannede en lang Hule med Aabning fortil, hvor man kunde krybe ind paa alle fire og ligge rigtig lunt, naar man kilede sig godt ind imellem hverandre. Ved Siden af denne store Kompagnihule var der en mindre dito, lidt finere bygget og lunere, til d'Hrr. Officerer. Vi opholdt os skiftevis her og i en Gaard i Nærheden, 3 Timer ad Gangen; jeg for min Del nærer varme Følelser for denne Gaard, thi den friede mig sikkert fra at blive alvorlig syg. Vi har nemlig en Slags Omgangssyge, som hverken sparer høj eller lav. Majoren fortalte mig, at han forleden var saa ussel, at han maatte staa af Hesten og smide sig ned paa en Mødding (NB. med Halm paa). Jeg var helt snavs til Pas i Mave, Hoved og det hele, men jeg fik Lov til at ligge 6—7 Timer varmt i en Seng med Halm i, og det hjalp saa godt, at jeg om Aftenen satte mig til at skrive Breve og vaage for de andre i Gaarden.

Pludselig blev dette Stil-Leben ubehageligt afbrudt ved, at Kaptajnen raabte: »Til Gevær!« Der var meldt af Snigpatrouiller, at Stenderup By var stærkt besat, samt at man uafldelig hørte Vognkørsel ad Broager til, hvilket syntes at tyde paa et natligt Overfald eller i alt Fald paa, at et større Angreb blev forberedt. Senere har jeg tænkt, om det ikke

har været Preusserne, der den Nat drog bort for at bytte Plads med Østerigerne eller med en anden Afdeling af Preusserne. Saa maatte vi staa i Gevær hele Natten fra Kl. 10^{1/2}; dog fik det halve Mandskab ad Gangen Lov til at lægge sig med Geværet ved Siden i Snehytterne, hvor jeg for min Del sov dejligt.

Ved Daggry den 3dje Marts kom Chr. Leth i Spidsen for nogle »Blaamænd« og meldte, at der intet var passeret; men paa een Gang hørte vi en livlig Skydning paa venstre Fløj. Vi besatte straks Gærderne og laa og ventede paa at se den første Pikkelhue stikke frem for at give den en i Planeten, men en Time efter holdt Skydningen op; det havde kun været en stærk Patrouillefægtning, hvorved vi heldigvis ingen mistede.

Den foregaaende Dag havde den lille, tapre Kaptajn Svane — som 3dje Regiment kalder deres Garibaldi, dels for hans Tapperheds Skyld, og dels fordi han har tjent under Garibaldi — været i heftigt Engagement med Fjenden, idet han skulde beskytte et Arbejdskommando, som Tyskerne vilde forhindre i at sløjfe Hegnene. Han mistede 4 eller 5 Mand og blev selv saaret i Haanden.

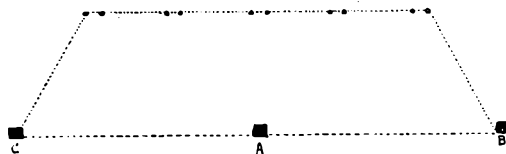
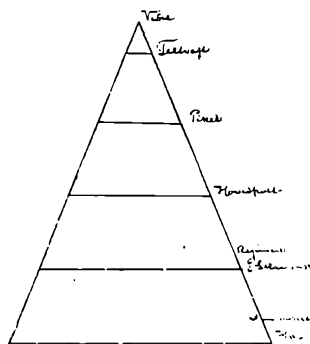
En af vore Patrouiller vendte hjem med en Pikkelhue som Trofæ; den blev solgt for 7 Mark til en Dragon.

Der forefaldt nu ikke videre, skønt vi troede, Fjenden var gaaet tilbage for at hente Forstærkning. Kl. 10 blev vi afløst og trak os tilbage til den store Centrumsskanse Nr. 6, hvor en Skolekammerat af mig, Løjtnant Denker, er kommanderende General.

Om disse 24 Timer er intet at melde, uden at det var formelig en Behagelighed at gaa som Skildvagt i det dejlige Foraarsvejr, og at Tiden yderligere blev forkortet for mig ved Besøg af Løjtnant Hansen, der var i Selskab med en lille, livlig, tyk Franskmand, der var ganske »enchanté« over Stillingen. Den er ogsaa prægtig! En svensk frivillig, Korporal her ved Skansen, udbrod begejstret: »Sebastopol tog de, men Centrumsskansen la'r de, ta mig tusen, nok staa!« (Jungersen siger, at denne Ed egentlig lyder saaledes: »Ta mig sjutton tusen tunnor nötter! — Ta mig sjutton tusen hål i hvar nöt! — Ta mig sjutton tusen djeflar i hvart hål!« Det kan man kalde en kombineret og raffineret Ed).

De øvrige 3 Dage af denne Forposttur løber ud i eet for mig; jeg erindrer kun, at jeg mange Gange blev stikkende i den naturlige Støvleknægt, som det klæbrige, dybe Lerælte i Skanserne danner, item at jeg laa selv 400de oppe paa det store Loft over Kostalden hos Bryggeren i Sønderborg. Men i Stedet for den kronologiske Fortælling vil jeg give dig en Skildring af Forposttjenesten, saaledes som den for Øjeblikket er ordnet; jeg vil gøre det lige saa meget for min egen Skyld, for at klare det for mig selv.

Yderst ude, et Tusind Alen fra Skoven ved Bøffelkobbøl og Stenderup, staar vor Vedetkæde, 2 og 2 temmelig tæt, saa at den ene let holder Forbindelse med den anden, derved at hver Vedet spadserer til sin Side og møder sin Nabo. Enkelte er fremskudte noget længere hen paa de bugtede Veje. En 3—400 Alen bag Vedetkæden staar Feltvagterne, 10 i Antal, temmelig mandstærke; de nummereres 1—5 i hvert af de to paa Forpost værende Regimenter, 3dje og 18de, for at man let kan betegne dem. Et Stykke bag dem ligger lige saa mange Piketter, der bor i Smaaahytter, og som, naar noget fjendtligt meldes, straks rykker ud og besætter en Løbegrav eller et Hegn.

Et godt Stykke længere tilbage ligger Hovedposterne, de er de mest mandstærke og bestemte til at optage Feltvagt og Piket, ifald disse nødes til at retirere for en langt overlegen Styrke. Befalningen lyder paa, at Hovedpost, Piket og Feltvagt skal holde ud i 2 Timer for at sikre Styrken bagved.

For nu at vedligeholde en stadig Forbindelse mellem alle disse Smaastationer, samt for at forsikre sig om, at Vedetterne passer paa, udsendes af og til fra hvert Sted Patrouiller, der melder nyt fra det ene Sted til det andet.

Her ser du Vedetkæden og 3 Feltvagter A, B, C. Nu gaar en Patrouille ud fra A først til B og dernæst til dennes yderste venstre Post, gennem A's Vedetkæde til C's yderste højre Post til C og tilbage til A. Des-

uden udsendes Snigpatrouiller paa 3 Mand blandt de raskeste Folk; een Mand gaar foran som Forspids og kiger over Hegnene til begge Sider; den midterste, en Underofficer, leder Bevægelsen, og Bagspidsen passer paa

bagtil. De gaar uden for Kæden og skal udspejde, om Fjenden har en Skov, en By eller en Gaard besat. Da de let træffer paa en overlegen Fjende, gælder det om, at de er saa let paaklædte som muligt. Med Geværret i Haanden og nogle Patroner i Lommen sniger man sig lydløst og dukkende Hovedet fremad, med Øjne og Øren spændte. Snigpatrouiller indlader sig i Regelen ikke med Fjenden, naar det kan undgaas; mærker de noget, melder de det tilbage.

Det hele Forpostsystem er saaledes meget snildt anlagt paa at sikre de større Afdelinger saa meget som muligt. Det hele kunde afbildes ved en Pyramide. Sker der Angreb, affyrer den yderste Spids, Vedetten, sit Gevær for at underrette Feltvagten; denne forsværer sig, saa længe den kan, for at sikre Pikettet, dette for at sikre Hovedposten o. s. v.

Jeg haaber nu at have givet dig et nogenlunde klart Billede af vort Forpostliv, og jeg vil nu blot til Slutning fortælle dig lidt om en Morskab, vi har fundet paa herude. Med nogle gamle Klæder fra Dybbøl har Soldaterne udpyntet en Dukke og sat den paaskrævs over Gærdet; det er en krumbøjet Skikkelse med krumme Arme og strittende Ben, med store Støvler paa og en stor Halmhat paa Hovedet. Han rider paa en rigtig Sadel, og en Tavle hænger ned ad hans Ryg med Paaskrift: General Wrangel. Sidst da vi saa ham, havde han faaet et lille Bord med lidt Brød, en Brændevinsflaske og Snapseglass, et ret betegnende Træk af den danske Godmodighed. En anden Figur forestiller hans Kone, en tredje, som har et Grødfad under Armen, hans Tjener. Man paastaar, at Tyskerne har anset dem for Skildvagter og skudt paa dem.

Hør, lille Moder, dersom dette dejlige Vejr bliver ved, kunde det saa ikke lade sig gøre, at du svippede en lille Tur herover? Du er jo en rask Kone og ung som den yngste Student. Nej, hvor det kunde være morsomt at vise dig Skanserne og præsentere dig for gamle Mutter i Sebbeløv og de rare Fengers paa Augustenborg! Tænk paa det! Nu Farvel! Puh! Det var et farlig langt Brev!

Fiskerfamilien i Stolbro. — Besøg af tre fynske Præster.

Den 10ende Marts 1864.

Jeg bor hos Fiskeren i Stolbro! Klinger det ikke romantisk, idyllisk, poetisk? Jeg blev saa glad, da jeg paa min Kvarterbillet læste: Jørgen Schmiedemann, Fisker. Her skulde jeg ligge tilligemed vore to Ambulancesoldater, rigtig bundskikkelige Fyre, der vel ikke har opfundet Krudtet, men det har de da for den Sags Skyld heller ingen Brug for i deres Bestilling.

»Hvor bor Fiskeren?« — »Det er det gamle, forfaldne Hus der henne til højre«. — Efter denne Beskrivelse skulde jeg have fundet det blandt tusinde andre, thi Mage til tarvelig menneskelig Bolig har jeg aldrig set — det ligner aldeles det Hus, H. C. Andersen taler om i »den grimme Ælling«, der ikke ved, til hvad Side det skal falde, og derfor bliver staaende. Det ser ud, som om der langt tilbage i den graa Oldtid Aar for Aar er bygget et lille Stykke til, efterhaanden som Fiskerfamilien blev forøget,

men Bygmesteren maa enten have bygget i Blinde eller yndet Afveksling i Stilen, thi det gaar: trip, trap, Træsko, det ene Stykke lavere end det andet, et Vindue højt oppe, et andet lavt nede, et kvadratisk, et langt, et bredt, et skævt, et lige osv. Døren er ret sindrigt indrettet, thi medens den for uindviede synes at afgive et ret respektabelt Lukke om Natten — dog ogsaa kun ret, thi Nederdelen fjerner sig 1—3 Tommer fra den øverste Del — sparer den desuden den i Hemmeligheden indviede for at tage Gadedørsnøglen med, da Nederdelen blot er ganske løst opstillet, og man, som jeg gjorde forleden, med Lethed kan krybe paa alle fire ind i Huset.

Det maa være en sund Bolig, thi der er ikke een Ventil, men en hel Legion af Sprækker, saa jeg hellere vilde rive Huset ned og bygge et nyt end forpligte mig til at stoppe alle Sprækkerne. Det eneste Sted, som er nogenlunde tæt, er Familiens Daglig-, Sove- og Spisestue (den gør Tjeneste i alle tre Egenskaber), der er saa lav, at jeg mange Gange om Dagen render Panden mod Bjælkerne og stadig hver Gang bliver oprigtig beklaget af den deltagende Fiskerfamilie.

Hele Livet her er af en beundrings- og misundelsesværdig simpel Konstruktion. Om Morgenen gaar Sønnen, en rigtig køn Karl paa 28 Aar, ud paa Fiskeri i Augustenborg Fjord; heraf og af Moderens og Datterens Spind har Familien sit Underhold, og jeg glædede mig over at se, at en lille Skavank i Sønnens ene Fod forhindrede hans Indkaldelse til Soldat, thi i saa Fald maatte de andre vist have sultet eller tigget.

Den gamle, hvidhaarede Fisker, som stod i Døren og lettede paa Huen, bød os venligt Velkommen; han er i denne Vintertid noget trangbrystet, men glæder sig til Sommeren, for at han igen kan blive let om Hjertet ude paa sit gamle Element, Stranden. — At se den gamle, venlige Fiskerkone sidde og spinde om Aftenen, naar jeg kommer hjem, ved den gamle, trekantede, flade Jernlampe, der hænger ned fra Loftet, skyde Sivstolen tilbage, tænde Lyset og med den mildeste, troværdigste Stemme ønske en »sov vel! er noget af det hyggeligste, jeg har oplevet. Ligeledes at vaagne om Morgenen og se hende komme ganske stille ind og gøre Ild paa, trippe paa Tærne forbi Sengen, for ikke at vække mig, det er i høj Grad vederkvægende. — Du maa nemlig vide, jeg ligger i Køkkenet, der paa een Gang er

Bagers, Bryggers, Vaskehus, Væverstue og Gæstekammer. Forleden Morgen lod jeg mig med sand Fornøjelse halvvejs kvæle af Røg for at se hende gaa hen og lukke Døren op og forsøge paa at jage Røgen væk med sit Forklæde, og, da det ikke vilde lykkes, kalde paa mig og gøre Undskyldning. Hun er Perlen i Huset; Gud ved, hvor hendes Mand har fisket den Perle!

Mindre godt synes jeg om Datteren; hun er saa bly, at hendes Konversation mest indskrænker sig til Enstavelsesord. Nej, da lider jeg bedrøvet Genboerske, Skomagere Datter, den flinke Væverpige med det kække Exner'ske Ansigt — hun ligner den kønneste af Pigerne i Hedebo-gildets Slutning — hende er der Liv i; hun interesserer sig svært for Læsning, og jeg traf hende forgangen Aften, læsende højt i en af de smaa Traktater for en opmærksom Tilhørerkreds. At jeg gav hende Lov til at læse saa meget, hun vilde, i mine Bøger, mens jeg er paa Forpost, er en Selvfølge; ogsaa flere andre Piger og Karle er komne og har faaet Bøger at laane, medens vi er borte. Du kan derfor være ganske rolig for, lille Moder, at vi hverken synger, spiller Kort eller læser Morskabsbøger, naar vi skal passe paa Fjenden, hvilket du i dine sidste Breve synes at nære nogen Frygt for. Men dejligt er det rigtignok at have nogle gode Bøger at læse i, naar man kommer i Kvarter, og det var derfor en mageløs Ide af de kære Venner at sende saadan en stor Kasse med udmærkede Bøger over til os. Jeg vil efterhaanden se at etablere et lille Laanebibliotek for hele Kompagniet, hvorved de ledige og som oftest kedelige Timer kan blive jem baade til Nytte og Fornøjelse. Men sig til Vennerne, naar du bringer dem min varmeste Tak for Gaven, at de har plyndret deres Leoler alt for galt.

De to smaa Piger, som afslutter Husstanden, er der ikke meget at sige om. De er som smaa Potter paa tre Ben til at løbe Ærinder; de tør aldrig tale højt, men hvisker bestandig og sidder gerne, naar de ikke er i Skole, med en lille, gammel, grim, arrig Moppe paa Skødet; den knurrer stadig ad mig og klynker ligesom et Barn, naar den ikke maa faa Lov til at ligge paa Stolen ved Kakkelovnen.

Det er Skade, at jeg ikke kan fotografere mit Soveværelse; det er højst

ejendommeligt. Til venstre har jeg den aabne Skorsten med Potter, Gryder og Pander, og fra den stiger der om Morgenen en ikke synderlig behagelig Røg af Kviste op i min Næse, thi der koges al Maden. Længere borte staar en ældgammel Væv, der ser ud, som om den kunde være mindst fra Madam Noas Tid; saa kommer Vinduet og Døren med en saadan mylrende Mængde Sprækker, at det en Dag, da Vinden stod stærkt paa, var, som om jeg laa paa fri Mark. Sengen, af uhøvlede Fyrrefjæle, er halv Alkove, halv Himmelseng, meget gammel, som alt i Huset, men ren, forsikrer Mutter, og det er jo det vigtigste. At jeg maa ligge i 3 Læg, som Lynstraale, er jo saa en Biting; jeg kan for Resten til Nød nøjes med 2 Læg, da jeg ved at danne Diagonalen i Kræfternes Parallelogram nok kan slippe med et stort Knæk i Knæene.

Ja, her er hyggeligt og godt at være hos den gamle Fisker, og jeg har lært een Ting der: at man kan nøjes med saa grumme lidt og dog være lykkelig paa denne Jord, — en Lærdom, som jeg haaber, jeg ikke skal glemme, om jeg nogen Sinde kommer til at sætte Fod under eget Bord.

Paa Forpost.

Tak for Sendingen med Saftflaskerne; den ene var rigtignok sprunget, men af den anden fik vi alle — Fiskerfamilien med — en brillant sød Suppe. Ambulancerne forsikrer, at de har aldrig smagt saadan en Suppe før.

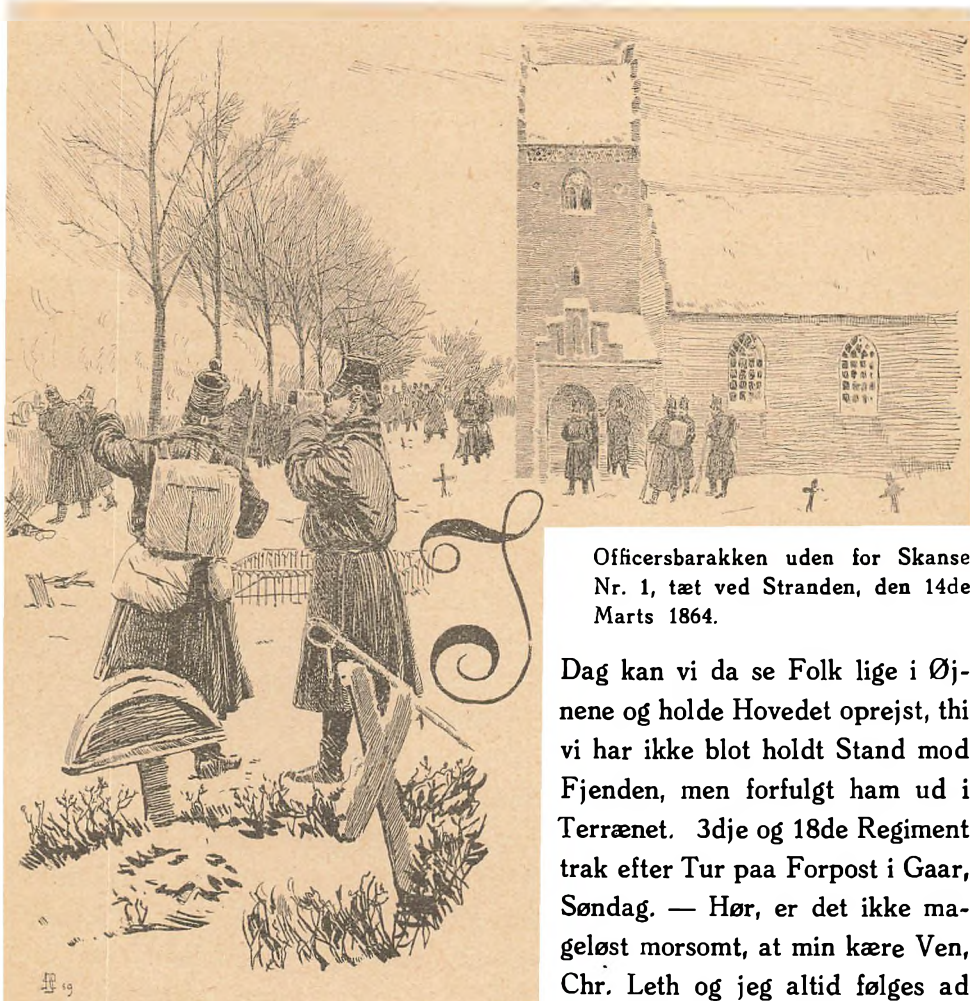
Sidste Dag, vi var i Stolbro — den 10ende — kom Hans Bechers Vogn nok saa net kørende for at hente Chr. Leth og mig, da 3 fynske Præster (Birkedal, Brandt og Kofod) var komne til Sønderborg; men paa Grund af en aldeles rædsom doven Hest, som Karlen hverken med det gode eller onde kunde faa til at løbe, kom vi først til Sønderborg Kl. 10^{1/2}, og Huset fandt vi først Kl. 11, saa vi kom noget post festum. Den Dag havde heldigvis 5te Regiment (Fynboer) ligget i Sønderborg, saa Præsterne havde faaet 30 Fynboer samlede; men nu var de gaaet efter at have tilbragt en ypperlig Aften med Julekager og Punch, begejstrede Taler og

Sange og til Slutning stor Uddeling af »Nationalforplejning« i Brødposerne af de levnede gode Sager. Det var jo lidt kedeligt ikke at være med til den Fest; men de kære Præstemænd fandt vi da, og jeg var meget glad over at faa talt med dem, især med Brandt. — Kl. 1 skiltes vi ad; vi havde gerne holdt længere ud, men de stakkels rejsende havde ligget i stærk Storm paa Dampskibet sidste Nat og siden travet om i Dybbølstillingen hele Dagen, saa de trængte til Ro.

Næste Dag — den 11te — var vi paa Arbejde, og jeg tilligemed 50 Mand havde travlt med at sløjfe et Hegn ved Dybbøl By. — Det var mig en Tilfredsstillelse, at jeg dog nogenlunde kunde traktere baade Økse, Hakke og Spade; men jeg var dog hjertelig glad, da vi Kl. 12 var færdige og fik Lov til at gaa hjem til Sønderborg. — Her ventede os en Nydelse, idet en god Ven havde sendt en Fedekalvesteg og en anden Syltetøj, Æbler og Vin. Chr. og Rasmus Leth blev fundne, og vi tilligemed H. Becher holdt et lukkullisk Maaltid og drak med Begejstring de ædle Giveres Skaal.

En Forpostfægtning.

Officersbarakken uden for Skanse
Nr. 1, tæt ved Stranden, den 14de
Marts 1864.

Dag kan vi da se Folk lige i Øjnene og holde Hovedet oprejst, thi vi har ikke blot holdt Stand mod Fjenden, men forfulgt ham ud i Terrænet. 3dje og 18de Regiment trak efter Tur paa Forpost i Gaar, Søndag. — Hør, er det ikke mangeløst morsomt, at min kære Ven, Chr. Leth og jeg altid følges ad paa Forpost, ja, vi staar ikke mange Hundrede Skridt fra hinanden i Kampen, kommer til Sønderborg sammen, hvor den kære Svoger som oftest rømmer Sengen for os — han vil det, og der hjælper ingen Indvendinger — og ligger endelig i Kvarter paa Als i 6 Dage, ikke mere end $\frac{1}{2}$ Mil fra hinanden.

Vort Kompagni fik den fortræffeligt befæstede Dybbøl Kirkegaard at forsvare. Jeg havde bedt om Lov til at være med i en Snigpatrouille, hvilket bevilgedes, og da det begyndte at dages, gik Jungersen, en Slesviger og jeg ind mod Stenderup By. Vi var næsten kommet derop, men saa eller hørte intet til Fjenden. Dog, knap havde vi aflagt denne Melding, før der knaldedes lystigt fra vore Vedetter, og inden 10 Minutter derefter var vi alle — et Halvkompagni paa 80 Mand — bag Kirkegaardsdiget i livligt Engagement med Fjenden, som angreb Centrum (1ste og 2det Kompagni af 18de Regiment) samt højre Fløj (3dje Regiment), hvorimod vi intet hørte fra venstre Fløj (de øvrige Kompagnier af 18de Regiment). Fjenden syntes især at være aldeles rasende paa det stakkels Kirketaarn; jeg talte ikke mindre end 4 Kugler gennem Vinduet i Vaabenuset, hvor vi Dagen i Forvejen havde siddet saa gemytligt og passiareet og frokosteret, samt 12—14 Kugler gennem Døren op til Lydhullet, hvor et Par af vore bedste Skytter var posterede. Vi lod da ikke vente paa Svar, men knaldede lystigt paa, saa Mikkell efterhaanden listede af. Kun nogle faa Stykker var kommet saa nær, at de ikke godt kunde undslippe; de laa nu og skød tappert bag et Hegn. Men det gik ikke i Længden, »den blev opdaget«, thi en Patrouille paa 7—8 Mand fra 2det Kompagni listede sig bag ved Hegnet, og, med et højt Hurra og affyrende deres Bøsser, styrtede de ind, hvor »Kukkukkerne« — Preussernes Øgenavn — laa, og vendte tilbage i Triumf med 2 Preussere. Det var jo kun en lille bitte Sejr, men den vakte dog stor Glæde, især hos Løjtnant Voldby, der havde været med at tage dem. Ja, gid vi et Par Gange kunde gaa frem og have Held med os, saa skulde du se et Humør, der vilde komme i os alle!

Snart efter, da der kun faldt enkelte Skud, gik Løjtnant Hansen ud med 19 Mand for at sætte Poster ud igen. Vi fandt i en Hulvej en Preussers fuldstændige Udrustning; selv var han vist skudt og ført bort af de andre. Jeg »reddede« en Pikkelhue, som jeg hængte paa min Sabel; den vakte stor Sensation, hvor jeg kom hen, men da al »Redning« strengt er forbudt, maatte jeg desværre aflevere den til Forpostkommandøren. Jeg havde endda glædet mig til at have den at blære mig med, naar jeg kom hjem. Vi blev temmelig nærgaaende beskudt paa denne

Vandring, især i et Ledhul, og vi maatte ordentlig sprede os i Kæde bag et Gærde; dog, da Løjtnant Hansen troede at mærke, at Skuddene kom oppe fra et afbrændt Hus, ca. 300 Alen borte, satte vi Bajonetterne paa og gik mod det, og vi stormede det nok saa net under Hurraraab: Løjt-

nant Hansen med dragen Sabel i Spidsen, og vi med fældede Bajonetter bagefter, men — Fjenden var listet af, og vi maatte nøjes med Tilfredsstillelsen af at have jaget ham væk, en Følelse, som du kan være vis paa er en Del mere oplivende end den bestandige Retireren. Jeg fandt i Brandtomten en lille, gul Saltkop, som skal være mit Guldfeltbæger, og hvoraf jeg skal drikke din Skaal, om jeg ellers her i denne Afkrog af

Verden kan faa noget at drikke. Da vi kom hjem, var Afløsningen kommet, og vi overlod da vore Pladser ved Kirkegaardsdiget til 2det Regiment, for, trætte og søvnige, som vi var, at søge tilbage til Skanserne og faa lidt Ro. Efter at vi alle tre har spist som Tærskere, er Løjtnant Hansen og Jungersen gaaet til Sengs i den fugtige Halm; men jeg, som ikke mærker til noget Besøg af Morfeus — jeg fik mig en solid Skraber i Nat — har sat mig til at skrive dette Brev.

Det er en hyggelig Følelse at sidde her, nogenlunde i Læ, medens Stormen fra Stranden hylér udenfor, og Ilden knitrer i Kakkelovnen her inde; mindre hyggeligt derimod er det at høre den ene Granat efter den anden hvisle forbi fra Tyskernes nys opkastede Skanser ovre paa Broager. Sagen er, at her har vi nok igen vist os som ægte Danske ved at komme en Time for sent, idet vi har ventet med at beskyde dem, til de var færdige, i Stedet for at ødelægge det Kram straks.

I Aftes aabnede vore Skanser Ilden paa dem; deri søger jeg Grunden til Fjendens indædte Forbitrelse paa os derude i Dag, idet de ikke paa nogen Maade vilde tillade os at sætte Forposter ud efter Fægtningen; de antog maaske, at vi havde noget i Værk.

Vort Kompagnis Tab har, Gud ske Lov, været meget ringe; en af Forposterne savnes, men da det var en Slesviger, er han maaske af Skræk gaaet over til Fjenden. De andre Vedetter maatte kaste sig plat ned bag et

---

Hegn, lige ved det Sted, hvor de Tyske laa i Skjul, da de var mellem en dobbelt Ild; omsider fik de dog Lejlighed til at slippe helskindede ind. En fik en Finger skudt af; for øvrigt havde vi ingen saarede eller faldne, men 3dje Regiment har vist nok mistet flere, da de blev trængt et Stykke tilbage. En Løjtnant Duus blev saaret.

Løjtnant Hansen mener, at Styrken var omtrent lige paa begge Sider. Det er underligt nok, at der altid er Kommers, naar vi er derude; de andre Regimenter fortæller, at der er ganske stille eller blot en Times Skydning om Morgen. Vor Kamp varede 6 Timer og var meget livlig. Vi maatte være glade ved vor udmærkede Stilling bag Kirkegaardsdiget, der er gjort $\frac{1}{2}$ Gang højere ved Favnestykker og en Jordvold, og saa er der endda smaa Skydehuller mellem Brændestykkerne. Vi er saaledes godt dækkede, og der hører »Todesmuth« til at gaa over Markerne til os.

E. S. Den lille »Gækkenellike«, som følger hermed, og som jeg fandt i den forladte og sørgeligt nedtrampede Præstegaardshave i Dybbøl, skal fortælle dig, at det snart bliver Foraar, og det er noget, vi kan bruge, saa skal vi ikke fryse mere.

Et Bombardement. — Løjtnant Voldbys Død. —
Overrumplingen.

Barakkerne, den 15de Marts 1864.

Vi gjorde Skansevagt ved den lille Skanse Nr. 1 nede ved Stranden. Jeg fik Lov til at gaa til Sønderborg med nogle Breve og undgik derved det temmelig voldsomme Bombardement, som Tyskerne begyndte for Alvor i Dag ovre fra Broager Land. Der har de anlagt 6 Skanser, saavidt man ved, saaledes, at de kan bestryge hele vor Flanke; træffer de ikke den ene Skanse, saa træffer de den anden, og faar Nr. 2 den egentlige Granat, saa bliver Nr. 3 ikke Stedbarn, men faar Bundstykket. Kommandersergeanten mener, at det ikke er andet end en Smule Brystværn, de har smurt op mellem to Bakker, og hvorpaa de har opplantet Kanoner; det kan ellers blive en slem »Smørelse« for os.

En Mængde Granater er faldne saavel i som uden for Skanserne, oppe ved Dybbøl Mølle og i Sønderborg, f. Eks. i Feltpræsten, Pastor Prips Hus.

De fleste har dog ladet sig nøje med at anrette en Del Forstyrrelse i

Barakkerne og Skræk mellem Folkene; saaledes gik flere gennem Taget paa den Barak, hvor vor 1ste og 2den Deling var, og Pokker tog ved Folkene ud paa Marken. Kun een af Granaterne har haft en meget sørgelig Virkning, der ikke saa let vil glemmes ved Regimentet: den for gennem Væggen paa et Blokhús, sprang derinde og dræbte næsten øjeblikkelig vor kære Løjtnant Voldby; et Stykke knuste den ene Skulder, og et andet slog saa stort et Hul i Brystet, at man næsten kunde stikke en Haand derind. Den samme Granat saarede to Artillerister og en Menig; om det var dødeligt, ved jeg ikke. Min Sidemand mistede en Finger ved et Granatstykke.

Her er almindelig Sorg over, at vi har mistet denne elskelige unge Mand, Regimentets Søn, en ægte Soldat og et af de livsgladeste og elskværdigste Mennesker, jeg har kendt. Skønt jeg selv har set ham som død, kan jeg næsten ikke faa i mit Hoved, at han ikke lever mere; jeg hører bestandig hans muntre Stemme og ser hans prægtige, glade Ansigt. Kan du huske, jeg skrev en Gang om, at V. og jeg en Aften havde siddet og sunget alle mulige Sange, Sonater, Symfonier osv. Siden den Tid har vi jævnligt talt sammen om, hvorledes vi skulde nyde og dyrke Musikken sammen, naar vi kom hjem. Det blev der nu ikke noget af.

Den 17de Marts, Formiddag, i en stor Gaard ved Dybbøl.

Det var en dejlig Redelighed! Jages ud i Barakkerne og staa paa Post, i Stedet for at tilbringe en hyggelig Aften hos Hans Becher og sove i en magelig Seng. Det kom nok af, at man efter Kanonaden paa Broager ventede en Storm paa Skanserne næste Dag. 3dje Regimet blev i Sønderborg for at slukke. Jungersen og jeg havde det for Resten ganske rart i Officerernes Barakke. Næste Morgen, den 16de, trak vi paa Forpost, og kort efter, at vi var komne til Hovedposten, begyndte Kanonaden igen Kl. 10 og varede til Kl. 4. Der skal især være gjort megen Skade paa Skanse Nr. 1 ved Vandet, hvor en Granat skal være gaaet gennem Blok-

huset — tænk dig, gennem to Lag pommerske Bjælker! — og har dræbt to Officerer af 7ende Regiment, saaret en tredje og dræbt og saaret ca. 30 Menige, som stod tæt sammenpakkede der inde. Det er dog forfærdeligt, at netop det Tilflugtssted, man i yderste Nød stolede paa, er blevet det allerfarligste Sted. Dette riflede Skyts med de spidse Granater er ganske frygteligt i sine Virkninger.

Det ser i Grunden temmelig sort ud for os, hvis der ikke snart kommer Hjælp, eller vi kan ødelægge deres Batterier. At Soldaterne ikke har stort Mod paa at gaa ind i de Helvedesmaskiner, som Skanserne, der har været vor største Stolthed, nu er blevet til, er ganske naturligt. Vi søger at holde Modet oppe hos de forknytte, saa godt vi kan, men vi kan ikke skjule for os selv, at det begynder at se lidt broget ud.

Nu er Forholdet helt vendt om: før saa vi surt til, naar vi skulde paa Forpost og plaffes ned til ingen Verdens Nytte; derimod sang vi lystigt, naar vi drog ind i de sikre Skanser. Nu er Forpoststillingen en hel Herlighed mod Skanserne, hvor det regner ned med Granater.

Vi har haft en temmelig urolig Nat; først blev vi alarmerede Kl. 6 i Gaar Aftes ved heftig Skydning paa højre Fløj (3dje Regiment) og enkelte Kanonskud, rimeligvis fra Tyskernes Skanse ved Sattrup Kirke; de vilde vel prøve Skytset. Senere, omtrent ved Midnat, hørte vi fra samme Kant først et Par Skud, saa et Par af disse underlige, korte tyske Hurraer (»Hurræh»), saa en meget livlig Skydning, saa flere Hurraer, saa blæstes »Retirer« fra 3dje Regiments 7ende Kompagni, men snart efter det fornøjeligere »Avancer«. Det har været en af Tyskernes sædvanlige Rævestreger; de har villet tage Feltvagten ved Overrumpling.

Efter Chr. Leths Beretning skal jeg fortælle dig om dette ganske interessante Overfald. Den foregaaende Nat havde Tyskerne nappet det halve af Feltvagten; da Løjtnant Drastrup derfor kom med sit Kompagni, blev han advaret med den Besked, at de vist vilde forsøge paa det samme den Nat. Foran Vedetkæden laa en Skov, som det var af Vigtighed at holde Øje med; til denne Tillidspost satte han Chr. Leth med 3 Mand. Han (L.) posterede dem paa forskellige Steder i Skoven, og nu lyttede man. Alt var stille til Kl. 11^{1/2}; saa hørte de nogen gaa: trap, trap, paa

den frosne Jord langt borte. De kom nærmere og nærmere; der var en stor Mængde. Nu sendtes den ene Mand i fuld Galop tilbage med Melding, og nu kom de. Selv blev Leth og de andre to tilbage af Nysgerighed. Saa kom Tyskerne ind i Skoven, og man hørte Løvet knase under deres Fødder; de saa nogen, som bevægede sig, og det var derfor paa Tide at komme af Sted. De traf Kompagniet i Kæde bag et Hegn, 100 Alen foran Feltvagtsgaarden; her laa de og ventede, men der kom ingen. Maaske havde Fjenden faaet at vide, at de var beredte og var gaaet tilbage. Saa paa een Gang hører man Løjtnant la Cour af et andet Kompagni, der laa bagved som Piket, raabe: »Hvem der«, og straks derpaa lød en vældig Salve fra Feltvagtsgaarden. Paa samme Tid saa de en stærk Kolonne komme løbende mod dem fra Fronten, med ækle tyske Hurraraab. Der laa de som i en Rævesaks; Planen var klar nok: efter at det tyske Kompagni havde listet sig fra Siden og omgaaet dem, skulde den sidste Kolonne angribe dem forfra. Men det blev der ikke noget af. I fuldt Løb, snart beskudt fra Gaarden, snart fra Kolonnen forfra, trak Kompagniet sig tilbage, og paa den Spidsrodsfart mistede de, uagtet det var klart Maaneskin, kun 3 Mand. Fjendens Plan var opdaget; Kampen fortsattes i nogen Tid fra Piketstillingen. Endelig trak Tyskerne sig tilbage. De mistede blandt andre en »Hauptmann« med en grov Kommandostemme; han blev pludselig tavs, altsaa var han haardt saaret eller død.

I Nat har der atter været det herligste, stille Maaneskinsvejr, og i Dag er det den første rigtig straalende Dag, vi har oplevet herovre. Gid det blot saa halvt saa lyst ud paa vor politiske Horisont! — Man fortæller, at General Gerlach i Dag er rejst til København for at sige, at Dybbølstillingen ikke kan holdes. Forskrækkelig sørgeligt vilde det være; dog var alt vistnok ikke tabt derfor, thi det er vel rimeligt, at Tyskerne da vilde lade sig nøje dermed, og naar saa de europæiske Forhold om kort Tid driver Uvejrskyerne op paa Fjendens Himmel, saa kunde vi maaske endda komme til at følge ham til Dørs og give ham et eftertrykkeligt Farvel til Afsked.

Den 17de, Middag, medens vi marcherer
gennem Sønderborg.

Vi holder nok Dybbøl, vær kun ikke bange! Vi skal kun vænne os lidt til de Karle (jeg mener Granaterne). Geværskuddene estimerer vi nu snart ikke mere end Ærtebøsser. — »Rolf Krake« har vist sig som en ægte nordisk Kæmpe i Dag og ærligt givet Tyskerne Svar paa Tiltale. Nu faar vi forhaabentlig Ro i seks Dage.

Fægtningen den 17. Marts. — Kobbersmeden.

Stolbro, den 20nde Marts 1864.

Jeg maa næsten knibe mig i Armen for at være vis paa, at det virkelig er mig, der sidder her, hel og holden, i Fred og Hyggelighed hos vor gamle Fisker, i det lifligste Foraarsvejr med Lærkesang og Stærekvidder, og saa forunderlig glad og fuld af Haab, trods al vor Modgang og de mørke Udsigter.

Nu er Foraaret brudt frem i al sin Yndighed; saa maa der ske noget godt for os! Lad Fjenden kun anstrenge sig mere og mere Dag for Dag for at knuse os, hvad der jo tydeligt er hans Agt; det er mit Haab, at hans Arm dog til sidst skal befindes at være for kort.

Skønt du vist, længe før du modtager dette Brev, vil faa Efterretning om alt, hvad jeg her skriver om, og mere paalideligt, end det her kan ske, saa vil jeg dog, som jeg plejer, meddele dig lidt af, hvad jeg har oplevet, siden vi skiltes ad paa Marchen gennem Sønderborgs Gader. Ja, i det Brev var jeg nok, som Svenskerne siger, lidt »vek i målet«, men det kom mest af, at Brevet var skrevet under Paavirkning af det stærke Indtryk, som Løjtnant Voldbys Død havde gjort paa mig og mine nærmeste Omgangsvener.

Løjtnant Voldby.

Jeg kan ikke mindes, at jeg før saa stærkt har følt Dødens umiddelbare Nærhed, som da den med eet Slag slog denne livsglade, begavede og almindelig afholdte unge Mand til Jorden. Det var en af de unge Officerer, hvortil de største Forhaabninger knyttede sig. Modig, ja, forvoven, skønt saa ung i Kugleregnen, og dog sindig og paapassende lige ud til Fingerspidserne i Farens Øjeblik, venlig og gemytlig mod Folkene og fri for alt Støvletvæsen, havde han alle en komplet Soldats gode Egenskaber. Det anerkendtes blandt andet ogsaa derved, at han var en af de otte udvalgte Officerer, der under Premierløjtnant Aarøe skulde danne et Guerilla-

korps, som paa egen Haand ved dristige Kup skulde gøre Fjenden al den Skade, det kan, og som Belønning for Skindets hyppige Udsættelse have Ejendomsret til alle de Priser, det tager. Gid det maatte aabne Rækken af sine Bedrifter med at gaa i Land paa Broager og bringe deres Batterier til Tavshed ved at fornagle Kanonerne. — Se, det var nu Grunden til min Forsagthed, men nu videre i Teksten.

Allerede da vi passerede forbi Skanserne efter at være afløst af 7ende Regiment paa venstre og 4de Regiment paa højre Fløj, begyndte det saa smaat at knalde ude i Kæden, hvorimod Kanonerne næsten tav. Men

næppe havde vi taget Foden fra den sidste Brosten i Sønderborg, før der begyndte en Kanonade, der inden kort Tid naaede en lignende Heftighed som den ved Mysunde. Vi ventede naturligvis at blive kaldt tilbage, men fik Lov til at gaa ganske roligt en tre Fjerdingsvej ind i Landet.

Vi sad her og hvilede os paa en Mark og lod den Smule Brød og Flæsk, som endnu fandtes i vore Brødposer, smage os vel, krydret ved Sumpens mudrede Vand (da ingen Vogn, undtagen til saarede, maa passere Broen ved Sønderborg, havde vi ingen Naturalforplejning faaet de sidste to Dage). Paa een Gang kommer en Ordonnans sprængende i fuld Karriere med Befaling til os om at vende hurtigt tilbage. Nu lød ogsaa Geværilden lige saa voldsom som Klapfinalen af et Fyrværkeri, og derimellem Kanonernes vældige Bum, bum, — bum, bum! Naar jeg sagde, at vi ikke alle sammen i første Øjeblik blev lidt benovede, saa løj jeg groveligt. Selv en lille Korporal, der nylig havde gaaet og lamenteret over, at vi skulde bort, just som Ærens Dag begyndte, saa helt betænkelig ud. Men næppe havde Jungersen og jeg paa Kommandersergeantens Opfordring — du kan tro, det er en brillant Karl — begyndt at synge »Den tapre Landsoldat«, før alle Sangere og Ikke-Sangere stemte i med, som jeg aldrig før har hørt Kompagniet synge, og da vi med faste Skridt og med mere og mere oprejste Hoveder havde bortsunget Flovheden i os ved de Ord: »Ser I, hvem der kommer her!« til stor Forbavselse for de mange forfærdede Civilister, forgrædte Fruentimmer og ubekymret legende Børn, der paa Toppen af vældige Flyttelæs agede os forbi — da tror jeg nok, jeg tør sige, at vi, trods Matheden i Sokkerne efter de 6 Dages Forposttjenste, kunde have afgivet en ret respektabel Modstand mod d'Hrr. Preussere. Men saa vidt skulde det ikke komme denne Gang.

Efterhaanden som vi nærmede os Sønderborg — Klokken kunde vel være henad 4 — sagtede Skydningen, og da vi naaede Bakken, hvor Møllerne ligger, kom vor Brigadegeneral, Vogt, ridende og sagde til os, at vor Hjælp var overflødig. Jeg kan nu ikke lade være at tro, at det havde været godt, om vi var kommet med, thi kort efter skete et Angreb, endnu heftigere end det forrige, og efter de meget forvirrede Efterretninger, jeg til Dato har maattet nøjes med, er nok desværre saa meget vist, at Fjenden

har besat Dybbøl By og Avnbjærg, hvorfra han let skal kunne aabne en Belejring og i ethvert Tilfælde holde Skansebesætningen i stadig Skak Dag og Nat. Havde man nu ladet 3dje og 18de Regiment komme til Hjælp, saa er det dog muligt, at Fjenden kunde være blevet vist til den tidligere sømmelige Afstand fra Skanserne. — Men — sket er sket; desuden maa en Soldat ikke tænke, staar der nok i Reglementet.

Paa Tilbagevejen mødte vi mange Vogne med saarede, hvoriblandt ogsaa en Del fra et Kompagni af 18de Regiment, som var blevet medengageret i Kampen. Inden Aften skal der være blevet bragt 250 saarede til Augustenborg Lasaret, sagde Apotekeren. Blandt de saarede er ogsaa Rasmus Leth — bliv nu ikke bange! det har slet ikke noget at betyde, kun et lille Strejfskud i Haanden. Men tænk, hvor vidunderligt! Han havde straks faaet to Kugler, der hver for sig paa et hængende Haar havde været dødelige: den ene i Brystet, lige i Hjertestedet, blev opfanget af og sidder endnu i en elegant, temmelig tyk Lommebog, en Afskedsgave fra nogle unge Piger; den anden fik han i Siden, den havde slaaet Bajonetdøllen flad. Nu ligger han paa Augustenborg Lasaret, hvorfra han forhaabentlig bliver udskrevet om et Par Dage, og hvor jeg agter at besøge ham i Morgen paa Rejsen til mine gode Venner paa Augustenborg Ladegaard.

Nu skal jeg fortælle dig lidt om en af Kammeraterne, Kobbersmeden, som vi kalder ham. Han er den skikkeligeste Fyr af Verden, kun noget brøsig og meget raa. Jeg gjorde først Bekendtskab med ham i Røggælderen paa Harzhof, hvor han den Aften havde drukket for meget og sad og var grov mod alle, hvorved jeg da ogsaa fik min Part. Senere har jeg flere Gange givet mig i Lag med ham og forsynet ham med et og andet, han trængte til, sølle Stakkel! Han er gift i København, har to Børn, og der bliver intet sendt til ham af Fødemidler eller Penge, som til de Folk, der er fra Landet. Jeg tror virkelig, at jeg »for evig har forpagtet hans Højagtelse«, thi han ved ikke alle de Tjenester, han vil gøre mig. Jeg vil forsøge at give ham Smag for god Sang, for han har hidtil holdt mest af at synge rigtige Rod-Viser, og jeg vil begynde med at forære ham en af Plougs Sangbøger; han vil vist føle sig uhyre smigret og næppe saa snart

igen begynde paa sit sædvanlige Repertoire. Han sang tappert med paa Vejen til Sønderborg den 17de.

Et dejligt, men tillige sørgeligt Syn havde vi paa Marchen den før omtalte Aften: Augustenborg Fjord, de blaalige Skove i Aftenrøden, og ovre i Sundeved den klart brændende Dybbøl By!

Saa kom vi til Stolbro, og den gamle Fisker stod uden for Døren og ventede paa os. Han trykkede min Haand mellem begge sine og sagde: »Naa, Gud ske Tak, at De er levende endnu!« og Fiskerkonen lagde lige saa utvetydigt sin Velvilje mod os for Dagen ved øjeblikkelig at servere et sandt Hav af Vælling, som hun fra sidst vidste, vi satte Pris paa, og bagefter fik vi en vældig Balle Kaffe. Derefter sov jeg en sød Søvn paa 10 Timer.

Vi har nu faaet ca. 80 Reserveofficers-Aspiranter herover. Deraf er 4 kommet til 18de Regiment. Jungersen fortæller, at de slaas om at komme til 18de. Ved vort Kompagni har vi faaet et højt, smukt ungt Menneske, Tiepka; han stødte til os paa Forposten i Dybbøl By og blev straks sat ind i Feltlivet ved et ejendommeligt Middagsmaaltid: 1) stegt Flæsk, 2) røget Sild, 3) Bøf, 4) Te; bagefter trakteredede han med Madeira af sin fine Feltflaske. Han har gjort et godt Indtryk paa os alle: støt og paalidelig og trods sin Ungdom — en Mand.

Der er i denne Tid en ung Kone herovre for at besøge sin Mand, en Officer. Hun levede i stadig Ængstelse for ham, naar han var paa Forpost, og tænk, saa forleden fik han to Skud i det ene Knæ og en Kugle i det andet Ben, saa man siger, at de begge maa sættes af. De stakkels unge Ægtefolk!

Gildet i Elstrup. — Giftige Muslinger. — Sammes Virkninger.

I Skansen Nr. 8, den 21nde Marts 1864.

en var værre! »Jeg vilde ikke have de 24 Timer igen for 3 Mark«, sagde nylig en af de ny Reserveofficers-Aspiranter, rystende og bævende af Kulde. Det vilde jeg saamænd heller ikke, men det værste er, at vi begge faar dem gratis ikke een, men mange Gange, hvis der ikke sker noget et eller andet Sted, hvorved denne Krig kan faa en Ende eller ogsaa komme i en anden Gænge. Som det gaar nu, kan det ikke blive ved at gaa; selv de allertaalmodigste Jenser maa jo blive rasende, de allerstørste Sangvinikere maa fortvivle.

For at du ikke skal tro, at jeg sidder her og fægter i Luften mod indbildte Spøgelser, skal jeg forsøge at skildre dig Tilstanden og Stemningen her paa Dybbøl i de sidste Dage, siden det nye Forpostreglement er traadt i Kraft: 6 Dage i Skanserne og 3 Dage paa Landet, hvoraf NB. de 2 gaar til Marchen frem og tilbage.

Jeg har haft een god Dag og flere slemme Dage, siden vi sidst taltes ved, kære Moder. Først vil jeg fortælle dig om den gode Dag. Den 18de om Eftermiddagen holder pludselig uden for min Fiskerhytte en Vogn, hvori befandtes Hans Becher, den lille Kapellan fra Horne og Chr. Leth. Det var en behagelig Overraskelse. Vi fik et Chokoladegilde i Stand, og derefter kørte Jungersen og jeg med dem til Elstrup, til Chr. Leths ypperlige Smedefolk; Moderen og Datteren Marie ligner hinanden saa komisk i Udseende, Fagter og Maaden at le paa, at man havde fuldt nødig at se paa den stakkels Smed, som sad og stredes med Mavepine, for ikke at briste i Latter. Først maatte vi drikke Kaffe saa længe, indtil vi lærte at vende Koppen om og lægge Skeen ovenpaa; saa kom der en Pakke med en stor Sandkage til Chr. Leths Slof, Kommandersergeanten, og vi maatte da have en ny Ladning Kaffe for at faa den til at glide ned. Saa sang vi trestemmige Sange i Mørkningen, og derefter kørte den kære Hans Becher, trods alle vore Bønner, hjem, da han havde laant en Hest i Ulkebøl, og den skulde partout afleveres.

Efter at vi var kommet tilbage fra en Spadseretur i Maaneskin og paa Hjemvejen havde besøgt Chr. Leths Kompagnikommandør, den djærve Premierløjtnant Drastrup — ventede Naturalforplejningen os i forskønnet Skikkelse, nemlig som en herligt duftende Oksesteg med Kartoffler. Sluttelig kørte den lille Præst op med et Par Batterier, der blev protsede af i Skikkelse af en stor Bolle Punch, og hvorved den livlige, gemytlige Krydsild, der havde været ganske brav hele Eftermiddagen, blev til et sandt Bombardement af Brandere, hvilket dog ikke forhindrede flere morsomme Taler og Viser fra at blive hørte. Endelig skulde det da være Alvor med at gaa. Vi havde levnet en halv Bolle Punch, som Marie skulde drikke næste Dag paa vor Sundhed, men hun fik os saamænd paa Gled og ind igen, skønt vi havde Tøjet paa, og hvad Moder og Datter ikke havde let før, det gjorde de nu af hvert eneste Ord, der blev sagt, og deres hjertelige Latter var saa mageløs smitsom, at vi alle, selv Smeden med Mavepinen, maatte deltage i den almindelige Lattersalve. Klokken blev over 12, før vi skiltes; det er mange Tider siden, jeg har moret mig saaledes.

Næste Dag havde jeg ogsaa en stor Fornøjelse, nemlig at modtage en

vældig Sæk med Skjorter og Uldtøj, som jeg for største Delen har bestemt til Premierløjtnant Ahlmanns tapre 7ende Kompagni, der kun har faaet meget lidt tilsendt. Hvem kan dog denne fortrinlige Sending være fra? Der var 54 Skjorter, 40 Par Sokker, en Legion af Strømper, 20 Sjaler osv. Endvidere fik jeg samme Dag en stor Kasse og flere smaa med Fødevarer og andre Rariteter fra Svendborg: Honningkager, Chokolade, Æbler, Nødder, Appelsiner, Lakrids, Cigarer, Vin etc., saa jeg havde formelig en hel Urtekrambutik i den gamle Fiskers Chatol. Jeg vil anføre som Eksempel paa, hvor godt jeg er forsynet, at jeg bl. a. har et Lager af 7 Flasker Portvin og 11 Pd. Chokolade! Men de skal nok faa Ben at gaa paa. Ambulancerne er forstenede af Forbavselse.

Om Aftenen kom det ubehagelige Budskab, at vi skulde afmarchere næste Dag, i Stedet for at blive her vore reglementerede 5 Dage, og for at det skulde være rigtig komplet, kom der midt om Natten en Ordonnans og meldte, at Regimentet skulde afmarchere straks til Sønderborg.

Jeg havde om Aftenen været til et Muslinge- og Portvinsgilde hos Løjtnant Bokkenheuser, hvis Broder i Jylland havde afsendt en stor Fustage Muslinger, da han hørte det første Kanonskud ved Vejle, for at den ikke skulde falde i Fjendens Hænder. Ærligt talt kunde jeg have undt Preusserne den, thi der var giftige imellem, hvilket havde en voldsom Opkastning til Følge hos nogle af os, og hos mig bevirkede, at jeg ikke lukkede et Øje for Kvalme og var helt elendig næste Dag for samme Snegles Skyld.

Efter to Miles March om Natten blev vi belønnede med at gaa og drive hele Dagen uden for Sønderborg uden at udrette noget som helst nyttigt. De fleste laa hen i Sløvhed og røg, halvsov og frøs, hvilket nogle Dage senere fremkaldte følgende skønne, lyriske Udbrud fra en Blad-Referent, som just var her ovre: »Fred, Hvile og Tilfredshed var udbredt over den hele Scene«. Referenterne skal du ikke stole paa, de ser med lidt for poetiske Øjne paa alt her ovre.

Min gamle Ven P. traf jeg den Dag; han har haft det Held — eller Uheld — at komme i »Salveten« som Skriver med 2 Snore. Han morede sig i k k e i den Bestilling.

Lad mig ikke glemme at fortælle dig om det stolte Syn af Garden med de vældige Bjørneskindshuer; med Anstand i deres Holdning og med fuld Musik marcherede de forbi os, og vi raabte Hurra for dem, saa det klang efter.

Kl. 5 marcherede vi til Dybbøl for i Mørkningen at afløse Forpostkæden, og her stod vi i 6 Timer nær ved Fjenden, som ligger i Dybbøl By. Saa blev vi afløste og kom i Skansen, men maatte ikke gaa ind i Blokhuset, hvorfor vi frøs meget og kunde ikke sove i den kolde Blæst. — Jeg trængte saa meget til Søvn, at jeg flere Gange i Nattens Løb var lige ved at falde om af Træthed. Jeg havde Dagen i Forvejen faaet et Brev med 10 Rigsdaler fra en ukendt Giver, og en af mine halvvaagne, pinagtige Drømme, hvoraf man har mange i en saadan Nat, var, at jeg gik til Overkommandoen og bød 10 Rdl. for at sove 2 Timer i en Barak.

Om Morgenen Kl. 5 kom vi ud i Løbegravene, hvor vi, aldeles udmattede af Mangel paa Søvn, sov lidt paa Tur alle sammen; jeg for min Del sov to Timer og vaagnede uden at kunne mærke, at jeg havde Hænder og Fødder, og med en stikkende Smerte af Kulde i Brystet.

Hele Dagen i Dag har vi drevet som i Gaar, og det vilde være den største Urimelighed at forlange, at noget Menneske skal være i godt Humør ved saadan en Medfart. I Nat skal vi paa Skansearbejde, thi om Dagen er det umuligt for Granaterne. Gud ske Lov, saa kommer vi da ikke til at fryse som sidste Nat. I Morgen skal vi igen paa Forpost. Kunde vi en Gang komme til at slaa dem glimrende tilbage og saa faa Fred for Granaterne en Stund, det vilde være en ren Herlighed. Du ved, kære Moder, at jeg ikke saa let taber Modet, men naar man saaledes tapper Kræfterne af os draabevis, hvem kan saa holde paa Humøret og Modet og Sundheden?

Gid der snart maatte ske en Forandring! Hils Broder Thomas og lykønsk ham til den 26nde; jeg har hverken Humør eller Lejlighed til at skrive til ham i Dag. — Jeg sidder i fri Luft og skriver med stive Fingre.

Paa Skansearbejde. — Damon og Pythias. — En varm Dag. —
Et Himmelbrev. — Fint Selskab. — En snurrig Fejltagelse.

Langfredag Morgen, 25nde Marts 1864.

Lfter at have rekreeret mig ved en solid Davre, bestaaende af tre Stykker stegt Flæsk og en Pot varmt Øl — du maa vide, at Overkommandoen har indført den yderst priselige Skik at traktere samtlige forfrosne Forposter med varmt Øl med Sirup i hver Morgen Kl. 4; den lange Nat forkortes i høj Grad ved, at man har denne Himmerigsmundfuld at glæde sig til, — sidder jeg nu her i min tarvelige Seng for i Nat: en Grøft med mikroskopiske Stumper Halm, og nyder med stort Velbehag min Morgenpibe.

Endnu et Par Timer vil vi sandsynligvis have Fred for vore højtalende Broager-Genboere; saa begynder den daglige Rumlen og Bumlen, der i de første Timer slet ikke er videre behagelig: Nu vil jeg nytte disse fredelige Timer til at fortælle dig noget om de sidste Dages Hændelser.

Det var Skansearbejdet, vi slap ved — ja, hvad interessant kan der være ved at høre om Gravning, Hakken og Trillen med Jord osv? tænker du maaske. Ganske rigtigt. Sagen selv er der ikke meget ved, men hele Stemningen: den stille, maaneklare Nat, hvor Stilheden kun afbrydes ved, at en enkelt Granat knalder og bruser hen imod os eller over Hovedet paa os; de muntre Svende, der vel arbejder saa stille, de kan, for de nære Fjenders Skyld, men med godt Humør svinger Hakken, saa Gnisterne springer af Stenene, graver og skovler Jorden op paa Hjulbørene, som jeg eller en Kammerat, der skiftevis er ansat ved Befordringsvæsenet, i Trav transporterer hen til Blokhuset; de sorte Skikkelser oppe paa dettes Tag, der tegner sig som Silhouetter paa den mørkeblaa Himmel og har travlt med at klappe Jorden paa Siderne og paa Taget for at sikre mod Granaterne, thi vi er jo desværre belærte af sørgelig Erfaring; Skildvagten paa sin Post oppe ved Kanonerne, hvorfra han averterer, for hvilken Granat vi skal dække os: Avnbjærg eller Broager — alt dette, kan du tro, afgav et prægtigt Billede i det klareste Maaneskin.

Sergeant Poulsen.

En Gang imellem tager jeg mig et lille Hvil, medens en anden overtager min firbenede Forretning; saa nyder jeg min Aftensmad og en Cigar, samt faar en fornøjelig Diskurs med Korporal Gerlach, der alt imellem nynner Brokker af franske, tyske og engelske Viser — du kan tro, det er en Karl, der er Humør i!

Ja, det er en forunderlig, dejlig Nat! Den Tanke, at hvert Spadeslag er til Gavn for Fædrelandet og til Værn mod Fjenden, gør, at Arbejdet gaar med vidunderlig Kraft og Liv.

Det er en Fornøjelse at se, hvorledes vor norske Sergeant Poulsen tager

fat og hænger i, skønt han som Underofficer slet ikke behøver det. Den ærlige, brave Sjæl — jeg kan rigtig godt lide ham. Forleden Dag tager han mig til Side og siger nølende: »Hør, kære! det synes jeg, var inte bra«; saa varede det noget, inden han kunde faa mere frem. Endelig kom det da ud af ham, at Premierløjtnanten havde sagt før, da alle hørte det: »Hvor var Sergeant Poulsen i Nat?« — »I Skansen, Hr. Premierløjtnant!« — »Nej, De laa vist og sov i Blokhuset!« — »Nej, det gjorde jeg inte, jeg.« — »Jo vist gjorde De saa.« — »Saa kunde jeg jo ikke svare mere, — men — det var inte bra det. Jeg er min Sæl inte kommen ned til Danmark for at sove, det kunde jeg have gjort hjemme«, sluttede den prægtige Karl harmfuld og med Taarer i Øjnene. Jeg trøstede ham, saa godt jeg kunde, med, at han allerede havde saa godt et Navn blandt os alle, og at Premierløjtnantens Ord ikke altid var saa slemt mente, det var ganske vist kun hans Spøg. »Ja, Tak, Tak! Det er meget godt«, sagde han og trykkede min Haand, »men der var saa mange, der hørte det!« — Aa, hvor skinnede ikke den norske, energiske, ærlige, ærekære — maaske en Smule stikne — Natur klart frem gennem ham! Han og den lille Spillemand med det kønne, runde, fornøjede Ansigt er ret mine Yndlinge. Jeg maa se at faa dem fotograferede sammen. De to elsker hinanden som Fader og Søn; altid sørger Nordmanden først for sin lille Protegé, naar de kommer i Kvarter; de sover sammen, de smiler altid til hinanden — det er som en Bjørn, der har fattet Kærlighed til en lille Hundehvalp. — Natten mellem Tirsdag og Onsdag var mærkelig derved, at vor Konge besøgte Skansen. Desværre fik vi ham ikke at se, hvad vi havde glædet os til; vi havde efter fattig Lejlighed pyntet vor Skanse og os selv, saa godt vi kunde. Men han kunde jo da ikke naa at komme alle Steder; hvor han kom, skal han have talt venligt og opmuntrende til Folkene, saa han har sikkert glædet saare mange ved sit Besøg.

Nu vil jeg fortælle dig om en varm Dag, vi havde i Onsdags. Vi begyndte Dagen med fra vore Skanser at give Tyskerne i Dybbøl og Avnbjærg en varm og vist nok aldeles uventet og ubehagelig Morgenhilsen, thi vi saa en Mængde hvide Skikkelser — Preussere i deres Arbejdstøj — løbe over Hals og Hoved fra Avnbjærg. Om det er dette eller noget andet, der har

gjort Tyskerne gale i Hovedet, ved jeg ikke, men sikkert er det, de begyndte saaledes at overdænge os med Granater, at de kun een Gang tidligere har gjort det endnu bedre.

Mest Kig havde de paa Skanse Nr. 2 ved Stranden; Nr. 1 er saa godt som uholdbar, da der næsten ikke er et Sted, hvor man kan være for Granaterne. Der — i Nr. 2 — stod Chr. Leths Kompagni, og der er faldet omtrent 200 Granater den Dag, men de lærte snart at tage sig i Agt; kun en halv Deling blev i Skansen ad Gangen, de andre stod længere borte ved et Brystværn, og hver Gang, der kom en Granat, raabte en, der stod paa Udkig: »Dæk!« — alle Hovederne ned — og nu regnede Stykkerne ned der omkring. Der skete, ganske mærkværdigt, lige saa lidt her som noget andet Sted paa hele Linjen, nogen videre Skade den Dag. Tænk, ikke een blev saaret, ikke en Kanon spoleret, uagtet de fyrede uafbrudt; de har saaledes smidt 15,000 Rigsdaler bort til ingen Nytte. 2 eller 3 af Granaterne faldt lige ved Artilleristerne, men sprang heldigvis ikke.

Oppe hos os i Skanse Nr. 5, hvor omtrent hvert tredje Skud kom, havde vi det meget morsomt. Vi stod nemlig oppe paa en høj Bakke, hvorfra man kunde overse hele Skuepladsen: Broager, Stranden, Dybbøl og den største Del af Als. Nu saa vi en svær Røg vælte sig ud fra Skrænten paa Broager, og saa vidste vi, der kom en Granat; men det varede noget, inden Knaldet hørtes, og endnu længere, inden Herren selv kom susende med megen Staahej. Først dukkede vi os hver Gang, men vi lærte snart, at det var ingenlunde nødvendigt. Røgen kom nemlig fra tre Steder; længst til venstre mod Sønderborg ligger den største, »lange Maren« kalder vi den; der blev stadig fyret af den paa Skanse Nr. 4 eller Dybbøl Mølle, eller paa en død Hest, der alt laa i samme Retning. Nogle af denne Granats Stykker fandt undertiden Vej hen til os. Lidt længere til højre ligger et Batteri af mindre Kaliber; det skyder lige over Stranden paa Skanse Nr. 2. Det Batteri brød vi os heller ikke om. Endelig begyndte, mens vi stod der og, som vi smigrede os med, af specielt Hensyn til os, der var temmelig mandstærke, et tredje Batteri langt inde paa Broager Bakke til højre at spille op, og det var det værste af dem alle. Granaterne ramte næsten alle lidt foran vort Brystværn eller ogsaa lidt bagved. En Gang blev et

Stykke slaaet tilbage fra en Sten og fløj hen paa Løjtnant Hansens Mave, dog uden at gøre ham videre Skade; det var kun som et godt Stød af en knyttet Næve. En anden Granat sprang lige ved en Barakke, hvor Artilleristerne havde indbudt Infanteristerne til et muntert Gilde, men den gjorde ingen anden Skade end at vælte en Geværpyramide og splintre et Par Geværer. Naar vi saa Røgen, hed det: »Det er lange Maren!« — »Den er til os, dæk!« og en Mængde Hoveder fløj med Næsen lige lukt i Jorden. »Den er til Nr. 2!« — »Den er til den døde Hest!« — »Den gælder Møllen!« osv. Da man forholdsvis var temmelig sikker her, var det meget interessant at betragte denne Artillerikamp. Vore svarede efter Omstændighederne godt, naar man tager Hensyn til, at vi var 1 mod 3. »Rolf Krakelod til at være bange for sit Skind; han ligger uden for Skudvidde ude i Søen. Skærtorsdag Eftermiddag og Aften tilbragte Jungersen, Chr. Leth og jeg i Sønderborg hos Hans Becher.

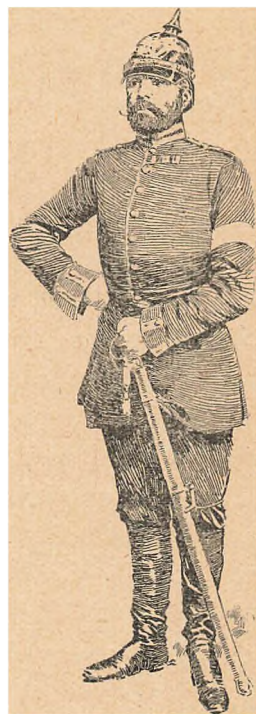

Liggende i en Grøft, den 25nde Marts 1864.

Det er nu ud paa Eftermiddagen, Langfredag. Granatregnen, der nu er ophørt, har langt fra været saa livlig som i Onsdags, men til Gengæld har den spillet os, der ligger i Nærheden af Skanse Nr. 6, des mere om Ørene. Det lader til, at de vil gaa hele Linjen igennem; Nr. 6 er nok den sidste, de kan række fra Broager, men saa begynder de vist fra den anden Side.

Alt er saa stille og mildt paa denne høje Helligdag; Luften er fuld af Fuglesang, og man kan næppe fatte, at her for faa Timer siden var saa vildt og krigerisk. Stundom falder den Tanke en ind, og ikke mindst paa saadan en høj Helligdag: hvad, om nu vor Herre pludselig begyndte at tale med sit Skyts, saa maatte de dog blive lidt løjerlig til Mode.

Lige overfor mig ligger en Kammerat, »Klaus«, badende sig i Solens Straaler oppe paa Ryggen af Traversen, vort Arbejde for i Dag. Hans runde Fuldmaaneansigt med det lysegule Overskæg griner mod Solen, og det vilde for nogle Timer siden have grint lige saa veltilfreds mod Granaterne, hvis han havde faaet Lov af Majoren til at ligge der i Stedet for, som vi andre, pænt at maatte dække sig bag Traversen for de summende »Bier« (Granatstykkerne), thi Klaus, der er en underlig Blanding af et lille Kvintin Tro og mange Centner Overtro, er kommen i Besiddelse af et Himmelbrev, som han fuldt og fast tror vil gøre ham skudfri. Han bærer det paa sit Bryst og fortæller med store Øjne, der lyser af Overbevisning, at det er faldet ned fra Himlen for nogle Aar siden og fundet et Steds i Tyskland eller Polen. Det er for øvrigt affattet i en afskyelig, vanhellig Tone; udstedt i Faderens, Sønnens og den hellige Aands Navn, lover det Sikkerhed for Kuglerne for den, som bærer det paa sig, og anfører som Bevis derfor, at da det blev hængt om en Hunds Hals, prellede Kuglerne af paa dennes Skind. Sluttelig udtaler Brevet Forbandelse over den, som ikke tror derpaa. Noget godt tror jeg aldrig, der opnaas ved denne Overtro; kun stakkels uvidende, overtroiske Mennesker fæster Lid dertil, og dem gør Troen derpaa ikke modige, men dumdristige, saaledes som denne Klaus, der til ingen Nytte springer om paa Gærderne, hvor Kuglerne piber, og peger Fingre ad eller gør andre endnu mere haanlige Grimacer mod Tyskerne.

En ukendt fjendtlig Officer.

Ogsaa Preusserne har lignende Himmelbreve. Forleden, da Chr. Leth efter det natlige Overfald var ude med en Patrouille, fandt han en Tegnebog, hvori var et Kærestebrev og et »Schutzbrief«. Ved samme Lejlighed fandt han paa en Ledstolpe et Visitkort og et Fotografi af en fjendtlig

Officer, en Hauptmann, der om Natten havde aflagt dem et Besøg, hvilket jo aabenbart forpligter Premierløjtnant Drastrup til en Kontravisit med det første. Det er han vist heller ikke bange for, denne prægtige, raske, skæggede Krigskar, som jeg ret kan unde Chr. Leth at have til Kompagnikommandør.

Tænk, hvilket fint Selskab vi har! Den høje Stab har slaaet sig ned ved vor grønne Side. Vor kække Bataillonskommandør, Major Lundby, ligger ikke tre Skridt fra mig i Grøften. Det var ham, der i den værste Kugleregn ved Mysunde sagde til os: »Lad mig se, I gaar paa, Folk, naar det kniber. Vi forlanger ikke af jer, at I skal gaa andre Steder, end hvor vi selv gaar i Forvejen«, — og dette gjorde han sandelig og har gjort det til denne Dag. Han ser endnu bleg og svag ud; men det var ham umuligt at holde det længere ud paa Hospitalet; han længtes for meget efter sin kære Bataillon. I Grøften ligger ogsaa min Delingsfører, Løjtnant Hansen; han er mig som en god Ven, hvem jeg i alt, stort og smaat, kan betro mig til.

Endnu vil jeg kun fortælle dig en ganske snurrig Begivenhed, som vi oplevede i Nat med Preusserne. Vi laa i en Lergrøft; pludselig, et Øjeblik efter at vort halve Kompagni Kl. 12 var blevet afløst paa Skansearbejde af det andet halve Kompagni og havde lagt sig til Ro i bemeldte Grøft, høres en livlig Skydning ude i Kæderne. Skydningen bliver ved, hvorfor vi kalder til Gevær og staar og venter; omsider hører den op. Løjtnant Bokkenheuser, som havde Feltvagt, fortæller, at Støjen hovedsagelig var fremkommet ved, at to af Fjendens Patrouiller havde mødt hinanden, og efter et Par Gange at have gentaget: »Wer da?« som med stigende Hef-tighed besvaredes med: »Patrouille« — voldsom Snurren paa R'et — begyndte de at skyde paa hinanden. Derefter hørte man et vældigt Brøl af en, der var blevet ramt, og saa havde de skældt hverandre ud for »Schweinhund«, »Esel« osv., til stor Moro for vore Forposter.

Nu skal du have Farvel for i Dag, min egen kære, lille Moder! Jeg har udstaaet en Del i Retning af Anger over mit »Muslingebrev«, der var et Produkt af Søvnløshed, Træthed, Mavepine og Kulde, og jeg har paa-

---

lagt mig selv som Pønitense aldrig mere at røre ved Blyant og Papir, naar jeg — som jeg med god Samvittighed kan sige sker sjældent — er i daarligt Humør.

Den 26nde, Middag.

I Dag ligger vi og »gasser« os i Barakkerne. Det er sidste Dag af de 6 drøje Forpostdage, der er gaaet bedre, end jeg havde ventet. Hurra! saa skal vi paa Landet i Aften og blive der i Paaskedagene. Saa skal jeg rigtignok op til mine Venner, de rare Mennesker paa Augustenborg, som jeg ikke har set i 14 Dage, da vi nemlig har været paa Forpost i 12 af de 14 Dage.

Min Ven, Kommandérsergeanten. — Besøg af Civilister. — De tyske Bier. — Et krigersk Sceneri. — Premierløjtnanten. — Gamle Mutter. — En tilbageslaaet Storm. — Interessante Bekendtskaber. — En velsmagende Kop Te.

I et Telt bag Chausseen, hvor man er nogenlunde »i Salveten« for Granater, den 30te Marts 1864.

» er vi da igen paa Forpost efter en dejlig lille 2 $\frac{1}{2}$ Dags Paaskeferie hos gamle Mutter i Sebbeløv og paa Augustenborg; men vi er ikke yderst og har kun Granaterne, ikke Fjenden at passe paa. Saa har du vel ikke noget imod, at jeg benytter denne Formiddag til at fortælle dig lidt om de sidste Dage, og især om den glædelige 2den Paaskedag.

Da jeg sidst skrev, løb Tiden saaledes for mig, at jeg rent glemte at spise noget; paa een Gang stod der en herlig, brasende Pande med stegt Flæsk foran mig, og jeg fulgte min Ven, Kommandérsergeantens, Indbydelse og aabnede Maven med flere vældige Skiver Flæsk, Øl og Brændevin, et solidt Morgenmaaltid i Stedet for Te og Franskbrød. Undertiden er Rosiner, Mandler, Kage eller Chokoladekage vor første Spise; det er akkurat, som det kan træffe sig.

Hvor jeg er kommen til at holde af denne, forhen noget tørre og ked-sommelige, ikke sjældn lidt gnavne Mand; der er kommet et Liv over ham, siden Krigen brød ud. Han interesserer sig levende for alt, hvad der sker, har udmærket god Forstand paa og er personlig meget tapper i Fægtningen; han synger med paa Marchen. Kommandérsergeanten syngel!

det skulde nogen have sagt før! Ja, han tager ikke sjælden Tilløb til at være morsom.

Han og et Par andre var de eneste, der blev Danebrogsmænd, vel mest for Mysundeaffæren den 2. Februar; det skete paa hin tragikomiske Dag, da den høje Stab galoperede i det bløde Morads, saa Snavset stod Hestene om Ørene, da Overgeneralen brølede en virkelig god Tale til os,

Soldater, og da en af Bataillonskommandørerne, men heldigvis ikke vor, lod sin Bataillon tre Gange staa stift rettet og præsentere Gevær i Snavset, medens vi stod opstillede til Højtidelighederne, som var alt andet end højtidelige.

Hans, Kommandersergeantens, højeste Ønske er at komme med i det Zouavkorps, der skal oprettes eller maaske allerede er oprettet; hans Øjne lynrer formelig, naar han taler om at udføre saadanne raske Gerninger paa

egen Haand. — Ja, han er kort sagt en rigtig Kærnesoldat, en af dem, som det er godt at staa ved Siden af i et Slag. Vi har sluttet os en hel Del til hinanden, gaar altid sammen paa Marchen, og han byder mig gerne Plads i Barakken eller Kvarteret, naar jeg ikke har noget bedre.

Men for at komme tilbage til Flæsket, saa varede det kun en Time, før en Bakke med de dejligste Ærter — der bliver serveret til os paa Blikbakker — stod paa Bordet tilligemed Flæsk; Duften af Maden lokkede endog Løjtnant Bokkenheuser, og han forsmaaede ikke sammen med den norske Sergeant Poulsen og Korporal Hagemann at tømme en Bakke, mens en Jens i vor umiddelbare Nærhed blev klippet og friseret paa en meget primitiv Maade.

Efter denne Nydelse hørte vi nogle vrede Ord af Kaptajnen til vor lille Spillemand Michelsen om hans Pudsnings, og da det er noget af det smitsomste, som tænkes kan, naar en begynder at pudse, saa kom der en saadan Pudseraptus over alle i Barakken, at vi snart alle til Hobe skinnede som Guld, Sølv og Ædelstene.

Saa omgjordede jeg min Lænd for at spadserere til Sønderborg med Brevet, men blev til min store Forbavselse, idet jeg traadte ud af Barakken, standset af fire unge Civilister, der var kommet herover for at se en Skanse, høre en Granat — paa Afstand — og maaske medbringe et Stykke af en saadan til en Brevpresser til Hr. Sørensens Skrivebord. Det var underligt at se saadanne fire kraftige, blomstrende Ungersvende, lige i Værnepligtsalderen, som Civilister, og Chr. Leth og jeg gav dem ogsaa dygtigt paa Hovedet derfor. De mumlede noget om »gode Stillingen« og saadant noget, og dertil var jo intet at svare, for har man ikke Lyst, saa har man ikke Lyst; men man faar just ikke noget stort Begreb om saadanne Menneskers Mod og Fædrelandskærlighed. Imidlertid kan det dog gaa an, naar de vil vedgaa Sagen ligefrem, som disse gjorde; men naar man begynder at tale om »andelige Soldater«, som er for gode til at være Kanonføde, saa faar jeg næsten Kvalme, for det er slet ikke andet end den pure Hovmod og Vantro, der ligger bagved. Som om nogen var for god til at falde for sit Fædreland, og som om Gud ikke kunde bevare, hvem han vilde. — De to af Civilisterne har jeg dog ganske godt Haab om; de var helt fornøjede

over Livet herovre og havde Lyst til at være med. Stemningen har virkelig ogsaa forbedret sig betydelig, siden jeg skrev mit »Muslingebrev«, da vi endnu ikke havde lært at staa for Granaterne.

Et Eksempel paa en gemytlig Opfattelse af Granaterne kan jeg fortælle dig. Forleden Dag, midt under den heftigste Skydning, medens Stumperne fløj og susede om Ørene paa os, løb en af vore Kokke omkring med en gammel Bikube, som han havde fundet; han vilde ud og fange »de tyske Bier«, for de sværmede saa slemt i Dag, sagde han.

Ogsaa vore Vedetter har deres Fornøjelse af at høre Fjenden snakke faa Hundrede Alen fra dem. Saaledes havde de en Nat hørt en højtstaaende Officer sige meget vredt: »Mein Herr Graf! Sie kommen immer zu spät, immer zu spät! Kommen Sie noch einmahl, so werden Sie was kriegen«.

Du kan ikke tro, kære Moder, hvor hele Sceneriet herovre tager sig prægtigt og livligt ud i disse lyse Solskinsdage; dette slog mig især sidste Lørdag Aften, da hele Regimentet stod opstillet, skarpt rettet i tre Fløje med de høje Officerer til Hest i Midten. Nogle Kompagnier af Afløsningen var allerede kommet og mylrede som Bier ind og ud af Barakkerne, andre drog syngende op ad Vejen. Længst til højre saa man det fatale Broagerland og den spejklare Strand med »Rolf Krake« og de mange smaa, hvide Sejl; de to langt udgaaende, skovbevoksede Odder, til Dels forgyldte af den nedgaaende Sol; Alssund med et fuldkomment Spejlbillede af det gamle Slot, og endelig det terrasseformige Sønderborg med sine fem Vejrmøller som Vedetter paa Toppen af Bakken. Det havde regnet svært med Granater den Dag, men nu var det stille, saa at det hele Billede viste saa forunderlig klart Modsætningen mellem Guds Fred i Naturen og Menneskenes smaalige Ufred.

Saa marcherede vi af i den dejlige Aften, og omtrent Kl. 10 kom vi til vort gamle Kvarter Sebbeløv, hvor jeg fik mit Ønske opfyldt i Retning af blødkogte Æg, som min Premierløjtnant trakterede mig med. Ham kender du nok ikke, thi han er nylig kommet til Regimentet; nu skal jeg præsentere dig for ham.

Han har været med i forrige Krig og skal have været meget flink, al-

deles koldblodig i Slaget. Man fortæller f. Eks. om ham, at da de løb Storm mod en eller anden By og paa det voldsomste blev overdænget med Kugler, løb han, stiv som ved en Præsentation, med skuldret Sabel ved Siden af sit Kompagni, kommanderende: »Een to, een to! I skal F. g. m. løbe mig i Trit, Karle!« Ude paa Forposten er han lige saa fuldstændig koldblodig. Han ligger midt i Solskinnet, selv om det er det mest udsatte Sted, ryger sin Pibe og læser Aviserne, medens Stumperne flyver ham om Ørene. Han er tilmed en godmodig og skikkelig Mand og ved alle Lejligheder saa flink mod mig som tænkeligt og omfavner mig ganske voldsomt, som om det var mig, der gjorde ham en Tjeneste og ikke omvendt. Du ser altsaa, kære Moder! at din Søn har al Grund til at være denne Mand taknemmelig, og det er jeg ogsaa af mit ganske Hjerte; derfor maa du heller ikke tro, at det er sagt i Ondskab, hvad jeg nu vil fortælle dig, men det er saa uimodstaaelig morsomt, at jeg ikke kan tie stille dermed.

Han er saa overvættets høflig, at han altid siger: »Min gode Hr. Bredsdorff, vil De være af den Godhed! (tænk dig, en saadan Tiltale til en gemen!) Løjtnant Hansen paastaar, at han har hørt ham sige til en, der bad ham om at maatte træde af et Øjeblik: »Ja, vil De være af den Godhed!« Maden spiller en meget stor Rolle i hans Tilværelse, og han forstaar paa den mærkværdigste Maade at dreje Talen hen paa dette Gebet. Jeg vil anføre en Samtale eller rettere et Uddrag af flere Samtaler mellem os, interPELLEREDe af hans Oppasser Ernst, det skikkeligste, men ogsaa kedsommeligste Menneske, der kan gaa i et Par Trætøfler.

Det er Middag — jeg banker paa — Et barsk »Herein!« høres. — »God Dag — god Dag, min gode Hr. Bredsdorff (Omfavnelse). — Vil De ikke spise et Stykke Oksesteg! det er Gufforbanneme en dejlig Steg« (store Øjne). »Mange Tak, jeg har spist«. — Flere forgæves Overtalelser. »Men vil De da ikke drikke et Glas Vin eller en Kop Kaffe?« — Jeg takker for det sidste. — »De kan ikke tro, min kære Hr. Bredsdorff, hvad det er for et godt Kvarter, jeg har faaet«. — »Ja, det er en hyggelig Stue og en

venlig Udsigt«. — »Ja, men Maden, den er ekscellent! Jeg fik i Gaar*) den dejligste Kødsuppe (atter Øjne), jeg nogen Sinde har smagt, og Bollerne, kan De tro, var charmante«. — Ernst (der altid pusler henne ved Madkurven) med søvnig, drævende Stemme: »Vil — æ — Præ — mi — æ — løvtnanten — se — æ — her har jæ køvt et Fjerdingspund Te i Sønderborre — æ — de vilde ha 20 Skilling for den, men — æ — jæ« — »Ja, det er godt, lille Ernst«. (Ernst gaar atter hen til Madkurven). — »Naa, min gode Hr. B., har De hørt den glædelige Nyhed?« (lynende Øjne) — Jeg, spændt: »Nej, hvilken?« — »At Overgeneralen har lovet Soldaterne Kartoffler og Ris«. — »Saa!« — Men paa den Betingelse, at saa maa I * ikke være bange, Karle, naar t begynder at fløjte saadan: hui! hui!« — »Har Premierløjtnanten læst a Bog, jeg laante Dem?« (»Faarekyllingen paa Arnstedet« af Dickens). — »Nej, jeg holder ikke af saadanne Eventyr og Fehistorier — nej, Kærlighedshistorier!! (store Øjne). Jeg har * slugt en skrækkelig Masse af det Tøjeri«. — Pigen kommer ind med Kaffen. — Løjtnanten affekteret, med Hovedet paa den ene Side: »God Dag, lille Jomfru! Vil De være saa god at komme nærmere og lade os se Deres hulde Aasyn!« — Ernst med en Blikdaase: »Vil — æ — Præ—mi—æ—løvtnanten siæ, her har jæ køvt en Daase — til Sukkeret, — jæ synes — æ« — »Ja, ja, det er godt, lille Ernst!« (Ernst drejer Øjnene langsomt, først mod Premierløjtnanten, saa mod mig og gaar med Ro tilbage til Kurven). »Ja, saa er det bedst, Premierløjtnanten faar den Bog, jeg har laant Trepka, der er meget om Kærlighed«. »Trepka — ja, han har * et udmærket Kvarter«. — Ernst (der ikke holder af at leve i ubemærket Dunkelhed): »Her ska — æ — Præmiæløvtnanten siæ noue hvidt Sukker«. — »Ja *, det er meget godt, lille Ernst, lad os nu være i Fred«. — Ernst pakker med uforstyrret Ro Sukkeret i Madkurven og gaar langsomt ud. — »I Morgen koger Konen mig en dejlig Risengrød, og jeg faar en brillant Oksesteg. Det er min Hovedpassion. — Vil De gøre mig den Fornøjelse at spise med? Jeg spiser

*) Hver Gang, jeg sætter denne Stjerne, maa der underforstaas en eller anden kraftig Ed, som jeg ikke gider skrive, men som tager sig ret snurrikt ud mellem diverse Kødsupper og Oksestege.

præcis Kl. 2?» (Øjne). — Jeg takker og lover det, skønt jeg maa lade et paatænkt Chokoladegilde ryge i Lyset. »Naa, det er altsaa en Aftale, præcis Kl. 2«. (Omfavnelse).

Jeg afbryder denne Samtale, fordi det dog er mig umuligt at give dig et tro Billede af den komiske Alvor, hvormed han taler om Mad, de store, rullende Øjne, hvormed han akkompagnerer sine egne og mine Bemærkninger, naar de angaar dette interessante Emne. For Resten er han som sagt mageløs flink og tjenstvillig mod mig og mod os alle ved enhver Lejlighed, og en tapper og dygtig Feltsoldat er han, og det opvejer i mine Øjne, i en saadan Tid som denne, adskillige Fejl, sagtens da ogsaa den, at være en Smule madkær.

Hvem der blev glad over os, det var vor gamle Mutter i Sebbeløv, og det trods al den Uryddelighed, vi gør i hendes Hus med Pakker, Kasser, Tornystre osv. Jeg kunde have Lyst til at fortælle dig lidt udførligt om denne kære, gamle Sjæl, hvorlunde hun først kaldte mig »en Gavstrik«, fordi jeg gjorde Kommers, — ligesom Smedekonen i Elstrup efter Chr. Leths Udsagn kaldte mig »en stor Spekelanter«, fordi jeg havde gjort mit til at sætte Huset paa den anden Ende hin mageløs morsomme Aften, hvormod jeg har fortalt dig.

Jeg tror, at jeg siden efter har vundet en temmelig stor Plads i vor gamles Hjerte, og de storartede Forsendelser fra mine Venner har i den Grad imponeret hende, at hun bestemt tror, jeg kan udrette, hvad det skal være. Hvis jeg en Dag fortalte, at jeg havde faaet Preusserkongen til at slutte Fred, vilde hun tro paa det som paa et Evangelium. Jeg vilde ønske, du kunde se hende komme ind ad Døren, kige efter Mølsted, »det lille, skikkelige Minnesk«, og, naar hun faar Øje paa ham henne i Sengen, hvor han er forfalden til at tage sig en Middagslur, true ad ham med Fingeren og sige: »Uha! Uha! Uha! nej, nu er det dog for galt — a kommer minsan til at forklav' ham ved Kæresten, at han ligger i en gammel Kunes Seng«. — Du skulde se hende ryste paa Hovedet og kaste betydningsfulde Blikke til mig, idet hun om Jungersens lidt tavse og korte Væsen bemærker: »Nej, det er da en bøs en, den lille Kapperal«, medens hun dog øjensynlig holder hjertelig meget af ham.

Item kunde jeg have Lyst til, hvis jeg havde Tid dertil, at beskrive for dig de Sind og Hjerte kvægende Dage, vi tilbringer hos den mageløs gæstfri Fengerske Familie paa Augustenborg, men jeg maa springe dette forbi og gaa lige over til den for os saa glædelige 2den Paaskedag.

Det slaar nu næppe fejl, at du ved meget mere derom fra Aviserne end jeg, som ingen har set, ligesom jeg heller ikke selv var Øjenvidne til Kampen, da jeg kun kom saa vidt, at vi marcherede til Sønderborg, hvor en Ordonnans saa bragte Kontraordre; men jeg vil dog anføre nogle Smaabemærkninger og Smaatræk, som du maaske ellers ikke faar noget at høre om.

Rygtet, der altid antager de utroligste Dimensioner, fortalte straks, at vi havde gjort 600 Fanger; senere sank det ned til 90, men om Aftenen fortalte vor Major, at Sandheden var nogle og tyve. — Der var kommet en Ordonnans til Stabskvarteret og havde fortalt, at der var blevet fanget mellem 26 og 27 Preussere; om han med dette gaadefulde »mellem« har tænkt paa en hoved- eller benløs Mand, eller maaske paa en lille Hornblæser, skal jeg lade være usagt. Da Majoren saa spurgte ham, om de var saarede, havde han svaret: »Nej, Hr. Major, de er saamænd alle sammen spillevende«.

En anden Stump Beretning fangede jeg, da vi næste Dag marcherede paa Forpost forbi en Del af det sejrsglade 2det Regiment, der stod paa en Grøftekant. — Stumpen lød saaledes: »Men Rol Kraue, hun gik ind og smald dem nogen ordenlige ud, og saa listede de nok saa villig tilbaves«; det var om den Slump Preussere, der var kommet ned i Lavningen ved Avnbjærg, hvorfra de blev fordrevne ved Rolf Krakes Skud, med Undtagelse af de omtalte »mellem 26 og 27«, der skulde være blevet tagne af en Underofficer, som sprang rask ind imellem dem, som om flere fulgte efter ham. Officeren græd af Harmen, da han saa, de havde overgivet sig til een Mand (»Refero lafero«, som salig Flyveposten sagde, jeg ved ikke, om det er sandt). — Det var lutter »blutjunge« Folk, disse Fanger. Officeren var kun 19 Aar; de var af 18de preussiske Regiment og nylig kommet herop. Man havde givet dem Brændevin for at gaa mod Skansen. De gamle Soldater skal i høj Grad have Modbydelighed for at gaa løs paa »den danske Slagterbænk«. Det glædelige ved denne Dag er mindre Affærens Størrelse

end det gode Indtryk, den tilbageslaaede Storm har gjort i Modsætning til den evindelige Retireren, samt den Tillid, som den menige Mand derved har faaet til Stillingen.

Næste Dag, Tirsdag, 3dje Paaskedag, drog vi som sædvanlig paa Forpost med struttende Madposer; denne Gang havde jeg desuden i Tornystret en vældig Julekage fra Svendborg, Appelsiner, Chokolade, Lakrids og mange andre gode Sager. Du mener maaske, at vi lever noget sybaritisk ude i Stillingen, men dersom du en Gang havde prøvet saadanne 24 ørkesløse Timer, især de uendelig lange Nattetimer, hvor det er en sand Vederkvælgelse at have saadant noget godt at gnaske paa, saa vilde du vist »tænke om igen«.

Vi fik denne Gang vor Plads paa Broagergranaternes Hovedrute, jeg mener paa Chausseen ved Dybbøl Mølle, hvor der imidlertid ikke var stor Fare, da vi laa i Grøften og havde en Bakke bag os. Jeg, som netop denne Dag var kommet paa det første Trin af Ærens Stige — Snoren og Knappen — fik tilligemed to andre Underkorporaler den Bestilling at holde Lyset for de gode Sønderborgere, det vil sige i Tilfælde af Angreb at gaa op paa Møllens Omgang og skiftevis holde to Lygter ind mod Sønderborg for at avertere den der liggende Reserve om Angrebet. Det blev der nu ikke noget af; Natten gik meget fredeligt, og vi laa og fortalte Historier, røg paa vore Piber og stirrede op mod den klare Stjernehimmel. Jeg fortalte Bulwers Eventyr om Hunden, Ræven og Katten og havde saamænd min fine Kaptajn til Tilhører. Vor brave norske Sergeant fremsagde med Begejstring flere af »Fänrik Ståls sägner«. Apropos, vil du sende mig mit Eksempplar, for han kunde dem ikke rigtig og vilde gerne lære dem. — Jeg har vist glemt at fortælle dig, hvor flinkt han opførte sig forleden, den 14de, paa Dybbøl Kirkegaard. Han stod hele Tiden oppe i Lydhullet og fyrede ufortrødent paa Preusserne, skønt den ene Kugle efter den anden smældede mod Muren og over en Snes for ind i Kirketaarnet til ham.

Vor »Dagstilling« var paa Grund af Granaternes Næsvished noget anderledes, nemlig i en Lavning bag Chausseen længere ned mod Sønderborg. Jungersen og jeg opholdt os i Officerernes Telt, hvorfra jeg har dateret og paabegyndt dette Brev. Jeg kedede mig svært den Dag, skønt jeg

gjorde to interessante Bekendtskaber, nemlig pro primo med en af disse mindre hyggelige, hvæsende Broagerkrabater, der blev funden helt oppe ved Møllen og baaret ned til os af en af Kammeraterne. Den har Form som en Spidskugle, men er vel et godt Kvarter i Diameter og af en Fods Længde. For at den bedre skal kunne gaa ned i Riffelgangene og altsaa skyde sikrere, er den omvunden med et tykt Lag Bly. Mundstykket, der indeholder Knaldsatsen, ender i en Knap og passer ned i en Møttrik inden i Granaten. Naar denne Knap støder haardt imod en Genstand, borer Mundstykket sig langsomt ned i Granaten og støder derved paa en lille Spids, hvorved Knaldsatsen antændes, og Granaten springer. Denne Slags Granater, Perkussions- (Paastødnings-) Granater kan altsaa aldrig springe i Luften, som de andre, og maa med temmelig høj Grad af Nødvendighed springe, naar de træffer en ikke alt for blød Masse. De er langt farligere, da de træffer sikrere og paa længere Afstand, springer langt oftere og kaster Stumperne længere bort end de gammeldags. Dette til Forklaring af den uhyggelige Følelse, hvormed man hører Udkiggerens: »Dæk for Broageren«.

Mit andet ny Bekendtskab den Dag var vel dansk, men af en lige saa uhyggelig Karakter, det var de saakaldte spanske Ryttere, et Slags langstrakte Kæmpepindsvin, bestaaende af en lang Bjælke, hvorigennem der er stukket to Rader skarpt slebne Sværd eller Spyd, lodret paa hinanden. Saadan en Djævel stilles op i en Løbegrav eller et andet skjult Sted, og naar saa Stormkolonnen farer frem, spiddes bogstaveligt det første Geled paa disse skarpe, tveæggede Sværd.

Siden jeg er ved at omtale disse barbariske Krigsredskaber, skal jeg dog endnu beskrive et Par Stykker. Først et tysk, de saakaldte »Helledesmaskiner«, et Slags svømmende Perkussionsgranater, der driver med Strømmen, og naar de støder paa en Bro, springer de og sprænger den derved i Luften. For at fange disse farlige Fisk har vi paa flere Steder sat Staaltraadsruser ud, som spænder over Allsund.

Af mere gemytlig Art er en Indretning, som vi nok i Grunden har Tyskerne at takke for, idet de nemlig i deres Blade skal have paaduttet

os den som et non plus ultra af Rænker og Snedighed, længe før vi tænkte paa at bruge den. Den bestaar simpelthen af flere Rækker tyk Staaltraad, som spændes uden for den yderste Vedetkæde og bringer Fjenden til at styrte paa Næsen, naar han stormer frem; selv om han ser den, saa hugger han den i alt Fald ikke let over. Beslægtet hermed er flere Rækker store Pløkker, som slaas ned foran Skansen for at opholde og besvære Fjenden.

Nu vil jeg imidlertid skaane dine Nerver for flere Marterinstrumenter og ende med det fromme Ønske, at vi snart maa kunne faa en god Fred, uden at vi behøver at bruge disse Instrumenter for meget, men hvis det ikke er muligt at slutte Fred, saa vil jeg haabe, at Fjenden maa faa nogle ordentlige Børst, naar Hovedstormen skal finde Sted.

Efter en usigelig vederkvægende Nat og Dag i Sønderborg hos den kære Svoger, som — dette gaar baade paa Dagen og Svogeren — Chr. Leth og jeg altid lovpriser i høje Toner, siddende hver i sit Hjørne af Sofaen med en lang, højst fredeligt udseende Pibe i Munden, trak et Par Brigader atter ud paa Forpost. Denne Gang blev det vor Tur at ligge ved en Travers bag en Skanse, og jeg mindes kun, at det regnede hele Dagen med denne fortvivlede jævne, stadige Regn, som maa gennembløde. Item, at vi, efter en sindrig Plan af Løjtnant Hansen, af Ambulancetængerne byggede en Hule, som vi takkede og forede med Hør; vi har nemlig opbrugt al Halmen — og hvori vi ligervis som Grønlænderne krøb ind paa Maven. Endelig mindes jeg, at just som jeg laa i denne Hule, med Benene udenfor, kom et væmmeligt, snurrende Asen af Granatstump og slog ned et Par Tommer fra mit højre Ben; den gik saa dybt ned i Jorden, at den ikke kunde ses. Det var paa det nærmeste, at jeg var bleven et Ben kortere, og det kan nok være, at jeg drog mine Undersaatter til mig i en Fart.

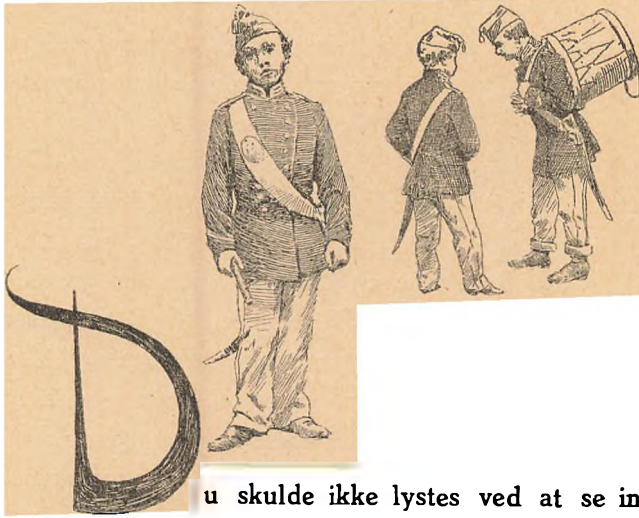
Jeg vil ved denne Lejlighed gøre den Bemærkning, at jeg med Flid følger og hele Tiden har fulgt den modsatte Praksis af Hieronymus Laubs: at fortie alle Farer og Besværligheder for ikke at ængste; jeg mener nemlig som saa: du ved jo godt, at vi daglig er udsatte for Farer og Besværligheder her ovre; naar jeg nu samvittighedsfuldt fortæller dig om alle de forunderlige Maader, Gud opholder vort Liv og Sundhed paa, saa vil du ikke blive bange derved, men tværtimod faa Troen i Hænde paa, at det slet

ingen Nød har med os. Har jeg ikke Ret, lille Moder? Er det ikke netop paa Grund af denne Tro, at du har ladet os Børn, lige fra vi var smaa, have den største Frihed til at gaa, hvorhen vi vilde, selv om der kunde være lidt Fare forbundet dermed?

Se, det var nu den første April, men vi var slet ikke oplagte til at narre hverandre April, kan du tro. Aa, hvor var vi gennemblødte og forfrosne, da vi silde om Aftenen sjaskede ned til Barakkerne!

Kommandersergeanten og jeg havde aftalt, at vi vilde have os en Kop god Te, naar vi kom dertil, og vi havde virkelig glædet os ved dette Haab; men der er desværre et langt Spring fra Tanke til Virkelighed. Et stort Favnestykke fandt jeg vel i en af de mange Kogehuler, som er gravede ind i Diget, og jeg fandt ogsaa lidt Ild fra om Dagen; men skønt vi blæste og blæste, først, saa længe der var Vejr i os, med vore Munde, og siden ved at vifte med vore Felthuer, og skønt Vinden saamænd ogsaa gjorde sit bedste, saa hjalp det dog lige meget. Det var det mest søvnige, genstridige, ondsksfulde Favnestykke, som nogen Sinde har eksisteret, og det uagtet vi havde bearbejdet det med vore Sabler. Til sidst — Klokken kunde vel være 11 — svor vi, at vi vilde have Te, om vi saa skulde sidde oppe hele Natten. Vi hældte det meste Vand af Spanden, thi nu sov de andre for længst og trængte altsaa ikke til Te; Resten fyldte vi i en lille Tekedel og futede derefter saa længe med Halm, til Kedlen sang, spyttede og virkelig kogte. I øsende Regnvejr bar vi vor dyrtkøbte Sejrstrofæ hjem i Triumf. Men hvor den Te saa ogsaa smagte!

I Barakkerne. — De
smaa Spillemand. —
Sønderborgs Bom-
bardement.

Den 2den April 1864.

u skulde ikke lystes ved at se ind til os her i Dag, saa snaysede er vi til op over begge Øren, at man ikke kan se, hvad vi er af: vaade er Klæderne, og her i Barakkerne ser der ud som i en Svinesti. Der er saaledes ikke meget hyggeligt her, og dog har vi det saamænd ganske godt. Nylig har vi sat den dejligste, smækfede Suppe med Ris til Livs, og Gardens Musikkorps besørgede en nok saa lystig Taffelmusik dertil, saa at Kommandersergeanten ikke kunde holde Benene stille, men valsede rundt i Trætøfler; vor flinke Nordmand har faaet fat i en Skovl, og i sit Ansigts Sved skovler han Snavset i store Kager ud af Balsalen. Skal vi saa være enige om, at her ikke er saa slemt endda!

I Dag, den 2den April, er det jo min kære Slofs (Jungersens) Fødselsdag; af den Grund har han faaet det berømmelige Navn Olfert (efter Olfert Fischer); jeg vilde saa gerne traktere ham med Chokolade og har i den Anledning medbragt 1 Pd. fra Als, men det bliver desværre vist en Umulighed at faa Mælk, thi Sønderborg er saa udpint som en presset Citron, og hvad de har, er saa dyrt som det pure Guld.

»Tromme, lomme, lom! det er mit eget Kompagni«, — det lyder virkelig

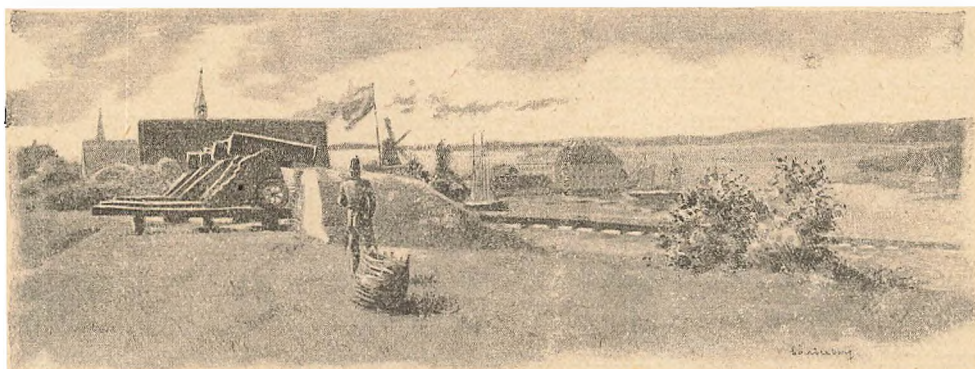

fornøjeligt; jeg maa ud og høre dem lidt nærmere. Pokkers kønne Folk, de Gardister, med deres smaa, fikse blaa Huer. Men de ved det ogsaa nok selv, har jeg en Anelse om. Der staar tre smaa Piberdreng, den ene mindre end den anden, men alle med Huerne paa Snur og Sidehaaret redt i Hjul — den samme Kam er aabenbart gaaet gennem dem alle tre, ikke et Haars Forskel er at opdage. De ser for Resten slet ikke fornøjede og barnlige ud. Nej, da priser jeg vor lille Hornblæser, Michelsen, med det yndigste, lille, milde Ansigt, man kan se, og saa er han saa tjenstvillig som en Potte paa 3 Ben til at gaa hen og hente Øl, Brød osv., osv. Han er ogsaa hele Kompagniets Yndling, men ingen er mere forelsket i ham end vor norske Sergeant; han reder aldrig Seng til sig selv, uden tillige at rede til »den liten jævel«, som han kalder ham, og naar vi, som vi gør hveranden Nat, ligger under aaben Himmel, begraver han ham formelig i Halm, saa der ikke er Spor af Spillemand at se.

Vi havde Mage til ham, kun lidt mindre, lille Peter, men han blev nappet af Tyskerne den 22nde Febr.; han var saa træt af at løbe, det lille Skind, at han smed sig ned i en Grøft. Straks efter kom Preusserne, og nu saa en af vore en Preusser tage ham op, klappe ham paa Kinden og nok saa lempeligt sætte ham over Gærdet, hvor han var i Sikkerhed for vore Kugler. Han har nu skrevet fra Küstrin, at han morer sig med at spille Klink med sin faderlige Ven, Overspillemanden; han er fri for Arbejde, fordi han er saa lille, men spadserer omkring med en Soldat efter sig (!), faar daarlig Middagsmad, men saa meget Brød, han vil have, og $\frac{1}{4}$ Pd. Smør hver fjerde Dag. Han var meget henrykt over 4000 Cigarer, som var sendt derover fra København, og hvoraf han ogsaa havde faaet sin Andel: 10 Cigarer — det var ellers en forbistret Mængde Fanger, hele 400!

I et Telt overfor det nordre Brohoved
ved Sønderborg, den 4. April.

Hvor lidt ved man dog om Morgenen, hvad Aftenen vil bringe; hvor meget har jeg dog ikke oplevet, siden jeg sidst havde Ro til at skrive til dig! Af Aviserne har du vist læst om den Masse Bomber og Granater, som Tyskerne i de sidste Dage uafbrudt har trakteret os med, baade forfra og fra Siderne; men det har vi næsten glemt for den Skændselsdaad, som de skal have ondt ved at vaske af sig: en aaben Bys, Sønderborgs Bombardement uden Varsel!

Da vi sidst var paa Forpost, hørte vi hele Natten Vognrummel i Dybbøl og troede, at Fjenden trak Tropper sammen til et Hovedangreb, men det blev til noget ganske andet. Den 2den April, lidt efter Middag, begyndte en Kanonade, der i Løbet af en Time blev saa voldsom, som vi ikke før har hørt den her ovre, to og undertiden tre Skud i Sekundet. Da det ikke var rimeligt, at Fjenden vilde begynde et Angreb paa den Tid af Dagen — snarere prøvede han vel de nye Kanoner —, saa fik Jungersen, Trepka, Bohr og jeg Lov til at gaa ind til Sønderborg, og der blev vi af Fødselsdagsbarnet, J., trakterede paa det flotteste med Chokolade, Kager og Madeira, saa vi blev kapable til ikke alene at kunne holde en Forposttjeneste ud, men ogsaa til at kunne bestaa en Dyst med Fjenden, som der jo var al Grund til at vente henad Natten.

Men netop som vi sad hos Konditoren, faldt den første Granat i en tilstødende Gade, og den stakkels Konditorkone blev helt ude af sig selv af Angst og Fortvivlelse; med krampagtig Hast og afbrudt Graad gav hun sig til at tømme Kasser og Skabe og pakke Tøj sammen for at komme ud paa Landet med Børnene. Den Gang smilede vi ad hendes, som vi mente, overdrevne Angst, men vi havde ikke gaaet mange Skridt, før vi saa, at det denne Gang var Alvor med Bombardementet, thi det varede ikke længe, før der hvert Øjeblik brasede en Granat mod Tagstenene eller Muren af et Hus, og Kanonerne skød saa ypperligt, at flere Skud i Træk traf paa samme Plet. En af Granaterne var af meget sørgelig Virkning: den slog ned midt i et Kompagni, der stillede paa Sønderborg Gade, og dræbte og saarede 25 Mand.

— Jeg sidder nu paa en Grøftekant paa vor sædvanlige Samlingsplads her paa Als; det sner lidt og stormer meget, Telegraftraadene synger deres ensformige, melankolske Vise, og Duften af den skæreste Jomfrutobak stiger mig op i Næsen, men jeg er glad, glad ved igen at være i Fred, thi du kan tro, at naar man i 2 Gange 24 Timer har siddet, saa at sige paa een Plet, og ikke bestilt andet end at høre paa og dække sig for de springende Granater, saa fryder man sig i temmelig høj Grad ved Udsigten til at være tre Dage i »Salveten«, som man siger. »Træd an!« kommanderes der; saa Farvel saa længe.

Sebbeløv, den 5te April.

Kun to Ord, thi nu skal Brevet af Sted. I Morgen skal jeg sende dig et Brev med Beretning om de to Dages Bombardement, hvis det da er muligt at komme til at skrive. Gud være lovet, der er ikke falden en eneste af mine kære Venner!

Preussernes skammelige Gerning: uden Varsel at brænde en værgeløs:

By af, har bragt mangfoldige Familier til Betlerstaven. Derfor, I kære Mennesker, som har været saa utrættelige til at gøre godt mod os Soldater — læg alt andet til Side, og virk for de stakkels Sønderborgere, der har været saa gode mod os. Et Par Skridt fra mig ligger en stakkels syg Kone, Søster til vor gamle Mutter i Sebbeløv; hun mistede alt under forrige Krig, og nu har hun igen mistet hver en Trævl. Send mig lidt gamle Klæder, og hvad du ellers kan skrabe sammen til hende.

Et Døgn i Centrumsskansen. —
Scener fra Sønderborgs Bombarde-
ment. — Granatregn. — Forposterne
fraterniserer. — Den gamle Forstærk-
ningsmand.

Den 7ende April 1864.

er blev ikke noget af Skriveriet, mens jeg var i Sebbeløv, skønt jeg flere Gange forsøgte at komme til det; hver Gang jeg fik skrevet et Par Linjer, kom der nogen og forstyrrede mig; det er ikke saa let at komme til at skrive her, som naar man sidder hjemme i sin lille blaa »Kahyt« i sin magelige Rørstol. Ja, gid jeg sad der! men det er saa saare langt fra at være Tilfældet. Jeg sidder igen paa en Grøftkant og udfylder den kedsommelige Ventetid, medens Regimentet samles, med en saa nyttig og behagelig Beskæftigelse, som — naa! nu skal vi træde an igen. — Det var kun til Brød og Brændevin, men det kan komme ubelejligt nok, f. Eks. for saadanne forsynlige Folk som vor gode Kobbersmed, der i Forvejen har fyldt sin Flaske i Kvarteret med vaade Varer og nu griber Lejligheden til at tage en stor »Sup«, baade af sin egen og af sin »Rodes« Flaske, for at faa lidt Plads i begge Flasker, »for rent ud skænke dem det, skal man da heller ikke«. Det var nok ellers ikke om Kobbersmeden og Brændevinen eller begges inderlige Forening, vi skulde tale, men om Granater og andre brændbare Sager.

Da det blev mørkt, og Kanonaden begyndte at sagtne lidt, trak vi op i Skanserne, og det var ingen hyggelig Tur, kan du tro, især jo nærmere vi kom disse, thi der var Hul paa Hul, hvori den ene efter den anden dumpede ned paa Hovedet. Her paa denne uhyggelige Passage mødte jeg

for første Gang Viggø Drewsen og fik lige talt et Par Ord og vekslet et Haandtryk med ham. Hvert Øjeblik for en hvislende Granat ind imod os, den lignede akkurat en Raket, men det var ikke Amicis, — snarere Inimicis («ikke fra Venner, men fra Fjender», kunde denne Brander oversættes).

Endelig naaede vi op i Skanse Nr. 6, Centrumsskansen, som Fjenden især retter sin Ild imod, venteligt for at tage den og derfra rulle begge vore Fløje tilbage. Her saa der temmelig sørgeligt ud; den var nu en ren Mod-sætning til det stolte Kæmpeværk, som min Skolekammerat, Dencker, med saa stor Tillid, ja, man kan næsten sige Kærlighed, havde vist mig sidst, og hvorom den svenske frivillige havde sagt: »De tog Sebastopol, men de ta'r fan hakke mig ikke Nr. 6«.

Nu var den store, rummelige Plads optaget af vældige Traverser — Jordvolde, opkastede lodret paa Skudlinjen — for at dække Infanteriet mod »Broageren«; det sirligt glattede Brystværn saa ud, som om Hundreder af Svin havde rodet deri; Trappetrinnene for Infanteriet til at staa og skyde paa, var knækkede, og Stumperne slængte rundt omkring; kort sagt, her var en hel Jerusalems Forstyrrelse, og det var ikke saa underligt, thi Artilleriløjtnant Rathsack fortalte mig, at de hele Dagen igennem var blevet saaledes overhagledede og gennempløjede med springende Granater, at Konstablerne ikke havde kunnet betjene Kanonerne, og det var et rent Guds Under, at han og Kaptajn Hertel var kommet tilbage fra Kanonerne, hvor man næsten ikke kunde sætte en Finger for Granatstumper.

Vi blev nu placerede paa de sikreste Steder i Skanserne; jeg med min Sektion oppe ved en Kardætskkanon mod Alssund. Her stod vi i dybt Lerælde og øsende Regnvejr det meste af Natten og naturligvis fastgroede til samme Plet, da et Skridt til højre eller venstre let kunde koste Hovedet, saa nær for Granaterne over Brystværnet.

Tyskerne sørgede for øvrigt saa godt for vor Underholdning den Nat, at den trods Kulden, Regnen og Snavset gik temmelig hurtigt; for det første arrangerede de et Fyrværkeri, der vel ikke var slet saa pragtfuldt, men meget mere spændende end Tivolis, thi de smaa, svirrende og klart lysende Haubitzbomber faldt tit paa, trods deres uhyre høje Bue, at slaa ned som et Lyn lidt bag os, og de næsvise, lavt gaaende Granater fra Dybbøl og

Avnbjærg smældede med et vældigt Knald ned i Jorden foran os og overdængede os — heldigvis kun med Jordklumper; de lumske »Broagere« endelig, »de sorte« kaldet, fordi de er de eneste, som ikke lyser, kørte frem, ret som et djævelsk Lokomotiv, sprang i Nr. 6 og kastede de susende Bundstykker op i Nr. 8. Saa opførte de ogsaa en Farce af en egen Slags for os: paa een Gang hørte vi en svær Geværild og straks efter deres væmmelige »Hurræer«; vi ventede en Storm, men det blev ved at være stille; dette gentog sig endnu to Gange. Næste Dag hørte vi, at Tyskerne havde staaet i deres egne Feltvagter, skudt Geværerne af og raabt »Hurræ«, rimeligvis for at alarmere os.

Endelig lod vore egne en Lysrakete gaa op for at oplyse Fjendens Terræn, men Vinden var kontrær, den gik op over vore egne Skanser og oplyste nok saa dejligt hele Komedien for Tyskerne.

Natten gik saaledes endda ganske godt, men desto længere syntes Dagen at være; det er den længste og strengeste, jeg nogen Sinde har oplevet. Gud fri mig fra at skulle opleve mange af den Slags! Du kan tænke dig, at da jeg saa paa mit Ur, at Klokkeren var otte, var jeg ganske vis paa, at det maatte være Aften og ikke Morgen, saa dræbende langsomt havde disse Timer sneglet sig hen. Natten igennem slap vi med omtrent 4 Kanonskud hver fem Minutter, men aldrig saa snart brød Dagen frem, før Fjenden begyndte en saa morderisk Ild, især mod Centrumsskansen, at man maa have oplevet en saadan Larm med Knald, Bragen, Susen og Brusnen for at tro den mulig.

Vi stod alle bag Blokhuset. Der var naturligvis ikke Tale om at røre sig derfra, da det var det eneste, nogenlunde sikre Sted. Det var meget koldt, saa vi rystede som Espeløv; Jungersen og jeg søgte at opvarme hverandre ved skiftevis at sidde paa hinandens Skød. Og saa ikke at kunne tænke paa andet end disse knaldende Djævl. »Hvis nu en ramte dig?« — »Mon du kommer levende hjem?« — ikke at kunne tænke en ærlig Tanke igennem, uden at den jages bort af et Knald lige i Øret paa en, det er utrolig pinagtigt. Vor eneste Tanke var: Granater, Granater, Granater! Snart kom en af disse klodsede Dansere hoppende ned paa Jordlaget ovenpaa Blokhuset; det gav et Bump deri, idet Granaten sprang, og det reg-

nede ned over os og vort Smørrebrød med Jordklumper. Snart slog en ned i Brystværnet ved Siden af os, laa et Øjeblik og røg og sprang derpaa uden at gøre os Skade, fordi den var gaaet saa dybt ind i Jordvolden. Snart kom de saakaldte Ricochetkugler, og det var den værste Slags; de sprang saa undertiden lige for Næsen af os, saa det var et rent Under, at ingen traf os. Skønt det ikke vilde have nyttet, ifald vi var blevet ramte, kunde vi dog ikke lade være at holde Armen op for Ansigtet, hver Gang en af disse næsvise Krabater skulde til at springe. Tre Gange gik en Granat gennem Blokhuset og sprang derinde. Trods Forbudet, var ikke faa tyede derind for at holde Varmen; de for da ud med et rædsomt Brøl, og vi ventede at se Halvdelen af dem lemlæstede, men da Røgen fordelte sig, saa vi, at mærkværdigt nok ikke en eneste fejlede noget. Den tredje, der sprang derinde, saa jeg; den for om som en spruttende, hvæsende Ild-djævel, søgende sig en Udgang, og sprang saa lige i Nærheden af tyve Mand, uden at gøre dem Skade. Tre af Soldaterne havde kastet sig oven paa hverandre, og tænk, den mellemste af dem fik en Granatstump gennem Kappe, Frakke og Indersiden af Benklæderne, men slag med et svært Slag paa Laaret; det maa rigtignok være en behændig Granatstump, der saadan kan smutte ind og ud!

Fortsat paa Sønderborg Kirkegaard den 11. April.

Det er en underlig Ting med at skrive Breve i denne Tid; thi hvad der den ene Dag er nyt og forfærdeligt, det er man ganske fortrolig med, næste Gang man tager Blyant i Haand.

Jeg troede ikke, der kunde gives Mage til de 24 Timer i Skansen Nr. 6, og nu er det alt sammen gammelt og næppe Omtalen værd, og vi har oplevet flere Gange langt værre 24 Timer. Jeg ved overhovedet ikke, hvad man ikke skulde kunne vænne sig til i Felten, — jo, een Ting er der

dog, det er den pinagtige Uvished, hvori vi gaar. Hvor længe kan vi holde Stillingen, nu da Preusserne for hver Dag kommer os nærmere og heftigere ind paa Livet? Hvad vil den næste Nat bringe? Og naar kommer Hjælpen, den Hjælp, man saa længe har lovet os, naar vi blot holdt ud? Disse Tanker vælter med uimodstaaelig Magt ind paa — ja, vist paa os alle, naar vi saaledes har været nødsagede til at ligge stille op ad en Jordvold i et helt Døgn, og Knald paa Knald har lydt i Ørene paa os — naar vi har set den ene saarede bæres forbi efter den anden med disse afskyelige, sønderflængende Granatsaar — og naar vi i Mørkningen endelig bliver afløste og lydløst lister os bort for at slippe helskindede over den farlige Mark bag Skansen, der er som gennempløjet af Granater; dette lykkes ikke altid, thi Fjenden skal nok passe at sende nogle Granater efter os ved Afløsningstiden, selv om Skydningen ellers er ophørt.

Aa, hvor er man dog slap og nervøs, naar man aandeløs og forkommen naar hen til det tarvelige Logi i Barakkerne, ved Brohovedet nær Sundet, eller til den aabne Mark samme Steds, der har afløst den forfriskende Dag i Sønderborg.

Jeg hører i Dag, at Barakkerne ogsaa skal forlades, da fem Soldater er blevet saarede, saa nu har vi kun den aabne Mark tilbage!

Men, naar vi saa har sovet nogle faa Timer og har faaet lidt at leve af, saa er vi bra Karle igen og synes, at vi nok kan byde Fjenden Trods en Stund endnu.

Efter disse elegiske Udbrud over vor nuværende Tilstand vender jeg tilbage til min Fortælling, men jeg maa gøre Kæmpeskridt for at naa Nutiden, som du jo helst vil høre om.

Da vi om Aftenen vendte tilbage fra Nr. 6, saa vi Sønderborg ligge som et uhyre Flammehav foran os, thi i Nattens Mørke saa det ud, som om det var hele Byen, der brændte. Aldrig er jeg blevet grebet af en saadan Rædsel som ved dette Syn; det var, som om jeg nu for første Gang fik en Følelse af, hvad »den Ødelæggelsens Vederstyggelighed«, som Kriegen medfører, vil sige. Du kan ikke tænke dig, hvilket Indtryk dette Syn gjorde paa os alle! Man kan gaa længe og synes, at Soldaterlivet i Felten er et rask, frit Liv, men ved et saadant Syn vender det sig rigtignok in-

den i en. Den næste Følelse var et brændende Had til de Niddinger, der efter først at have gjort os trygge ved at sige, at de faa Granater, der var faldet i Byen, var kommet af Vanvare, alligevel paa det grusomste nedskyder den aabne, fredelige By med dens værgeløse Indbyggere, hvis Venner og Frelser(!) de oven i Købet kalder sig.

Med et saare beklemt Hjerte gik jeg den Nat til Ro i vore Officerers Telt ved Brohovedet, hvor man havde tilbudt J. og mig at være, i Stedet for at ligge paa Marken i Støvregn, kun med lidt Halm over sig.

Næste Dag holdt vi Hvil her. Der passerede nogle mindre hyggelige Historier med »Redderi« i de tomme Huse; flere Soldater blev grebet paa

fersk Gerning, og de fik rigtignok baade læst og paaskrevet. Saaledes f. Eks. greb og gennemfugtlede vor Major en med sin Stok; Soldaten var blevet røbet af en kæmpestor Gevækst, som hidrørte fra en stor Ost under Kappen. Jeg fortæller dig dette for at faa Lejlighed til at lægge et undskyldende Ord ind for Soldaterne, ifald Rygtet skulde have overdrevet og dømt dem for haardt. Der var vel givet Forbud mod at »redde«, men ikke i dette specielle Tilfælde ved en brændende By, og at tage Fødevarer ud af et tomt, ramponeret Hus, det er dog virkelig temmelig undskyldeligt. Men enkelte Ekscesser forefaldt der jo rigtignok, f. Eks. en kaad Beskadigelse af Møbler.

Af Fourer Birch, med hvem jeg denne Gang boede sammen i Sebbe-

løv, fik jeg en Beskrivelse af Sønderborgs Bombardement, som han havde overværet under Opgørelsen af Kompagniets Skyldbøger. Jeg vil fortælle dig nogle Smaatræk. En Granat var gaaet gennem Muren ind i det Værelse, hvor Birch sad, og var sprungen i det næste Værelse; han faldt om i Sofaen af det stærke Luftryk, men da han havde sundet sig lidt, forlod han skyndsomst Huset og medtog en ung Jomfru, der stod aldeles som en Billedstøtte, ude af Stand til at røre sig af Stedet. — Blandt de flygtende havde han talt med en ung, kraftig Bondekone fra Dybbøl, hvis Mand er Soldat. Først var hendes Hus blevet belagt med Indkvartering, og da nogle egenkærlige Officerer havde taget hendes Seng i Besiddelse, havde hun redet sig et Leje paa Gulvet og delt de faa Sengklæder med otte stakkels forkomne Infanterister. Da Belejringen af Dybbøl begyndte, var hun flygtet til Sønderborg, og nu maatte hun med sin gamle Moder og sit lille Barn flygte ud af den brændende By. Efter at hun havde bragt dem i Sikkerhed ud paa Landet, var hun vendt tilbage og havde i fem tunge Dragter baaret det meste af deres Ejendom bort fra Byen. Jeg kender ikke hendes Navn, men hvis nogen fortjener at kaldes en Dannekvinde, saa maa det da være saadan en som hun.

Gamle Mutters Søster var flygtet ned i en Kælder, da Bombardementet begyndte, og havde med mange andre tilbragt 48 angstfulde Timer der, saa angstfulde, at hun endnu, skønt hun er i god Behold hos Søsteren, ligger i en dødlignende Døs, og hun farer af og til op med en Stønnen, fordi hun endnu tror at høre Granaterne. Det var komisk at høre gamle Mutter, midt i al Sorgen og Graaden for den stakkels Søster, sige: »Det var da vel, te e beholdt det fine Glas (det, hvori de tyrkiske Blommer fra Grevinde Holstein havde været), som De gav mig til min Søster, ellers var det blevet ødt med«. Det er kun en ringe Begyndelse, hun har til at sætte Bo med igen: et Syltetøjsglas; det minder om Traddles' Urtepotte i »David Copperfield«.

Naa, saa drog vi da igen paa Forpost, som jeg troede og endnu tror maa være den sidste, thi nu maa det da snart være afgjort, enten til den ene eller anden Side — du skulde høre, hvor frygteligt de nu knalder løs igen derovre!

Vi kom først i Skanse Nr. 8, du ved den, der bliver velsignet med alle Broagernes Bundstykker. Den Dag sneg sig dræbende hen som sædvanlig og blev efterfulgt af en Dag i Barakkerne, hvor vi som sande Øjeblikkets Børn nød Livet med Morskabslæsning, Beufsteg, Salep, fornøjelig Tale og Sang, Kaffe, Te og stegt Flæsk.

Sammesteds den 12te April om Morgen.

Det blev da ikke til noget med Tyskernes store Ord om at tage Dybbøl inden den 12te. Det tænkte jeg nok!

Rigtignok knalder de godt paa allerede nu og har heller ikke undt hverken sig selv eller os nogen Ro i Nat, men det blev da i det mindste til Løgn med at storme den 12te, hvad det saa ellers bliver til.

Jeg sidder her paa Sønderborgs venlige lind- og birkbevoksede Kirkegaard. Foran mig har jeg Byen, til højre det yndige Alssund, ved Siden af mig vajer tolv smaa Danebrogsflag paa de faldnes Grave, og hist ovre tordner Kanonerne, medens de smaa gemytlige Stære i Hundredevis sidder paa Tagene og fløjter nok saa lystigt. Ja, jeg synes saamænd endog, at nogle af dem har fundet paa at efterligne Kuglernes Piben; Stæren er jo en lærenem Fugl. Flere boltrer sig om hverandre i Luften med en saadan Iver, at man næsten kan gribe dem med Hænderne. Forunderlige Modsætninger! Fred og Ufred, Leg og Alvor, Stilhed og Larm, og dog harmonerer de godt. — Men bort med Betragtninger! Jeg er jo Historieskriver.

Den 9ende om Aftenen kom vi ud paa venstre Fløj i Løbegravene mellem Skanse 3 og 4; det var stærk Taage, hvilket vi antog var Grunden til, at Tyskerne ikke skød. Vi havde da Fred til at grave os et godt Stykke ned i Jorden og kaste nogle favnetykke Traverser op; min Sektion havde et Stykke, fuldt af store Sten, men vi arbejdede strengt hele Natten og blev færdige.

Dagen kom — bestandig Taage og bestandig Tavshed fra de ellers saa højtstående Genboere. Vi lagde os til at sove, satte os til at spise, læse, ja, jeg øvede endog den særdeles fredelige og nyttige Idræt ved Hjælp af en Hæklenaal, jeg havde skaaret af et Stykke Bøgebrænde, at hække en Dannebrogshue færdig, som var blevet sendt mig paabegyndt fra en af Vennerne, hvilket Kammeraterne saa paa med store Øjne. Alle var vi i høj Grad forbavsede. Er der Vaabenhvile? Er Preusserne rejst bort? Er de kommet i Totterne paa Østerrigerne? Nej, det var ikke saa vel. Lige da jeg havde faaet sat Kvasten i Huen — Klokken kunde vel være saapas 9 — lettede Taagen, og vi saa nu et Syn, der bragte os alle til at tabe Næse og Mund af Forbavselse. Tæt uden for vor Kæde, vel en 7—800 Alen fra os, gik en mylrende Mængde Preussere i hvide Trøjer og arbejdede nok saa ugenert paa deres Løbegrave. De holdt et Øjeblik inde for at se paa os, men fortsatte saa ganske roligt deres Arbejde med at trille Jord, hakke og grave; vi kunde se enhver af deres Bevægelser.

Som sagt, vi stod aldeles forstenede over en saadan Frækhed, men lod dem for Resten — hvor det ligner os! — arbejde i Ro. Vel blev der befalet at fyre fra Skanse Nr. 3, men Artilleristerne skulde først spise(!); de vidste, at de ellers ikke fik Madro den Dag, fordi Tyskerne overdængede den Skanse aldeles, som vovede at kny; det slog da ogsaa godt nok til.

Det var et forunderlig nedslaaende Syn at staa og se paa sin Fjende med bagbundne Hænder. En af min Sektion sagde, idet der gik en Gysen igennem ham: »Nej, hidindtil har jeg dog haft ganske god Lyst til Krigen; men naar de saadan faar Lov til at gaa lige ind til os og gøre Nar ad os, saa bliver man ked af det«, og jeg maa give ham Ret deri.

Et ganske lignende Syn havde vi ogsaa sidst, da vi var ude. Der blev nemlig aflæsset seks Krudtkasser nede paa Chausseen, uden at vi sagde et Muk dertil. Det Djævelskab kunde have været sprængt i Luften lige saa let, som man kan klø sig i Nakken, men man turde ikke skyde uden Forpostkommandørens Tilladelse, og da denne kom, var Krudtet bragt i Sikkerhed.

Er det ikke til at blive gal over, saaledes paa en Maade at maatte se paa, at der bliver bundet Ris til ens egen Bag! At ikke en behjertet

Officer tager det Ansvar paa sig, sender en halv Snes Granater ud blandt Arbejderne; de skulde nok have lært dem mores. Nu stod de kun og grinte af os; i det mindste stod de med korslagte Arme og stirrede paa os, og da de var færdige med deres Kanonplacements, begyndte de en saadan Ild mod vor venstre Flanke, at den franske Oberst Fevrier, som besaa Stillingen den Dag, har sagt, at end ikke under det heftigste Bombardement af Sebastopol havde han hørt en saadan Kanonade som et Par Timer af denne Eftermiddag. Ligeledes var han forbavset over de faa saarede og døde, vi havde; medens de dernede havde henved 1000 hver Dag, havde vi hidtil kun i Gennemsnit haft 40—50.

Vi maatte rigtignok være glade ved vort Nattearbejde; dog, det havde kun lidet hjulpet uden Guds forunderlige Beskærmelse; thi med Undtagelse af et let Saar, Birch fik i Hovedet, led vort Kompagni aldeles intet den Dag, hvorimod 3dje Regiment desværre havde 40 saarede og døde.

Den Dag havde jeg god Lejlighed til at studere alle de forskellige Slags Skyts, Tyskerne bruger mod os, og beundre den menneskelige Opfindsomhed med Hensyn til disse foraledidede Maskiner.

Først er der »Broagerne«, de store, umaadelig kraftige, susende Spidsprojektiler; dem har jeg før beskrevet dig. Saa er der nogle smaa af samme Slag, »de hurtige«, som det er umuligt at vogte sig for; de kommer fra Fronten, og næppe er de kommet ud af Kanonerne, før de springer i Jordenovre hos os. De saakaldte »Shrapnels« er, saavidt jeg ved, hule Kugler, fyldte med en 120 smaa Blykugler; de springer i Luften, hvorefter de smaa Kugler fortsætter Rejsen med samme Fart og altsaa virker som Ild fra et helt Kompagni paa een Gang. Dem kalder vi »Agerhønsene«, da det lyder, som naar en stor Flok af disse Fugle flyver op. Dernæst er der de almindelige, runde Granater, der undertiden har den ubehagelige Egenskab at springe tilbage og saa først springe for Alvor, hvorfor ingen dødelig kan tage sig i Agt for dem. Endelig er der de ubehagelige, langsomme Mortérer, der lyder omtrent som Storkens Knebren; de gaar ganske langsomt op i en høj Bue og springer i Luften med et saa forfærdeligt Knald, at det lægger sig ganske tungt paa Hovedet af en og trykker for Brystet. Stum-

perne kastes heldigvis fremad, saa at vi, der laa lige under det Sted, hvor Knaldet lød, gik fri for dem.

Paa een Gang hørte vi et voldsomt Hurra ovre fra Fjenden, det var Dybbøl Mølle, de havde skudt ned. Længe havde det været Maalet for deres Granater, men først den Dag, den 10ende April, faldt denne brave Forpost.

Chr. Leth var den Dag i yderste Kæde og stod med en Patrouille paa 15 Mand lige ved Vemmingbund. Han fortalte mig, at det havde været en uhyggelig Gang derud i Bælgmørke, og de var først længe gaaede fejl, før de fandt den Patrouille, de skulde afløse. De stod lige ved Tyskerne og havde al Udsigt til at blive opsnappede i Løbet af Natten. Han satte nogle Poster ud og sagde til de andre: »Naturligvis maa ikke een understaa sig til at sove i Nat«. En af hans Folk var aldeles fra det og rystede som et Espeløv; han hed kuriøst nok Espesen. Da det blev Dag, saa de, at deres yderste Poster kun stod 60 Skridt fra Tyskernes, men de var enige om ikke at skyde; Forpostlinjen er kun et levende Gærde, der viser de stridende Parters Enemærker. Dog undrer det mig, at Naturen ikke gik over Optugtelsen, da de saa det frække Syn af de ugenert arbejdende Preussere. »Om jeg ogsaa var blevet skudt paa Stedet, havde jeg ikke kunnet dy mig for at skyde paa det Rak!« sagde vor Kommandersergeant med indædt Harme, og jeg er vis paa, han havde gjort det. Men tværtimod, de havde det meget gemytligt sammen den Dag. Som Chr. Leth sad med sine Folk og spiste i en Hule, staaer pludselig en Preusser lige for dem og søger ved Gebærder at vise, at han er venskabeligt sindet mod dem. Han havde megen Lyst til en af vore fortrinlige Feltflasker, thi Preusserne har kun nogle daarlige af Blik, og han fik da ogsaa en. De preussiske Officerer var kommet lige hen til vore Forposter og havde trakteret dem med Knakwurst, Røgtobak og Cigarer.

Vore Forposter havde ogsaa moret sig den Dag, bl. a. med at »slaa Potten i Stykker«, en underlig Modsætning til de stille, ængstelige Skikkelser bag Brystværnet, mod hvem Skytset spillede hele Dagen. Vi havde dog een blandt os, som der var rigtig Humør i, ja, endog lidt vel meget; det var en gammel Forstærkningsmand, som altid er fornøjet, altid har en Spas

paa rede Haand. Naar vi drager ud i Stillingen, og vi andre slet ikke er saa farlig fornøjede, spillede han paa Pilefløjte eller Redekam igennem Sønderborgs Gader. Den Dag laa han hele Tiden og kigede over Brystværnet og averterede os om alt, hvad der skete ovre hos Tyskerne. »Det Rak! de staar og glor paa os saa tykt som Sand«. — »Der kommer en, den skal nok til Sønderborg efter en Pægl Brændevin og en Flaske Øl«. —

»Det er en af de slemme Fugle«. — »Se, der kommer en Humlebi«. Og saadan blev han ved.

Det var en lang Dag, og vi havde ikke andet at bestille end at ligge stille som Mus. Til sidst skiftedes Løjtnant Hansen og jeg til at læse »Ekstremerne« højt for hinanden. Det var »Ekstremer« i dobbelt Betydning.

Næste Dag, medens de andre var i Brohovedet, blev Løjtnant Hansen med sin Deling beordret til Vagt i Sønderborg. Jeg fik et lille Vagtmandskab i Feltbageriet at kommandere; der skulde vi passe paa, at der ikke blev stjaalet Brænde og Brød, samt forhindre vore Soldater fra at storme

Bageriet for at købe Brød. Tjenesten var let, da jeg kun skulde sætte et Par Mand paa Post og for øvrigt kunde gaa, hvor jeg vilde. Det var tillige en indbringende Post, da hver Mand fik 1 Mark og et Franskbrød af Bageriet.

Stakkels Jungersen, der havde Vagten i Slottet og de forladte Huse, trak denne Gang det korteste Straa; thi medens vi andre sværmede viden om, spiste fint til Middag, drak Rhinskvind og Bourgogne dertil og sov lunt i Senge eller paa de varme Brødhylder, hvor vi dog nær var blevet stegte, maatte han blive paa eet Sted og trøste sig med at konsumere Masser af Æggesnapse.

Der ser forfærdeligt ud i Sønderborg. Et Sted har en Granat gjort et Hul ind til en nydelig Stadsstue og anrettet stor Ødelæggelse derinde; et andet Sted er Gaden helt spærret af Kalk og Murbrokker; næsten ikke en hel Rude er at se i den Del af Byen, hvor Granaterne har raset.

Nu maa jeg have dette milelange Brev af Sted; i Morgen skal jeg fortsætte, hvis jeg kan faa Lejlighed dertil.

Der tales om, at der skal uddeles Medailler til dem, der har vist sig flinkest under Dybbøls Belejring. Dette muntre Soldaterne svært op; enhver vil gerne fortjene en saadan Medaille. Den gamle, gemytlige Forstærkningsmand, hvem jeg før omtalte, spurgte mig i Gaar, om jeg troede, der var Haab om, at han kunde faa den, og jeg kunde med god Samvittighed forsikre ham, at han var en af dem i vort Kompagni, der bedst fortjente den, og at han var indstillet som en af de første. Det er en udmærket Ide med den Medaille, men hvorfor venter man med at uddele den? Hvorfor opildner man ikke Modet og Kraften ved at dekorere straks? — Vi Danske er nogle sære Mennesker. Lev vel, lille Moder!

Uhyggeligt Fyrværkeri. — Æble-
gaarden. — Fanatiske Damer. —
En højtidelig Gudstjeneste. — Mis-
stemning i Hæren. — Et usikkert
Fristed.

Den 15de April 1864.

a vor Deling den 12te om Morgenen var blevet afløst i Sønderborg, havde vi saa smaat haabet at blive forskaaenede for den om Dagen alt andet end behagelige Gang op til Skansen, hvor den øvrige Del af vort Kompagni laa, men der hjalp ingen »kære Mo'er«, og skønt det regnede med Granatstumper, kom vi alle lykkeligt og vel derop. Dog slap vi for de sidste og værste 50 Alen, da vi fik Lov til at ligge i Reserve hos 5te Kompagni, hvor vi havde en efter Omstændighederne ret gemytlig Dag i en Hule hos Løjtnanterne Skovgaard og Jørgensen ved 5te Kompagni; den sidste er nylig kommen fra Ostindien, hvor han var i hollandsk Tjeneste.

At Nydelsen dog var noget blandet, vil du kunne skønne deraf, at vi kun havde et tyndt Bræddeloft over os, saaledes at vi stadig hørte Granaterne springe og Stumperne hvisle over os; man sagde, at der den foregaaende Dag var slaet en ned her.

Imidlertid var det et Himmerig mod de foregaaende Dages Skansevagtt, og man skulde ikke have troet, at der ovenpaa en saadan Dag kunde følge en slig Aften og Nat. Den Dag havde Fjenden været forholdsvis rolig, men

sandsynligvis var de den foregaaende Aften af en Overløber blevet underrettet om vor Afløsningstid og vore Barakkers Beliggenhed, thi da vi i Mørkningen gik fra Forpost, susede og hvislede der en saadan Mængde Ildkugler efter os, at det var næsten, som naar Tivoli opsender sine Raketbuketter. Denne stærke Skydning vedvarede hele Natten, og Fyrværkeriet maa vist have taget sig prægtigt ud for en Iagttager, der var i »Salveten«, f. Eks. for ham, der skrev i et af Bladene: »Fred, Hvile og Tilfredshed var udbredt over den hele Scene«; men for os, der maatte ligge paa den flade Mark, uden mindste Dækning mod de rundt om Barakkerne springende Granater, var det alt andet end hyggeligt, og det blev endnu uhyggeligere ved den Mængde døde og saarede, som Ambulancen den Nat førte forbi os. Major Rohweder, Chef for 10ende Kompagni, sad bag en Jordvold tilligemed Overlægen; pludselig kom der en Granat, som gik igennem Volden og dræbte ham paa Stedet. — Ja, du kan tro, lille Moder, at Hjerteret maa bløde ved at se disse frygtelige Lemlæstelser og ved at være Vidne til den simple, rørende Afsked mellem Kammeraterne.

Vi tilbragte hele næste Dag, den 13de, paa dette Sted, men nu var Ilden atter mere rettet mod selve Skanserne. Derimod begyndte de en Dag med nogle langtskrævende, »broager«-lignende Krabater fra Sandbjærg, altsaa højre Fløj, saa nu har vi dem fra alle tre Sider. Disse sidste Mordinstrumenter er nok især bestemte til at forhindre Soldaterne i Brohovedet fra at faa nogen som helst Hvile, og til at bestryge den nordre Bro, ligesom »Broagerne« bestryger den søndre, samt til at beskyde de Dele af Sønderborg, som disse ikke har kunnet naa, altsaa gøre ethvert Sted usikkert for os; men skønt de skyder fortrinligt, rammer de dog daarligt, det vil sige: de rammer næsten hver Gang paa det selvsamme Sted, og de har nok derfor ingen videre Skade gjort, med Undtagelse af, at de har skudt et Par Steder i Sønderborg i Brand.

Den 17de i en Løbegrav.

Da vi passerede Brohovedet og Broen, plaskede et Par Granater i Vandet og sendte et vældigt Springvand i Vejret til stor Morskab for Sol-

daterne. »De vil nok slaa Bro over med Granater, fordi de ellers ikke kan komme af Sted med det«, sagde min Sidemand med et smørret Grin.

Jeg sidder og skriver dette i en Løbegrav, og hvert Øjeblik bliver jeg forstyrret ved de pibende Stumper eller ved at skulle se efter, hvor den og den Granat sprang, saa du maa ikke undre dig over, om dette Brev ogsaa skulde blive lidt springende og falde lidt i Stumper og Stykker, til Skade for god Sammenhæng og Mening. Det er da ogsaa, som om de er rent tossede nu; i alle Retninger farer de ind over Terrænet. Dersom det ikke er, fordi de vil tage Modet fra vore Folk, saa fatter jeg ikke Meningen med denne tilsyneladende planløse Skydning, der næsten lader Skanserne i Fred.

Men til Teksten. — Paa Vejen til Kvarteret kom den kære Svoger ud for at møde mig; men den Aften var ingen af os synderlig glædeligt stemt. Det saa saa sort ud med at holde Stillingen, og det gør det da for den Sags Skyld i endnu højere Grad nu, men man maa jo se at skyde Humøret op i Livet, hvis det ikke skal blive rent fortvivlet. Maaske »naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest«.

Saa kom vi da til at bo paa en stor Gaard, »Æblegaarden«, ikke langt fra Augustenborg, hvor jeg i alle Maader havde det godt, idet jeg levede sammen med og havde det lige saa godt som Officererne. Der var meget smukt, med Udsigt over Augustenborg By og Fjord, samt med en gammel Have med Æreporte af Buksbom og en Stork af Træ, der virkelig lignede en levende meget godt.

Her i Gaarden saa jeg et Syn — just ikke af de skønne —, som jeg aldrig vil glemme: nogle af Soldaterne havde hængt deres Kapper ud i Solskinnet; lidt efter havde de faaet en underlig graalig Farve, og da jeg gik nærmere, saa jeg, at de formelig krøb af de slemme graa. — Hu, det var fælt at se!

Til Løjtnant Bokkenheusers store Glæde fandtes her en Violin, paa hvilken han regalerede os med god, gammel Musik, f. Eks. Ouverturen til »Kalifen i Bagdad«, og »Ikke mere med Kærligheds Sukke«, hvilket stemte Trepka erotisk, Løjtnant Kellner i højeste Grad krigerisk, og mig længselsfuld efter alt og alle, som jeg har forladt.

Gaardens Ejer er nok, hvad man plejer at kalde for en rigtig lun Rad. Han gjorde straks Udfald mod mig med en teologisk Disput, men hans Paastandes ubestemte, halvfilosofiske Snit røbede noksom, at han ikke var dansk, og det, at han huser et helt Slæng af slesvigholstenske Damer fra Sønderborg, der finder det i sin Orden, at Preusserne har skudt Sønderborg i Brand, anser sig som Martyrer for den gode Sag og sukker efter tyske Institutioner og dito Regering, gør denne Mistanke til Vished.

Ja, det var et net slesvigholstensk Kleresi, jeg kom ind i der. Jeg gik derind i al Skikkelighed for, efter Værtens Indbydelse, at spille paa et Klaver. Der sad 4—5 Damer — huha! og smilede saa bittersødt. Nogle Bajonetstik i Klaverlaaget blev den første lille Snebold, der efterhaanden voksede op til en tordnende Lavine, som nær havde begravet Løjtnant Bokkenheuser og mig. Vi tog saa smaat til Genmæle, men det kunde vi have sparet os; med fanatiske Damer er der intet Udkomme, de maa løbe Linen ud. Da de var færdige med at give ondt af sig, sagde vi dem vor Mening; derpaa tog vi Afsked, køligt, men heldigvis uden at have ladet os forlede til Hidsighed. Du kan være vis paa, at de Danske fik læst og paaskrevet i dette Koncilium; det er saa forunderligt at høre os Danske blive beskyldt for netop det samme, som vi ellers beskylder Tyskerne for; men rigtignok med en Del mere »Feuer und Inbrunst«, end jeg nogen Sinde har hørt det fra dansk Side.

Vi havde den Glæde ovenpaa dette mindre hyggelige Intermezzo at høre en god, hjertelig Prædiken af Pastor Prip i Hørup Kirke, og sidste Dag, før vi drog paa Forpost, gik vi, 100 Soldater, til Alters. Det var den højtideligste Gudstjeneste, jeg har været med til, thi ingen af os vidste jo, om han skulde opleve den næste af disse Farens og Rædslernes Dage, og ingen kunde, som vi, trænge til at styrkes med den bedste Urt, som gror mod Døden.

Saa drog vi af Sted igen, forberedte paa enten at blive skudte, saarede eller komme til Spandau, thi Aftenen i Forvejen var et Halvkompagni blevet nappet, og nu stod vi for Tur til at komme yderst i Kæden.

I Dag, den 17de, frygter jeg i det mindste ikke for Fangenskabet, thi den første Aften, lige i Afløsningstiden, tog Fjenden igen en dygtig Por-

tion (af 17de Regiment), saa nu har vi saa godt som ingen Forposter mere; Preusserne ligger i vore Skyttegrave og skyder derfra i al Gemytlighed alt, hvad der viser sig, hvilket vi ærligt gengælder med store Voldrifler fra Løbegravene.

Det kan jo ikke nægtes, at der er kommet lidt Misstemning i Hæren, siden den 12te April gik hen uden Forandring; man havde jo lovet os, at det skulde blive bedre, naar vi holdt ud i 14 Dage fra 2den Paaskedag; men paa den anden Side maa jeg rigtignok højlig beundre vore Soldaters Pligtfølelse; thi det er en næsten utaaelig Tilstand, vi lever i, og kan vi Befalingsmænd, som burde have noget mere moralsk Styrke eller dog moralsk Ansvar, lide og længes saaledes, hvor maa da ikke de andre pines!

I dette Øjeblik fortalte Major Lundby mig, at man saa at sige hver Time venter Telegram fra London om Vaabenstilstand; derfor holdes Stillingen. Kommer Telegrammet ikke snart, maa vi vist desværre opgive den.

Ak ja, det er tunge Tider, kære Moder! men du skal ikke agte paa mit Klagemaal; det hører Gud ske Lov til Sjældenhederne, at det faar Magt med mig eller med nogen af de andre. Vi er da ikke de eneste, der har udholdt saadan en Belejring, og vi fortjente jo ikke de Blomsterkranse og Velkomsthilsener og Hurraraab, som vi sikkert venter, naar vi kommer hjem, hvis vi ikke stod fast og var taalmodige. Jeg synes, at her kan det Ord faa Anvendelse: »Den, som hersker over sit Sind, er større end den, der indtager en Stad« eller Skanse, endsige da end den, der ikke indtager den. Gud give, at Preusserne ikke maatte faa Dybbøl!

Medens jeg sidder og skriver, gaar det Knald i Knald med »Broagere«, »Shrapnels«, »Storke« (der knebrer ligesom Storke) osv., og undertiden høres der en pibende Hagl af Geværkugler saa tæt hen over Løbegravene, at hvis man ragede et Par Alen ovenfor, blev man sikkert skuddt.

Paa det sydlige Brohoved, den 18. April 1864, Morgen.

Paa Hjemvejen fra Forposten i Gaar, hvor vi ellers havde det taaleligt bag Skanse Nr. 6, indtraf det sørgelige Uheld, at lige som vi stillede til Afmarch, kom en af de hurtige smaa 4-pundige og slog ned lige midt i vor Kolonne. Den rev Foden af en stakkels Underkorporal og saarede en til, men hvor langt større kunde den Ulykke dog have været — tænk, en Granat, der springer lige midt i en tæt Kompagnikolonne!

Du kan ikke forestille dig, hvorledes Stillingen ser ud; Skanserne er ikke stort andet end Grushobe, og uden for dem er Hul paa Hul, Hule paa Hule, som om Kæmpemuldvarpe og Kæmpekaniner havde oprodet og undermineret dem. Jeg kan ikke godt tænke mig, at Stillingen kan holdes længere, og at vi skal oftere derud.

Vi fik vort Nattelogi i Teltene i Brohovederne; det susede og brusede med Granatstykker, og jeg faldt først i Søvn, da jeg havde lagt Chakoten over mit Ansigt, thi skønt jeg godt vidste, at den ikke kunde hjælpe det mindste, kunde jeg dog ikke lide den Tanke at faa en Granat lige pladask ned i det bare Ansigt.

Nu sidder jeg her og slikker Solskin bag et Hus, hvor jeg haaber at være nogenlunde i Sikkerhed. Tyskerne har for Resten i Dag faaet afskyelig Træk paa dette Brohoved, og de forstaar helt langt ude i Terrænet, fra Fronten, at sende disse ubehagelige Perkussionsgranater omtrent paa samme Sted, først ca. 100 Alen her fra ude i Vandet og saa længer og længer ind mod Land, ret som om en stod og fortalte dem, hvor de traf. Desværre, de træffer kun alt for godt! For en Time siden slog en ned lige mellem en Flok, der stod og kogte — Blodet løb i Strømme ned ad Haand og Fod paa en og ud af Hovedet paa en anden, men ikke et Kny hørte man! — Nylig faldt der en Granat, som dræbte en og knuste Benet paa en anden, samt fik et Par Heste til at løbe løbsk. Af et Fristed at være er her altsaa temmelig usikkert.

Nu vil jeg holde op for i Dag med det inderlige Ønske, at det snart maa dages for os — jeg mener for Danmark. Gud give os alle den Fortrøstning, at vi gør Gavn ved at ligge stille her, og at Hjælpen kommer, naar Nøden er størst. Tak Chr. Lund for Noderne; vi har i disse Dage hverken Stunder eller Lyst til at bruge dem, men der kommer vel en lysere Tid.

Stormen paa Dybbøl den 18de April.

Paa en Mark uden for Sønderborg, den
18de April om Aftenen.

Saa kom den da, den længe ventede Storm, der har fejlet en Tredjedel af vor lille Hær bort — og vi har mistet Dybbøl, mistet det efter to Timers Kamp, trods 9ende og 20nde Regiments heltemodige Angreb og Opofrelse. Hvorledes det er gaaet ude i Løbegravene og Skanserne, ved vi ikke, men der har sikkert været forfærdeligt der. Til 3dje og 18de Regiment, som stod i Brohovedet, blev der sagt: »I skal holde det til sidste Mand«, men da alle var passerede igennem os, fik vi Lov til at retirere, hvorpaa Broen blev afkastet. Harmens Taarer løb den brave Sergeant Poulsen ned ad Kinderne, da vi maatte forlade Dybbøl; han formelig hulkede, mens vi løb over Broen.

Ja, det har været en rædsom Dag; men skulde den endelig komme, saa jo før jo heller, thi saadan som de sidste Dage har været, det var næsten for slemt.

Gud ved, om Als kan holdes, her er vist kun maadelige Anstalter. Gud give os snart Fred! eller dog Vaabenstilstand, at vi kan puste lidt ud og komme til Kræfter!

Als, store Bededag 1864.

vad er det dog for nogle besynderlige, hemmelighedsfulde Dage, disse fra Dybbøls Indtagelse til nu? Ingen ved noget, ikke engang om vi faar Vaabenstilstand, skønt man dog skulde mene, at det var temmelig nødvendigt for en Soldat paa Forpost at vide, om han skal skyde eller ej. En Gang imellem falder der et Kanonskud højt oppe ved Als-sund; for Resten er alt stille, og man tilbringer Dagen med at se paa vor nærgaaende Fjendes Bevægelser, som han ikke lægger mindste Skjul paa. Vi ser hver Dag en Skov af blinkende Bajonetter marchere overfor os, og i Gaar saa vi en uhyre Støvsyde rulle hen ad Vejen, hvoraf der efterhaanden udfoldede sig en hel Række Kanonvogne; vi ventede saa smaat et Bombardement, men da de havde holdt noget der, kørte de bort igen. Tro dog ikke, at der er noget behageligt ved disse Dage; i det mindste er en saadan Hemmelighedsfuldhed mig en Pest — jeg bliver næsten nervøs af at tænke mig alle Mulig- og Umulighederne. Det er derfor, tror jeg, ikke blot mit, men hele Hærens Ønske, jeg udtaler, naar jeg siger: Gud give, Konferencen snart maa skaffe os Fred, thi nu begynder vi at

blive kede af Krigen; gid — og det er det første Ønske — vi ikke maa være hovmodig dumme nok til at vise selv temmelig haarde Fredsvilkaar fra os, thi Opsættelse, synes mig, maa nødvendig gøre dem haardere, foruden at det vil føre til et Blodbad, endnu afskyeligere end det, der fandt Sted den skæbnesvangre 18de April. At bevise dig og mine Venner Rigtigheden af disse Paastande og Retmæssigheden af disse Ønsker skal være Opgaven for dette Brev. — Jeg gaar som sædvanlig over til den firtællende Stil.

Næppe havde jeg fuldført mit sidste Brev — jeg mener ikke min lille, korte Beretning om Stormen den 18de April, men det, der blev skrevet under det uhyggelige Akkompagnement af de susende Broagergranater og det sørgelige og uafbrudte Syn af Lemlæstelser og Død, før en Ordonnans ilsomt kom mod os og meldte vor Major den Ordre fra Brigaden, at Regimentet straks skulde rykke ud. Umiddelbart derefter hørte vi en Kanonade bag Skanserne som den voldsomste Geværild, og samtidig susede en saadan Mængde af de vel bekendte store Spidsgranater, baade fra Broager, Fronten og Sandbjærg Batterier, over os og især mod Broen og Sønderborg, naturligtvis for at forhindre os og Reserven paa Als fra at rykke i Marken. — Mens vi stod ved Geværpyramiderne for at »fatte Geværerne«, hørte jeg en svirrende Lyd tæt ved mig; jeg saa op og fik Øje paa et stort Granatstykke, der hvislede hen mod en Mand, som stod paa en lille Forhøjning, en halv Snes Skridt fra mig, og kogte. — Med et underligt, dumpt Knald ramte det ham lige i Tindingen, og uden en eneste Lyd, blot med et lille Hop, faldt han stendød om.

Saa rykkede vi under Geværkuglernes Piben og Shrapnellernes Sprængning ud for at besætte Brohovedet i Selskab med 3dje Regiment, med den sikre Forudfølelse, at det for de fleste af os vilde blive den sidste Strid; thi »Brohovedet skulde holdes til det sidste, og Fjenden skulde modtages med Bajonetten«, lød Ordren. Under en saadan Regn af Gevær- og Kanonkugler, at det syntes underligt, at der kunde være Plads til, at man kunde gaa fri mellem dem, tilbragte vi her et Par Timers Tid, saa Fjenden plante Fanen paa vore Skanser og saa tykt som Sand myldre ud af Skanse Nr. 4, saa ham kaste vore tilbage, endog helt over den tilbagetrukne Linje paa

venstre Fløj, saa det brave 9ende og 20nde Regiment rykke til Undsætning, ved et rask Angreb kaste ham paa venstre Fløj, men derpaa under uhyre Tab selv kastes tilbage, og Resterne i ildsom Flugt trække bag os over Broen. Vor Modstand indskrænkede sig til, at »Rolf Krake« skød nogle Skud og derpaa aldeles forsvandt fra Skuepladsen, formodentlig ilde tilredt. Der blev endvidere fyret fra 3 af vore Batterier: et bag Slottet, et paa venstre og et paa højre Fløj af Brohovedstillingen; om det sidste i det mindste ved jeg, at det blev betjent af Infanteri, da Artilleristerne, saa vidt jeg ved, laa i Sønderborg; vort 6te Kompagni maatte da besætte det og fyre. — Mit gamle Kompagni skød for Resten bravt, især udmærkede den svenske Løjtnant Lindberg og en lille Korporal Thomsen sig. Den stakkels Aspirant Haxthausen blev saaret, desværre vistnok dødeligt.

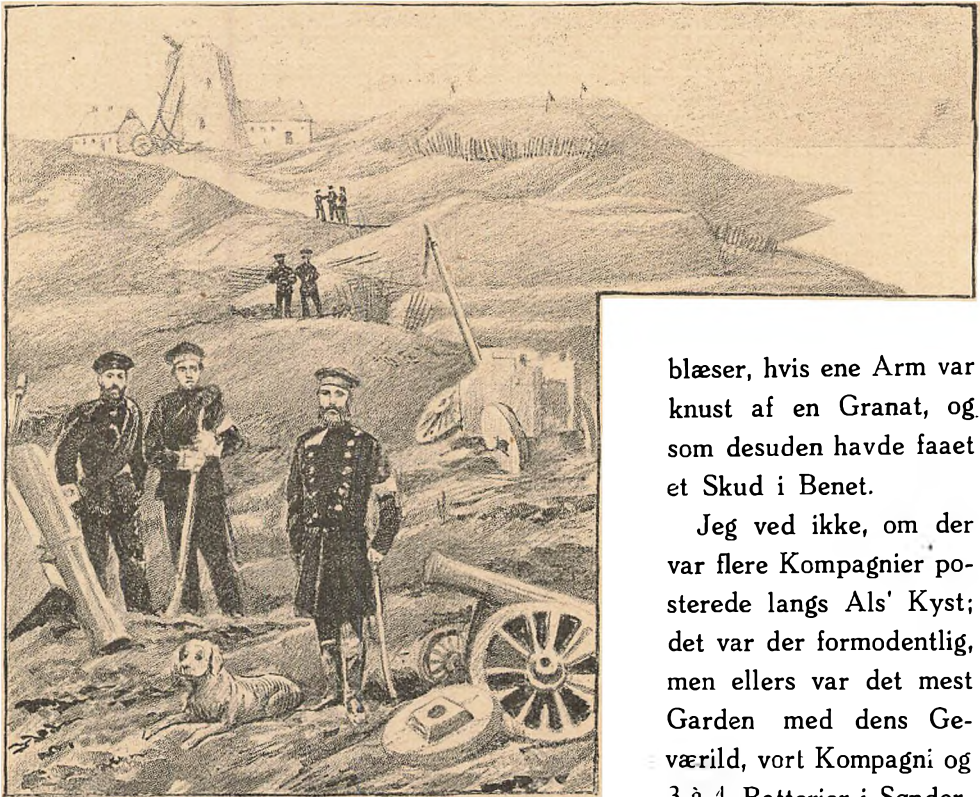
Da de sørgelige Rester af de Regimenter, der havde ligget ude i Skanserne, i Hast var trukne igennem, befalede vor Brigadechef — Ære være ham derfor! — Afmarch af de to Regimenter, og i god Orden, med Afmarch fra venstre Fløj, trak Kompagni efter Kompagni sig i Trav over Broen; vi og 4de Kompagni var de sidste, og vi kom over, næsten uden at miste en eneste Mand. — 5 Minutter efter stormede Preusserne frem paa venstre Fløj; havde vi ventet længere, var vel flere Hundrede gaaet tabt, naar den heftige Geværild havde enfileret os over Broen.

Ogsaa igennem det næsten smadrede Sønderborg og den overordentlig heftigt beskudte Kirkebakke, der laa fuld af store Grene og døde Heste, kom vi uden synderligt Tab og var nu foreløbig i nogenlunde Sikkerhed bag en høj Bakke uden for Byen, stor nok til at dække hele Regimentet; men kun kort var vor Glæde; som de sidste, altsaa de nærmeste til Afmarch, maatte vort Kompagni igen trække den farefulde Vej gennem Byen og ned til Broen for at besætte en Løbegrav tæt ved Vandet og hindre Fjendens Overgang, indtil de kun halvt afbrudte Broer var brændte op.

Det var en drøj Dag; Halvdelen af Kompagniet stod som Reserve bag en Række Huse, tæt over hvilke Granaterne susede i Hundredevis — blot een, sat lidt lavere, vilde være gaaet igennem og have ødelagt en Mængde;

men vidunderligt blev vi bevarede ogsaa her, saa ikke en eneste blev alvorlig saaret hele Dagen igennem.

Garden havde besat Kysten foran Slottet, hvorfra de tappert fyrøde hele Dagen: men desværre blev ikke faa af dem lemlæstede af frygtelige Granatsaar og baaret forbi os. Mest ondt gjorde det mig for en lille Horn-

blæser, hvis ene Arm var knust af en Granat, og som desuden havde faaet et Skud i Benet.

Jeg ved ikke, om der var flere Kompagnier posterede langs Als' Kyst; det var der formodentlig, men ellers var det mest Garden med dens Geværild, vort Kompagni og 3 à 4 Batterier i Sønder-

borg, som holdt Kampen staaende hele Dagen. — Vore Folk havde Morskab af først at skyde efter nogle Preussere, der løb og reddede vor halvkogte Mad og vore hvide Tæpper ovre i Teltene, men især af at skyde den preussiske Fane ned, hver Gang den blev plantet paa Brohovedet; til sidst blev det dem for kostbart, og de vovede ikke at sætte den op mere. — Preussernes Morskab var af en noget mere ondskabsfuld Art; de skød efter alt

levende, som viste sig. Naar en af os passerede en aaben Plads foran Husene, smældede Kuglerne om os; det var i sin Orden, men ikke, at de skød efter Vognene, der kom med de saarede, hvorved en af de stakkels døde Kuske saaredes og faldt af Vognen. Ja, til sidst, da der ikke var andet tilbage, fyrede de efter en lille, sort Hund, som løb over den aabne Plads.

Endelig, da det blev mørkt, blev vi afløste fra denne Uriaspost, og da vi var kommet op bag en Bakke ved Sønderborg, hvor Regimentet laa i en stor Søsterseng af Halm med de klare Stjerner som Natlamper over sig, nød vi med usigeligt Velbehag og med et taknemmeligt og glad Hjerter — trods det sørgelige Tab — vor Aftensmad og senere vor Nattesøvn i et Hjørne af Søstersengen.

Næste Dag var en Hviledag, og vi fik nu lidt Redelighed paa, hvorledes det hele var gaaet til — det var Nemesis, der vilde, at 16de og 17de Regiment, der nok har gjort lidt Vrøvl om at gaa over, netop den Dag skulde være paa Post tilligemed 2det og 22nde Regiment. Preusserne var efter en forfærdelig Artilleriild, der havde jaget vore Artillerister ned i Krudtkammeret og Infanteristerne ned i deres Huler, gaaet frem i store Kolonner og næsten uden Modstand trængt ind i en af Midterskanserne. 2det Regiment skal især have forsvaret sig bravt, men blev tilligemed 22nde dels fangne, dels nedhuggede, thi Preusserne skal for en stor Del have drukket sig fulde, efter at de først havde været til Alters(!), og gav derfor — saa siges der — ingen Pardon. Hvorledes 9ende og 20nde Regiment udmærkede sig, har jeg fortalt. Paa højre Fløj skal 16de og 17de have forsvaret sig godt; af disse Kompagnier er der heller ikke frelst mange. 3dje Regiment led en Del ved Forsvaret af Brohovedet, især 4de og 6te Kompagni.

En Slags Forpost. — Oppassereren. — De døde opsamles.

En Gaard i Kjær paa en Slags Forpost, den
24nde April 1864

Ln Slags Forpost — ja, hvis en rigtig fornøjelig Dag, tilbragt i en gemytlig Kreds af Kammerater (prydede med røde Huer), og med at læse højt, skrive og modtage Breve, drikke Chokolade med din velsmagende Kage til, spise Oksesteg, deltage i Gaardens daglige Gerning og passiare med dens mandlige og kvindelige Befolkning samt udøve alle disse behagelige Idrætter, uden at forstyrres af en eneste Granat — hvis det kan kaldes en Forpost, saa er det i alt Fald en meget behagelig Forpost. — Er det ikke morsomt, at vi i Stedet for vor lidt fornemme Kaptajn har faaet en rigtig rar, gemytlig Kompagnikommandør, Løjtnant Kellner — du kender ham fra Mysunde — og vi lever bestandig sammen: han, Løjtnant Bokkenheuser, Aspiranterne Trepka og Langeland, Jungersen, Mølsted og jeg, og ved mine Svendborgske Venners Gavnildhed har jeg kunnet forsyne dette lille Korps i Kompagniet med Danebrogshuer, der tager sig stolt ud

paa vore krigerske Hoveder, naar vi sidder om vor Høvdings Bord, rygende Raadslagningens og Forhaabningernes Pibe — ja, de stolte Forhaabningers: om at drage ind i Berlin som Sejrherrer, hilse gratiøst paa Berlinerinderne og drikke Berlinernes Champagne, — blot vi ikke kommer til at gøre en Rejse til Spandau i Stedet for!

Jeg vilde ønske, jeg kunde tegne Løjtnant Kellners Oppasser for dig, han er til at grine sig ihjel over; blot hans Stilling, naar han staar i sine egne Tanker: Hænderne i Bukselommerne, Maven frem, skrævende Ben og krogede Knæ, halvaaben Mund og hængende Underlæbe, er kostelig.

Han er blevet en Del forvænt af Løjtnant Kellner, men er derved blevet endnu mere komisk; han ler ganske ugenert, saa det klukker i ham (hirre, hirre, hirre!), naar der bliver sagt noget, som han finder morsomt. Intet som helst bringer ham ud af Fatning, selv naar han faar Gloser for sine snavsede, ja, næsten kulsorte Hænder, ser han ganske roligt ned paa dem og bemærker: »Man kan jo da ikke komme til at vaske sig hver Dag«. Til Ære for ham maa jeg dog sige, at i de allersidste Dage er hans egentlige og bedre Jeg begyndt at skinne frem. Faar han Skænd, er en lille Pliren med de halvt tillukkede Øjne det eneste Kendetegn, jeg har kunnet opdage paa, at han hører, hvad der bliver talt om. — Kort sagt, han er den mest flegmatiske, veltilfredse, kejtede Fyr under Solen. Jeg har god Lejlighed til at studere Oppassere, for i den sidste Tid har Jungersen og jeg levet paa den behagelige, men ikke ganske billige og for en Menigs Pung i Længden ødelæggende Maade, at vi har delt Kvarter, Middags- og anden Mad samt Madkurv — men da ogsaa Udgifter med Officererne ved Kompagniet, og aldrig skal jeg glemme de gemytlige Timer, vi har tilbragt paa Æblegaarden, i Jordhytterne paa Dybbøl og især nu i disse fredelige Dage.

Sportler vanker der ogsaa ved denne Levemaade; saaledes kom der 5 Flasker Punchekstrakt i Gaar, frivillige Gaver til vort Kompagnis Officerer; de skal smage fortræffeligt paa Forposten.

Vi slap nok ellers ved Bakken bag Sønderborg. — Det var forunderligt den Dag at være fri for denne evige Knalden og Susen af Granaterne; man syntes næsten, man savnede noget, men længes gjorde vi dog egentlig ikke. — »Her var Vaabenstilstand«, sagdes der, »medens man samlede de døde op«. Det var en sørgelig Bestilling, 30—40 Officerer bragtes i Løbet af Dagen over i Kirsteins Mølle, alle skamskændede paa det lumpneste: Distinktioner og Knapper, Ure, Penge, kort alt af Værdi var borttaget, ja, endog Benklæderne var trukket af enkelte. Da man bebrejdede den medfølgende preussiske Officer dette Barbari, trak han paa Skuldrene, idet han sagde: »Ach ja! Sie wollen gern eine Erinnerung mitbringen«, — jeg haaber, Erindringen om denne, som om alle deres andre Lumpenheder skal bevares længe, — saa længe, til Gengældelsen kommer.

Jeg gik med vore Officerer hen for at se, om vi kendte nogen; men jeg var i Grunden glad over, at de var ført bort alle, undtagen een, en ung Løjtnant Toxverdt, som for faa Dage siden frisk og frejdig stødte til os paa Vagten. Hvor vi dog har mistet meget! Den brave Oberst Bernstorff er en af dem, hvis Tab beklages mest. Dog er jeg saa glad over, at det efter alle, baade danske og tyske Beretninger, ikke er sandt, hvad der først sagdes, og som det store Officerstab syntes at bekræfte, at vore Folk uden Modstand overgav sig. 2det Regiment skal have kæmpet blodigst, faaet og givet mange døde; 9ende og 20nde har jo kæmpet glimrende. Gud ske Lov for det! Ære og Fred med alle de brave, der gav deres Liv den Dag! — En af Officererne fortæller mig, at medens de døde opsamledes, spillede Preusserne Polkaer.

En Tur gennem Sønderborg. — Mørke Tanker. —
Komisk Scene.

Den 26de April, tidlig om Morgenen, i en Stue i Kjær.

ftermiddagen den 19de tilbragte jeg med at gaa gennem Sønderborg for ret at se Ødelæggelsens Vederstyggelighed, og denne Tur glemmer jeg ikke saa let: den nederste Tredjedel af Byen er komplet smadret; især om Raadhuset har Granatregnen været voldsom, og af denne smukke Bygning staar kun Forsiden med Uret; de to Klokker ligger søndrede blandt Grus og Murbrokker; mange Huse er brændte, endnu flere aldeles ramponerede, gennemskudte paa tværs og langs af disse Uhyrer, der glat væk gaar igennem en Bygning paa langs, altsaa mindst igennem en 6—8 Vægge. I disse sidste Huse ligger og staar alt, som Familien har forladt det, et talende Vidnesbyrd om Preussernes Barbari. Man ser og hører intet levende uden de smaa Vagtpatrouiller, hvis regelmæssige Trin giver

Genlyd i de øde Gader; kun en gammel, listig udseende Mand og Fotografen var blevet tilbage. Denne sidste var først gaaet med Kone og Datter den 18de, da Granaterne gik igennem hans Hus, men allerede næste Dag var han vendt tilbage for Fotograferingens Skyld.

Ja, og saa er der Kattene, de Stakler kan slet ikke finde paa at løbe fra Husene og sidder nu og mjaver saa ynkeligt paa de forkullede Bjælker og i de tomme Kroge. En af dem afgav især et rædselsfuldt Syn: aldeles forbrændt, og uden at kunne se ud af Øjnene, sad den der som et Aadsel; jeg saa denne halvstegte Masse rejse sig op og gaa, og jeg hørte den mjave: det var ligesom et Genfærd. Jeg skar det meste af mit Brød op til den og dens Kammerater; slaa den ihjel havde jeg ingen Lyst til. En dejlig, langhaaret Hund, der laa uden for et Garveri, søgte jeg at formaa til at følge mig; den vendte sine bedrøvede Øjne mod mig, logrede med Halen, ja, fulgte mig endog et Stykke, men vendte saa tilbage og lagde Hovedet ned, som om den vilde sige: her vil jeg ligge, til mit Herskab kommer, og kommer det ikke, vil jeg blive her, til jeg dør.

Mod Aften drog det halve Regiment (2den Bataillon) paa Strandvagt; det andet halve drog over til Sundsmarks Barakker. Her havde vi det meget godt, med Undtagelse af Nattetejet, der faldt noget knebent. Flere Butikker fandtes med Øl, Brændevin og Tobak — desværre kun Blaamand og Petum, og jeg har røget min gode Tobak op —, Sæbe, Æg — jeg svælgede i blødkogte Æg og »Vin« : svensk Banko, men Købmanden kaldte det Vin.

Alle Købmændene talte det i mine Øren saa velklingende Svendborgermaal. Jeg tilforhandlede mig endog en Pibe, min »Fredspibe« kalder jeg den; min gamle Felt- og Krigspibe ryger nu vist en eller anden Preusser af, jeg glemte den i Majorens Stue i Brohovedet.

Saa havde jeg det glædelige Syn af Rasmus Leth, i Forening med hvem jeg besøgte Hans Bechers Vært, den gemytlige Forstraad Ulrich og hans elskværdige Kone; men Fuglen selv var desværre fløjen, paa Rejse til Fyn, tror jeg.

Vi havde nu en ganske fredelig Forpost paa en Odde ude i Alssund, hvor vi rart kunde beskydes fra 3 Sider, men heldigvis ikke blev det. Jeg

ærgrede mig over flere Ting, saasom over de daarlige Løbegrave, der, uagtet vi grov dem een Gang saa dybe og kastede Traverser, dog kan enfileres slemt; over de sværmeriske, maanebetragende Kanoner, der for Øjeblikket ikke kunde skade Fjenden mere end deres besvimed Brødre, der er trillede ned og ligger paa Ryggen med Benene i Vejret; over den aldeles aabne Retræte hen over de nøgne Bakker; over Preussernes Frækhed: i store Kolonner at marchere frem midt paa Dagen for at afløse; over vor Dumhed: trods de Klokker 5 opkørte Batterier lige overfor os, dog ifølge gammel Vane at afløse i Mørkningen, skønt der sagdes, vi havde kun Vaabenstilstand til Kl. 6 — kort sagt, jeg var i sort Humør, saa Fejl ved alt og alle, og dermed vedblev jeg endnu et Par Dage, indtil jeg nu har indset, at det ikke nytter noget, at jeg i Tankerne styrer Land og Rige og skælder Folk, Regering og Overkommando ud; man maa nok hellere lade Verden gaa sin egen skæve Gang og se at bevare sit gode Humør, selv om man endnu en Gang skal i Granatregnen. Med dette smukke Forsæt vil jeg slutte; alt om mig aander Ro, Kanonerne tier, Tyskerne er ikke gaaede over i den bælgmørke, regnfulde Nat, som vi frygtede; rundt om mig ligger de sødeligt snorkende Skikkelser: Jungersen, Aspirant Langeland («Transpirant Langeland», som Folkene passende gjorde det om til; han sveder altid, ja, næsten »Tran«), Bokkenheuser, Trepka, Løjtnant Hansen og de tvende Oppassere; men jeg har tidligt rejst mig fra »Svinefjerene«, fordi jeg kender min egen Svaghed: at skyde det ud med Skrивeriet fra Time til Time, naar jeg ikke tager fat straks.

Stor Fornøjelse havde vi forleden i Løbegravene af to unge, frivillige Englænderes Besøg, hvem vi ønskede Velkommen med Punchekstrakt i et Pæglemaal. Trepka holdt Festtalen meget pænt; derefter skiftedes vi til at synge engelske og danske Sange for hverandre. — Gerlach glimrede især ved en:

Fare you well, my own Mary Ann!
Fare you well for a while!
For the ship is ready, and the wind blows fair,
and I am bound for the sea, Mary Ann'.

De to unge Englændere, Mr. Mackett og Mr. Foley hedder de, var kommet den 18de, havde straks begivet sig ud i yderste Linje og skal have været særdeles flinke.

En komisk Scene til Slutning. Vi har ærgret os dygtig over et Hoved til Referent, som, siddende i Salveten i Høruphav, skriver flot som Øjenvidne, at de Regimenter, der laa i Skanserne, overgav sig uden Modstand den 18de. Adskillige af os havde i den Anledning lovet ham en Dragt Prygl, naar vi engang bliver civile. — Just som vi sidder og taler om ham, gaar denne Abekat (han ligner virkelig lidt en Abe, en Chimpanse) forbi vore Vinduer. »Der er han«, og hver griber en Stok. »Gid vi havde ham her inde!« udbryster Trepka, svingende Stokken med en meget udtryksfuld Gebærde. »Vi skal snart faa ham ind«, siger Mølsted og farer straks ud efter ham.

Ind træder Fyren, bukkende, visende Tænder og kastende Blikke rundt om, rimeligvis for at finde noget til Bladet.

Snart er han i Snak med vore to Englændere, hvem han konverserer paa sirligt Fransk, kastende med Hovedet og sættende Braknæsen i Sky. Ingen af os havde imidlertid Lyst til at hænge Bjælden om Kattens Hals, og give ham korporlige Prygl, men af aandelige fik han en god Dragt af Trepka, der gav ham over Næbbet for hans uforskammede Løgne, og af ihokolade fik han ikke andet end Duften, saa han kommer vist ikke igen. — Imidlertid venter jeg dette »Besøg hos Soldater i Kjær By« sat kønt i Scene i Bladet.

Nu en rigtig kærlig Hilsen til de utallige rare Mennesker i København, om jeg længes efter. Hvem der en af disse fortryllende Foraarsdage med et kunde staa i Kalkbrænderihavnen!

Politisk Kandestøberi. — Ny Tilførsel af Rekrutter. — Overordentlige Bekvemmeligheder. — Idylliske Prospekter.

Lambjærg paa Als, den 30te April 1864.

Jeg er bedrøvet over at have skrevet et Brev, som gjorde saa ondt. — Da jeg i Gaar fik dit og Søster Maries Brev ude paa Forposten, kunde jeg næsten ikke lade være at løbe ind paa Telegrafkontoret og telegrafere hjem, at I slet ikke skulde ængste eder for os; vi har jo levet som Blommen i et Æg i de sidste 8 Dage; Preusserne har ladet os i fuldkommen Ro, endog til at arbejde hver eneste Nat, saa Befæstningen af Kysten skrider rask fremad, og er det derfor nødvendigt at holde Als endnu i nogen Tid, hvad jeg godt kan forstaa maa ske for Udlandets Skyld, vel! saa skal vi nok gøre vort bedste, — kun det vil jeg og vi alle have Lov til at sige: vi

længes saa forskrækkelig efter Hjemmet og udfylder største Delen af de temmelig ensformige Dage med at udmale os Hjemkomsten og Fremtiden. Men deri er vi enige med eder, at vi ikke vil tiltigge os en skændig Fred af Fjenden; langt hellere, hvis det maa føje sig saaledes, kunde vi have Lyst til at hjælpes ad med en stærkere Magt til at give ham en lille Sinkadus. Det er dog lidt haardt at være de smaa og at maatte lade sig byde alt af en overmodig og uretfærdig Fjende. — — Det skal I endnu vide, at vist nok meget i mit Brev var malet med alt for mørke Farver, men der var en Nedtrykthed, en Slaphed efter den lange, sejrlose Spænding over mig og over os alle de første Dage; der var en Bitterhed i vort Sind ved at læse Aviserne fra København, hvori de forlangte, at saadan en Klat nedtrykte Soldater, som vi var, skulde uden synderligt Forsvar holde Als mod en mange Gange overlegen Fjende; derfor skrev jeg, som jeg gjorde. — Efter denne meget lange Indledning begynder jeg igen paa min Krigshistorie; deraf tror jeg, du bedre end alt andet kan se, hvorledes vi har det.

Han slap altsaa for Prygl, den gode Referent; imidlertid har vi haft den Fornøjelse at se ham meget pænt tage sine Ord tilbage, hvilket vi smigrer os med at have bidraget vort til.

Om Aftenen, da vi skulde gaa paa Forpost — foreløbig ordnet saaledes, at vi i 6 Dage ligger paa Vagt: hver anden Dag som Forpost nede ved Sundet, hver anden Dag som Reserve i Kjær By, der er meget tæt befolket med Infanteri og diverse Artillerister, som besætter Kysten lige ned, til højre og til venstre for Kjærvig — lod Majoren mig kalde for at spørge mig, om jeg vilde være Officer; jeg studsede, det kom mig saa uventet, jeg mente, at jeg ikke saa lige duede til det, men han sagde mig adskilligt, som hævede mit Mod, og endte med paa det kraftigste at raade mig der-til, og saa slog jeg til.

Jeg har ikke søgt derom, det er kommet af sig selv og fra en Mand, jeg skatter meget højt, saa bør man vist ikke vise det fra sig. Og hvad nu Fremtiden angaar, saa maa vi jo enten faa Fred, og saa kan jeg let faa min Afsked, sagde Majoren, eller vi faar Krig, men saa bliver det vist nok en europæisk Krig, hvor vi maaske kan besøge tyske Mikkell i hans Hule

og sige ham Tak for sidst, og saa var det jo en stor Ære og Fornøjelse at være med som Befalingsmand. — Hvor hans Rhinskvin skulde smage os! og hvor det kunde blive en stolt Dag, naar vi holdt vort Indtog i Berlin og hilste med vor Pallask op til de berlinske skønne! Hm! Bare det ikke bliver Lamperøg!

Jeg er ikke saa fæl hævn-gerrig af mig, men jeg skal ikke nægte, at kunde man opleve den Dag, at vi jagede de selvbudne Gæster ud af vort Land, lukkede Døren godt i for dem og til Afsked gav dem Fur ind i deres eget Land, ja, det vilde være en ren Svir!

Naa, det bliver der vist ikke noget af; men kan vi faa en god Fred uden det, saa overlader jeg hjertens gerne Tyskerne selv at løbe sig en Staver i Livet, hvad de da efter alle Julemærker ogsaa nok gør en Gang. Der er jo et gammelt Ord, som siger, at »Hovmod staar for Fald«.

En tredje Udvej synes det mig at være, om vi alene fortsatte Krigen, men noget mere retiré, mest med Blokade og saadant noget, og skulde Fjenden sætte sig fast i Jylland, synes jeg, at en Guerillakrig, hvorved han idelig alarmeredes, maatte være paa sin Plads. — Naa, det var nu lidt politisk Kandestøberi, det kan man jo ikke godt lade være med i denne bevægede Tid, selv om man ved, at ens Mening gælder til Wandsbeck, og at der er hundrede andre Maader, hvorpaa Vorherre kan frelse vort kære Danmark, og som vi blinde Muldvarpe ikke kan se; men at det ikke er vor Døds-kamp, men kun tunge Prøvelser, det er min Tro og mit faste Haab.

I dette Øjeblik hører vi, at Frederits er opgivet. — Hvad betyder dog det? Skal da alt opgives uden Sværds-lag og vi gaa ind paa Preussernes Betingelser for en Vaabenstilstand — eller skal al vor Kraft koncentreres paa Als — eller er det en Følge af diplomatiske Underhandlinger? — Gud ved det! Jeg kan nok mærke, at jeg ikke kommer videre i min Historie i Dag, du vil jo helst have lidt og tit; nu skal vi til at nyde en ekscellent Middagsmad, og saa tager jeg Brevet ind til Augustenborg. I Morgen skal jeg staa tidligt op og skrive, mens her er Ro. Jeg bor som sædvanlig sammen med Officererne og har endog i Nat sovet i Søsterseng sammen med dem — tænk hvilken Ære! Vi er alle saa fede og brune, saa det er en Lyst; I maa derfor ikke vente at faa nogle interessante,

blege, udmarvede Skikkelser at se. En af Kammeraterne udtrykte sig saaledes: »Vi er jo helt »balnet« ud herovre«.

Aa, hvor jeg længes efter eder alle sammen — og efter at blive rigtig ren. — Nu er Skoven helt grøn! hvem der kunde komme sammen med eder ud i Dyrehaven og synge: »Der er et yndigt Land«. Men det sker nok ikke saa snart. Farvel, lille Moder!

• Lambjærg, den 1ste Maj 1864.

Hvilket sjældent Eksemplar af Søn du har, kære Moder! Inviteret til Augustenborg til Middag, sidder jeg her paa min Hale og skriver til dig. Du ser mig altsaa paa samme Sted som i Gaar, men steget til større Værdighed: jeg kommanderer nu 13 Mand i Stedet for 9. Vi har nemlig i Dag faaet en stor Tilførsel af Rekrutter, 75 alene til vort Kompagni. Det lader til, at vi er Lykkens Skødebørn i saa Henseende; det er den 3dje Ladning, vi har faaet. Gud ved, hvorfor de ikke hellere tager dem til at udfylde Hullerne med i de Regimenter, der har lidt mere end vi.

Nogle af dem røber ellers temmelig mangelfulde militære Begreber. Saaledes spurgte en af dem Korporalen, der førte dem, om det vel gik saa strengt til med Honnøren og Respekten. »De er nok ikke rigtig vel«, var Korporalens mugne Svar.

Nu gaar de og spankulerer nede i Gaarden, har taget alle Mandens Gryder og Potter til at koge Mad i, samt reddet en hel Del Brænde, saa den arme Mand intet har at koge i og ved til sig og Officererne. Det er underligt for mig at tænke paa den Tid i Vinter, da jeg ogsaa gik og stolprede om, laa i Laderne og blev brølet ind i Ørene af Kørerne, samt ansaa det for en mageløs Herlighed at komme til at dele Seng med Kusken.

Den Aften, vi slap ved, laa vort Kompagni helt nede ved Alssund, hvor der fandtes overordentlige Bekvemmeligheder, lavede af vore ædle

Forfædre, nemlig en Hule til hver Rode, saa at den ene kunde sidde godt lunt i Halmen, medens Kammeraten stod i Løbegraven og holdt Udkig, og saa var der en prægtig stor, lun Hule til Officererne. Lad mig male dig et Billede, som jeg netop har for Øje, mens jeg sidder her og stirrer: i Forgrunden vor norske Sergeant, der har kogt Suppe til sig og »den vesle Jævel«, vor lille Spillemand; jeg bliver ogsaa gerne indbudt til disse Maaltider. — Dernæst ses Løbegravene langs Sundet med de opkastede Jordhøje; her under Hulerne og til venstre Løjtnanterne Bokkenheuser og Kellner, den første med en rød Hue; saa ses Alssund med to Baade, fulde af Preussere — hvorum senere —, paa den anden Side Sundet Herregaarden Sandbjærg med Mølle og Storskoven, det yndigste Prospekt, man kan tænke sig paa denne stille, klare Foraarsdag.

(Fortsat senere.)

Jeg gik en stor Runde med Løjtnant Kellner, saa, hvorledes man arbejdede paa underjordiske Kanonplacementer, som vi nu omsider har lært af Tyskerne efter at have betalt vel dyre Lærepenge; endvidere Bavnerne paa Marken, Tjæretønderne, som skal tændes langs hele Sundet, naar Fjenden gør Landgang, og hvortil Spillemandene, siges der, bærer Lunterne i deres Horn, for at de ikke skal blive vaade. Det var en dejlig, stjerneklar Aften, og Løjtnant Kellner og jeg havde vor Fornøjelse af at sidde en stor Del af Natten og tale sammen om alle Guds Undere og Herligheder i Naturen.

Ovre i Sandbjærg var der stærkt oplyst; der holder nok de preussiske Officerer deres Assembléer; den foregaaende Nat havde der været Musik og Hallo hele Natten, rimeligvis til Ære for de gesinnungstüchtige Damer, som de om Dagen med megen Courtoisi havde ført om i Skanserne.

Dagen var, som sagt, lige saa smuk som Natten. En stor Del af den tilbragte jeg med at fryde mit Øje ved det yndige Alssund med dets Omgivelser, som vi her kunde se lige ned til Ombøjningen ved Sønderborg, altsaa hele Dybbølstillingen, de smaa Huse langs Sundet, den stolte Satterup

Kirke, og, hvad jeg allerede har nævnt: Sandbjærg og Storskoven. Endvidere læste vi højt for Kammeraterne i Andersens Eventyr og kogte vor Mad i en lille, romantisk Ruin ved Kjærvig.

Naar jeg tænker paa det hele, frie Samliv med Soldaterne, saa bliver jeg ganske vemodig stemt ved Tanken om maaske snart at skulle være Officer, thi, man være saa frisindet, man vil, dette Kammeratskab gaar dog ikke an. Men den Tid, den Sorg! Maaske er Krigen til den Tid endt eller gaaet over i en helt anden Skikkelse. Hvordan det nu end skal gaa, vil jeg ønske, at denne Krig maa have rusket os rigtig op, saa vi aldrig mere igen lægger os til at sove. Men det er netop mit Haab; alt, hvad der er sket, synes saa tydeligt at vække os til Ædruelighed og Aarvaagenhed, og lærer vi det, saa skal vi vist ikke forgaa, men som Job blive rigere end før.

Mismod derhjemme. — Besøg af Preussere. — 14 Dage til
Højbords. — Eksercits.

Paa Forpost ved Kjær Vig, den 5te Maj 1864.

Aa, Moder! hvor det har gjort mig ondt at læse Aviserne for de sidste Dage og at se, hvor forknyt de taler, fordi jeg deraf maa tro, at I alle sammen har tabt Modet i København. Ogsaa dit og Søster Mariæ sidste Brev aandede en saa dyb og inderlig Sorg, som om Danmarks sidste Time snart vilde slaa! Det kan jeg nu slet ikke paa nogen Maade tro; saa mange Danske er vi dog tilbage, og i den Grad er Tyskheden vort Væsen imod, at før vi skulde blive tyske Trælle, før skulde vi — og det er ikke nogen figurlig Talemaade, som ellers tit — vælge at slaas til sidste Mand. Maaske saa dog Tyskerne vilde betænke sig to Gange paa at ønske saa fortvivlede Mennesker til Undersaatter; maaske de dog forinden vilde faa Øjnene op for den Blindhed, det Hovmod, der lader dem søndertræde enhver Nationalitet, de kommer i Berøring med. Men jeg kan ikke tro, at det vil komme saa vidt; de maa dog snart, hvis

de vedbliver med det Overmaal af Vold og Hovmod, som de har lagt for Dagen i denne korte Krig, gaa for vidt, selv for de sløveste Stormagters Taalmodighed. Og skulde der ikke i selve Tyskland findes deres værste Fjender, Mennesker, der har faaet Smag for Friheden, og som kun holdes nede for en Tid ved Preusserkongens og Regeringens krampagtige Kraftanstrengelser og ved Jubelen, Rusen over Hærens Krigsbedrifter? Saa megen Raaddenskab, som der bestemt er i Tyskland, maa til sidst slaa ud og ende med Forfærdelse. — Men kun Gud ved Vejen og Maaden, hvorpaa vi skal hjælpes.

Var der blot rigtig Enighed og Sammenhold hos os! Flere af Bladene gør alvorlige Angreb paa Hærens Befalingsmænd. Nogen Ret har de vist nok, men om end enkelte lader deres Misstemning slaa ud i hadefulde Ytringer mod Regering og Folk i København — jeg har hørt en Officer sige: »Og hvad fører vi saa Krig for? For en ussel Lap Papirs Skyld!« — er dog det langt, langt overvejende Flertal Mænd af Ære, der, om de end ikke sympatiserer med Regeringen, gemmer deres Stemning og Misstemning for sig selv og villigt ofrer Liv og Blod. Det har de tydeligt nok vist den 18de April.

Alt ser jo for Resten fredeligt ud herovre endnu. Den Dag vi drog fra Lambjærg paa Forpost, hørte vi flere Knald og saa Røg i Augustenborg Fjord, og vi begyndte allerede at faa denne uhyggelige Granatfornemmelse — de Granater er nogle slemme Fugle, hvis Svanesang vi nok vilde ønske, at vi havde hørt den 18de April — men det viste sig at være nogle Sprængningsforsøg, der foretoges af Englændere, med en Slags Knaldflasker, hvorved de sprænger Baade i Luften, og som man nok tænker paa at anvende ved Tyskernes Overgangsforsøg.

Efter en Dags dolce farniente i Kjær drog vi ud paa yderste Forpost, noget længere mod Nord, lige ud for den afbrændte Herregaard Rønhavegaard og overfor Storskoven, et af de smukkeste Steder ved Alssund. Vi var ikke fuldt saa fredeligt stemte som sædvanlig, fordi man om Dagen havde fyret ca. 30 Kanonskud efter et Pontontræn paa 55 Pontoner, der om Dagen i Karriere blev kørt fra Storskoven ad Sønderborg til, og vi saa smaat ventede, at Tyskerne vilde tage Revanche derfor næste Dag, ifald de ikke

allerede om Natten vilde forsøge Overgangen. Jeg tænkte mig, at det kun var en maskeret Bevægelse for at faa os til at rette Opmærksomheden paa andre Punkter end Storskoven; naar vi saa ikke kan se dem længer, kører Pontonerne ind i Landet, bag om og ind i Storskoven igen, og saa slaar de Bro om Natten over Sundet paa dette Sted. Saadan havde jeg nu regnet den ud.

Natten var mørk, fuld af tykke Skyer, og Vinden bar over til dem, saa de havde haft Fordelen paa deres Side, hvis de havde villet gaa over; imidlertid blev der ved at være stille, kun i Storskoven brændte flere Blus, men de har formodentlig Barakker der.

Efterhaanden blev Himlen klar. Vi holdt os bravt vaagne alle sammen; jeg fik snakket med en Mængde af de nye i Kompagniet den Nat. En fortalte, at han havde rejst 7 Aar nede i Tyskland, og det var ikke til at beskrive, saa misfornøjede de i Grunden var dernede, og saa mange der længtes efter Friheden og kun holdtes nede af de despotiske Regeringer. — Ja, Sandheden skal nok sejre, det skal være vort Haab, og det vil vi ikke slippe, om det ogsaa skulde gaa endnu værre med os. Det var rart at læse i »Fædrelandet« det fortrøstningsfulde Stykke om, at det havde set mørkere ud for Danmark før. Ja, det har det, og det bliver Dag for Dag klarere for mig, at Gud ikke vil lade vort Folk gaa til Grunde, men engang — maaske efter svære Prøvelser — bruge os til en eller anden Gerning.

Midt paa Dagen kom ganske ugenert en Baad sejlene over fra Sandbjærg med 3 Preussere i deres hvide Trøjer og flade Huer; den ene laa med Benene i Vejret i Forenden og røg sin Cigar. Først holdt de sig nogenlunde i Skindet ovre paa deres egen Side; men da de havde faaet en fjerde Kammerat om Bord, blev de saa overhaands frække, at de sejlede lige over imod os, ja, saa langt ind, at Baaden næsten stødte paa Grund. — Atter et Træk af vor dumme Godmodighed! I Stedet for at sende dem nogle Spidskugler, eller, hvis det ikke gik an for Vaabenhvilen, true dem til at gaa i Land og overgive sig, eller i det allermindste tydeligt give dem at forstaa, at de havde at holde deres Næse fra os, — i Stedet derfor løber et Par Fæ til Artillerister ned til Stranden, vader ud i Vandet til dem og staar og fraterniserer med dem. Der var heldigvis ikke nogen af vort Kom-

pagni, som begik den Dumhed. Da de prøvede at lande der, blev der vinket af paa en meget eftertrykkelig Maade. Men kan det ikke ogsaa vende sig i en at se dem, der har pint og plaget os saadan i Skanserne, og hvem vi nylig har vekslet saa skarp en Hilsen med, nærme sig, som om der ingenting var i Vejen, stolende paa »Hannemanns« — det hørte vi dem raabe ude i Baaden — velbekendte Tossegodhed? — Det maa enten være »Skidt eller Kanel«, som man siger; er vi Venner, saa slaas vi ikke, og er vi Fjender, saa drikker vi ikke af hinandens Feltflasker, men holder os smukt tre Skridt fra hinanden — det synes jeg da, — giver du mig ikke Ret? — Og mon disse Fyre ogsaa var saa ganske uskyldige? Det kunde dog have været ganske interessant at have taget dem ved Vingebeinet og undersøgt, om der ikke stak noget andet under de hvide Trøjer, f. Eks. et Par Ingeniører, der paa denne uskyldige Maade vilde finde den bedste Landingsplads. Min første Hypotese, at de blot øvede sig i at tumle en Baad, for at de — Landkrabber som de var — ikke skulde blive søsyge, naar de en Gang skulde gøre Landgang, frafalder jeg. Naa, der blev gjort en hel Del Kvalm angaaende dette Besøg, saa det sker næppe tiere.

Den næste Dag blev vi i vort behagelige Kvarter i Kjær og levede ved god Middagsmad; fik derpaa Bud om at eksercere to Timer med »Gevær paa Skulder« og »Gevær i Hvil«, hvilket slog ned som et Lyn paa en klar Dag. — Jeg slap, da jeg, før Budet kom, havde tilbudt som en Slags finere Fourer-Skytte at hente forskellige Viktualier (Chokolade, Cigarer, Kaffe, Te o. s. v.) i Augustenborg; med det samme saa jeg til Jungersen, som »ligger i sin Hals« paa Lasarettet der, men om et Par Dage haaber at komme ud paa Forpost. Han fortalte et ret karakteristisk Træk. Der laa en Soldat, som var temmelig daarlig; han fik Besøg af en god Ven, som, efter at have drævet en Samtale hen, endte med at sige: »Hør, Per, naar du nu dør, maa jeg saa arve dine Trætøfler?« — Unægteligt et fint og hensynsfuldt Spørgsmaal til en syg.

Om Natten var vi 1½ Deling paa Arbejde, og det gik udmærket flinkt med at grave lukkede Gange til Kommunikation, da det var Akkordarbejde. Løjtnant Bokkenheuser og jeg — thi som Befalingsmand arbejder jeg ikke mere — gik imidlertid omkring og opfriskede for hinanden mange Barndoms-

minder og vore fælles Krigseventyr, hvorved Natten gik let, lettere end de lange Vagtnætter i Vinter.

Om Morgenen fandt vi vort Kompagni i den sædvanlige Reservestilling ved Kjær Vig — og jeg fandt en hidtil uopdaget, følgelig ubeboet, fortrinlig lille Enspænderhytte, som jeg med Fryd tog i Besiddelse, og hvorved jeg tog Revanche for den gennemvaagede Nat. — Det øvrige af Dagen gik særdeles behageligt med at læse »Synnøve Solbakken« højt, og senere med en lang, peripatetisk Samtale med Løjtnant Jørgensen fra Ostindien, som har oplevet en hel Del og fortæller interessant.

Den 30te April og 1ste Maj tilbragte vi hos en flink og billig Mand i Lambjærg, der for fuld Kost ikke forlangte mere end 1 Mark om Dagen. Den 2den Maj var vi atter i Kjær, parate til at begynde den sædvanlige Ronde.

Endnu blot dette: I maa ikke tabe Modet derhjemme, ikke engang, hvis I faar saadan en Portion Klynkeri og Galde, som formodentlig mange fik efter den 18de April. — Jeg fortryder det bitterlig, hver Gang jeg har skrevet saadant noget, thi jeg erkender klart, at I derhjemme har meget mere at bære paa end vi, som er midt i det.

Jeg vil nu blot skyndsomst sige dig, at fordi Majoren har indstillet mig til Officer, er det ikke afgjort, at jeg bliver det — at Gerlach, Generalens Søn, vil gøre alt, for at vi: han, Jungersen og jeg, kan komme til København og beklædes, og for at vi kan blive ved vort kære 18de Regiment.

Den 2den Maj.

Ak, de skønne Dage er forbi! Nu har vi i 14 Dage haft en Kompagnikommandør, som vi har kunnet lede om Magen til i den gamle Verden og i den ny med uden at finde ham, jeg mener Premierløjtnant Kellner. Altid i godt Humør, altid tjenstvillig til det yderste og uegennyttig paa en saa smuk Maade, at han virkelig næsten faar en til at tro, at han slet ikke bryder sig om dette eller hint, som han giver Afkald paa. Altid delte han sit Kvarter med os, uden med det mindste Ord eller Mine at lade os føle, at vi generede ham, og vi var dog efterhaanden blevet 6 samlede om

ham: Bokkenheuser, Trepka, Langeland, Jungersen, Mølsted og jeg. Altid havde vi Madkurv fælles og nød alle vore Maaltider gemytligt sammen. Og hvor ofte samledes ikke Officerer og andre pæne Mennesker fra andre Kompagnier i vor gemytlige lille Knejspe. Jeg mindes de mange smaa Pic-nics med utrolige Mængder af Chokolade, Appelsiner og Æggesnapse af enorm Størrelse og Stivhed — hint animerede Afskedsgilde for K., hvor vi gennemlevede hele den forløbne Vinters Besvær og Farer, der var blevet til lige saa mange fornøjelige Eventyr, Ahlmanns tørre og morsomme Historier, og det Latterkor, der fulgte Gerlachs rørende tyske Viser, mens vi alle sad om Bollen med vore røde Huer bag i Nakken — ja, det er Minder, som det allerede nu er lysteligt at tænke tilbage paa.

Og nu er alt forbi! Kaptajnen er steget ned fra sin høje Hest som Bataillonskommandør, men er dog — selv i Kompagnichefsglorien for fjern til at leve sammen med Smaafolk. Nok se, inte røre! En god Ting er der dog ved Forandringen: Jungersen og jeg mærkede samtidig en betænkelig Ebbe i Kassen paa Grund af den flotte Levemaade, og det trods de 10 Daler, Tante Eline sendte mig; vi Spurve kunde ikke længer være med i Tranedansen og maatte alligevel have sagt Stop, saa var det jo godt, der var saadan en Anledning; ellers havde det bestemt knebet for os.

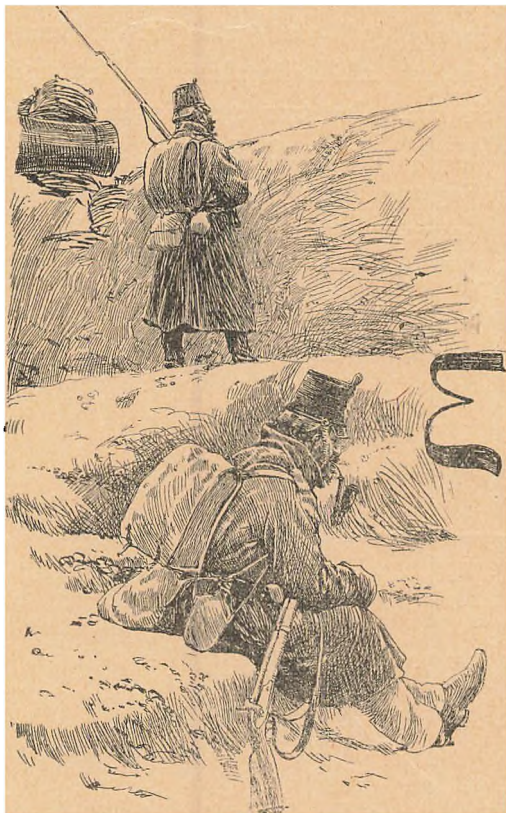
Den 3dje Maj.

Een to, een to — højre om! — Bryd af med Roder! Gevær paa Skulder! Ja, du kan tro, det gaar ordentligt med Eksercitsen nu, da vi har faaet lidt Fred. Hver anden Dag, naar vi ikke er paa Forpost, eksercerer vi ude paa Marken. Vi er nok det eneste Regiment, der gør det, og Folkene var og er jo ikke saa helt henrykte herover; men jeg maa tilstaa, at skønt Indskrænkningen i ens personlige og knapt tilmaalte Frihed ikke er behagelig, saa er saadan en Opstrammer med Eksercits, Pudsning og Indøvelse af Respekt mod de foresatte, ypperlig til at bevare et Regiments gode Holdning, og det holder vist borte fra mange dumme Stræger.

Vi eksercerer i smaa Trups, hver Underkorporal med sin Sektion, saa følger Delings-, Kompagni- og Bataillonseksercits, stadig fra det mindre til det større. Den første Gang var jeg lidt benauet ved denne uvante Bestilling, saa meget mere som de gamle Karle naturligvis gør det 100 Gange bedre, end jeg kan; men det gik ganske godt, de gør sig rigtig Umage, hugger i Geværerne, saa det er en Lyst, saa min Delingsfører en Dag sagde, at min Sektion var den bedste af de fire. Jeg tror ogsaa snart, jeg har Trækket paa at »udgø« Kommandoordene. Mange Øvelser er ganske morsomme. Forleden skulde vi lege, at jeg var en høj Officer, og at de kom ind i min Stue; en Mand ved et Gevær var Døren. Saa pikkede de i Luften; »Kom ind« — saa glemte en at tage Bajonetten af, og jeg bad ham skaane mine smukke, gibsede Lofter — saa gik han baglængs ud af Døren, efter at have overbragt mig et tænkt Brev. — Eller jeg var Vagtkommandør, og en kom ind som Vedet og meldte, at han havde set fjendtligt Kavalleri 50 Skridt borte! osv.

Kraftspild. — Vaabenstilstand. — Logi hos Rotterne. — En Tur i det grønne.

Paa Forpost ved et Batteri nær Sønderborg, 10ende Maj.

n Smule Galde maa jeg udøse. Her gaar nogle Pokkers Karle og spankulerer om med Bukserne i Støvlerne og smøger deres Cigarer og gør et farligt Kvalm. Og næsten ingenting bliver der gjort for at styrke Stillingen, og det er dog nødvendigt, naar vi skal tænke paa at holde Als. Ja, Moder, det er kreperligt at se paa! — Og saa synes mig, de ødsler alt for meget med Soldaternes Kræfter;

nogle Poster var jo nok til Sikkerhed, mens de øvrige hvilede ud. Men der er derimod streng Befaling til, at ikke een, hverken i Løbegrave eller Reserve, maa sove; den ene Mand af en Rode maa siddē ned, men ikke sove, en næsten fysisk Umulighed; den anden staar paa Bankettet; træffes en Mand sovende, straffes han med Ekstraeksercits o. desl. Det skulde man dog synes er i disse fredelige Tider en alt for overdreven Forsigtighed og tillige uklogt, thi saadan en Flok søvndrukne Folk gør kun en ringe Modstand i Sammenligning med friske, vaagne Soldater. — Det er voldsomt

svært at vaage en hel Nat til Ende; man maa udstaa adskillige Angreb af Morfeus. Saaledes stod jeg i Nat og spilede Øjnene op for at følge med Fourer Birchs begejstrede Skildring af hans Slaraffenliv som Rekonvalescent paa Rudkøbing Lasaret. Pludselig slipper jeg Traaden, men farer straks op spørger: »Hvem roede Dem derud?« Du kan tro, hans Forbavselse var stor, da han svarede: »Jeg sejlede ikke, jeg red!« — Flov blev jeg, men tillige lysvaagen.

Paa Forpost, 14de Maj.

Efter at der i et Par Dage har cirkuleret Rygter om Vaabenstilstand, er denne nu proklameret. — Vi fejrede den ved et Bankogilde for de svenske Officerer. Fy fan! hvor den svenske Banko dog er en afskyelig Drik: tyk som Olje og stærk som et Ankertov. — Jeg drak Dus med en 4—5 Stykker, men fejlede for Resten ikke noget. — Næppe var Klokken slaaet 12 (Midnat) og Vaabenhvilen udtrompetet langs Kysten af alle de preussiske Horntudere, ensformigt og umelodisk, før Preusserne strømmede ned til Sundet i store Flokke og raabte over til os: »Hannemann!« med en temmelig gemen Tilsætning, eller: »Hannemann, schnakke Dansk!« — Vi kunde ikke dy os, skønt det er forbudt, for at svare dem een Gang: »Kuk-kuk« (Østerrigernes, den flakte Ørns Skældsord til Preussernes enkelte do.), men saa skulde du bare have hørt, hvordan Knæveren gik paa dem. Det var ligesom en Flok Skader; »Hannemann« var det eneste, vi kunde skelne. Omsider blev de kede af at være Gadedrenge og gik i Seng. Næste Morgen saa vi Ulaner paa Vagt, og op ad Dagen foretoges flere Sprængninger, formodentlig af vore Skanser eller gamle Kanoner. Aa, hvem der kunde komme en lille Tur hjem i Vaabenhvilen!

Paa en lille, med Egetræ bevokset Høj i Adserballe, hvorfra haves det herligste Rundmaleri, 2den Pinse-dag 1864.

Jeg sidder her sabelbespændt, thi jeg kommer lige fra det høje Stabs-kvarter, hvor jeg har bedt om Permission, men jeg fik en lang Næse og en lang Sludder for en Sladder. — For Resten er jeg ikke saa ked over Af-slaget, da min Udnævnelse vist kommer i en nær Fremtid, og jeg da vil kunne faa en længere Permission som Officer. Nej, sikken Svir at hilse paa min kære Familie som Løjtnant!

Her i A. har jeg det godt; jeg bor hos en Skomagerenke med en hel Røde fuld af kønne Børn. Lille Hanne er nu min specielle Yndling; hun har det yndigste lille, gullokkede Barneansigt — Engleansigt havde jeg nær sagt, for hun ligner ikke lidt en af Rafaels Engle. — Det er meget smaat for Familien; den ældste Søn, en køn Fyr paa næppe 20 Aar, hænger i ved Læsten fra den tidlige Morgenstund. Men fornøjede er de alle sammen. Mit Natteleje har jeg foretrukket at rede ude i Laden i Stedet for at svede selv tredje under en Hvergarnsdyne i en ikke meget bred Seng. Et Lagen har jeg faaet af Konen, min Kappe har jeg over mig, saa kan jeg klæde mig af og sover vist meget bedre end vor stakkels Konge; han maa have det slemt i denne Tid. Laden er saa mit Sove-, Læse- og Skrive-Værelse. Her sidder man saa dejligt i Ro; af og til faar jeg Besøg af en Høne, der spanker ind ad Vinduet, kagler, lægger sit reglementerede Æg, fortæller Verden det og spankulerer bort igen. Mindre behagelige er derimod mine Nattegæster, Rotterne; de voltigerer paa Bjælkerne over mig, og i Forventning om, at en af disse Herrer skal dumpe ned i Hovedet paa mig, svøber jeg mig ind i mit Halstørklæde, saa kun Næsen stikker frem. Bare de vil lade den være i Fred! Jeg har søgt at knytte venskabelige Underhandlinger med Husets Kat; men den lader ligesom visse Stormagter til at være af en alt for fredelig Natur til at ville paaføre Rotterne Krig. — Man kunde jo for Resten selv mjave; det er da altid en Udvej.

De 3 Timers Eksercits om Formiddagen er vi vordende Befalingsmænd glade ved; sidste Gang stod alle Korporaler og Underkorporaler i en Kreds

og øvede os i, med Løjtnant Hansen som Forsanger, at udsynge eller rettere vræle: »G'væt i Uil! Præsenter G'væt!« en meget gavnlig, men ogsaa meget komisk Øvelse; men vil den vise Bestyrelse ogsaa give os Eksercits om Eftermiddagen, som der siges, saa synes mig, den driver sin Omhu for os for vidt. — I Dag maa jeg opgive en stor Sang- og Skovtur med den blaa for en dum Lønningsparades Skyld, som er sat til Kl. 3 og varer til 5. — Man synes i det hele at ville slaa Tiden, ikke just ihjel, men i Stykker, saa vi ikke kan faa en samlet Tid til noget; men maaske er det nødvendigt at have Mandskabet jævnlige for Øje.

Vi har ellers haft det rigtig fornøjeligt i disse kære Pinsedage; her er jo et rent lille Paradis paa denne Ø, hvor man saa vender sig: lysegrønne Skove, Sø og Strand alle Vegne. Pinselørdag havde vi en ypperlig Tur, tolv unge Mennesker, ud i Skoven; vi gik i Vandet — hvad vi haardt kunde trænge til — laa paa Skrænten og saa paa den blikstille Strand; Chr. Leth og jeg kastede længselsfulde Blikke over til den kære Hornekirke, hvor vi har hørt saa mangt et godt Ord; gennem den store Kikkert saa den ud, som man kunde naa den med Hænderne; dernæst gik vi gennem flere Smaaskove op til et Bageri, fyldte Lommer og Næver med varme Boller, som vi nød til Chokolade hos Trepka, hvor vi blev om Aftenen.

I Gaar var jeg først i Kirke og hørte en kedelig Prædiken; T., som bor i Præstegaarden, siger, at Præstens unge Kone kysser ham altid, undtagen naar hun koger blødkogte Æg til ham. — Senere var jeg paa Augustenborg, hvor jeg som sædvanlig morede mig godt.

Præstegaarden, den 16de Maj.

Det er lidt haardt for Jungersen og mig at se den ene efter den anden af vore Venner faa Permission og rejse af; men vor Tid kommer vel ogsaa. J. siger, at naar de ikke giver ham Permission, vil han ikke kæmpe »til sidste Mand«, som der staar i Viserne, og jeg er enig med ham; at tænke sig at skulle begynde Krigen igen uden at faa eder

at se, var alt for galt. — Vil du ikke nok lave et lille Danebrogsflag til en lille prægtig 8 Aars Fyr her i Præstegaarden, der vil være Dragonofficer, og naar han maa faa en Hest og en Sabel og 2 Pistoler, er parat til at hugge Hovedet af alle Tyskerne straks. Han har fattet en ulykkelig Kærlighed til mit lille Flag, som vi har plantet i Haven, men det vil jeg ikke gerne af med, fordi det minder om Rekrutlivet paa Lammefælleden.

Hør, lille Moder, kan du ikke komme herover, jeg skal nok skaffe dig godt Logi, og saa kunde vi følges ad til København. — Tænk over det, og kom, hvis du paa nogen Maade kan!

Nybagte Officerer paa Rejse. — For-
deling ved Kompagnierne. — I Funk-
tion som Officer. — Et Herreliv.

Tandslet, den 11te Juni 1864.

er sidder jeg nu virkelig, kære Moder! i mit hyggelige Kvarter hos Sognefogden i Tandslet, — velmeriteret Rigsdagsmand Bladt, der holder forgyldt Salmebog, med Sølvspænder og grønne og gule Stene, samt Mahognikister med drejede Haandgreb — og laver mig til at skrive mit første Brev som — Officer! Jeg maa endnu næsten knibe mig selv i Armen, saa stor er Forvandlingen, og hidindtil udelukkende til det behagelige. Men herom udførligere paa Tid og Sted; nu lidt om Rejsen.

De tre kære Venners Plan at følge mig til Valdby blev tillige et fiffigt Krigspuds, der skaffede os en god Plads til Korsør, saa vi bredede os som Konger. Dog maa jeg gøre den Tilstaaelse, at man vel rejser mageligere paa 2den Plads, men vil man rejse for sin Fornøjelse, maa jeg saa bare bede om min gamle 3dje Plads; jeg tror, at Folk faar et lille Snørliv paa, naar de kommer paa 2den Plads, endsige da paa 1ste; der omkommer de

nu næsten af bare Kedsomhed og Fornemhed. Men tys! for alting ikke mine Ord igen! for nu er jeg jo en fin Mand med blanke Knapper, hvide Handsker og Sabel ved Siden og bør altsaa ikke føre slig udannet Tale.

Det var morsomt at hilse paa alle mine Bekendte blandt Officererne som nogenlunde Ligemand og at blive præsenteret for de fremmede do. som »Løjtnant Bredsdorff«. — En stor Fornøjelse var det at nikke og hilse mili-

tærisk allerede i lang Afstand paa Venner paa Svendborg Skibsbro: der var Tanterne og Hanne og Pastor Hornemanns Døtre fra St. Jørgens. Pastor H. var der ikke selv, men havde hængt fem Danebrogsflag op paa een Flagstang, og to Flag vajede nede ved det lille Hus i Haven; en hel Del Folk stod paa Højen uden for den gamle Præstegaard og viftede med hvide Lommetørklæder, men jeg ved ikke, hvem det var. — Endvidere

fandtes paa Skibsbroen Langes og Schandorffs, — jeg tror nok, Tante Stine var stolt af at have en Officer til Søstersøn — og en hel Mængde unge Damer, som jeg ikke kendte; der var Wiberg med næsten hele Skolen for at tage mod Jungersen, og Drengene slog Kreds om ham og stirrede med aabne Munde og beundrende Blikke paa deres gamle Lærer. Naa! og hvor der vankede Blomsterkoste og Bøgegrene, Kager, Chokolade og Portvin til os to nybagte Officerer! Jo, det kan nok være! Vi saa ud som vandrende Buketter eller Blomsterbede, da vi i det yderste Øjeblik sprang om Bord; men vi delte da skønt vore Palmer med de andre Officerer, og med en snævrere lille Kreds slog vi os sammen paa Kahytslaaget og lod os Kagerne og Portvinen smage fortræffeligt. Min gamle Kaptajn Andersen smækkede med Tungen og sagde: »Det var en rar Flaske, den!« Mod Slutningen af Farten fik vi nogle Kvartetter i Stand med Hieronymus Laub og flere, men desværre varede det kun kort, da vi saa sent var blevet betænkte derpaa.

Forunderligt var det at gaa i Land paa Als, hvor man saa mangan god Gang havde travet i Vinter som simpel Soldat med Oppakning og Bøsse paa Nakken, og saa nu blive honoreret af de Menige, trykket i Haanden og gratuleret af Officererne — thi man sige, hvad man vil, saa har alle en lille Rem af en vis højtstaaende Officers Hud, der, da han hilste paa en af de nybagte Officerer, som han, NB., havde kendt fra lille Dreng af, sagde: »Det glæder mig, at jeg nu kan trykke Dem i Haanden«; før havde han kun rakt ham den yderste Fingerspids. — En stor Skam var det da for Resten, om jeg vilde klage, der aldrig har mødt andet end den største Forekommenhed.

Men — ved hvilket Kompagni er man nu blevet ansat? Det var et Spørgsmaal, der jog Hjertet en lille Kende op i Halsen, thi »der er Forskel«, hvilket bl. a. kan ses af, at en af Løjtnanterne med tragikomisk Mine udbad sig det højeste Træ i Nærheden anvist, da han hørte, han var blevet forsat til N. N.s Kompagni. — Før vi kunde faa vor Skæbne at vide, maatte vi imidlertid spise til Aften i Høruphavs Feltrestauration, et Bræddehus, foret med Gran og med en lille Have ned mod Stranden; endvidere maatte vi knække Halsen paa forskellige Flasker Port-

vin som Indvielse; saa rullede vi mellem blomstrende Haver, bølgende Kornmarker og Smaaskove op til Sundsmark Barakker uden for Sønderborg, hvor Regimentet laa, ventende paa, at Kampen muligvis kunde begynde næste Dag.

»God Dag, gamle Kammerat! Du er ansat ved vort Kompagni« (5te), lød Løjtnant Skovgaards gemytlige Stemme mig i Møde. — Jeg ned af Vognen i en Fart, det var jo meget fornøjeligt; saa kom jeg sammen med Løjtnant Jørgensen — ham fra Ostindien, Hollænderen — Løjtnant Skovgaard — Tjenstvilligheden og Snaksomheden selv — og til Kompagnikommandør fik jeg en brav Officer fra forrige Krig, Premierløjtnant Larsen, den første Sekondløjtnant, siges der, som havde faaet Ridderkorset i den Krig. — Jungersen kom til 2det Kompagni, Kaptajn Andersen, det var jo ogsaa meget rart. — Lille Bohr, der elsker Løjtnant Ahlmann i den Grad, at han endog har ladet sit smukke Haar klippe à la malcontent for at ligne ham, var at se til som en ung Pige, der bliver revet fra sin Elsker; han kom til 3dje; og Gerlach, den altid lystige og overgivne, lidt nonchalente Gerlach, kom til 7ende for sine Synders Skyld; jeg har en lumsk Anelse om, at han i Begyndelsen vil faa Kam til sit Haar.

Efter at have hilst paa min Bataillonskommandør, Kaptajn Stricker — en udmærket Officer, siger man — gik jeg sent om Aftenen til den ypperste af dem alle, Majoren, og du kan tro, jeg havde nogle rare Timer der. Hvor sent det end var, fik han dog kogt Vand og lavet Toddy, banket paa Væggen ad Trepka, der bor dos-à-dos med ham, og vi havde nu en Samtale, der bestemt ikke smagte en vis tilstedeværende reaktionær Officer; men jeg mener, han kunde have udmærket godt af den. — Hvad jeg glæder mig over hos Major Lundby, er ved Siden af hans Danskhed en mageløs Djærvhed, der næsten altid træffer Sømmet paa Hovedet. Efter denne indholdsrige Dag, der først endte Kl. 12^{1/2}, sov jeg udmærket i en Masse Uldtæpper og drømte, at Granatregnen var begyndt igen; men der var i Mellemtiden opfundet en Mængde nye Granater, der gjorde alskens underlige Spring paa Jorden og var aldeles uberegnelige. — Alle Mænd i Danmark var med i denne Krig, og Kvinderne havde Skriveriet, Postvæsenet og Intendanturen under sig; jeg saa bl. a. saa tydeligt Fru Glahn i travl Beskæftigelse og

ikke det mindste bange for Granaterne. Ja, nu maa jeg slutte, jeg er nær ved at smelte, men maa dog til Augustenborg med Brevet. Saa snart jeg faar Tid, skriver jeg mere om min nye Stilling.

Et Par Dage senere.

For Resten er at melde, at man jo nu er blevet en fin Mand, der gaar med hvide Handsker, hvilket jeg har opdaget bidrager overordentlig til Honnørens punktlig Afgivelse og Geværrets præcise Skuldring. — Jeg vasker naturligvis selv mine Handsker, hvem skulde ellers gøre det?

Vil du takke G. meget for Distinktionerne! Naar jeg ser paa dem, glæder jeg mig over, at han har foræret mig dem, ikke fordi han derved har sparet mig for en Udskrivning paa nogle Dalers Penge, men fordi jeg udtyder Gaven som en Anerkendelse af og Tillid til, at jeg nogenlunde vil kunne udfylde Pladsen som Sekondløjtnant i Hans Majestæts Tjeneste. Kommer det atter til at gaa løs, haaber jeg at komme til at bekræfte mine Ord ved Gerning. — Foreløbig maa jeg lade mig nøje med at studere mit Eksercitsreglement alvorligt igennem og bringe Kundskaberne til Udførelse under Evolutionerne, faa min De'ling til at »sla« godt i Geværerne og til at sigte skarpt paa indbildte Preussere, som jeg i Form af Stene, Pinde, Kridtmærker osv. opstiller og maler for deres Øjne, holde Foredrag for dem om Brugen af deres Vaaben og fortolke Krigsartiklerne for dem ved oplysende Eksempler fra min egen Praksis, saa Haarene rejser sig paa deres Hoveder — det sidste er dog kun sagt poetice et eleganter. — Ja, ja, det er nu halvt Spøg, men det kan jo snart blive til Alvor, og glad er jeg over, at jeg ikke er blevet kastet lige ind i den blodige Alvor straks uden at kende de Folk, jeg skulde have at gøre med.

Det gaar godt og med stor Villighed ved vore Øvelser, og jeg er virkelig opfyldt af Beundring over vore Folks gode Holdning, hvilke maaske ikke aldeles upassende kan sammenlignes med Cromwells Soldater: uden overdreven Fut og Begejstring, men flinke, villige, uden Knurren lydige til det yderste; stolte Soldater er det, som man kan lide paa i Farens Øjeblik. I

Dag har de i stikkende Solhede marcheret over 1 Mil, skudt til Skive i øsende Regnvejr i flere Timer, saa der ikke var en tør Trævl paa dem, og nu, da de har faaet lidt at spise og tørre Klæder paa, traver de i hvide Trøjer og Kappe en Fjerdingvej i det samme øsende Regnvejr for at faa Ordre til i Morgen. — Af Frihed at være maa man dog kalde dette en temmelig indskrænket; men ikke et knurrende Ord hører man, ikke en misfornøjet Mine ser man. Maa man da ikke sukke og sige: Giv os Førere, jeg mener de øverste, og vi skal gøre Underværker med saadanne Folk.

Nu lader det jo til, og det er vel godt, at der ikke mere er Tale om Indrømmelser, men kun om at kæmpe saa længe, vi kan, for Danmark til Ejderen. Ja, om faa Gange 24 Timer lyder maaske Kanontordenen igen. Gud give, det da ikke maa vare længe, før venligt sindede Kanoner blander deres Torden med vore.

Sammesteds, den 16de Juni.

I visse Maader fører jeg et Herreliv, som jeg aldrig før har ført. Jeg bor sammen med Løjtnant Jørgensen, med hvem jeg altid kan faa en Samtale om andet end just Pjat; jeg har mit eget Værelse, en Seng, saa bred, at jeg kan ligge, paa hvad Led jeg vil. Om Morgenens kalder min »Dunk« paa mig efter først at have gjort mit Tøj i Stand, saa jeg blot behøver lige at gaa i det, og det er virkelig fornøjeligt at gaa i saadant pænt, fint Tøj.

Derefter serveres Kaffen, og vi begiver os til en ikke alt for streng Øvelse, hvor man giver sine Sektionsførere Besked, henvender opmuntrende eller dadlende Ord til »Folket« og til sidst giver dem en Overhaling i egen høje Person paa $\frac{1}{2}$ Time eller saa. — Det gaar langt bedre med de nye Øvelser og med Stillingens Uvanthed, end jeg havde kunnet forestille mig. — Til Kompagnikommandør har vi faaet Kaptajn Stricker, der lader til at være en streng, men retfærdig og udenfor Tjenesten meget elskværdig Mand. — Saa kommer Dagens Midtpunkt, Middagen. Løjtnant Jørgensen og jeg har en egen Kok, der laver upaaklagelig Mad til os, og efter Øvelsen

---

om Eftermiddagen tilbringer vi Aftenen sammen med andre Officerer eller har selv fremmede, eller læser højt for hverandre og samtaler derom. — Summa Summarum bliver, at vi har det udmærket, bliver smækfede — og dog — dog — ja, hvad skal jeg sige, man har bestandig den trykkende Følelse: der burde gøres saa uendelig meget, og vi kan kun gøre saa lidt. — Naa, alt kan jo blive godt endnu.

Et fornøjeligt Brev. — Vor Feltpræst. — En ivrig Skovtur. —
Storartet Officersgilde.

Sundsmark Barakker, den 27nde Juni.

en hvor i al Verden er du dog smuttet hen, siden jeg ikke hører et Kvæk fra dig? — Marie skriver uden videre Indledning og Anledning: »Det vil blive svært at undvære Moder«, men det skal jeg da ikke blive klog af. — Jeg antager imidlertid, til jeg bliver bedre underrettet, at du nu sidder velbeholden i det lille Hus ved Øresund, og at det kun er den lange, ensformige Vaabenhvile med sin søvndyssende Konference, der har bragt din som de flestes Pen til at ruste og Blæk til at skimle. — Men nu knalder de rask derovre igen, og min Blyant, der i

14 Dage har været et komplet Dovendyr, bevæger sig nu let som en Kakerlak hen over Papiret. — Gak nu straks hen, og lad din Pen gøre ligesaa! og som du har anbefalet mig, saaledes anbefaler jeg nu dig: skriv lidt, men tit! Nu skal du se, dette Brev bliver et rigtig fornøjeligt Brev — ikke Spor af Muslinger skal der komme — for jeg har saa meget morsomt at fortælle dig.

Jeg vil da begynde med det bedste, det glædeligste, jeg ved, og det er, at der er kommet et Liv iblandt os, som jeg ikke har set siden Danevirkens Rønning, en Frejdighed, der ikke tager af, men til ved at høre den hjemlige Susen af Granaterne. — M. B., som besøgte mig i Gaar, fortalte mig om en Løjtnant, som sprang højt i Vejret af Glæde, da man i en Pose bragte ham Spidsen af en Granat, der var falden ned i Nabogaarden (i Kjær). — Her er en Oprømthed, som giver sig Luft ved bestandig at synge: »Fremad, fremad paa ny« og ikke, som for to Maaneder siden, halvt spottende, halvt fortvivlet: »Hjemad, hjemad paa ny!« — vi retirerede jo idelig — og

»Vi har en lang Vej hjem,
kommer aldrig i Seng,
Hurra, Hurra, Hurra!« —

Her er et Lune, der finder paa alskens komiske Forestillinger, f. Eks. »Konferencen«: to sidder nok saa højtideligt og snakker om ingen Verdens Ting, og en 3dje fører gravitetisk Protokollen, eller »den engelske Flaade under Opsejling i Østersøen«: to Træsko med en Bøtte bagefter, en Piffinger vil røre ved den kongelige engelske Flaade, øjeblikkelig straffes dette fjendtlige Angreb med en Granat i Form af en vældig Spytteklat; o. desl. — Og dog er det ikke saa meget dette gode Humør, denne livlige Stemning, som glæder mig, men det, som egentlig gør godt og giver den Forvisning, at 3dje Akt ikke kan blive de to første lig, det er Overbevisningen om, at vi alle er voksede i disse to Maaneder, da vi har haft Stunder til at samle os efter de tit overvældende Indtryk, voksede i Ro og Tillid lige overfor den mægtige Fjende, i klarere Bevidsthed om, at

det er for vort Fædrelands Tilværelse, vi slaas; voksede ogsaa i Alvor og Guds frygt — se blot den Mængde opmærksomt lyttende, alvorlige Ansigter i Ulkebøls tætproppede Kirke eller under Gudstjenesten paa Marken her bag ved Barakkerne! Hør den hyppige Pudsen af Næserne! Ja, dette falder lidt komisk at skrive, men den glædelige Sandhed er, at her nu er en modtagelig Jordbund, og det maa være velsignet at være Feltpræst, naar man som Johannes Clausen kan tale frit, naturligt og inderligt. — Derfor maa ingen der hjemme sige et Ord mere om Stemningen i Hæren — sig det især til Redaktørerne, hvis du skulde kende nogen af dem, — og jeg synes, at med saadanne Soldater maa der kunne udrettes noget. — Ja, jeg haaber saa vist, at alt skal gaa godt.

Jeg kunde for Resten have Lyst til at skrive noget mere om denne vor Feltpræst. Han sætter sig bestandig saa levende ind i vor Stilling, føler med Soldaten Afskeden fra og Savnet af de kære i Hjemmet, føler, hvad det er at gaa bestandig i Fare og »til Døden, hvor man gaar« — og da man tillige saa tydeligt kan mærke, at han tror, hvad han siger, er det ikke saa sært, at han saa godt kan tale en til Hjerte og slaa Bekymringerne til Jorden. — Se, alt dette, det var nu det, jeg glædede mig mest over; saa er der noget, som mere angaar mig personlig, og hvorom nu skal berettes: Forrige Søndag kom en Skrivelse fra Majoren, saadan rigtig et gemytligt, studentikost Brev, hvori han indbød mig til med godt Humør og en Pibe paa, men med »bandsat smaa Fordringer, hvad Maven anbelanger«, at deltage i en Skovtur om Eftermiddagen. — Det sagde jeg nok ikke Nej til; Kl. 4 rullede jeg nok saa stormægtigt i min egen Ekvipage (for at jeg ikke skal faa Udseende af en Pralhans, vil jeg lige saa godt straks fortælle, at Vognen egentlig var Kaptajn Strickers, men han kunde ikke komme med) ned til Stabskvarteret i Adserballeskov, langs med den mest henrivende Strandvej, du kan forestille dig: Skove, Hav og Øerne ser man bestandig, men næsten altid paa en ny Maade; et Sted f. Eks. rager et Træ med rank Stamme og bred, nedhængende Krone højt over den øvrige Skov og giver Landskabet et forunderligt palmeagtigt Udseende, der uvilkaarligt flytter en over til Orienten. Jungersen og Trepka var med, og jeg kaprede dem naturligvis i min Vogn; for øvrigt var det mest ældre Offi-

cerer: Majorer, Kaptajner og Premierløjtnanter. — 14 Mand og 6 Vogne stærk kørte vi som den vilde Jagt gennem de store, dejlige Skove paa højst ubanede Veje; det var som at stødes i en Morter, men man har en velgørende Følelse af, at det er en overmaade sund Bevægelse; især fløj vi, som ikke sad paa Fjedre, højt i Vejret i de dybe Huller, og adskillige uarticulerede Hyl hørtes fra vor Vogn.

Midt i Skoven traf vi en let, lille Enspændervogn, hvori Løjtnant Kellner med Frue. — Øjeblikkelig præjede vor gæstfri Vært dem, og der hjalp ingen kære Mor, med maatte de; det var jo ellers lidt risikerligt for Stemningen, naar der kom en enlig Dame i et Herreselskab; her gik det imidlertid ypperligt, som du senere vil høre. — (Saa, nu er Klokken halv ni; fra 9—11 skal der ekserceres, og jeg skal have purret mine to Løjtnanter op af Kassen — bogstaveligt Kassen — klæde mig standsmæssigt paa og drikke Kaffe. Farvel, saa længe!)

Vi kører videre — og efter et Par Timers Kørsel ankommer vi da til den mest fortryllende Skovriderbolig, der ligger paa en Skraaning ned mod Stranden.

Her spadserede vi om i Haven og studerede Botanik; min Major er en stor Blomsterelsker og kender en hel Mængde af de latinske Benævnelser, saa jeg fik mine Kundskaber forøgede paa den Tur. — Endvidere slog vi Smut hen over den stille Strand, og Løjtnant Hansen opvakte fortjent Beundring ved sin mageløse Færdighed i denne ungdommelige Idræt. — Endelig sang vi; Jungersen og jeg er det stadige Sangkor, hvis Repertoire desværre er temmelig lille (4—5 Duetter).

I den dejlige, høje Bøgesal stod Aftensbordet dækket, og idet vi satte os ned, begyndte Regimentsmusikken oppe i Skoven at spille en Fædrelandssang; det lød prægtigt, som i en stor Kirke. — Under afvekslende Sang, Musik og Taler svandt denne forunderlig dejlige Aften kun alt for hastigt, og jeg for min Part, der boede længst borte, kom først i Seng ved den lyse Morgen.

Den næste store Fornøjelse, jeg har haft, skylder for en stor Del hin Aften sin Tilværelse, thi under Paavirkning af Majorens ypperlige Drikkevarer besluttede et Triumvirat, bestaaende af Intendanten, svensk Premierløjtnant Lindberg og undertegnede at sætte os i Spidsen for et Gilde for

Regimentets Officerer. For at fatte denne Plan i hele dens Storh d maa du nu vide, at sligt ikke en eneste Gang er sket under hele Felttoget, — maaske fordi flere ikke gaar godt i Spænd sammen, — samt at det maatte staa inden tre Dage, da Vaabenhvilen saa var udløben.

Næste Morgen travede jeg ned til Mommark Færgegaard, et af de yndigste Steder, jeg har set, for at aftale alt angaaende Spisning, Kaffe-sk nkeri osv. med Værten. — Jeg forbigaar alle de Besværligheder, vi havde med Renderi, med Indkøb af nødvendige Sager, med Misforstaaelse af min rimede, men ganske rimelige Indbydelse, med Oppositionsaander, der mente, at det var at forcere Kammeratskabet frem, og at, da een Officer af hvert Kompagni skulde være hjemme, saa vilde F lgen blive, at ingen kom — jeg gaar kort over disse temmelig pinagtige Smaating, og vi hensætter os med eet Spring lige midt i de festlige Tilberedelser i Mommark Færgegaard: du ser da vor brave lille Intendant, ganske graa i Tjenesten (af Støv), i Færd med ved fire tjenstf rdige Aanders Hjælp at faa en stor Kasse med Vin bragt ind. Den opslaas, og nu kører et Batteri op, som maa fryde hver Krigsmands Hjerte, selv det mindst krigerske, og i de indre Gemakker staa Vennen Lindberg med stor Gravit t og et vældigt K kkenforkl de for og udfører Bollefa's Forretninger: at blande »den svaga og starka b len«, og at de blev udmærkede, derom var der kun een Mening. — Jomfruen og en lille Pige binder grønne Sl jfer — Augustenborg ejede nemlig kun Haabets Farve —; Intendanten og jeg smagte paa Kaffen, Mutters Stolthed, samt arrangerede Kaffe- og Aftensbordet.

Klokken bliver 6, den første Vogn ruller for Døren — en lang, ængstelig Pause — tænk! om det blev de eneste! — Ja,  resg sterne, begge Majorerne, maa da komme — Bravo! flere og flere Vogne ruller ind i Gaarden, og regner vi de 4 Officerer med, der kom fra København midt under Aftensbordet, saa naar vi det anselige Tal af 37 Gæster. Det var et imponerende Antal, men hvorledes vilde det gaa, hvordan vilde Stemningen blive, dette flygtige, luftige, lunefulde Væsen? Man morede sig først med at istandsætte en Ruin af en Keglebane; det vilde ikke rigtig gaa, og Kaptajn Nielsen af 3dje Kompagni raadete til at opsætte dette Arbejde til næste Dag, da man saa vilde have »Tømmermænd« nok.

Jeg skal ikke nægte, at de første Mundfulde Mad sad mig fast i Halsen, men da Intendanten meget gemytligt og hjerteligt havde budt Selskabet Velkommen; da Majoren efter en Sang havde udbragt Kongens Skaal, da jeg lykkeligt og vel havde udbragt Majorens Skaal, og Jungersen havde slaaet ind i den fornøjelige, spøgende Tone, saa faldt der en Sten fra mit Hjerte, thi nu var det hele i god Gænge, og en saa ubeskrivelig god Stemning herskede hele denne Aften, en saadan Overflod paa Taler var her, og det morsomme Taler, at vi maatte lave to Ekstraboller, hvoraf den sidste af Kognak og Vand var gyselig, for at ikke alt for mange skulde brænde inde med deres Taler. Jeg ser endnu Overlægen med fortvivlet Iver arbejde for at komme videre end til »Mine Herrer«, thi altid var der en, som paa-stod at have Forrangen. Vi sad paa en aaben, lun Plads i Haven ud imod Stranden med store Egetræer i Midten; Bordet var ret smagfuldt pyntet med Buketter og store Bregner, Majorens Yndlingsblomster. Under det hele spillede Regimentsmusikken Sange, der passede til Skaalerne, og hvert Hurra ledsagedes af en Fanfare.

Kl. 1^{1/2} brød vi op, kun en enkelt havde faaet lidt for meget — jeg følte et Hoved under Bænken — ellers var alle i den behageligste Stemning, og jeg for min Part regner denne Aften blandt de gladeste i mit Liv. Men hvad er saadan en tør Beskrivelse mod at høre alle de morsomme Indfald og Brandrakter og se alle disse gemytlige Mennesker, selv dem, der kan være lidt stramme i Tøjet til daglig, ret slaa Gækken løs.

Levvel! — Inden du næste Gang faar Brev, vil der maaske være sket meget; man taler en Del om, at Preusserne vil prøve paa at gaa over. Jeg haaber, de skal faa en varm Modtagelse.

Faaborg Skibsbro, den 30te Juni.

Kære Moder! det sidste var det værste; det er som en ond Drøm, jeg kan næsten ikke tro det, at vi virkelig er drevne fra Als, fra den sidste Plet af Sønderjylland. — Rasmus Leth er fanget; Chr. Leth ligeledes og rime-ligvis saaret, da hele hans Kompagni er saa godt som oprevet.

Vi skal til Trolleborgkanten. Saa snart jeg kan, skriver jeg et ordentligt Brev.

Preussernes Overgang. — Angrebet
paa Kjær By. — Retræte. — Kvar-
ter paa Trolleborg og i Fiskerlejet
Thurøhus.

Trolleborg, den 3dje Juli 1864.

For faa Dage siden laa jeg paa Halm i Sundsmark Barakker og nu i Himmelseng med Silkepuder, omgivet af en næsten kongelig Pragt; men det forsikrer jeg dig, jeg vilde foretrække den bare Jord paa Als for en Silkedyne paa Fyen. — Vi har det jo ellers i alle Maader saa fortrinligt, som man kan forestille sig; men der er bestandig noget, som gør, at man ikke kan glæde sig i dette Paradis. — Jeg vil nu, som jeg plejer, fortælle dig alt, hvad jeg har oplevet i de sidste skæbnsvangre Dage.

Den 28nde Juni om Aftenen trak vort Regiment ud i Stillingen for at gøre Skansearbejde. — Oppasserne blev hjemme og skulde have Kaffen parat, til vi kom hjem næste Morgen Kl. 3; og naar vi da havde sovet, skulde jeg have et storartet Chokoladegilde for alle Officererne af de mange Pund Chokolade og de to Kæmpejulekager fra Svendborg. Men — det blev et andet Traktement, vi fik.

Natten gik stille hen med Undtagelse af en 3—4 Granater, som vi sendte over til Storskoven, og som mærkeligt nok forblev ubesvarede. Løjtnant Jørgensen og jeg, som havde vore Folk ude straks nord for Kjærvig, stod længe og talte med en norsk Officer, Premierløjtnant Wedell-Jarlsberg, der fortalte meget interessant og morsomt fra sine Rejser i Afrika. Dagen begyndte at bryde frem, og vore Folk arbejdede som Heste for at komme bort, inden det blev lyst. Da, just som Klokken slog to paa Sandbjærg Taarnur, hører vi paa een Gang den voldsomste Geværild af hele Salver ad Gangen; den begyndte fra Storskoven, løb hele Kysten om forbi Arnkilsøre og maa vist være afgivet af hele Regimentet, opstillede paa Linje langs Kysten.

Endnu medens denne morderiske Ild varede, og dækket af denne, skød en lang Række af Baade sig ud i Vandet og arbejdede sig rask over mod den anden Side. — Nogle siger, at det skete ved et Raketapparat, saaledes at de udskød et Slags Anker og halede sig over derved; andre, at Baadene paa Ruller skødes ud og derved fik Fart, atter andre, at et Vandlokomotiv bragte dem over; jeg ved det ikke, men vist er det, at det var en mesterligt udtænkt og udført Manøvre. — Nu kom alle vore Folk hurtigt fra deres Arbejde og til Gevær, og hele Regimentet samledes paa sit Bestemmelsessted som Reserve bag Kjær-

vig. Naturligvis blev vi i høj Grad overdængede med Granater paa den med Sundet parallelt løbende Vej herhen, da Fjenden kendte Lokaliteterne til Punkt og Prikke, men de gik enten for langt eller ikke langt nok.

I Løbegravene ved Sundet laa 4de og 5te Regiment, respektive nord og syd for Kjærvig; Bavnerne brændte langs hele Sundet, saa vi vidste, at en Overgang forsøgte, men vi tog os det for øvrigt ikke videre nær, stolende paa vore Skibe, Helvedesmaskinerne, Batterierne og Skytterne i Skyttegravene, saa me-

get mere, som Major Myhre (5te Reg.) kom og sagde: »Aa, det har ingen Nød, »Rolf Krake« skal have rendt deres Broer i Stykker«. Men kun nogle faa Minutter efter kom Folk af 4de Regiment i vild Flugt tilbage og raabte: »Fjenden har besat Skoven ved Arnkilsøre; der kommer flere og flere over«. Og den velbekendte pibende Lyd forvissede os straks om, at de sagde Sandhed.

Øjeblikkelig blev 1ste Kompagni kastet ud i Kæde og 5te sat som Reserve bag det næste Hegn. Mens vi staar her i denne temmelig ubehagelige Stilling, uden at kunne gøre noget, omtrent lige saa udsatte som 1ste Kompagni, og ude af Stand til at kunne skelne, om det var Jensernes eller Preussernes Hurra, vi hørte — thi disse raaber nu ikke længere Hurræh, men som vi Hurra — vil jeg fortælle lidt om Aarsagen til denne ubegribelig hurtige Overgang, saadan som jeg har hørt og opfattet den.

Den slemme Storskov, hvor Tusinder kan samles og operere, uden at man aner det, og hvor den uhyre Masse Baade og Pontoner skjultes — tænk, Grev Reventlow skal to Gange have tilbudt, ja, bedt Regeringen om at maatte fælde Skoven — endvidere vort daarlige Spionvæsen, der dog absolut maatte kunne vide, at et Angreb vilde finde Sted, og endelig Tyskernes fortrinlige Ingeniørvæsen, var vist nok Hovedgrundene. Men hertil kommer, at Fjenden var ufor-skammet nok til at gaa over paa et Sted, hvor vi ikke havde bestemt det, hvor der altsaa ikke var lagt Forhindringer og ikke tilstrækkelig Besætning i Løbe-gravene; at vore Batterier ikke skød paa Baadene, men paa Fjendens Batterier; endelig, og ikke mindst, at Rolf Krake, der som en anden Hvidtfeldt burde have sat Livet i Vove og prøvet at løbe Baadene i Sænk, vel dampede et Stykke ned mod dem, men saa — vendte om! — »Der brast Norges Rige af din Haand, Herre Konge!« Naar alt dette lægges sammen, saa maa tte Resultatet jo blive, som det blev.

Da vi havde staaet lidt i Reserve, kom Kaptajn Baller tilbage, saaret i Haanden, og fulgt af adskillige; Løjtnant Bokkenheuser og Kommandersergeanten holdt tappert Stand i nogen Tid, men maatte saa gaa tilbage. Nu optog 5te Kompagni Fægtningen sammen med dem; 1ste Deling (Jørgensen) og 2den Deling (min) samt Jungersens af 2det Kompagni kastes ud i Kæde. Vore Folk fyrer rask, men vi maa dog lidt efter lidt trække os fra Hegn til Hegn gennem Korn og gennem saa tætte Gærder, at det næsten er umuligt at

bryde igennem. Her faldt ikke faa, især af 1ste Deling. Da lyder paa een Gang det glædelige »Avancer!«, og for første og sidste Gang havde jeg den Glæde at føre Folkene frem under Hurraraab og med Bajonetterne paa. Du kan tro, det var et mageløst Øjeblik; 3dje Regiment udførte Angrebet paa vor venstre Side, og de og 7ende Kompagni af vore tog Kjær By tilbage og befriede derved bl. a. Løjtnant Lundby af 3dje Regiment (Majorens Broder), der med sin Deling var indesluttet i en Gaard. Overalt hørte man vore Soldaters Hurra-

raab, og paa samme Tid hed det, at Rolf Krake havde rendt Fjendens Broer i Stykker, og at ingen flere kunde komme over.

Men desværre, dette Rygte var ikke sandt, og dette Angreb kostede os mange; min rare Løjtnant Jørgensen blev saaret, og da han huggede en Preusser i Ansigtet, som vilde tage ham, fik han et Kolbeslag og vilde ufejlbarligt have faaet Bajonetten bagefter, hvis ikke en behjertet Urtekræmmersvend var styrtet til og havde stødt Preusseren ned. Men den fjendtlige Kolonne var lige bag Hegnet, saa vi maatte skyndsomst retirere og fik ikke Jørgensen med. Jeg vil dog haabe, han er i Live; Saaret var næppe dødeligt og Kolbeslaget

endnu mindre. 7ende Kompagni mistede mange, deriblandt to brave Officerer, Ahlmann og Goldmann, der enten er saarede, døde eller fangne, og 3dje Regiment skal ogsaa have lidt meget der.

Vi retirerede nu under bestandig Fægtning — som dog trak mere og mere til venstre, hvor 3dje Regiment var — til Ulkebøl Kirke, hvor Regimenterne samledes, og her var rejst en god Brand i Næsen paa Fjenden, nemlig de brændende Sundsmark og Vollerup Barakker, hvilket tvang ham til at standse en Tid, skønt han kun skal have været nogle faa Hundrede Skridt fra os. Nu holdtes en foreløbig Mønstring; vi savnede 10 Officerer, 3dje lige saa mange og deriblandt desværre Chr. Leth, af hvis Kompagni der kun var 12 Mand til Rest; det var altsaa fuldstændig oprevet. Senere har vi hørt, at den kære Trepka er falden.

Igennem os trak efterhaanden Resterne af 5te Regiment; det var et sørgeligt Syn, kun nogle faa Hundrede Mand — senere blev de dog i alt 1000 — deriblandt opdagede jeg, Gud ske Lov, M. Bredsdorff, ligeledes begge Boyerne og Major Myhre, der naturligvis var meget nedslaaet over sit store Tab. Rasmus Leth saa jeg derimod ikke, men Løjtnant Speyer sagde, at han var i Behold. — Dernæst kom 10ende Regiment, der ikke havde mistet stort, da de havde ligget i Sønderborg; en Del Fanger var dog medtaget i Sønderborgs Gader. 3dje og 18de sluttede Troppen. 3dje trak om mod Hørup Kirke, hvor man siger, at der skal have staaet en hidsig Fægtning, der vist nok forhindrede Fjenden fra at falde i Flanken paa den lange Række, som retirerede til Kegenæs. Kanontorden hørtes stadig hele Vejen; paa en Bakke paa Halvvejen havde vi en Artillerikamp med dem. — For øvrigt gik denne lange Retræte over Forventning heldigt; overalt var der stillet Kar med Mælk og Stabler af Smørrebrød til Soldaterne, og det forekom mig, at de fleste Ansigter udtrykte Bekymring for, hvad der nu skulde komme, og Sorg over, at vi forlod dem. Alsingerne er jo ogsaa rigtig gode Danske.

Vort Regiment førte to preussiske Fanger med sig, som var dygtig perialiserede og uafsladelig skvaldrede op og raabte: »Jetzt wollen wir für Dänemark streiten«, og som var saa væmmelig snavsede, at havde man slaaet dem op til en Væg, var de blevet hængende. En af dem bad om noget at spise, og da en af vore skar et Stykke Brød af og lod ham smøre af sin Smørdaase,

smurte han et tommetykt Lag paa og plantede alle sine fem skidne Fingre deri. Naar vi saa paa vore smukke, velklædte Soldater og paa disse to rædsomme Banditter, saa skal jeg ikke nægte, at man kunde nok harme sig en Smule over at skulle slaas med og lade sig slagte af saadanne Svin. — Naa, det var maaske mindre heldige Undtagelser, vi havde faaet fat paa. Indrømmes maa det, at Preusserne er fortrinlige Soldater; praktiske Folk er de ogsaa, idet de har flade Felthuer og ingen Tornystre i Kampen. Dog gad jeg nok en Gang se Udfaldet, naar Partiet var lige og de ikke dobbelt eller tre Gange saa mange som vi.

Ved Kegenæs traf vi 6te Regiment. Jakob Brandt kom mig i Møde og var saa glad ved at se mig. De havde næsten i Trav tilbagelagt den 4—5 Mil lange Vej fra Mels. Et forunderligt Træ er det, at dette vist nok særdeles gode Regiment aldrig kommer i Ilden; men det kan de jo ikke gøre ved; stod det til dem, havde de vist gerne været med den Dag.

Om det øvrige kan jeg fatte mig kort. Indskibningen gik saa godt, at man fik alt med, ja, endog den lille Triumf at banke en større fjendtlig Rekognosceringspatrouille dygtig af, da de var midt paa Draget, saa de maatte skynde sig tilbage.

Et overordentlig storartet Syn var det fra den høje Skrænt ved Kegenæs Fyrtaarn at se Havet bedækket med utallige smaa og store Sejlere og Dampskibe og det mægtige Linjeskib, Frederik d. 6te; og nedenunder var alle Kløfter og hele Strandbredden opfyldt med Soldater.

Vi kom nu, saa mange, som kunde stuves sammen, om Bord paa Frederik d. 6te og førtes til Faaborg, derfra marcherede vi til Trolleborgkanten, og jeg var saa heldig at blive indkvarteret paa Slottet.

I den med en pragtfuld Lysekroner oplyste Spisesal traf jeg Majoren, Doktoren, Intendanten og Løjtnant Hansen, der for Øjeblikket var Adjutant hos Majoren, altsaa med Skovgaard og mig var vi i alt 6 Officerer, og næste Dag kom desuden vor nye Kompagnikommandør, den brave svenske Løjtnant Lindberg, med hvem jeg Mommarkaftenen havde drukket Brorskaal.

Grevens var ikke her, men paa Lolland; de lever kun en kort Tid af Aaret paa Trolleborg; men det var da Synd at sige, at vi ikke havde fornemt Selskab alligevel, for den ene adelige Paryk større end den anden og den ene

Frue mere knejsende end den anden sad og saa ned paa os, mens vi spiste. — V o r kære Grev Reventlows Billede (Ditlev R.) var det venligste af dem alle, og han er vist ogsaa en af de allerelskværdigste. Jeg glemmer aldrig det dybe Buk og den satiriske Tone, hvormed Majoren bad disse højadelige Herrer undskylde vor plebejiske Nærværelse, idet vi satte os til det velbesatte Aftensbord. Vore nye Uniformer saa nu ellers slet ikke saa ilde ud.

Efter Bordet spillede nogle Billard, men jeg, som er en temmelig stor Stymper i dette ædle Spil, satte mig hen ved det aabne Vindue og faldt hen i Tanker om gamle Dage ved at se Plænerne, Vandet, den lange, buede Bro og Skoven paa den anden Side. Kan du huske, da jeg var lille, at jeg havde bestemt at blive Tjener hos Grevens paa Trolleborg, mest tror jeg, fordi jeg syntes, det maatte være saa morsomt at springe af Sted, hver Gang Klokken ringede. Og jeg skulde giftes med J. K., og vi skulde bo i Tjenerværelset, hvor Klokken hang. — Nu synes denne Udsigt mig k n a p saa fristende; men det er vel ogsaa kun faa adelige, der kan sammenlignes med den gamle, kære Grev Ditlev Reventlow og hans elskelige, ligefremme Hustru. — Sengen var »med Silke bredt«, det var en Himmelseng, og der var næsten himmelhøjt til Loftet, saa du kan da vel begribe, at det laa nær at knibe sig selv i Armen næste Morgen og spørge »om det var jeg eller ikke jeg«.

Teen serveredes i en stor Sølvtepotte, der ved en Spirituslampe holdtes varm, til det behagede Herrerne at staa op; Lagkage nødes dertil. Gedder paa 11 Pund om Middagen — det var den mindste Del af Herligheden, men denne dejlige Natur her rundt omkring, de pragtfulde og dog saa hyggelige Værelser med et ypperligt Fortepiano, hvorpaa jeg kunde spille ret af Hjertens Lyst, det lille lyserøde, ottekantede Taarnkammer med rund Sofa i Midten og en Lysekroner i Form af en sig slyngende Ippomæa, ret et Ideal af et Værelse; de mange udmærkede Malerier — aa, nej! Moder, der var et med de **dejlige** Øjne, jeg nogen Sinde har set; mon de kan findes i Virkeligheden? for saaledes skulde »h u n« se ud — den store, udskaarne Ibenholts Himmelseng, indlagt med Elfenben og med tykke Silkedamaskes Tæpper — ja, man **gik** som i en fortryllet Verden, saa meget mere som Forandringen havde **været** saa umaadelig stor.

Jungersen, Bokkenheuser og flere Officerer kom og besøgte os; men de

blev ganske melankolske ved at sammenligne deres Lod med vor, thi den kan med to Ord betegnes ved: »skidden Bondestue — kold Mælkegrød«; her var Forskel, saa det kunde forslaa. — Dog, »hvor længe var Abraham i Paradis?« Vi var kun i vort, fra Høns fløj op, til de anden Gang fløj ned: Søndag Morgen maatte vi af Sted, først sagdes der, vi skulde til Horne, og jeg glædede mig allerede ved Tanken om at besøge Vennerne i Præstegaarden, men saa blev det desværre Svanninge i Stedet, hvor vi antog, vi skulde have en Slags Brandvagt, ligesom 3dje holder paa Horneland med Bavner og med Vagt i Klokketaarnet. — Det er sandt, endnu i den 11te Time besøgte vi Doktor Krohn paa Trolleborg, det er en prægtig Mand, han mente, man skulde rejse en Landstorm; »og jeg skal nok tage min Preusser, for jeg kan skyde en Buk endnu«, sagde han. (En Ræv havde været en korrekttere Betegnelse for tyske Mikkel).

I Svanninge blev vi i det hele vel indkvarterede, især var min forrige Kompagnikommandør, nuværende Bataillonschef, Kaptajn Stricker aldeles for-tjust over Præstegaarden og den overordentlig smukke Have. — Om Aftenen gik jeg til Horne i stor Spænding for, hvad jeg skulde faa at høre om de to kære Fætttere, Chr. og R. Leth. — Man sad ved Aftensbordet, da jeg kom, der var en hel Mængde, til Dels høje, stive Officerer; men tror du, de kære Horneboere brød sig noget om det, nej, de for op og gav mig saa hjertelig en Omfavnelse, at jeg længe vil have godt af den Modtagelse. Om Sønnerne havde de intet bestemt hørt endnu, og de var naturligvis ængstelige for Christian, der efter de flestes Udsagn desværre vist er saaret. Hvor det var forunderligt at gaa med de kære Mennesker i Horne Have, at sidde nede i Bleghytten, hvor vi saa tit har siddet og sunget glade Sange, og saa at tænke sig, at dette Fredens Hjem maaske om kort Tid skal være Skuepladsen for vilde, krigerske Scener, hvis Tyskerne gaar over til Fyen. — Dog, det sker vel næppe, thi at gaa over et 3 Mil bredt Vand paa elendige Fiskerbaade, det er vel dog for stift et Stykke, selv for de vildeste tyske Fantasier.

De var ikke videre henrykte ved i Stedet for den ligefremme, elskværdige Major Myhre at have faaet den noget stive Chef for 3dje. Men den rare Hieronymus Laub hjalp godt paa Forholdet; ham var de overordentlig glade ved; du kan tro, at jeg i denne Krig er kommet til at skønne rigtig paa ham.

Jeg stjal mig til at blive der om Natten og fik den lette Straf derfor, at jeg næste Morgen maatte vandre hjem i Regnvejr, og da jeg tillige var saa snedig at gaa igennem en Rugmark, blev jeg baade forneden og foroven saa vaad, som jeg vel kunde blive.

Af Chokoladegildet i Svanninge Bakker, som jeg havde aftalt med Kusinerne og H. Laub næste Dag, blev der intet, thi Kl. 12 stillede vi og marcherede 4 Mil ad Assens til; vor Bataillon skulde ligge i Sønderby, den anden gøre Strandvagt paa Helnæs. Marchen var drøj, men lettedes meget ved afvekslende Hornmusik og ved et herligt Hvil i Skoven ved Falsled, hvor Kompagniet tog sig prægtig malerisk ud.

Komiske Scener gaves ogsaa, naar vi kom igennem en By, hvor Beboerne havde udstillet fristende Spande med Øl, Mælkevand etc., saa kneb Soldaterne jo ud, naar de saa deres Snit; men Ve dem, hvis Løjtnant Skovgaard kom paa Nakken af dem. Saa maatte de styrte af Sted over Hals og Hoved, og somme-tider vankede der et lille Rap; men saa gav den godmodigt-satiriske danske Natur sig Luft i en Sang med Omkvædet: »Leve det 5te Kompagni af 18de Regiment!«, hvor der berettes om det herlige Liv at være Soldat: hver 5te Dag faar man 3 Mk. til at slaa til Søren for; Bukserne passer fortrinligt, naar man øger et Kvarter til forneden, og Trøjen, om den var det Synd og Skam at sige andet, end at »den er gruelig gal!« Leve det 5te Kompagni af 18de Regiment!

Paa Vejen passerede vi forbi Dreslette Præstegaard, hvor jeg fik et trofast Haandtryk af Pastor Krag og et venligt Nik af hans Frue og to Døtre, der stod i Haven tilligemed vor lille prægtige Læge Ekerbom. — Han saa nok saa henrykt ud over det Kvarter; ja, det tror jeg nok! — Jeg maa se at komme over at besøge dem.

I Sønderby blev jeg med 38 Mand indkvarteret hos nogle særdeles velvillige Folk, der straks satte et Bjerg af Madvarer for os.

Fiskerlejet Thurøhus, 9ende Juli 1864.

Her er dejligt; jeg bor i en lille Gaard nede ved Stranden, og mine Vinduer vender heldigvis ud mod Vandet, saa jeg ret kan nyde Herligheden. Min Vært er Skipper og farer paa Norge; de ventede ham hver Dag hjem. For

Resten er Konen da et Jern, som kan klare for alting alene og endda faa Tid til at passiare med sine Gæster. Vi har det godt i alle Maader, naar undtages, at vi maa gøre Nat til Dag og omvendt. Vi holder nemlig Strandvagt, har udstillet Poster langs Kysten og paa Thurø; desuden har vi gaaende og ridende Patrouiller hele Natten, og 4 Bavner staar parate til at tændes ved et Angreb; 6 af de resoluteste Karle ved Kompagniet afsender vi Kl. 10 over mod Fjenden for at spejde, og Kanonbaadene damper frem og tilbage hele Natten, saa det skulde gaa underligt til, om Fjenden skulde komme i Land, uden at vi mærkede det. — Fra Kl. 4—10 om Morgenen sover alt trygt undtagen Vagten, somme paa Fjer, somme paa Halm, somme paa Rapsskaller og somme paa det bare Gulv.

Folkene nyder rigtig disse landlige Dage, de slaar Græs, vander Køerne, fejer Gaarden og hjælper kort sagt Konen med alt; de fanger Krabber, ja, endog 3 Vildællinger i en Mose, men jeg har en lumsk Anelse om, at det var tamme, at dømme efter den Graadighed, hvormed de øjeblikkelig huggede et Fad Grød i sig.

Nu skal du høre lidt om Husstanden her. Det mærkværdigste Individ er aabenbart Mandens gamle, 90-aarige Fader. Han har, som et Diamantbryllupsvers i forgyldt Ramme og en Baadsmandspibe udviser, i tidligere Dage været en rask Søgut og er en af de faa nulevende Helte fra 2den April. Nu gaar han i Barndom: han sidder hele Timer paa en trebenet Stol her uden for mit Vindue med en tyk, ulden Hue paa Hovedet og uldne Vanter, trods Varmen. Her sidder han og soler sig, ser ud over Stranden og drømmer vist mangen en Ungdomsdrøm ude paa de sølvblaa Vande, af og til klapper han i Hænderne og nynner noget, der kan ligne en Opsang. — At se ham sidde her i den nedgaaende Sol og stirre ud over den rolige Havflade er et forunderlig poetisk Syn og bringer en til at tænke paa en fredelig Livets Aften efter en møjsommeligt Dag og paa det vidunderlig herlige Hjem og den straalende Sol, der venter os, naar Livssolen her paa Jorden gaar ned.

Saa imellem gaar han ind i Huset og nysler om, tager sin sorte Hat paa til en Afveksling og sætter sig ud igen. I Gaar, da jeg kom fra Stranden og vilde gaa ind, sagde han: »Du maa ikke gaa ind, der er ingen hjemme«, og da jeg alligevel vilde gaa ind, udbrød han utaalmodigt: »Du vil da vel ikke gaa ind i fremmede Folks Huse, naar de er ude i Marken«. Jeg forklarede ham da, at jeg var Kongens Officer, der skulde passe paa de slemme Tyskere,

ligesom han havde passet paa Engelskmændene. Han hørte nøje efter og sagde først: »Du taler saa knapt, jeg kan ikke følge dig«, men lod ellers beroliget med Hensyn til min Person.

Forleden fik han pludselig Lyst til at gaa ud og fiske; han har nemlig et gammelt, raadent Rejenæt med Masker saa store, at Krabberne mageligt kan gaa igennem; Konen var bange for, at han skulde falde om i Vandet og ikke kunne rejse sig, og sagde derfor til ham: »Det maa I ikke, Far, I kan let drukne«. — »Det har jeg Pinedød aldrig gjort før!« udbrød han ganske ivrigt. — Om Morgen, naar de andre drikker deres Kaffe, faar han ogsaa sin hen paa Kanten af Alkovesengen; han kan ikke taale at drikke den varm, men for at han ikke skal blive utaalmodig og tro, at de har glemt ham, maa de sætte den hen til ham, at han kan ligge og fryde sig ved Synet og Duften. Hvert Øjeblik stikker han Pegefingern ned i Kaffen, for ved dette naturlige Termometer at prøve, om den er afkølet, og varer det for længe, ligger han og vifter med sin ene Haand, for at den skal blive kold. Han er altsaa i alle Maader som et lille Barn; men jeg synes ikke, der er noget uhyggeligt deri; jeg tænker mig, at det svage, affældige Legeme har lagt ligesom et Slør over Sjælen, paa Grund af den nøje Sammenhæng, der er imellem dem; naar de skilles ad, vil Sjælen klar og fri gaa der hen, hvor den hører hjemme.

Manden i Huset, — ja, det var et ganske morsomt Møde, jeg havde med ham. Der er streng Ordre til, at ingen Baad uden Pas maa lægge til Land; men i Morges — midt i den dejligste Solopgang — drev saa sagteligt et lille Skib, med alle Sejl udspændte for at fange den svage Brise, herind og lagde sig for Anker. Jeg kom derhen paa samme Tid, som Skipperen med en Baad naaede Land, og vi havde nu det komiske Tilfælde, at jeg, som var Gæst, maatte nægte min Vært Adgang til hans eget Hus. Imidlertid, det gaar jo ikke saa strengt til, som Præsten prædiker, jeg eskorterede ham hjem, spiste nogle delikate Anchovis, medbragte fra Kristiania, drak en Kop Kaffe med ham og fortalte om den 29nde, hvorefter han igen stak i Søen for at klarere i Assens. — Om Konen kan jeg henvise dig til Salomons Ordsprog, det sidste Kapitel, der staar hun livagtigt beskrevet. — Naar jeg nu endelig nævner dig den lille 6 Aars Sofie, som ler med hele Ansigtet, den lille tykke, brune Hvalp, Perle, og den hvide Katteskilling, som jeg stadig maa sætte ud af Vinduet, da den ufravigelig

springer op igen, saa tror jeg, at jeg har givet dig en temmelig nøjagtig Beskrivelse af min Husstand.

Hvad det øvrige Fiskerleje angaar, da udmærker det sig ved uhyre Flokke af Ællinger og af Sundhed struttende Børn, endvidere ved en paafaldende Mangel paa unge Karle og Piger; kun Børn og Oldinge ser man, men da Oldingene vel mest gaar i Barndom, er det nærmest at betragte som en Koloni af Børn. — De virkelige Børn er sande Amfibier, de lever næsten hele Dagen i Vandet, hvor de plasker om med høje Glædesskrig.

Efterskrift i Stedet for Forord.

December 1889.

Her blev mit Brevskriveri afbrudt ved en reglementeret Tyfus paa 6 Uger, hvor jeg i Feber gennemgik alle Krigens Rædsler, mange Gange forstørrede, men hvorefter jeg saa ogsaa blev saa frisk som en Fisk. Da jeg kom op, var Freden sluttet og Hæren vendt hjem, ikke som forrige Gang modtaget med Hurraraab og Blomsterkranse, men — som rimeligt var — stille og ubemærket, nøjet med den Bevidsthed, at have gjort sin Pligt. Maatte de unge, der nu staar for Tur, ifald en Krig udbryder, finde et lige saa godt Kammeratliv og vinde langt flere Lavrbær, end der faldt i vor Lod!

Til Slutning en Undskyldning til den ærede Læser, fordi adskillige Ubedydeligheder, særlig et for stort Kvantum Madvarer er gledet med i Pennen; en Tak til hver, som har læst disse Breve med Interesse og Forstaaelse, og en venlig Hilsen til alle de gamle Krigskammerater, som maatte faa disse Blade i Hænde. Gid de for dem maa have opfrisket Mindet om den alvorlige, men uforglemmelige Felttid 1864!

Chr. Bredsdorff.